

ERNESTI ANTONII NICOLAI
POTENTISSIMI BORVSSORVM REGIS CONSILIARII
AVLICI, MEDICINAE DOCTORIS, EIVSDEMQUE
PROFESSORIS PVBLICI EXTRAORDINARII
IN REGIA FRIDERICIANA

SYSTEMA
MATERIAE MEDICAE

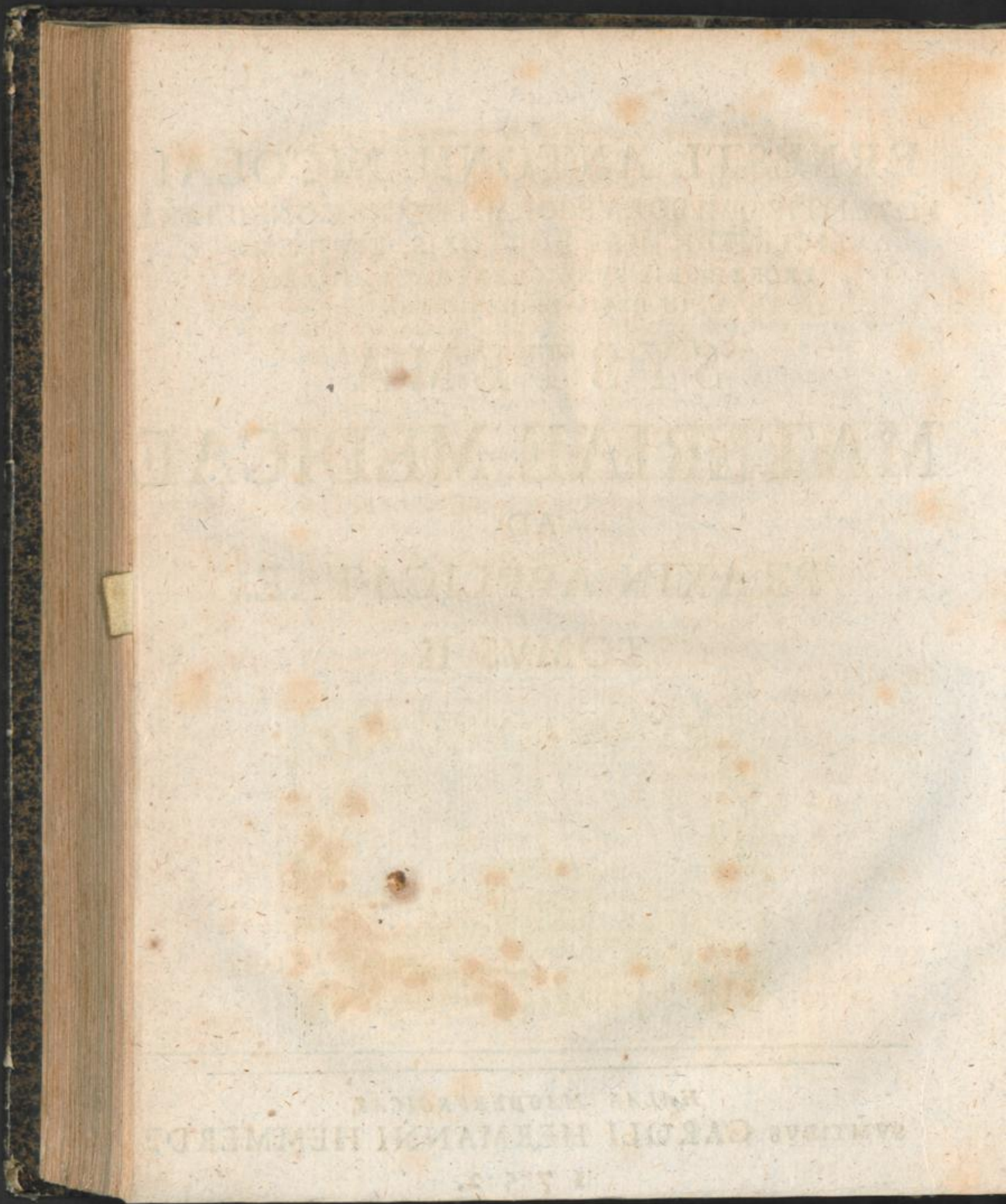
AD
PRAXIN APPLICATAE.

TOMVS II.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
SVMTIBVS CAROLI HERMANNI HEMMERDE

1752.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO
DOMINO
DOMINO
CAROLO LVDOLPHO
S. R. I. LIB. BARONI
DE
DANCKELMANN

DYNASTAE IN LODERSLEBEN, OPHAVSEN,
CETERA,
POTENTISSIMO BORVSSORVM REGI ET
ELECTORI BRANDENBVRGICO
AB INTIMIS STATUS MINISTERIIS ET
SANCTIORIBVS CONSILIIS,
PRIMARIO PRAESIDI RERVM ECCLESIASTICARVM
OMNIVM AC SVPREMI SENATVS ECCLESIASTICI
ELECTORALIS MARCHICI,
SVPREMO MODERATORI ET CVRATORI OMNIVM
REGIARVM ACADEMIARVM ET SCHOLARVM VT
ET BIBLIOTHECAE REGIAE TECHNOPHYLACII
AC NVMMOPHYLACII REGII,
RERVM FEVDALIVM DIRECTORI
CAVSSARVMQVE GALLICARVM CIVILIVM ET
ECCLESIASTICARVM GVBERNATORI
IVSTITIAE AC LITTERARVM STATORI ET
MAECENATI SVMMO
DOMINO AC PATRONO SVO INDVLGENTISSIMO
HVIYS SYSTEMATIS CONTINIVATIONEM
IN PIETATIS ET OBSERVANTIAE SVAE
DOCUMENTVM

D. D. D.

A V C T O R.

ALLYSSIMO JACOBO TULLIUS

DE MORTUO

CAROLO I. V. D. O. P. H. O.

PER WILL. BARON

IN

BANCKHEIMANN

DYNAMITE IN LÖDREREN GEBIRGE

ROTTERDAM BEVASSON VAN KIEBIT

ELLECTORAL VAN DEN

AS TITUS JAVVS MINISTRIJS EX

ERLEBARD PRALID KIRVAL HOLMBASTOCAM

OMITTE AG SVKREIN SEVATVS EKLEBARDT

DE TOTILLI MARCHIJS

STERNINO MARCATIONI ET CARATTI OMNIBVS

REGNANTIBVS ADQVAM VNI T. ECCE SVAVY

IN REVDICENDI SVBIVT TENDIBVS

IN REVDICENDI SVBIVT TENDIBVS

CAVILLARIVM DE BASTIANY GIVILLI

INSTITVTIONIS DE SVAVY SVKILLI

MANICIVM SVAVY

DONNO ALBATVS O. I. D. O. P. H. O.

PRÆFATIO.

Quemadmodum nulla facile res, in cujus notitiam hominum ingenium penetravit, opinionum varietati, præjudiciorum fallaciæ, sententiarum dissensui & controversiis magis est exposita quam medicamentorum vires eorumque modus agendi, ita nihil medicis tantum dedecus tantamque ægrotantibus noxam afferre potest, quam, quæ in virium, quibus medicamenta pollent, æstimatione viget, judiciorum disparitas. Non ex partibus constitutivis, quas sensus & chemia detegunt, non ex legibus, quibus corporum vires in agendo sunt adstrictæ, non ex certis atque indubitatis observationibus, non denique ex relatione virium ad individui, in quod agunt, præsentem statum deducere & dijudicare solent medici medi-

PRAEFATIO.

camentorum vires sed idolis sectæ, auctoris & antiquitatis occoecati, præjudiciis decepti, opinionis, qua semel imbuti sunt, perversitate tracti varias medicamentis adscribunt virtutes omni omnino fundamento destitutas. Neque adeo expedita res est nullisque involuta difficultatibus, medicamentorum vires accuratius determinare. Ego laborem in me suscepi vires medicamentorum paulo exactius rimandi eaque, quam in partis primæ præfatione exposui, ratione determinandi. Nunc lectori benevolo exhibeo hujus laboris continuationem, quam mox alia sequetur. Plura, quæ forsan scire cupit, inveniet exposita in præfatione parti primæ editæ præmissis nihilque mihi restat dicendum, nisi, quod Excellentissimus Medicinæ Doctor Pietschius in egregio suo de generatione nitri scripto ostenderit, sal Anglicanum amarum non, uti communis fere omnium hæctenus fuit opinio, ex capite mortuo Vitrioli & parte alcalina salis communis sed potius ex nitri crudi lixivio in crystallos redacto solutione & filtratione crebriori item calcinatione & commixtione cum pauxillo acidi vitriolici parari. Iniquis & absonis meorum scriptorum censuris, quæ in novellis prodierunt, in peculiari scripto respondebo auctorumque tam ignorantiam quam malitiam simul ostendam, doctos vero æquos & honestos rerum medicarum arbitros, ut me meumque hunc laborem suo dignari favore, & si qua irrepserint, vitia typographica amice corrigere velint, ea, qua decet, observantia & humanitate rogo. Dabam d. XXIII. April.

MDCCLII.

CON-

CONSPECTVS
CONTENTORVM.

PARS II. DE MATERIA MEDICA
IN SPECIE.

LIBER I. DE MEDICAMENTIS EVACVAN-
TIBVS.

SECTIO I. DE MEDICAMENTIS PURGAN-
TIBVS.

CAPVT V. DE ALOE.

CAPVT VI. DE AGARICO.

CAPVT VII. DE SCAMMONEO.

CAPVT IX. DE GUMMI GUTTA:

CAPVT X. DE CASSIA FISTVLARI.

CAPVT XI. DE TAMARINDIS.

CAPVT XII. DE SENNA.

CAPVT XIII. DE CUCUMERE ASININO ET ELA-
TERIO.

CAPVT XIV. DE SALIBVS QVIBVSDAM MEDIIS,
VT SALE ANGLICANO, CAROLI-
NENSI, SEDLICENSI ET SEID-
SCHVZENSI IDQVE GENVSALIIS.

CAPVT XV. DE MAGNESIA ALBA.

CAPVT XVI. DE TVRPETHO VEGETABILI.

CAPVT XVII. DE MECHOACANNA.

CAPVT XVIII. DE BRYONIA.

CAPVT XIX. DE MATALISTA.

CAPVT

- CAPVT XX. DE SEMINIBVS CARTHAMI
SEV CNICI.
- CAPVT XXI. DE HERMODACTYLO.
- CAPVT XXII. DE MYROBALANIS.
- CAPVT XXIII. DE ELLEBORO NIGRO.
- CAPVT XXIV. DE CYCLAMINE.
- CAPVT XXV. DE ESULA.
- CAPVT XXVI. DE SEMINIBVS RICINI.
- CAPVT XXVII. DE LAVREOLA ET COCCO-
GNIDIO.
- CAPVT XXVIII. DE EVPHORBIO.
- CAPVT XXIX. DE RADICE POLYPODII.
- CAPVT XXX. DE CVSCVTA ET EPITHYMO.
- CAPVT XXXI. DE RHAMNO CATHARTICO.
- CAPVT XXXII. DE FLORIBVS LAXANTIBVS.
- CAPVT XXXIII. DE CENTAVRIO MINORI.
- CAPVT XXXIV. DE FVMARIA.
- CAPVT XXXV. DE AVRO FVLMINANTE.
- CAPVT XXXVI. DE LAPIDE LAZVLI.
- CAPVT XXXVII. DE LAPIDE ARMENO.

SECTIO II. DE EMETICIS.

- CAPVT I. DE EMETICORVM MODO AGENDI
ET VSV.
- CAPVT II. DE RADICE IPECACVANHAE.
- CAPVT III. DE RADICE SCILLAE.
- CAPVT IV. DE ASARO.

SYSTE-

SYSTEMA
MATERIAE MEDICAE
AD
PRAXIN APPLICATAE
PARS II
DE
MATERIA MEDICA
IN SPECIE
LIBER I
DE
MEDICAMENTIS EVACVANTIBVS
SECTIO I
DE
MEDICAMENTIS PURGANTIBVS
CAPVT V
DE
A L O E.

§. I.

LOE est succus ex foliis plantæ ejusdem nominis expressus inspissatus atque exsiccat. Tres ejus species hodie in officinis prostant, quæ non nisi præstantia a se invicem discrepant atque variis insigni-
Quid sit aloë & quot ejus dentur species.
untur

untur nominibus. VNA SPECIES est PRÆSTANTIOR, alia
 VERO MINUS PRÆSTANS SEU VULGARIS Prior dicitur ALOE SUCCO-
 TRINA, SOCCOTRINA SOCOTERINA seu ZOCCOTRINA atque ex insu-
 la *Socotra* in mari Indico Arabiae felicitis partem ambiente sita,
 quam alii etiam *Soccotoram*, *Zocotoram*, *Socatram* & *Succozoram*
 nominant, vel in integris placentis vel in frustra majora dif-
 fracta ad nos affertur, unde etiam nomen suum accepit,
 quamvis alii hoc a succo concreto, qualis est aloe, derivare
 velint. Placentæ vel frustra plerumque vesicis, pellibus aut
 cucurbitis inclusa advehuntur. Posterior aloes species minus
 præstans seu vulgaris est iterum vel pura & dicitur HEPATICA
 ob colorem, qui ad hepatis colorem accedere videtur, vel
 IMPURA seu VILIOR & CABALLINA nuncupatur sine du-
 bio eam ob causam, quoniam non hominibus sed a veteri-
 nariis equis aliisque brutis tantummodo exhibetur, unde
 etiam a Germanis dicitur ROSSALOE. Adjungitur his aloes
 speciebus præterea alia species, quam nominant aloen foetidam
 seu caballinam, quæ iterum in puram seu hepaticam &
 sordidam seu caballinam dividitur. Illa denique aloe, quæ
 clara pura & pellucida apparet instar vitri antimonii, dicitur
 ALOE LUCIDA, & hæc omnium est optima, sed rarissima &
 carissima.

§. II.

De caracte-
 ribus aloes
 succotrinæ.

ALOE SOCCOTRINA his præ reliquis aloes speciebus
 gaudet characteribus: puritate, nitore & pelluciditate reli-
 quis aloes speciebus antecellit, adeoque lucidæ aloes nomine
 digna est §. I. Rarioris & minus densæ præterea est texturæ,
 non nimis densa & solida, fractu facilis, friabilis, in mani-
 bus lentescens, fulva subrubra seu ex purpureo rufescens, in
 pulverem trita subluteo ac fere aureo colore instar croci ni-
 tens, sapore valde amaro & simul aromatico, odore gravi
 sed non adeo ingrato & nauseoso & ad myrrham accedente
 prædita. Ex insula Socotra in coriis ad nos transportatur.

§. III.

De planta,
 quæ aloen

Teste JOANNE COMMELINO & SAMUELE DALE
 in suæ PHARMACOLOGIE SUPPLEMENTO ALOE SUCCO-
 TRINA

TRINA non ex eadem, ex qua hepatica & caballina, elicitur planta. Dicitur hæc, quæ aloen succotrinam suppeditat, tur planta. foccotrinam largitur.
 planta aloë succotrina angustifolia spinosa flore purpureo
 BREYN. 2. PRODR. COMMELIN. HORT. AMSTEL.
 RARIOR. 91: aloë Indiæ orientalis ferrata sive succotrina vera floribus phœniceis HORTI BEAUMONT: aloë Americana ananæ foliis floribus suaverubentibus PLUCKN. PHYTHOGRAPH. tab. 240. fig. 4. Folia transversim secta succum emittunt luteum atque amarum, qui odore gratior est quam vulgaris aloës succus. Ex foliis a radice avulsis manu vel instrumento leviter compressis succus destillat in vas recipiens. Subsidere debent partes crassæ per noctem, aliæ vero supernatant. Postero die in aliud vas infundunt & calori exponunt, ut concresecat & exsicceetur, & tunc fulvum acquirit colorem.

§. IV.

ALOE HEPATICA non tam pura splendens & translucida est quam succotrina, color ejus ad hepatis colorem accedit & magis ad nigredinem vergit, consistentia gaudet magis densa & arida, ponderosior est, odore quoque gaudet ingratiore & graviore & sapore intensius amaro. De characteribus aloës hepaticæ.

§. V.

Extrahitur ALOE HEPATICA ex planta, quæ dicitur De planta, a TOURNEFORT & CASPARO BAUHINO ALOE VULGARIS, a JOANNE vero BAUHINO & DODONÆO simpliciter ALOE, a LOBELIO SEMPER VIVUM MARINUM, a COLUMELLA SEDUM AMARUM, & ab aliis SEMPERVIVA INDICA. Crescit hæc planta in Oriente & Occidente & succus ejus non solum in plurimis Indiarum locis ut Cambaia, Bengala paratur, sed etiam in plurimis Americæ regionibus ut regno Mexicano, nova Hispania, Brasilia, Barbadosibus insulis &c. Folia discissa & contusa in vas oblongum & cylindricè reponunt per dies viginti quinque. Spuma in altum tollitur inutilis & abjicienda, superior succi pars a fecibus separatur & solis calore condensatur. que aloen hepaticam largitur.

tur in aloen hepaticam, feces vero in fundo vasis collectæ & inspissatæ impurum constituunt extractum, quod dicitur aloë caballina.

§. VI.

De caracte-
ribus aloes
caballinæ.

ALOE CABALLINA odore suo valde nauseoso atque ingrato a ceteris aloes speciebus facile distinguitur. Quisquiliis variis terra arena lapillis &c. inquinata, & prioribus aloes speciebus longe impurior, crassior, densior, ponderosior & nigrior, saporis magis amari & nauseosi esse solet, nonnunquam tamen adeo pura præparatur, ut a succotrina nonnisi odore tetro possit distingui.

§. VII.

Bauhini &
aliorum sen-
tentia de va-
riis aloes spe-
ciebus.

BAUHINUS tres aloes species ex una eademque planta extrahi & præparari putat, modum præparandi hoc modo describens: *Plantam in frusta dissectam & contusam in vas oblongum reponunt per viginti quinque dies, ubi spuma attollitur inutilis & abijcienda, tum mediante concha superior pars succi demitur, donec diversitas succi appareat. Succus autem ille purior concretus aloë succotrina dicitur, succus vero, qui remanet & paulo obscurior est, aloë hepaticam efficit, feces seu crassamentum in aloë caballinam indurefcit.* Hujus ad sententiam multi accedunt & inter hos præcipue TOURNEFORT, qui in MATERIA MEDICA inquit: addidici ex HERMANNO PROFESSORE BOTANICES LEIDENSI, servos in provinciis orientalibus exprimere folia aloës manibus in vas aliquod, postridie vero mediante concha margaritifera separare succum supernatentem, qui in peculiari contentus vase aloë constituit puriorem, tertio die tollere rursus alium succum, qui inspissatus aloë constituit hepaticam & ex remanentia præparari aloë caballinam. Recentiores vero & inter hos præcipue illustris GEOFFROY in TRACTATU SUO DE MATERIA MEDICA Tomo II. pag. 650. plantam aloë, e qua aloë succotrina præparatur, non esse eandem, e qua aloë hepatica & caballina elicatur, asserit.

§. VIII.

§. VIII.

Variae quoque plantae aloes species in Germania coluntur ibique in principum, magnatum & botanicorum hortis reperiuntur, sed talem non largiuntur succum, qualis ab exteris ad nos adfertur regionibus, saltem is, quem suppeditant, succus tanta non gaudet bonitate praestantia ac virtute, quanta ille, qui ab exteris ad nos transmittitur. In orientalibus vero iisque calidioribus regionibus ex foliis & radicibus incisis ac sauciatis succus exstillat vel sponte vel accedente expressione, qui dein calore in massas condensatur, facile vero est collectu, succum violenter expressum vilio-rem atque impuriorem suppeditare aloem; id quod etiam revera sic deprehenditur.

Num aliae plantae aloem suppeditent?

§. IX.

ALOE CABALLINA non adhibetur in medicina sed solum veterinariis ad brutorum usum relinquitur, aloem vero succotrina & hepatica ad usum medicum tum externum tum internum expetitur. Nonnulli aloem hepaticam succotrinae anteposendam esse autumant, sed generatim est notandum, quod aloem ad usum medicum eligenda sit purissima nitens pellucida, non nimis nigra sed fulva rufa & in pulverem trita subluteo & fere aureo colore instar croci nitens, levis, non nimis densa & solida, fractu facilis, friabilis & facile solubilis, saporis valde amari & odoris minus ingrati & nauseosi & fere ad myrrhae odorem accedentis. Si aloem has possidet qualitates, nihil refert, quomodo nominetur, sive hepatica sive succotrina & habeatur pro succo sive extracto, sufficit, quod aloem his qualitatibus praedita ad usum medicum sit aptissima. Quo minus vero haec qualitates in aloem deprehenduntur, eo inferior est bonitate, & si nigra, solida & fractu valde contumax est, plerumque est adulterata nec usui inservit medico. Quidam odorem aloem valde nauseosum atque ingratum pro eius nota bonitatis habent, alii vero iique longe plures majori jure contrariam timentur sententiam, interea tamen hoc verum est, aloem, qualis in officinis pro-
stat, odore adverso atque ingrato esse praeditam.

De selectu aloem ad usum medicum.

§. X.

Analysis chemica aloes.

Vna uncia aloes, teste celeberrimo CARTHEUSERO in FUNDAMENTORUM MATERIAE MEDICAE parte priori pag. 552, primum aqua simplici, posteaque, quoad residuam scilicet partem, spiritu vini rectificatissimo extracta quinque fere drachmas substantiae gummosae & tres circiter drachmas substantiae resinosae largitur, caput mortuum terreum, quod in vitris ac filtro remanet, pauca duntaxat grana pendet. Clarissimus BOULDUc, Regiae Parisiensis scientiarum academiae socius in Historia ejusdem academiae demonstravit partem resinosa & gummosa quoad maximam partem & perparum substantiae terrestres in aloe hepatica & succotrina contineri, ita tamen, ut aloe succotrina minus resinae & plus substantiae gummosae quam hepatica possideat. Idem Auctor asserit, se experientia compertum habere, quod pars aloes resinosa vi purgante sit destituta, sola vero pars gummosa virtute alvum purgante gaudeat & quidem vehementiori, si a parte resinosa fuit separata, & succotrina fortius purget quam hepatica. Adscribit quoque aloae succotrinae majorem partium activarum & volatilium copiam quam hepaticae hasque partes in hepatica a resinosis partibus debite temperari non item in succotrina atque hepaticam utpote magis temperatam & longe majori partium balsamicarum copia donatam succotrinae ad usum tam internum quam externum longe anteponendam esse cum multis aliis statuit. Clarissimus NEUMANNUS, uti in ejus Chemiae Medicae Dogmatico-experimentalis a Dom. D. Kessel editae Tom. II. Parte I. pag. 64. legitur, libram unam aloes in spiritu vini solvit & impetravit ex hac libra aloes extracti resinosi circiter uncias quindecim, ex residuo extracti aquosi circiter drachmam unam remanente parte non dissoluta terrestri. Deinde cum aloes libra una instituit extractionem aquosam & hac ratione libra una aloes largita fuit tredecim uncias & dimidiam extracti aquosi & unciam integram & dimidiam extracti resinosi. In libra aloes integra, teste eodem viro celeberrimo, continetur circiter uncia una substantiae terrestres, reliquae vero unciae

unciæ quindecim sunt omnes solubiles, & principium gummosum & resinofum tam intimo connubio sibi invicem mixta atque unita sunt, ut tam aquoso quam spirituoso menſtruo aequè facile extrahi poſſint. Ex omnibus his experimentis patet, quod aloë conſtet ex parte non gummoſa ſolum & resinofa ſed etiam ſaponacea fixiori. Fac enim, aloë continere ſolummodo partem gummoſam & resinofam, id eſt, partem, quæ vel in aqua vel in ſpiritu vini rectificatiſſimo tantum ſolubilis eſt §. CLXXXV. Part. I. Sect. III, tunc neque ſpiritus vini neque aqua tantam partium copiam ex aloë extrahere potuiſſet. Hujus vero rei contrarium cum contigerit, manifeſto apparet, aloë continere ſat magnam copiam partium tam in aqua quam ſpiritu vini rectificatiſſimo ſimul ſolubilium, id eſt, ſaponacearum fixiorum §. CLXXXV. Part. I. Sect. III. Partium harum proportio variat pro aloës diverſitate & vix in genere determinari poteſt.

§. XI.

Sapor aloës valde amarus copioſiora ſalia illi ineſſe manifeſte docet §. CCXXXVIII. Sect. IV. Part. I, & odor, quem ſpargit, ſat fortis non idem ſolum confirmat ſed eadem etiam, ſaltem quoad magnam partem, volatilia & ſubtilia eſſe luculenter demonſtrat §. CCXLII. Sect. IV. Part. I. Odor hic tunc maxime ſe manifeſtat, ſi aloë coquitur. Si enim aloë nondum cocta primæ ſubmittitur coctioni cum aqua, adeo fortem atque adverſum ſpargit odorem, ut naſeam moveat, ſi vero cum eadem jam cocta nova iterum inſtituitur coctio, id minori gradu vel plane non efficit: id quod luculentum ſuppeditat argumentum, aloë maximam ſalium volatiliū & ſubtilium ſulphurearumque partium copiam in ſinu ſuo recondere. Ingentem ſulphurearum partium in aloë copiam præter modo dicta patefacit quoque larga, ex qua aloë conſtat, pars resinofa §. præced. & §. CLXXXIX. Sect. III. Part. I, pars ſaponacea fixior §. præc. quæ itidem ſalinoſulphurea eſt §. CXC. Sect. III. Part. I, nec non gummoſa §. præced. quæ ſalinoſulphuræ indolis eſt §. CXC. Sect. III. Part. I. Cum denique

De ſalium & partium ſulphurearum in aloë præſentia.

nique pars aloes tam resinosa quam saponacea fixior & gummosa ex salibus & oleoso principio consistit §. CLXXXVI. CXC. CXCVI. CXCVII. Sect. III. Part. I, eadem quoque ratione ingens salium & sulphurearum partium aloae inhaerentium copia patet. Ceterum notandum est, has modo dictas partes esse aloes partes constitutivas remotas, partium vero aloes constitutarum proximarum proximas §. XXIX. XXX. Sect. I. Partis. I.

§. XII.

Virtutum
aloes a priori
determinatio.

Virtutes aloes a priori, id est ex partibus ejus constitutivis, determinaturus, si partes ejus constitutivas consideret proximas siue remotas, sine ullo deprehendet negotio, aloem ob insignem, qua gaudet, salium magna ex parte volatiliam & subtiliam & partium sulphurearum copiam §. XI. vehementi humores resolvendi, stimulandi, sanguinis & humorum motum rarefactionem turgescientiam exaestuacionem & calorem excitandi atque augendi virtute esse instruatam atque ab hac facultatem tam purgandi quam haemorrhagias excitandi dependere. Si enim vasa stimulantur, humorum motus calor & rarefactio augetur, quid haemorrhagiis facilius contingere potest? & si humores resolvuntur atque intestina simul stimulantur seu irritantur, humorum serosorum affluxus in intestinorum cavitatem augetur eorumque refluxus ex hoc cavo imminuitur, id quod non potest non purgationem producere §. XIII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Acris & viscida seorsim & conjunctim facultatem possidere purgantem supra dedi demonstratum §. XXVI. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Vtramque hanc qualitatem deprehendimus in aloae, utpote quae manifesta acris & viscida qualitate gaudet, qua de causa rem a priori considerans aloae virtutem denegare non potest purgantem, quam a posteriori experientia quoque comprobatur atque extra omnem ponit dubitationem. Quatenus res a priori consideratur, aloae ob partes, quas possidet, resinosas virtute gaudet stimulante, resolvente, calefaciente & roborante §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I, ob partes saponaceas fixiores resolvente §. CCCC-

§. CCCCXCVIII. Sect. VI. Part. I, atque ob ingentem salium volatiliū & subtilium partibus sulphureis junctorum copiam, quam §. XI. demonstravi, virtutem potenter calefacientem & resolventem §. CCCCXXXVI. CCCCXXXVII. Sect. VI. Part. I. stimulantem atque ab hac dependentem virtutem humorum motum augentem resolventem calefacientem atque secretiones & excretiones augentem §. CCCCVIII. Sect. VI. Part. I; nam quo subtiliora & volatiliora salia sunt, eo majorem exercere possunt virtutem §. CCCCXXII. Sect. VI. Part. I. Quis igitur non videt, in aloe, quatenus res a priori tantum consideratur, prædominari virtutem resolventem atque attenuantem, stimulantem, sanguinem & humores commoventem atque exagitantem & calefacientem atque ab his virtutibus reliquas, si non omnes salium plerasque dependere? Pars gummosa aloes salium ipsi inhærentium virtutes reliquasque his superstructas imminuit §. CCCCLXXIV. Sect. IV. Part. I, vi vero visciditatis suæ ad purgationem concurrit §. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. Part II.

§. XIII.

Terrestres, quæ aloæ insunt, partes §. X. salium quoque aloæ inhærentium §. XI. virtutes moderantur atque infringunt §. CCCCXXVIII. Sect. VI. Part. I, fibrarum humidum absorbendo earumque interstitiis sese apponendo majus iis conciliant robur §. XVII. Sect. I. Part. I. §. CCCLXXI. CCCLXXVI. Sect. V. Part. I, denique cohærendo cum partibus aloes & corporis humani sulphureis eas ad resolutionem atque ignearum particularum liberationem reddunt inepras & sic calorem moderantur. Porro, cum copiosa ista salia, quæ aloen ingrediuntur ejusque partem resinofam, saponaceam gummosam & substantiam acrem volatilem §. XI. constituunt, sint acida §. CLXXXVI. CXCIV. CXCVII. Sect. III. Part. I, acida vero roborant §. CCCCLXX. Sect. VI. Part. I, aliud patet virtutis aloes roborantis fundamentum a priori, quod num sit experientiæ quoque superstructum atque in ea fundatum, infra examinabo, ubi de virtutibus

Demonstratio virtutis aloes roborantis aliarumque ejus virtutum a priori.

Nicolai mat. med. P. II. da.

B

- aloes

aloes a posteriori determinandis agam. ETTMÜLLERUS HERMANNUS JUNCKERUS aliique in parte aloes resinosa virtutem ejus roborantem tonicam, in gummosa vero purgantem & laxantem vim potissimum residere contendunt, quod posteriorius CLARISSIMUS quoque BOULDUIC confirmat. Eandem ob causam, quoniam nimirum aloë magnam salium acidorum copiam continet, quæ putredini resistere noto notius est, aloë virtus putredinem impediens atque abarcens est tribuenda.

§. XIV.

Demonstratio virtutis aloes purgantis a priori.

Omnes partes aloes, si a priori considerantur, terreis exceptis, ad purgationem suam conferunt, quamvis non æquali gradu. Sive enim consideretur pars aloes gummosa sive resinosa sive saponacea fixior sive pars salina volatilis, quamlibet humores resolvendo vel vi acrimoniæ suæ intestina stimulando vel vi visciditatis ductus & vasa intestinorum obstruendo & sic humorum affluxum augendo eorumque refluxum impediendo vel hæc seorsim vel conjunctim efficiendo ad purgationem concurrere patebit §. XXV. XXVI. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. §. X. XI. XII. hujus capituli, facile autem apparet, hanc partem aloes præ reliquis vehementius, majori cum dolore atque incommodo purgare faciliusque sanguinem ex intestinorum vasis elicere, quæ præ reliquis majori acrimonia vel visciditate vel utraque hac qualitate eminent §. XL. XLI. Cap. I. Lib. I. Part. II, quænam vero sit ista pars aloes ejusmodi qualitatibus prædita, num resinosa, an gummosa, de eo medici adhuc valde inter se dissentiunt, uti id ex CLARISSIMI BOULDUIC sententia apparet, cui alii multi refragantur §. X.

§. XV.

Demonstratio virtutum aloes a posteriori.

Consideratis hætenus virtutibus aloes, quantum a priori cognosci & determinari possunt, pedem nunc promoveam atque ea experientia testimonio omnium locupletissimo confirmare atque corroborare annitar. Virtutem aloes purgantem, humores & sanguinem commoventem atque exagitantem

tem nec non calefacientem, cujus rationem supra ex partibus aloes partibus constitutivis demonstravi §. XI-XIV. experientia docet quotidiana & medici tum veteres tum recentiores uno ore confirmant, e quibus instar omnium tantum ILLUSTRUM b. m. HOFFMANNUM a) & FERNELIUM b) adduxisse sufficiat. Virtutem hæmorrhagias excitandi & promovendi, quæ vi partium constituentium aloæ est attribuenda §. XII, non minus testis est experientia, qua comperimus habemus, aloes usum, præcipue largum vel diuturnum, sanguinis in valis hæmorrhoidalibus accumulationem efficere, hæmorrhoidum lochiorum & mensium fluxum excitare, foetum & secundinas pellere. De virtute aloes roborante, quam supra ex partibus ejus constitutivis deduxi §. XIII, unanimi quoque consensu auctores medici nos reddunt certiores. DIOSCORIDES aloen mixtam cum aliis purgantibus stomacho ea minus noxia reddere refert. GALENUS Lib. VI. de simplicium medicamentorum facultatibus statuit eam gratam stomacho ut si quid aliud. Idem sentit PAULUS AEGINETA, qui omnia, inquit, purgantia esse stomacho inimica, solam vero aloen ipsi gratam. MESUE quoque luculentum salutaris aloes virtutis affert testimonium. Aloen enim commendat & extollit ut medicinam purgantem ceteris longe præstantiorem, quæ tantum abest, ut corpus debilitet, uti alia purgantia, ut potius illud roboret, aliorum purgantium vitia emendet eorum læsionibus medeatur atque effectus juvet. Alii denique aloen salutaris naturæ balsami titulo ornarunt, qui humores naturales conservat, præternaturales evacuat, medios emendat & universos putrefieri & corrumpi prohibet: unde tritum illud adagium:

Qui vult vivere annos Noæ, sumat pilulas de aloë.

§. XVI.

De virtute potenter resolvente, qua aloen instructam esse ex partibus ejus constituentibus demonstravi §. XII, non est, aloes resolu-

B 2

a) Medic. Ration. Systemat. Tom. III. Sect. II. Cap. V. §. Corall. pract. V.

b) Lib. III. Method. medendi cap. 9.

vantis putredini resisten-
tis anthelminticæ aliarumque ejus virium a posteriori.

est, quod multa experientia & auctorum testimonia afferam, sed sufficiat, instar omnium allegare magnum BOERHAVE & illustrem GEOFFROY. Ille in TRACT. DE VIRIBUS MEDICAMENTORUM edit. Paris. pag. 275. aloen saponem egregium nominat, hic vero eam crassos tenaces viscidos pituitosos incidere resolvere atque attenuare viscerumque obstructions referare in *Materia medica Tomo II.* pag. 658. 662. asserit. Virtutem aloes putredini resistentem §. XIII, testimonio suo confirmant laudatus GEOFFROY loc. cit. Excellentissimus CARTHEUSERUS in *Fundamentorum Materiae medicae Parte I. Sect. X. cap. X. §. V.* aliique. Virtus quoque aloæ attribuitur balsamica vulneraria vulnera & ulcera mundificans abstergens consolidans & ad cicatricem perducens, quæ sine dubio a virtute ejus putredini resistente resolvente & roborante seu tonica est derivanda §. CCCCLIX. CCCCLXI. Sect. VI. Part. I. Præter has jam recensitas virtutes teste ratione atque experientia anthelmintica quoque virtus aloæ competit, tum, quod vermes purgationem excitando expellit §. CCCCLI. Sect. VI. Part. I. & §. XII. XIV. XV. hujus capitis, tum, quod vermes necat, quod posterius ope virtutis resolventis §. XII, qua viscidum vermium nutrimentum destruit §. CCCCLIV. Sect. IV. Part. I, item vi prædominantis qualitatis salinæ, qua eorum corpora destruit §. CCCCLIII. Sect. VI. Part. I. & vi visciditatis, qua eorum corpora obducendo transpirationem impedit §. CCCCLII. Sect. VI. Part. I, præstat.

§. XVII.

Refutatio
erroris de
noxia aloes
qualitate.

Permulti, quorum præcipui sunt CARDANUS & SCALIGER, aloes usum e foro medico proscribendum esse contendunt, ob multa magna & gravia damna, quæ ejus usum hominibus attulisse sibi persuadent, neque negari potest, aloen sæpenumero funestos produxisse effectus. Verum enim vero probe simul est considerandum, malorum, quæ ab aloes usu proficiuntur, culpam non semper ipsi aloæ, utpote quæ innocuum & salutare est remedium, sed potius impro-

improvido atque imprudenti ejus usui atque abufui esse imputandam, quin infra clarissime apparebit, aloen si non cum debita cautione & circumfpecta circumstantiarum consideratione adhibetur, pessimos edere effectus, id quod plane non est mirandum, cum eodem modo cum omnibus aliis innocuis atque optimis remediis sit comparatum, utpote quæ, si imprudenter usurpantur, non utilitarem, sed damnum inferunt.

§. XVIII.

Cum aloë virtute gaudeat stimulative sanguinem & humores valde commovente atque exagitante nec non calefaciente & hæmorrhagias excitante §. XII. XV, prona hinc fluit consequentia, quod subjectis plethoricis, tenerioris & sensibilibioris texturæ, in sanguinis rarefactionem exæstuationem & hæmorrhagias proclivibus vel hæmorrhagiis obnoxiiis, cholericæ ficcioris & calidioris constitutionis, quorum viscera sunt præservida & sanguis ad exæstuationem & rarefactionem pronus est, gravidis, phthificis, febre acuta afflctis atque id genus aliis noceat ejusque usu in his subjectis abstinere consultius sit, vel, si hoc fieri nequeat, saltim ea refracta in dosi, aliorum idoneorum remedium commixtione temperata & correcta debitaque cum cautione sit adhibenda. *E contrario aloë magis convenit corporibus plegmaticis, humidis, frigidis & cachecticis, & cum virtute instructa sit laxante, resolvente, aperiente, obstructions referante, hæmorrhagias promovente, tonica & roborante §. XIII-XVII, in viscerum obstructionibus, partium solidarum atonia, hæmorrhoidum & mentium suppressionibus & morbis hinc oriundis salutaris cum effectu usurpari potest.*

Quando & quibus proficit & noceat aloë?

§. XIX.

Hodie aloë non cruda sed correcta seu, si malueris, præparata ad usum medicum internum adhiberi solet. Quum enim multiplici experientia fide comprobatum fuerit, aloen plurimos funestos ac perniciosos effectus vi partium suarum, quibus inest virtus valde stimulans, humores vehementer

De præparatione seu correctione aloës.

commovens atque exagitans eorumque exæstuationem rarefactionem & calorem inducens, pröduxisse, has partes a reliquis separare tentarunt talique modo præparatam seu correctam aloen ad usum internum, præcipue purgantem, adhibuerunt medici. Quæstio ergo oritur, quænam sint partes aloes modo dictis proprietatibus præditæ, & quæ reliquis virtute purgante excellent utrum resinosa, an gummosa an saponacea? *Clarissimus Boulduc*, uti scribit loco citato, experientia compertum habuit, partem aloes resinosa vi purgante fere destitui, gummosam vero solam eam exserere & quidem vehementius, si a substantia resinosa fuit separata, & omnes fere auctores uno velut animo & voce una fatentur, partem resinosa qualitibus, de quibus hic sermo est, nimirum calefaciente & humores commovente esse præditam & præcipuam memoratorum effectuum causam atque originem, *quam ob rem* eam a reliquis aloes partibus liberare & hoc modo aloen *usui interno*, præcipue purganti, aptiorem reddere allaborarunt, & variis ad hunc obtinendum scopum methodis usi fuerunt, quarum præcipuas atque usitatas adducam.

§. XX.

Continuatio
de correctione
seu præparatione
aloes.

Plurimi aloen ad partem ejus resinosa a gummosa separandam in aqua coquunt calida, eam ob rationem, quoniam aqua solvit tantum partem aloes gummosam, resinosa vero intactam relinquit, solutionem aqueam, quæ partem gummosam continet, evaporationi subjiciunt inspissant atque usui asservant. Quamvis vero certum sit, hac ratione impetrari partem aloes gummosam a resinosa ejus substantia liberatam, nihilominus tamen simul probe considerandum est, partem aloes gummosam coctione substantiam suam salinam volatilem, quæ magnam virtutis parti gummosæ propriæ partem continet, amittere. Hoc alii evitaturi coctionem aloes cum aqua calida non instituunt, sed tantum aloen cum aqua calida vel frigida macerant & sic partem gummosam a resinosa separare tentant. Aquam succo citri

citri vel alio modo blande acidulatam adhibent hacque frigida affusa loco tepido ad extrahendum reponunt, tamdiu repetita affusione, donec resinam fusco rubente colore exutam observent & nihil vel parum admodum in affusum menstruum recipi videant. Verum enim vero, five coctio five maceratio aloes cum aqua instituat, aqua partem aloes non gummosam solum sed saponaceam etiam fixiorem solvit atque in se recipit §. X, &, cum pars saponacea fixior æque ac resinosa virtute sanguinem valde commovente & calefaciente polleat, hæc partis saponaceæ virtus solutione aquea ab aloë non separatur sed ei inhærens atque immersa manet. Dum igitur aloë in aqua solvitur, imminuitur quidem aloes virtus humores valde commovens atque exagitans & calefaciens ob partem resinosa hujus virtutis causam separatam sed non plane ab aloë aufertur ob partem saponaceam fixiorem eadem virtute præditam ab aloë solutione aquea non segregatam, interea tamen solutio aloes aquea cum vel sine coctione ad separandam ab aloë partem resinosa aloesque virtutem calefacientem & humores commoventem imminuendam usurpari potest. Si vero sola pars aloes gummosa ab aliis ejus partibus separata desideratur, consultius esse duco, aloë extrahere ope spiritus vini bene rectificati; hic etenim partem aloes resinosa & saponaceam fixiorem solvit, gummosam vero relinquit intactam, quæ dein in aqua soluta leni calore inspissari atque in extracti formam redigi potest. Si vires aloes, præcipue virtutem ejus calefacientem atque commoventem, infringere animus est, longior atque intensior decoctio id faciet, si vero resinosa aloes pars a gummosa, in qua vis purgans maxima residet, separata desideratur, utendum est extractione aquea vel cum spiritu vini a phlegmate, quantum fieri potuit, repurgato, plurimi tamen aloë coctioni aqueæ submittere vel eam frigida aqua succo citri vel alio quocunque modo acidulata solvere & deinceps blando calore inspissare solent, atque talem gummosam aloë maxime expeti & laudari videmus ab illustri *Stablio* & viris ab eo deductis. *Excellentissimus Cartheu-*
serus

serus in fundamentorum Materiae medicae Parte I. Sect. X. cap. X. §. IV. scribit: quando aloe succo citri aut acero destillato extrahitur, extracta mitiora ac longe securiora evadunt, quoniam menstruis hisce soluta pars gummosa tenerior nonnihil figitur & magnopere contemperatur, quibus accedit, quod substantia gummosa parte resinosa teneriori intime remixta longe melius quam sola pars resinosa aut sola pars gummosa alvum moveat. Denique silentio non est pretereundum, meum olim olim præceptorem, ILLUSTRUM *b. m.* HOFFMANNUM ad partem resinosa aloe separandam leni coctione aquea usum fuisse. Aloe quoque usta a quibusdam expetitur, ut virtutem ejus tonicam & roborantem adipiscantur concentratam, sed inutilis est & rejicienda hæc præparatio, quæ aloe substantiam destruit atque immutat, non emendat.

§. XXI

De dosi
aloes.

Plerique nostri ævi medicorum uno ore inculcant aloem minori dosi longe salubriorem, quam, si veterum exemplo integras drachmas devorandas præbeamus. Vix sola sed fere semper cum aliis convenientibus remediis commixta exhibetur, & quidem, ut valde amara & nauseosa ejus qualitas eo melius occultetur, in forma pilulari. Pro dosi ordinaria sufficiunt grana tria vel quatuor, si lenior effectus desideratur, si vero largiori & fortiori opus est purgatione, dosim aloes ad grana decem vel quindecim augere possumus. Celebrissimus SCHULZIUS in Prælectionibus ad Dispensatorium Regium & Electorale Borussia-Brandenburgicum scribit: mere eccoprotico scopo grana duo vel tria aloes, in coena deglutita, sufficiunt: quin aliquibus unum satisfacit. Novi, pergit, practicum, qui apud nobilem podagricum, paroxysmo morbi detentum, magnam gratiam inivit aloes gummosæ unico grano vesperi quotitie dato: quod alvum per totum morbi decursum apertam servando dolores longe, quam antea, tolerabiles reddidit. Notandum est, ea quæ modo de dosi dixi, de aloe correctæ seu præparatæ esse intelli-

telligenda & aloen crudam semper minori dōsi esse præscribendam quam correctam, eam ob causam, quoniam illa hanc virtute superat. Præterea silentio hic præterire nequeo communem opinionem, quæ multis hucusque medentibus fuit recepta atque eorum calculis comprobata, quamque experientiæ testimonio comprobare volunt, aloen sive crudam sive correctam, minori dōsi propinatam, tantam alvi purgationem, quantam majori dōsi adhibita, efficere. Si in hoc afferto de diversis circumstantiis sermo est, illud concedo & pro vero habeo, si vero eadem ponuntur circumstantiæ, falsum esse iudico, quicquid alii proferant contrariam tuentes sententiam, his rationibus nitens. Experientia vera sanæ rationis veritatibus legitime demonstratis repugnare nequit. Jamvero veritas est certa atque extra omnem dubii aleam posita, medicamentorum virtutes esse in eadem cum eorum dosibus ratione, omnibus reliquis circumstantiis positis iisdem, id est, eo majorem producere effectum, quo major eorum est dosis sub modo dicta hypothesi. Quæ de re etiam aloes eo majorem exferere debet efficaciam, quo major ejus est dosis, reliquis omnibus circumstantiis positis iisdem. Si vel maxime igitur experientia doceret, datam eidem subjecto aloen modo majori modo minori dōsi semper æqualem produxisse effectum, minime tamen exinde concludi potest, quod minor aloes quantitas cum majori gradu æqualem exferat virtutem sub allegata hypothesi, sed certum est atque indubitatum, hoc in casu circumstantias in eodem subjecto fuisse diversas. Fac enim, eidem subjecto sub iisdem circumstantiis æqualem porrigi aloes quantitatem, non potest non æqualis sequi effectus, fac porro, eidem subjecto modo majorem modo minorem propinari aloes quantitatem sed sub iisdem circumstantiis, fieri nequit, quin major dosis majorem & minor minorem producat effectum: omnis enim vis sub iisdem circumstantiis æqualem debet producere effectum & vel majorem vel minorem, prout ipsa vel major est vel minor.

§. XXII.

De præpara-
tione pilula-
rum balsami-
carum, quas
aloe correctæ
ingreditur.

Viri ab omne laude feliciores, BECCHERUS STAHLI-
US & HOFFMANNUS aloen correctam non solum ad usum in-
ternum vocarunt sed etiam ex ea, addita aliorum convenientium
remediorum proportione, præpararunt pilulas balsamicas
polychrestarum titulo ornatas, magnum nomen atque com-
mendationem nactas, hodierno adhuc ævo usitatissimas. Me-
dentium facile princeps, beatus HOFFMANNUS, pilulas suas
balsamicas ex parte una aloes leni coctione aquea antea pro-
be depuratæ cum sex vel octo partibus extractorum herba-
rum amararum balsamicarum & gummi-resinarum commixta
confecit. Extracta, quibus ad hunc usus fuit finem, fuerunt
extracta absinthii, cardui benedicti, cochleariæ, fumaricæ,
rutæ, centaurii minoris, & id genus alia, ex gummi-
resinis ad usum selegit myrrham electam, succinum, gummi
hederæ, gummi juniperi & benzoen. Parum refert, ut ego
judico, sive de hac vel illa gummi-resina de hoc vel illo ex-
tracto paululum plus vel minus recipiatur quam de alio,
dummodo extracta non sint combusta sed bene præparata &
fatis efficacia. Alii veris ac solidis laudibus abundantes viri,
Stahlii dogmata sequentes, pilulas suas hoc præparant modo
æque egregio nec contemnendo:

Recipe aloes gummosæ

myrrhæ elect.

gummi juniperi

hederæ ana scrupulum unum

extract. absinth: vinos.

card. bened. vinos.

cochlear. aquos. ana grana sedecim

fumar. vinos.

centaur. min. vinos.

helleb. nigr. aquos. ana grana octo

terebinth. leniter coct. scrupulum dimidium

pulv. rad. jalapp. drachmam dimidiam

Misceantur, fiant lege artis pilulæ ex scrupulo
uno viginti.

Mirari

Mirari fatis non possum, cur genuinæ pilularum balsamicarum compositiones BECCHERI, STAHLII & HOFFMANNI adeo expetantur atque operose & sæpe insignibus cum sumtibus conquirantur. Equidem non nego, unam harum pilularum præscriptionem alteri præstare eique esse antefereendam, verum hoc tantum urgeo, quemlibet materiæ medicæ & artis concinnandi formulas peritum pilularum balsamicarum compositionem efficere posse Stahlî Hoffmanni & Beccheri compositioni præstantia non cedentem, quamvis non pauci, quod maxima reprehensione dignum est, suæ inter arcana habendæ compositioni famam ac fidem sibi lucrosam comparare soleant. Non opus esse judico, multis commemorare ejusmodi pilularum virtutes jam satis cognitæ & commendatas, sufficiat, brevibus duntaxat attingere, virtute laxante, resolvente, viscerum obstructions referante, tonum partium roborante & circuitum sanguinis inordinatum in ordinem redigente esse præditas eamque ob causam in subjectis & morbis fere omnibus, præcipue vero affectibus sic dictis chronicis, malo hypochocondriaco & hysterico, lochiorum mensium & hæmorrhoidum suppressione vel non sufficiente fluxu maxima utilitate se commendare.

§. XXIII.

Inter præparata ex aloe eminent aloe depurata seu lota atque insuccata. Aloe depurata seu lota præparatur solvendo aloen socotrinam in aqua fontana simplici cum vel sine coctione, solutam filtrando & ad extracti formam inspissando, unde potius nomen extracti, quam quod gerit, meretur. Virtutes ejus facile ex dictis §. XX. XXI. determinari possunt. Parte resinosa & virtutibus huic competentibus, ut vi humores valde commovente calefaciente stimulante, est privata, partis vero gummosæ & sæponacæ, quæ utraq; in aqua sunt solubiles, virtutes possidet §. XX. XXI. Minori ergo pollet virtute stimulante commovente & calefaciente quam cruda §. XXI, & si coctio instituitur, omnibus privatur virtutibus, quæ a partibus sub ea avolantibus proficiuntur §. XXI.

De præparatis ex aloe, speciatim de aloe depurata ejusque virtute.

§. XXIV.

De aloe in-
succata ejus-
que specie-
bus.

Aloes insuccatio, quam alii nutritionem vocant, est illa aloes præparatio, qua cum succis vegetabilium miscetur & tali modo præparata aloë dicitur *insuccata*. Duplicis est generis vel *succis tantum imprægnata* vel *in succis soluta*. Illa fit aloë in tota substantia commiscendo cum succo vegetabilium & hanc mixturam evaporatione leni inspissando, & cum succi vel singulorum vegetabilium seorsim vel plurium conjunctim ad hoc adhiberi possint, commodè dividi potest in *simplicem* & *compositam*. *Aloë insuccata simplex*, quæ succis tantum est imprægnata, iterum est vel *rosata* vel *violata*, prout succus rosarum vel violarum usurpatur. Ad *aloë insuccatam compositam ejusdem speciei* pertinet sequens, quæ in Dispensatorio Regio & Electorali Boruffo-Brandenburgico descripta est:

Recipe aloes succo rosarum solutæ & inspissatæ libram
unam,

fucci rosarum
violarum purpurearum
borraginis
buglossi ana quantum sufficit,

Imbibatur & denuo exsiccetur usuique fervetur.

Nititur hæc præparatio prisca quadam persuasione, tanquam aloë hepar lædat, quam ob rem etiam quatuor hi succi adjecti esse videntur. Si aloë insuccatæ in Dispensatorio Regio & Electorali Boruffo-Brandenburgico descriptæ uncia sex cum cremoris tartari unciis duabus miscetur, oritur *aloë insuccata tartarifata*, & si aloë violatæ libra una miscetur cum cremoris tartari libra dimidia, mixtum hoc appellatur *aloë violata tartarea*. Denique *aloë insuccata soluta* præparatur, si aloë in succo vegetabilium solvitur & hæc solutio inspissatur.

§. XXV.

De virtute
aloë insuc-
cata.

Aloë insuccata succis tantum imprægnata virtutes aloë retinet, si ab iis discesseris, quæ sub inspissatione pereunt, novasque acquirit ab additis succis pro eorum diversitate
varias.

varias. Generatim verum est, succos, quatenus se interponunt aloes partibus, eas disjungunt separant circumdant atque in majus distribuunt spatium, virtutes aloes imminuere atque immutare. Aloe infuccata soluta continet virtutes partium aloes gummosarum & saponacearum fixiorum & quæ a succo addito accedunt, utpote qui virtutes aloes quoque imminuit atque immutat, uti jam dictum fuit, partis vero resinosaë aliarumque, quæ sub inspissatione abierunt, partium virtute est privata. Ex his igitur liquet, quod aloe infuccata ejusque species majori dosi & sæpius usurpari possint quam aloe cruda. Dantur ad grana decem & ultra, sed tutius & consultius est, eas in minori quam majori adhibere dosi.

§. XXVI.

Ex aloe præparatur *extractum* ope vel spiritus spini vel aquæ. Illud est *extractum aloes resinosum*, quod etiam *balsamum aloes* vocatur, hoc *aquosum* seu *gummosum*. Extracti aloes resinosi virtus ex partium resinosaë & saponacearum fixiorum in spiritu vini rectificatissimo solubilium virtute aquosi vero virtus ex virtute partis gummosaë & saponaceaë fixioris in aqua solubilis est determinanda, si eas exceperis partes, quæ sub inspissatione abierunt, & hoc nihil aliud est quam aloe depurata, uti ex præparandi modo patet §. XXIII, Idem tenendum etiam de *extracto aloes succotrinaë* *Quercetani* quod in Dispensatorio Regio & Electorali Borussia-Brandenburgico descriptum est, quippe quod nihil aliud est quam *extractum aquosum* seu aloe depurata §. XXIII. Si ope aceti destillati & aquæ rosarum aloe extrahitur atque extractio inspissatur in formam extracti, hoc nominatur *extractum cholagogum Andernaci*. Præterea ingreditur quoque aloe *extractum catholicum*, *marocostinum* & *panchymagogum Charas*, *Electuarium hieræ picraë simplex* seu *de hiera picra Galeni* & *hieræ cum agarico*. Electuaria hæc usu fere exciderunt hodierno aevo.

§. XXVII.

Aqua ophtal-
mica aloe-
tica.

In Anglia atque Hollandia usu recepta est sequens aquæ ophthalmica, quam aloe ingreditur, sub nomine *aquæ ophthalmicæ aloeticæ* nota. Descriptio ejus hæc est:

Recipe aloes pulverisatæ
rutiaæ præparatæ
sacchari candi albi ana drachmas tres
vitrioli albi scrupulum unum
aquæ euphrasiae
foeniculi
rosarum ana uncias sex

Misceantur.

§. XXVIII.

Pilulæ, quas
aloe consti-
tuit vel in-
greditur.

Aloe vel sola tota vel maxima ex parte constituit pilulas mox enumerandas ut pilulas de aloe violata, pilulas Francofurtenses & pilulas angelicæ. Porro pilulæ, quas aloe ingreditur, sunt pilulæ antipodagricæ, aloephanginæ, aureæ, Cochiae Rhasis, Emanuelis, hydropicæ, hypochondriacæ Boecleri, lucis majores, massichinæ, polychrestæ, tartareæ Quercetani, de hiera simplici, de hiera composita, hiera cum agarico, de ammoniaco Quercetani, Ruphi, mercuriales Avicennæ, pestilentialia Russii, sine quibus esse nolo, apertientes Stahlîi, de aloë lota, de aloe & mastiche, contra obstructions, aggregativæ majores, foetidæ, cephalicæ, Rudii pharmac. Lond. imperiales Lugdunensium, hystericae & mentericæ Charas, hydropicæ & tartareæ Bontii, tartareæ Schræderi & aliæ,

§. XXIX.

Elixir pro-
prietatis cum
acido.

Inter ea, quæ ex aloe præparantur, eminet quoque sic vocatum ab auctore Paracelfo *Elixir proprietatis Paracelsi*. Multum boni de eo passim in scriptis suis & ex his ejus discipuli promittunt ad vitam sanam & longævam, ad plerosque morbos, ipsamque pestilentiam vincendam. Legantur elogia longo ordine exposita apud Crollium in Basilica chymica pag. 171. Variæ ac innumerae ejus existant passim in libris descriptiones, siquidem modo cum spiritu sulphuris, modo

modo cum sale tartari liquore alkahest Glauberi vel liquore terræ foliatæ tartari, modo cum spiritu salis ammoniaci, spiritu salis vel cochleariæ modo cum aliis præparatur, sed omnes, quotquot sunt, ejus compositiones, in eo tamen conveniunt, quod ex aloe myrrha & croco cum spiritu vini conficiatur & prout vel cum acido vel sine eo cum alcali præparatur, elixir proprietatis cum & sine acido appelletur. Duplex in Dispensatorio Regio & Electorali Borussia-Brandenburgico exstat descriptio. Prima sic se habet:

Recipe aloës succotrinæ

myrrhæ ana uncias duas
croci unciam unam

aloei & myrrham in pulverem redige, myrrham spiritu sulphuris irrorata, ut pastæ instar fiat, tum utrique crocum conguasatum junge ac affuso ad eminentiam trium digitorum transversorum pro vitri capacitate, vini spiritu, octiduum digere, spiritum tinctum effunde ac alium affunde, digere, tandem tincturas confunde, per bibulam cola ac ferva.

Hac in compositione hoc maxime desidero, quod spiritus sulphuris speciebus initio adfundendus eas coagulet, duritie lapidea solidet & quasi comburat, ut vix vigesima pars solvatur, reliquum autem instar carbonis in fundo maneat. Huic incommodo obviam iturus Vir supra laudes meas positus BOERHAVE menstrui loco adhibet acetum vini destillatum acerrimum sequenti modo præparans elixir proprietatis:

Recipe aloës

croci

myrrhæ electæ ana unciam dimidiam

scissa & rufa immitte altæ chemicæ phialæ, affunde desuper aceti vini destillati acerrimi vigecuplum respectu simplicium, ebulliant simul leniter in furnulo nostro ligneo per duodecim horas, frigeſcant, quiescant, donec fex subsedit,
effunde

effunde purum supernatans per telam raram prudenter, lente, ne crassum effluat, residuo affunde novum acetum dimidiata ratione prioris copia, ebulliant iterum, ut prius, quiescant, frigescant, effundatur purum per telam raram, residuum abjice. Tincturas mistas leni igne destilla inspissando ad residuum tertiae.

Habetur ita, pergit, remedium acidum, aromaticum, in praxi infiniti usus. Extrinsecus enim ulcera putrida, saniosa, foetida, sinuosa, fistulosa, virulenta, emendat, depurat, a corruptione defendit, vere balsamica virtute imbuit, conservat. Labiorum, gingivarum, linguae, palati, faucium gangraenas, ulcera sanat. Interne eadem praestat in primis viis, quoties putredo, bilis foetida, concreta pituita, lumbrici, & infiniti de his quatuor causis oriundi morbi ibidem dominantur. Quin & ulterius in sanguine quoque & visceribus eadem fere praestat; ut ex cognitis his tribus aceto solutis facile perspicitur. Sumitur mane vacuo ventriculo, post ultimum passum ut minimum duodecim horas. Datur una vice a drachma una ad duas tresve ex mulla, hydromelle aut vino molli dulci, superambulando aut abdomen molliter perfricando postea, quod continuari & repeti potest pro re nata. Si majori sumitur dosi cum regimine paulo frigidiori, purgat semper alvum. Si partitis hauritur minoribusque dosibus, urinae spissae secretionem sanguinem repurgat; plerumque ambo successively peragens. At largiori assumtu decumbenti in lecto stragulis bene operto sudoriferi generosi officio strenue fungitur, ita, ut vix alteri cedat, tum postea & alvum plerumque ciet & urinam, omni modo utile. Hinc puto hoc esse optimum Elixir Proprietatis acidum, polychrestum vere, satisque simul tutum. Paracelsus ex aloe croco & myrrha factum elixir dixit in balsamum vivificum & conservantem, vitae humanae intimae insinuandum, sanam vitam ducere in longaevitatem ultimam naturae humanae possibilem. Hinc vocabat proprietatis hominis superbo titulo. Praeparationem subticuit. Helmontius alcahest eo requiri asserit. Bonus
Crol-

Crollius oleum sulphuris per campanam addit pro menstruo: gnarus Paracelsicæ doctrinæ acidum esurinum requirentis in remediis stomachicis, sed tum aloe & myrrha in duritiem lapideam solidescunt quasi combustæ neque affuso dein alcoholi adeo promte obediunt, in usu dilutionem acris illius acidi requirunt. Hinc putavi acidum blandum oleosum vegetabile commodum satis præbere & proprium solvens in usus medicatos. Si quis parato sic elixiri tantum alcoholis admiscet, reddit eo magis balsamicum, efficax & mite. Ruffi catapotia antiloimica dicta omni dote refert atque eorum vice satis fortunato usurpari potest. Hactenus BOERHAVIUS.

§. XXX.

ELEXIR PROPRIETATIS SINE ACIDO ita in Dispensatorio Regio ac Electorali Borusso-Brandenburgico describitur: Elixir proprietatis sine acido.

Recipe myrrhæ electæ

aloes succotrinæ

crocii optimi in subtilissimum pulverem redactorum ana quantum placet. Irrora olei tartari per deliquium parati quantitate sufficiente, ut pulvis consistentiam induat. Digestis in vitro commodo probe obturato viginti quatuor horas affunde spiritus vini rectificatissimi ad eminentiam quatuor digitorum transversorum, stent in digestionem balnei quatuordecim dies, vase exactissime clauso & hermetice pene sigillato, agitando semel de die vas, donec faturate rubens extractum sit elixir sine acido dictum, cujus virtus eximia satis affusa singulis ejus uncis drachma una spiritus salis ammoniaci vinosi aut alterius salis volatilis aromatici, digerendo biduum, egregie exaltari potest in ELEXIR PROPRIETATIS DULCE VOLATILE.

Præparari etiam potest hoc elixir cum aqua quadam destillata

Nicolai mat. med. P. II. da.

D

vel

vel spiritu vini non summe rectificato eoque vel simplici vel super aromata abstracto. Illustris b. m. BOERHAVE ita de ejusmodi hujus elixirii compositionibus in Elementis chemiæ Tomo II. processu LXXXIII. scribit: hæc ita parata remedia exhibent, quorum in arte usus creberrimus, laudatissimus, ad omnes morbos acidos, austeros, aquosos, frigidos, pituitosos, scirrhosos, obstructos absque inflammatione; purgat fere per omnia emunctoria corporis; interim nervis gratum simul est & spiritibus medicamentum; sceminis amicum aristolochium emmenagogum, galactophorum; anthelminticum in quadam specie; appetitui ciendo idoneum; bilis defectum feliciter supplens. Practicis hinc semper necessarium. Agit ratione alcali, ratione specierum dissolutarum, ratione etiam spirituum vel aquæ in varios usus.

§. XXXI.

Elixir proprietatis cum tartaro tartarificato & tartaro regenerato.

Aliud describit sæpius laudatus BOERHAVE Processu LXXXIV. elixir proprietatis cum tartaro tartarificato. Iisdem speciebus, nimirum aloæ, croco, myrrhæ, in æquali quantitate ad unciam dimidiam sumtis, inquit, affunde liquoris tartari tartarificati, optime juxta processum LXXV. in phiala, ut in præcedentibus; digerantur simul, vase clauso, spatio tridui, calore 150 graduum, videbis, species integre dissolutas in pulvem homogeneam longe melius, quam ab aceto, aqua vel alcalino. Superfunde tum alcohol vigecuplum ratione specierum; ebulliant leniter spacio duodecim horarum. Frigore & quiete depuratum separa; reliquum ut prius cum novo alcohole præpara; id repete, donec totum fere solveris; videbis nunquam minus fecum superstitum. Omnia elixiria inspissa leni igne ad olei crassitiem, & erit paratum elixir tartarificatum alcoholisatum. Hoc paratum sale compositio mire aperiente vires habet meliores præcedentium elixirium virtute. Hinc mire prodest obstructionibus chronicis inveteratorum morborum, quas potentissime resolvit, nec acri acido aut alcalino nocet: solent enim compositi hi sales liberius transmitti cum suis solutis per vasa nostra.

fra. Idem vir, illustris BOERHAVE, omni laude major idem elixir proprietatis ope tartari regenerati conficiendum describit sequenti modo: in alta phiala pulveri trium specierum, nimirum aloes myrrhae & croci, ana unciae dimidia, affunde liquorem tartari regenerati triplum ratione pulveris; digere tri-duo, erunt aloë & myrrha fere integre solutæ, crocusque pe-nitus apertus. Tum affunde alcoholis purissimi vigecuplum respectu pulveris; ebulliant lenissime duodecim horis. Ce-terum tracta ut prius. Supererunt feces paucissimæ abjicien-dæ. Elixir inspissatur ad dimidias. Erit elixir crassum, turbidum, solutum, sicque semper remanens. In hoc pro-cessu sunt species fere integræ aquabiliter sic dissolutæ, ut potabiles evadant penitus: unde etiam efficaciam illius elixi-rii apperientem fundentemquæ incomparabilem deprehendi ad chronicos plerosque, in quibus blande liquefacit con-creta in vasibus; nervosum genus placide stimulat in motus se-datos, per quos propellat soluta; putrefactioni adeo hic crebrae adeo perniciosæ, occurrit; hinc viscera liberat; iis-dem actiones per obstruentem materiam impeditas integras restituit; hinc tumores resolvit; sicque morbos quam pluri-mos, aliter vix cedentes, sanat. Quare mihi videtur elixir hoc fere haberi pro Paracelsico & Helmontiano

§. XXXII.

Si aloë ad libram unam, myrrham ad uncias duas, thus ad unciam dimidiam tusa & mixta destillantur leni calore, prodit sic dictum OLEUM ALOES PURGANS. Si aloë myrrha & crocus in pulverem redacta inter se miscentur, hoc mixturum appellatur ELEXIR PROPRIETATIS SIC-CUM, & si ope additi elixirii proprietatis liquidi in formam redigitur, nominatur MASSA PILULARUM PESTILENTIALIUM AVICENNÆ.

Oleum aloes purgans, elixir pro-prietatis sic-cum & mas-sa pilularum pestilentiali-um Avicen-næ.

§. XXXIII.

Omnia elixiria, quæ nomen proprietatis gerunt, in eo conveniunt, quod ex tribus a Paracelso primum introductis speciebus, nimirum aloë croco & myrrha, diversis generatim de elixiri-

polychresto
Halensi &
purgante.

compositionibus diversa proportione, cum diversis salinis additamentis & menstuis conjunctis atque extractis. Hinc patet, cur aloe non memorata solum elixiria §. XXIX-XXXIII, sed etiam elixir proprietatis album Helmontii, elixir proprietatis antiscorbuticum & elixir proprietatis cum rhabarbaro ingrediatur. Præterea quoque ad elixir aperitivum Claudi, cachecticum Ettmülleri & viscerale Bæcleri nec non polychrestum Halense adhibetur. Posterius hoc elixir, nimirum polychrestum Halense, initio paratum fuit ex extracto panchymagogo per mixturam simplicem soluto, sed referente b. Schulzio in prælectionibus ad Dispensatorium Regium & Electorale Borusso-Brandenburgicum, circa annum MDCCIV. extractum, aut rectius dicendo, massâ cathartica spiritu vini fuit resoluta, ea proportione, ut ad quatuor scrupulos unciam unam spiritus vini fumerent & spiritus vitrioli drachmam dimidiam. Massam illam cathartica sequentem ad modum pararunt:

Recipe pulpæ colocynthidis uncias sex
agarici
scammonei ana uncias quatuor
fibrar. ellebor. nigr.
specier. diarrh. Abb.
aloes succotrinæ ana libram dimidiam.

Incisa contusa infunde spiritu vini q. s. post digestionem sufficientem & fortem expressionem fiat cum trochiscorum Alhandal unciis tribus, diagrydii præparati, agarici trochiscati ana unciis quatuor & aloes hepaticæ unciis octo massa.

Elixir illud copiosum sedimentum ad fundum dimittit, unde necesse est, vitrum antè usum probe agitare. Ubi quis extra febrem laxationis vel purgationis causa sumebat, sexaginta guttæ per intervalla brevia porrigebantur, donec purgatio incipiebat, injuncto copioso potu cerevisiæ tenuis calidæ. Quo pacto in febribus petechizantibus adhibitum feliciter fuerit, multis expositum legatur apud D. D. Gætzium
in

in Observat. medico-practicis Stahlianis Classe I. obs. 14. inde a pag. 58 ad 60. atque celeberrimus Schulzius confirmat quoque, quod, si tempestive & legitime adhibetur, effectus edat exoptatissimos. Quidam ex extracto aloes aquoso & arcano tartari ope spiritus vini extractis conficiunt elixir, quod nominant *elixir purgans*.

§. XXXIV.

Si aloë ope spiritus vini probe rectificati extrahitur, hæc extractio filtrata constituit *essentiam aloes* seu *essentiam aloeticam*. Constat ex parte aloes resinosa & saponacea fixiori atque his partibus nititur ejusdem virtus. Usui interno minus apta est ob nauseam, quam movet, atque ingrati qualitatem. Externe vulneraria est insignis ob vim balsamicam consolidantem atque putredinem abarcentem, quam ob rem etiam in vulneribus ulceribus gangræna & ossium carie frequentissime vel per se vel cum essentia myrrhæ & succini sine alcali confectis usurpatur.

CAPVT VI.

DE

AGARICO.

§. I.

AGARICUM, AGARICUS OFFICINARUM, AGARICUM Agarici qualitates & proventus.
 ALBUM, FUNGUS LARICIS, græce *ἀγαρίκιον*, germanice *Lerchenschwamm* est corpus album, leve, fungosum, spongiosum, in farinam digitorum attritu friabile, saporis primo subdulcis mox amari acris nauseosi cum levi adstrictione, odoris, si recens, fortis atque ingrati, variæ figuræ ac magnitudinis ut subrotundum, ex rotundo angulosum, inæquale, modo majoribus modo minoribus massis conglobatum, plerumque pugni & nonnunquam capitis humani magnitudine, extrinsecus cortice, qui removeri solet, duro calloso cinereo subrufo circumtectum. Est fungus laricis te-

D 3

rebin-

rebinthinam fundentis ejusque trunco, rarius ramis, pugni plerumque magnitudine, tunc adnasci solet, quando anno-fiores factæ terebinthinam largiri desierunt, ex quo elucescit, fungum hunc ex eadem gigni materia, quæ antea in laricibus junioribus resinofam suppeditabat lacrymam. Dicitur agaricus ab Agaria seu Agria, Sarmatiæ regione, unde olim referente Dioscoride advehebatur. Hodie crescit in multis aliis regionibus, quarum sylvæ larices ferunt, v. g. in Galatia, Cilicia, Cappadocia, Delphinatu Galliæ, Sabaudia, montibus Tirolensibus, Tridentinis & Wallisensibus, Alpibus aliisque montibus, sylvæ Hercynia &c. Optima ejus species deglubitur e laricibus, quæ uberrime in Tartariæ, præsertim Siberiæ, sylvis proveniunt. Non tam cito, quam alii fungi, acquirit debitam magnitudinem sed referente Bernardo Valentini in Historia simplicium reformata pag. 232. §. 10. integrum annum ad maturitatem postulat. Decerpitur, quam primum sicari rimasque agere incipit. Quo enim viso exteriori pellicula provide prius detracta ab arbore rescinditur & deinde soli exponitur per duas vel tres hebdomades pro diversitate anni temporum ut candidum induat colorem. Postea malleis ligneis vel fustibus percutitur, quo omnes deleantur incisuræ. In sicco loco reconditus per complures annos incorruptus servari potest, & si in eo vermiculi nati fuerint, scopulis seraceis denuo est repurgandus.

§. II.

Characteres
bonitatis
agarici.

Ad usum seligendus est medicum agaricus colore candido cum temporis progressu in flavum abeunte, levis, friabilis, fractu facilis & spongiosus, substantiam densam & duram non continens. Notæ bonitatis sequentibus comprehensæ sunt versiculis:

Res frangi præsto pretiosus agaricus esto,
Candidus & splendens, libramine leveque pendens
vel

Qui fractu facilis levis est & candidus, iste
Inprimis medicis pretiosus agaricus esto.

Rejje

Rejiciendus est cariosus, fibrosus, lignosus, ponderosus, minus friabilis, densus, compactus, durus, nigricans vel gryseus, ab arboribus jam jam emorientibus decerptus. Cortex remouetur tanquam inutilis aut noxius.

§. III.

Quidam agaricum diuidunt in marem & sceminam: Divisio agarici in marem & sceminam. Marem dicunt agaricum, qui niger vel flavus ponderosus, compactus, lignosus, valde tenax est, sceminam, qui candidior & leuior est reliquasque bonitatis notas §. II. habet. Verum hæc distinctio omni caret fundamento atque utilitate. Fungus enim, quem agaricum marem nominant, non laricis fungus est sed potius quercuum annosiorum aliarumque arborum & tum formâ tum virtute diversissimæ est ab agarico vero indolis, non, uti is, virtute cathartica præditus & ad usum medicum aptus, sed a tinctoribus tantum ad colorem nigrum tingendis inducendum adhibetur. Quercubus, uti jam dictum est, accrescit annosioribus & styptica duntaxat, neutiquam vero cathartica pollet virtute.

§. IV.

Ex analysi chemica, quam celeberrimus Neumannus a) cum Analysis chemica agarici. agarico vero officinarum instituit, apparet, eum maxima ex parte constare ex substantia resinosa atque ex substantia mucilaginosâ glutinosa maxime tenaci viscida terrestri in aqua non solubili, ita, ut illa hanc quantitate longe superet, uti ex mox dicendis apparebit. Affudit primum libræ dimidiæ agarici spiritum vini bene rectificatum atque obtinuit sex uncias extracti resinosi, ope aquosæ vero cum residuo institutæ extractionis tantum drachmas & duos scrupulos extracti aquosi, & quod post hanc extractionem remansit non solutum, duas

a) Chemice Dogmatico-Experimentalis a D. D. Kessel editæ Vol. II. Pars I, cap. IV.

duas uncias drachmam unam & dimidiam pendit. Beneficio extractionis aqueæ primum cum agarici libra dimidia instituta impetravit tantum extracti aequali tres drachmas, ex hujus extractionis residuo ope spiritus vini unicas quinque & septem drachmas extracti resinosi & quod iterum remansit, pendit uncias duas drachmas duas & dimidiam. Excellentissimus Cartheuferus scribit b), quod principia activa ita per agaricum sint distributa, ut resinofum, quod in dimidia agarici uncia ad duarum ferme drachmarum pondus ascendit, magis in parte exteriori corticali, salino-mucilagineum autem tam crassius terreum quam tenerius magis in interiori parte fungosa hæreat. Exterior enim agarici pars corticalis superfusum vini spiritum saturato colore imbuat, magis fungosa interior vero longe debiliorem tincturam menstruo conciliat. Tinctura spirituoso-resinosa concentrata tam adversi odoris & saporis est, ut unica guttula linguæ instillata apud subjecta sensibilia vomitum concitet ac diu nauseam relinquat. Principium salino-mucilagineum, cujus quatuor circiter scrupuli in dimidia agarici uncia hærent, remissiori amaritie, debili dulcedine, quæ sese in principio manifestat, remixta, pollet & aqueo suo menstruo colorem duntaxat subluteo-albicantem inducit. Infusum hoc ob solutæ mucilaginis crassitiem non transit per filtra ordinaria, sed colatura & expressione per linæum a recrementis terrestribus separandum est. Extractum inde paratum colorem brunnum consequitur, hinc inde tamen albidis maculis distinctum, & linguæ, uti antea pridem dictum, primo subdulcem, postea valde amarum & ingratum saporem imprimat. Quando menstruum aqueum addito sale tartari acuat, mucilago tenuior facilius separatur & post aliquot dies materiam admodum spissam ad fundum dimittit, supernatante portione liquidiori, pellucida, gelatinam æmulante. Decantata hæc posterior & lenta evaporatione ad solidiorem consistentiam redacta extractum præbet ex teneriori substantia resinosa & muc-

b), Fundamentorum Materiae Medicæ Part. I. Sect. X, cap. IX §. IV.

mucilaginea mixtum, quod longe melius, quam sola pars resinosa, quæ ingentem nauseam creat ac facile vomitum aut tormina ventris producit & melius pariter quam sola pars mucilaginea, quæ alvum parum movet, purgare consuevit. Binæ agarici unciaë plerumque unciam unam & drachmam dimidiam hujus extracti largiuntur. Relicta pars spissior mucilagineo-terrea virtute penitus caret. Si loco aquæ alcalisatæ acetum destillatum aut vinum extractione adhibetur, simile propemodum extractum, minori tamen, si acetum fuerit superfluum, quantitate resultat. Teste Geoffroy c) aqua perparum ex agarico dissolvit & extrahit sed illud in mucaginosum magma convertit, unde patet, quam parum utilis sit agarici maceratio vel decoctio in menstruis aqueis. Laudatus Neumannus loco citato scribit, ex agarico posse preparari extractionem, cujus gutta unica assumpta vomitus excitare valet.

§. V.

Qui os & nares agarico comminuendo propinquas tenet, sternutatione aliisque incommodis pectus præcipue affligentibus corripuntur, nares & oculi irritantur & copiosum fundunt liquidum cum sensu molestiæ vel doloris. Ex hoc igitur patet, agaricum partibus summæ activitatis & acrimoniæ esse præditum.

Partes activas acres continent agaricus.

§. VI.

Valde acrem agarico competere qualitatem, ejus sapor valde acris §. I. IV, partes sub comminutione avolantes acres §. V, pars resinosa, quæ ingentem nauseam ac vomitum creat §. IV. & principium salino-mucilagineum §. IV. luculenter demonstrat. Quum enim salium prædominium & concentratio acrem constituat qualitatem §. CCCCVIII. Sect. VI. Part. I. & pars agarici tam resinosa quam salino-mucilaginea multa salia contineat §. IV. & §. CLXXXVI. Sect. III. Part. I, acris ejus qualitas luculenter apparet. Denique nausea & vomitus, quem præparata ex agarico excitant §. IV, Nicolai mat. med. P. II. d. E pro-

Agarici acris qualitas demonstratur.

c) Tractat. Mater. Medicæ Tom. II. Sect. I. Cap. X. Artic. III. pag. 773.

proficiscuntur ab irritatione, istam vero hoc in casu ab acrimonia produci quis negare potest?

§. VII.

Virtus agari-
ei purgans
demonstratur.

A priori determinaturum virtutem, quæ agarico competere potest, in memoriam revocare debet, viscida atque acria purgationem excitare posse eoque majorem & eo majori cum dolore atque incommodo stipatam, quo major eorum est acrimonia & visciditas §. XXVI. XXVII. XL, XLI. Cap. I. Sect. I. Libr. I. Part. II. Jam vero agaricus maxime tenaci viscida & glutinosa substantia, valdeque acri qualitate gaudet §. IV. V. VI. Qua de re agaricus vehementem & majori cum dolore atque molestia conjunctam exserere potest virtutem purgantem. Hanc vero actu ei competere testatur experientia.

§. VIII.

Virium reli-
quarum aga-
rici determi-
natio.

Quum agaricus maxime acri gaudeat qualitate §. VI, ei competere debent virtutes acribus propriæ, quam ob causam stimulare, fluidorum motum progressivum atque intestinum resolutionem calorem secretiones atque excretiones augere debet, immo spasmodicas constrictiones & dolores aliosque hinc dependentes effectus producere potest §. CCCCVII. Sect. VI. Part. I. Porro agaricus ob partem ejus resinofam virtutem resolventem atque calefacientem possidere debet §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I §. IV hujus capituli, & cum hæc pars resinosa ingentem nauseam vomitus & tormina ventris excitet §. IV, maxima stimulantem virtute debet esse instructa, quæ agarico quoque in substantia competit. Stimulans igitur & resolvens virtus in agarico magna & vehemens esse debet.

§. IX.

Observatio-
nes medico-
rum de vir-
tutibus aga-
rici.

Ex his igitur elucescit, agaricum virtute non purgante solum sed multis aliis etiam virtutibus alterantibus, præcipue resolvente & stimulantem, esse præditam. Idem confirmat medicorum consensus atque experientia. Dioscorides enim,
Gale-

Galenus cum aliis veteribus Græcis ad varios & diversos affectus, præsertim icterum, malum ischiadicum, arthritidem, epilepsiam, asthma curandum commendarunt & pauca tantum de vi ejus cathartica attigerunt. Avicenna inter Arabes laudat agaricum exiguo pondere ut medicamentum incidens & digerens cum opii modico mixtum eique vis quoque anthelmintica atque alexiteria fuit attributa, quam ob rationem theriacam quoque ingreditur aliasque compositiones alexiterias, ut videre est apud Scribonium Largum, ab Arabum tamen plurimis inter purgantia refertur. Hæc omnia luculentum præbent documentum, agaricum a medicis non purgandi solum sed resolvendi etiam scopo fuisse adhibitum hisque virtutibus esse præditum.

§. X.

Quum agaricus virtute potenter resolvente valde stimu- Ufus agarici
lante & purgante sit instructus §. VI. VII. VIII. IX, sequitur, determinatur.
ut in omnibus iis conducat morbis, quorum curatio alvi pur-
gationem, partium solidarum stimulationem & fluidorum
resolutionem atque evacuationem per alvum requirit. Nunc
ejus generis morbi sunt ii, in quibus partes solidæ atonia
laborant, humores serosi abundant, visciditate tenacitate &
pituitosa constitutione sunt depravati, ut cachexia, chloro-
sis, hydrops, apoplexia pituitosa, adfectus soporosi, fluor
albus, asthma pituitosum, rheumatismi serosi & pituitosi tus-
sis humida atque id genus alii adfectus. Quam ob rem aga-
ricus in memoratis morbis prodest & usurpari potest. Ean-
dem ob causam convenit subjectis phlegmaticis, pituito-
sis, laxiori corporis habitu præditis, humidæ & frigidæ con-
stitutionis. E contrario, cum valde stimulet, calorem accen-
dat & motum humorum tam progressivum quam intestinum
augeat spasmodicas partium solidarum constrictiones & do-
lores facile excitare possit §. VIII, usus ejus exulare debet in
febris acutis, inflammationibus, doloribus, spasmis, con-
vulsionibus, epilepsia, nisi causa morbi vel symptomatis
E 2 usum

usum ejus exigat vel alia circumstantia eum admittant vel postulent. Eandem ob causam subjectis lenibilioris naturae, ad spasmos dolores humorum motum atque exaestuationem proclivibus, cholericis, siccae & calidae constitutionis, biliosis, iracundis, quorum sanguis ad rarefactionem est pronus, minus conducit adeoque in his ab usu ejus vel plane abstinere vel in eo adhibendo cauti & circumspecti esse debemus. Anthelminticam quoque ut reliqua purgantia exferit virtutem, cujus ratio ex dictis de aloe petenda §. XVI. capitis præc. Tormina facile ac hypercatharsin excitare solet, de quo ratio supra fuit demonstrata §. XLI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Partis II, atque in summa ejus tenacitate cum magna acrimonia conjuncta residet §. IV. V. VI.

§. XI.

Modus
agaricum
præparandi
atque exhi-
benda.

Summa agarici tenacitas in causâ est, ut non facile in pulverem redigi possit & tam ob hanc causam, quam quoniam ejus usus sub pulveris forma tum ob nimiam, qua est pro dosi assumendus, molem tum ob valde ingratum & nauseosum saporem, insignem molestiam ac nauseam creat & multa ac vehementia vi qualitatis admodum viscidæ tenacis acris & difficulter in corpore humano solubilis §. IV. VI. X. ventris tormina excitat. Si vero agaricus comminendus est in pulverem, commode id fieri potest eum radula radendo, rasuram cum mucilage gummi tragacanthi conterendo & redigendo in pulpam hanc exsiccano, exsiccatam conterendo, contritam per cribrum trajiciendo, residuum crassius, quod non transit, denno cum mucilage tragacanthi conterendo & in pulpam redigendo, quæ modo descripto iterum est tractanda, donec omne per cribrum transit. Ex rasura agarici infuso, vel, quod melius est, decocto Zingiberis correctâ ope mucilaginis gummi tragacanthi præparatur in officinis agaricus trochiscatus seu agaricus in forma trochiscorum & certe nulla hac tutior & præstantior est agarici preparatio, tum, quod nauseosam atque ingratham ejus quali-

qualitatem optime abscondit atque occultat, tum, quod acrem & nocivam ejus indolem §. VI, infringit atque corrigit. Mucilago quidem gummi tragacanthi viscidam & glutinosam agarici qualitatem augere adeoque malam ipsius indolem pejorem potius reddere quam corrigere videtur, sed probe tenendum est, mucilaginem gummi tragacanthi aliam plane possidere naturam quam agarici substantiam mucilaginosam & glutinosam. Illa enim tenacitate & visciditate hac longe inferior est & facile solvitur, cum hæc solutioni vix vel plane non obediat §. IV, ad quod accedit, quod illa, quamvis non viscidam & tenacem agarici qualitatem emendet, valde acrem tamen & noxiam ejus indolem imminuat, atque corrigit. Præscribitur agaricus trochiscatus in substantia a drachma dimidia ad integram sed vix vel plane ob magnam quantitatis molem, quæ pro dosi est deglutienda, in infusis vero & decoctis sæpius a drachmis duabus ad unciam dimidiam & ultra. Crudus ac sibi relictus agaricus solet quoque in infusis ac decoctis adhiberi sed rarius quam trochiscatus.

§. XII.

Probe agaricus trochiscatus a trochiscis de agarico est discernendus. Ille constat ex agarico cum extracto, seu quod perinde est, decocto vel infuso Zingiberis & mucilage gummi tragacanthi in massulas latas, rotundas, magnitudine ordinarios trochiscos longe superantes, thalero interdum æquales, redacto, hi vero sunt trochisci longe minores & præter Zingiber in substantia continent sal gemmæ & oxymel, uti ex eorum compositione mox describenda patet:

Discrimen
inter agari-
cum trochi-
scatum &
trochiscos de
agarico.

Recipe agarici albi & levis uncias tres
salis gemmæ unciam semis
Zingiberis albi drachmas tres
oxymellis simplicis, quantum sufficit,
ut fiant ex arte trochisci.

E 3

Hi

Hi per se dati infra drachmam vel sesquidrachmam parum movere valent, minusque efficaces inveniuntur vetustatem nacti, quare videas plerumque præscriptum recens trochiscatum.

§. XIII.

Resina, extractum pilulæ & electuarium hieræ cum agarico.

In officinis porro ex agarico resina extractum & pilulæ præparari solent: Resina agarici interne ad scrupulum dimidium ab Hermanno a) præscribitur ad purgandum & de ea valent, quæ supra de resina jalappæ capite III. monui. Extractum agarici ope spiritus vini rectificatissimi paratum est resinofum, debili virtute purgante instructum, ita, ut scrupulus vel drachma dimidia parum alvum moveat, nisi stinulum addas. Pilulæ de agarico hodierno ævo usu fere exciderunt, interdum tamen infusis & decoctis a drachmis duabus ad unciam dimidiam adduntur. Electuarium hieræ picræ cum agarico in clysteribus stimulantibus ad drachmas sex vel unciam integram adhibetur.

CAPVT VII.

DE

COLOCYNTHIDE.

§. I.

Descriptio fructuum colocynthidis.

Fructus colocynthidis quales in officinis venduntur, sunt fructus sphaerici, cortice externo orbat, exsiccati, malis citreis exteriori cortice flavo privatis & exsiccatis valde similes, pulpa tenaci membranacea fungosa arida candida valde levi instructi, in loculamenta varia divisi, quibus includuntur semina multa, sapore vehementer & intenso amaro acri & nauseoso fauces lædente. Celeberrimus Schulzius b) quatuor integra poma, quæ accurate unciam unam

a) Hermanni Cynosura Mater. Med. edit, Boecleri pag, 246.

b) Dissertat. de colocynthide.

unam ponderabant, a feminibus repurgavit, quæ seorsim appensa septem drachmas æquabant, ut unica tantum drachma pulpæ utilis superesset & unicus fructus quindecim forte grana contineat. Si medullam seminum degustes, modicam in ea deprehendes amaritiam longe minorem quam in pulpa fructuum.

§. II.

Fructus colocynthidis, qui ad usum expetuntur medi-
 cum, primum viridi cortice gaudent, qui vero deinde post-
 quam ad maturitatem pervenerunt, flavum induit colorem & fructuum colo-
 saporem valde amarum acrem & nauseosum acquirit, inte- locynthidis
 rea tamen color hic in iis variat, prout majorem vel mino- descriptio.
 rem adepti sunt maturitatem & pro eorum diversa indole.
 Eodem modo comparatum est cum eorum magnitudine &
 figura. Nonnulli enim referunt figura & magnitudine poma
 aurantia, quidam pyra, alii cucurbitas minores & sunt vel
 rotundi vel oblongi, magis vel minus compressi & torti.
 Inclusam gerunt sub cortice tenui coriaceo medullam candi-
 dam fungosam & quasi membranaceam in tres partes divi-
 sam, in quibus semina reperiuntur cucumerinis similia sapo-
 ris acris amari & nauseosi. Incolæ regionum, in quibus hi
 fructus crescunt, eos maturitatem adeptos decerpunt, de-
 cerptis corticem exteriorem flavescens detrahunt & exsic-
 cant exsiccatosque ad nos transmittunt.

§. III.

Planta, quæ hos fert fructus, dicitur COLOCYNTHIS Planta colo-
 vel simpliciter vel FRUCTU ROTUNDO MAJOR vel MINOR. cynthidis,
 Pertinet ad genus cucurbitaceum nec a ceteris differt
 JOS. PITTONIS TOURNEFORTII INSTIT. REI HERBA-
 RIÆ 107. judicio, nisi folio in profundas lacinias dissecto
 & fructu amaro non eduli, hinc nominatur etiam CUCUR-
 BITA AGRESTIS & ob summam amaritiam CUCURBITA
 AMARA, FEL TERRÆ. Dicitur quoque MORS PLANTA-
 RUM, NEX PLANTARUM, Arabibus HANDAL & cum ar-
 ticulo

riculo ALHANDAL, quod nomen adhæsit trochiscis, de quibus suo dicam loco. Crescit in Aegypto, India, Persia, Armenia, Syria, insulis maris Aegei & ora maritima orientali aliisque orientalibus regionibus, indeque ad nos fructus ejus transmittuntur, maxima tamen fructuum copia ex Aegypto & hodierno ævo ex Aleppo ad nos adfertur.

§. IV.

De selectu
fructuum &
eorum par-
tium ad usum
medicum.

Ad usum medicum eligendi sunt fructus maturi, eleganter albi, rari, spongiosi, leves, aridi, intenso amarore præditi. Adhibetur in officinis tantum eorum pulpa & parum vel nihil de eorum seminibus.

§. V.

Analysis che-
mica pulpæ
& seminum
fructuum co-
locynthidis.

Celeberrimus NEUMANNUS a) pulpam & semina horum fructuum extractioni aquosæ & spirituosæ subjecit & semper deprehendit, quod pulpa dimidium, semina vero partem tantum octavam extracti suppeditaverint, sive cum spiritu sive cum aqua extractionem primum instituerit, & quod semper extracto seminum spirituosum aliquid pingue instar olei expressi inhæserit immixtum. Beneficio primæ, quam cum spiritu vini instituit, extractionis ex pulpæ libra una obtinuit tres uncias & dimidiam extracti spirituosum seu resinosi, ope vero primæ susceptæ extractionis aquosæ ex libra una pulpæ impetravit septem uncias & dimidiam extracti aquosi. Porro animadvertit, quod libra una pulpæ post antea cum ea peractam extractionem spirituosam dederit uncias quatuor & dimidiam extracti aquosi & post aquosam extractionem tres tantum drachmas duos scrupulos & quatuor grana extracti resinosi. Hæ cum seminibus inverso modo institutæ extractiones parum a se invicem discreparunt, & ultimum, quod animadvertit, est, quod omnes pulpæ

a) Chemiæ Medicæ Dogmatico-experimentalis a Dom. D. Kessel edit. Tom. II. Pars II. cap. 9. pag. 144.

pulpæ extractiones tam resinosa quam aquosa longe majori præditæ fuerint amarore quam extractiones feminum, priores pulpæ extractiones amarore superaverint posteriores & pulpæ feminumque extractiones destillationi subjectæ nihil sapidi & acris suppeditarint.

§. VI.

Ex his adductis experimentis §. V. luculenter apparet, Partes constitutive proximæ colocynthidis. pulpam fructum colocynthidis constare ex parte gummosa & resinosa. Porro cum libra una agarici ope spiritus vini primum extracta largita fuerit extracti spirituosi uncias tres & dimidiam, ope aquæ vero primum extracta septem uncias & dimidiam extracti aquosi, denique extractio aquosa libræ unius agarici post prægressam extractionem spirituosam quatuor uncias & dimidiam extracti aquosi & extractio ejus resinosa post institutam antea extractionem aquosam tres tantum drachmas, duos scrupulos & tria grana extracti resinosi dederit §. V, sequitur, ut præter partes gummosas & resinosas insint agarico quoque partes fixæ in spiritu vini & aqua simul solubiles, sive saponaceæ fixiores.

§. VII.

IN HERMANNI CYNOSURA MATERIE MEDICÆ Pulpa fructuum colocynthidis continet sal acre maxime subtile & activum. edita a Boeclero pag. 335. memoratur, quod ii, qui fructus colocynthidis manibus diutius tractant aut in mortario terunt, hypercatharsi inde corripri soleant idemque fiat sola inunctione ventris. Aliæ quoque testantur observationes, tantam purgandi facultatem eminere in colocynthide, ut exterius umbilico admota ejus pulpa cum felle bubuloso non alvum solum dejiciat sed vermes etiam in intestinis nidulantes enecet atque expellat, quin odore & tactu alvum movere dicatur. Summe igitur activo principio purgante debet esse eorum pulpa instructa, quod e salium subtilium acrium genere esse asserere nullus dubito. Virtus hujus mei asserti ex eo patet, quoniam pulpa colocynthidis coctione forti vel diuturna virtute sua purgante privatur. Quid enim id, quod sub cocti-

Nicolai mat. med. P. II. da.

F

ne

one avolat & simul virtutem purgantem imminuit, esse possit aliud, quam sal acre admodum subtile volatile summæ activitatis, ego saltim perspicere nequeo. Neque sum sollicitus, num hoc sal acre admodum subtile volatile summe activum sit pars fructuum colocynthidis proxima an remota & in quam eorum parte resinosa gummosa an saponacea fedeat; hoc enim mihi perinde est. Ejusdem salis præsentiam in pulpa colocynthidis demonstrat quoque sapor ejus intente amarus & acris §. CCXXXVIII. Sect. IV. Part. I. & §. I. hujus capituli.

§. VIII.

Virtutum
pulpæ co-
locynthidis
determina-
tio a priori.

His igitur fixis ac stabilitis ordo exigit, ut primo determinem virtutes pulpæ colocynthidis, quatenus a priori, id est, ex partibus eius constitutivis cognosci possunt, deinde experientiam atque observationes consulam ad virtutes ejus detegendas. Cum pulpa colocynthidis contineat sal acre admodum subtile & summe activum §. VII, ingens virtus stimulantem & resolventem ei competere debet §. CCCCIV. CCCCVIII. CCCCLXV. Sect. VI. Partis I. Eam ob causam spasmodicas vasorum contractiones, dolores, &, quæ hinc sequuntur, mala, ut obstructions, inflammationes &c. excitare, humorum motum tam progressivum quam intestinum, ad certas partes affluxum, resolutionem & calorem maximopere augere debet §. CCCXCIX - CCCCVI. Sect. VI. Part. I. Ratione partium resinosarum §. VI. possidet virtutem stimulantem resolventem & calefacientem CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I, & vi partium saponacearum §. VI. resolventem §. CCCCXVIII. Sect. VI. Part. I. Ex his omnibus igitur clarum est & perspicuum, in pulpa colocynthidis, quatenus res a priori tantum consideratur, prædominari virtutem vehementer stimulantem & resolventem atque ab his virtutibus reliquas ejus omnes dependere. Gummosa vero ejus pars stimulantem & resolventem ejus virtutem paululum imminuit §. CCCCLXXII. Sect. VI. Part. I, ita tamen, ut illæ prædominentur.

§. IX.

§. IX.

Considerandum nunc mihi est, quid experientia docuerit de virtute colocynthidis. Est medicamentum medicinae coævum, Hippocrati, Galeno, Dioscoridi, Plinio, Graecis tandem & Arabibus notissimum & ab omnibus commendatur ad humores crassos viscidos tenaces evacuandos, potissimum pituitosos. Paulus Aegineta scribit, colocynthidem non tam sanguinem quam nervos purgare atque ejus usus prædicatur in morbis inveteratis & contumacibus, quos neque turpethum neque agaricum solvit; in affectibus nervorum, articularum, viscerum, obstructionibus, cephalalgia hemicrania inveterata, apoplexia, epilepsia, vertigine, asthma, dyspnoea, morbis articularibus frigidis, dolore ischiadico, dolore colico fatulento, hydrope, lepra, scabie, denique, ubi malo nodo malus cuneus quærendus est, inquit C. Hoffmann. Non enim curamus morbos, quia nunquam expedimus nos a lenientibus, inquit idem post Massariam. Præter ejus vim catharticam medici nonnulli specificam quadam & mere alterantem qualitatem in ea agnovisse videntur; cum eam imprimis SCRIBONIUS LARGUS laudet ad menses pellendos, lumborum dolores & morbos comitiales, & HELMONTIUS vocet colocynthidem chronicorum morborum curatricem egregiam ob vim ejus resolventem. DIOSCORIDES Lib. IV. cap. 178. paucis ita disserit: fructus medulla purgandi vim habet, specialius MESUE: pituitam & alios humores crassos & glutinosos magis ex profundis partibus & distantibus quam ex venis attractos purgat, ac etiam bilem flavam. Porro, cerebri, inquit, nervorum, muscutorum, juncturarum, pulmonis, thoracis morbis mire subvenit: cephalalgiae antiquae, dolori cranii totius, hemicraniae contumaci, epilepsiae, apoplexiae, vertigini, aquosae fluxioni in oculum, podagrae frigidae, ischiadi maxime, ac reliquis nervorum juncturarumque affectibus, asthma item ac tussi antiquae, dyspnoeae ex thoracis repleti angustia: ac praeterea summe omnium prodest colico dolori tam ex pituita quam flatibus & hydropi: quae ex Sylviana potius quam antiqua versione apposui.

Observationes de virtute colocynthidis.

§. X.

Observationes de virtute colocynthidis.

Neque veteribus ignotum fuit, colocynthidem esse medicamentum magnarum virium, quæ etiam noxas inferre valeat, valentissimam & violentissimam medicinam purgantem. Experientia quoque docuit, quod vehementer viscera lædat, vehementes spasmodicas constrictiones, immanes dolores, inflammationes & sanguinis ex ano profluvium excitaverit. In hujus rei testimonium primum provocho ad cauponem juvenem atque alacrem Hagiensem, de quo CORN. STALP. VAN DER WIEL obs. XLI. cent. I. refert, quod alvi purgationem animo versans colocynthidis pomum emi jusserit contusumque deglutiverit. Post ejus usum non tantum ineffabilis ventris cruciatus verum etiam dysenteria talesque artuum supervenere contractiones, ut echinum referret: fateturque laudatus observator, nunquam se tam horrenda in quopiam conspexisse symptomata, mortem tamen adhibitis idoneis remediis effugit. Alterum invenimus exemplum in NIC. TULPII Observat. Lib. IV. cap. XXV. memoriæ mandatum, quo vir inops ac tardi ventris onera ejicere cupiens impulsu cujusdam trium colocynthidis pomorum decoctum bibit, id vero tanta ipsi excitavit tormina ut ille apertis vasorum sanguiferorum ostiolis propter ingentem sanguinis fluxum brevi vitam cum morte commutasset, ni immisso in os & inferiora oleo ilico remedii vim corrosivam refrænasset ac domuisset. Tertium addo exemplum, quod ex REMBERTI DODONÆI observationibus apud SCHENCKIUM Lib. VII. pag. 980. citatur. Ita autem se habet observatio: robustus homo, cui enemate una drachma colocynthidis fuerat usurpata, non diu supervixit: cui post mortem, aliquot deinde horis, sanguis per sedem effluxit. Accedat quartus, non proletarius, sed princeps, quem colocynthidis male exhibita in vitæ periculum conjecit. De eo PLATERUS in observat. Lib. III. pag. 89, hunc in modum: Medicus quidam junior principi cuidam pilulas purgantes exhibuit, quæ cum non operarentur, sequenti die rursus similes propinavit, illisque, ut validiores essent, pulpam colocyn-

locynthis obiter pulverifatam commiscuit; quarum usu princeps propter infinitas dejectiones easque cruentas torminibus maximis excruciabatur; cujus minas medicus metuens ex aula se alio recepit. Similem sed lethalem purgationem idem PLATERUS pag. 640. his exponit verbis: Quidam alius se purgare volens vinum, in quo colocynthis pomum siccum, uti habetur, per noctem maceratum erat, bibere solebat, quod, licet sine noxa sæpe fecisset, tandem tamen lethalem inde contraxit dysenteriam. Nonnulli hoc medicamentum disertis verbis venenorum catalogo inserunt & tanquam virosissimum medicamentum & tantum non mortem ipsam, ut ait C. Hoffmannus, ex foro medico procul ablegandum esse suadent. Sed ab his dissentit Simon Pauli, qui eos tanquam meticulosiores condemnat, sibi persuasus, multos magnam in medicina famam atque auctoritatem consecutos ad veterum exemplum in morbis curatu difficilibus & contumacibus felici successu eam usurpasse.

§. XI.

Si quis observationes & memorata de colocynthide
 §. IX. X. considerat, omnium dictorum summam eo redire
 sine ullo perspiciet negotio, quod aliqui eam summis & in-
 signibus sustulerint laudibus, alii contra ut summe noxium
 & venenarum medicamentum absolute damnarint. Utrique
 modum mihi videntur excessisse legitimum. Omnium enim
 criminum, quorum a quibusdam accusatur colocynthis, cul-
 pam in eam conijcere solam, ad venenorum classem rele-
 gare, imprudentem ejus usum & abusum omnis criminis
 habere expertem, injustum & experientiæ contrarium judi-
 co, eam vero omnium criminum absolvere, lene atque in-
 nocuum declarare medicamentum, æque experientiæ repu-
 gnaret. Media insistendum est via, & quantum ego per-
 spicio, sequentes ex allegatis §. IX. X. de colocynthide ob-
 servationibus deduci possunt conclusiones: colocynthis est
 violentissimum & valentissimum purgans; facile noxam cor-
 pori

Conclusio-
 nes de virtu-
 te colocyn-
 thidis ex ad-
 ductis obser-
 vationibus.

pori humano inferre valet, inprimis, si imprudenter adhibetur; ejus usus summam postulat cautionem prudentiam & circumspeditionem semperque consultius est, ejus usu abstinere, si idem effectus per aliud tutius & securius medicamentum potest obtineri; si recte adhibetur, præclare juvare potest, minus vero tempestive aut dosi non justa nec bene præparata aut debite cum aliis conjuncta magnas noxas homini inferre valet, quæ sunt hypercatharsis, spasmodicæ constrictiones, convulsiones, ingentes dolores, sanguinis profluvia, inflammationes immo mors ipsa; subjectis teneris, debilibus, spasms & doloribus obnoxiiis, morbo acuto afflictis, pueris, senibus, gravidis, puerperis, cholericis, biliosis, hypochondriacis & hysteris minime convenit, contra autem in gravibus curatu difficilibus & pertinacibus morbis, leniorum medicamentorum viribus non expugnandis & in *robustis* subjectis potest usurpari, & si legitime adhibetur egregios *producere effectus* atque ab aliis lenioribus medicamentis non expectandos. *Omnes has animo secum perpendens conclusiones observationibus §. IX. X. allegatis deprehender consentaneas.*

§. XII.

Egregium
remedium
stomachale
& pectorale
ex colocyn-
thide paran-
dam.

In eorum, quæ §. XI. asserui, testimonium adducam ex celeberrimi b. m. Schulzii dissertatione de colocynthide pauca de ejus usibus non adeo longo usu compertis & experientiæ suffragio commendandis. Colocynthidem trochiscatam cum correctore Starckeyano subactam tanquam summum stomachicum commendat celeberrimus medicorum, qui apud Batavos florent. Granum unum vel alterum pro dosi sufficiunt. Idem confirmat Excellentissimus b. m. SCHAARSCHMIDIUS, utpote qui in *Therapiæ Generalis* a D. D. Mehsen editæ Sectione secunda pag. 331. scribit ita: colocynthidis per se ad unum vel duo grana cum sapone Starckeyano commixta dicitur egregium esse remedium stomachicum fuitque arcanum Boerhavii. *Quid, si hoc*

hoc imitati, pergit laudatus Schulzius loco citato, pilulas stomachicas ad imitationem Starckeyanarum, sumpta ellebori loco colocynthide & opio conjuncta concinnemus? Ratio suadet: experientiae permittitur. Celeberrimus chemicus, natione Germanus, qui extra patriam famam consecutus est, multis, qui respiratione difficili & pectoris angustia laboraverunt, opem tulit ex creta Hispanica, trochiscis alhandal & cinnabari. Fallor! an determinari debet usus ad illos aegrotos, qui hydrope pectoris laborant: quibus etiam elaterium, in multis colocynthidi conveniens, opem affert praeclearam.

§. XIII.

Ufuro colocynthidis pulpa interne auctor sum & suasor, De ratione ut illam non in substantia sed sub forma trochiscorum alhandal vel extracti aquosi adhibeat. Pulpa enim colocynthidis instar corii tenax & pistillo resistens haud facile comminuitur, quare optimum est, illam per gummosos succos intermixtos in trochiscorum formam redigere, ut eo facilius in pulverem minutum conteri possit nec uni fortiter adhaerescat intestinorum loco atque intestinorum dolores spasmos atque inflammationes excitet sed eo facilius per longum intestinorum canalem possit promoveri, ad quod accedit, quod gummata intermixta hac ratione ope mucilaginis, quam continent, vim ejus drasticam imminuant & corrigant atque ad usum tutiorem reddant & securiorem, hinc etiam vix alia, quam horum trochiscorum forma additur medicamentis. Mulum vero interest, quæri a medico, quam proportionem pharmacopæus in admiscendis mucilaginis observaverit. Alii enim ad decem uncias pulpæ colocynthidis mucilaginum drachmas octodecim assumunt, alii non amplius addunt decem drachmis pulpæ, recentiores vero rei pharmaceuticæ auctores decem uncias, non drachmas ponunt, ad quas Dispensatorium Regium & Electorale Borussiae - Brandenburgicum ut & Augustanum, Ratisbonense ac Argentoratense requirunt sex mucilaginum drachmas:

De ratione colocynthidem exhibendi sub forma trochiscorum.

mas: Noribergense autem ac Londinense cum omni antiquitate drachmas octodecim rectius præscribunt. Si non reprehendendi parciolem quantitatem justam haberemus causam, commemoranda tamen est diversitas, ut in præscribendo pro ea dosin moderemur. Summa dosis trochiscorum horum ad præscriptum Dispensatorii Regii ac Electoralis Borussia-Brandenburgici paratorum est ad grana sex vel decem, at vero hodie soli ad purgandum non adhibentur, commode tamen adduntur pilulis purgantibus, quo extimulentur, sufficiuntque huic scopo grana duo vel tria. Denique notandum est, eos nominari TROCHISCOS ALHANDAL, quoniam vox Arabica alhandal significat colocynthidem.

§. XIV.

Extracta colocynthidis.

Non incommode quoque colocynthidis usurpari potest sub forma extracti, inprimis, si id cum larga aquæ quantitate, forti & diuturna coctione, paratur: hac enim ratione vim purgantium drasticam omnium optime infringi debilitari & corrigi experientia demonstrat. Solum non adhibetur ob vehementem acrimoniam & vim drasticam, quam continet, licet ea coctione maxime fuerit imminuta, sed stimuli loco aliis lenioribus & lentioribus in pilularum formam redigendis adduntur grana duo, tria, sex ad decem. Præparari quoque potest ex colocynthide, prout loco menstrui spiritus vini rectificatissimus vel vinum adhibetur, EXTRACTUM RESINOSUM & VINOSUM. Quidam laudant EXTRACTUM COLOCYNTHIDIS RESINOSUM SECUNDUM, quod conficitur ope spiritus vini rectificatissimi ex pulpa colocynthidis, e qua antea ope aquæ extractum aquosum fuit paratum. Si lenius extractum colocynthidis resinosum desideratur, id commode quoque ex extracto ejus aquoso cum larga aquæ quantitate & forti diuturna coctione parato præparari potest, si id ope spiritus vini iterum extrahitur & hoc abstracto decenter inspissatur, facile autem apparet, hujus extracti hac ratione parati modicam tantum & parvam ob-

obteneri quantitatem. Deprehenditur quoque in Dispensatorio Regio & Electorali Boruffo-Brandenburgico præscriptio extracti trochiscorum alhandal sed non concinna & superflua.

§. XV.

Ingreditur colocynthis sic dictum spiritum vitæ aureum Rulandi, qui nomen tincturæ vel essentiæ majori jure quam spiritus meretur & duplex est, vel simplex, qui extrahendo solos trochiscos alhandal ope spiritus vini paratur & rectius tinctura vel essentia trochiscorum alhandal vel tinctura colocynthidis nominari potest, vel compositus, qui extrahendo duas drachmas trochiscorum alhandal & duas uncias diacarthami Arnoldi de Villanova ope non nimis rectificati spiritus vini Hispanici instar essentiæ paratur & potius essentiæ vel tincturæ trochiscorum alhandal vel colocynthidis compositæ nomen meretur. Oleum colocynthidis per coctionem paratum adhibetur contra vermes ac pediculos & eam ob causam additur unguentis & cataplasmatibus umbilico imponendis ad vermes necandos atque expellendos.

Spiritus vitæ aureus Rulandi simplex & compositus & oleum colocynthidis.

§. XVI.

Inter veteres compositiones, quæ multum colocynthidis cum aliis purgantibus simul recipiunt, ut fere basis haberi pulpa mereatur, sunt CONFECTIO HAMECH, PILLULÆ ILIACÆ RHASIS, ejusdemque auctoris, quæ dicuntur, COCHLÆ & FOETIDÆ MAJORES. Confectio Hammech dabatur olim frequentissime in quovis morbo chronico contumaci, ut febribus quartanis diurnis, cancro, lepra, scabie, cum decocto vel infuso ellebori nigri a drachmis duabus ad sex vel unciam integram. Quin nec hodie, ubi concinna medicamenta & parvæ dosēs tantopere quaeruntur, usu omnino excidit & seorsim ad luem veneream a quibusdam expetitur. Primus id suspectum fecit REINERUS SOLENANDER & hunc secutus CASP. HOFFMANNUS. Si quis clysteribus addere voluerit, unciam unam &

Confectio hammech, pillulæ iliacæ, de duobus, cochliæ & foetidæ majores.

Nicolai mat. med. P. II. da.

G

alte-

alteram pro adultis præscribere poterit, sed præterea etiam ad alium externum nec contemnendum usum, nimirum ad alvum arctissime clausam aperiendam, adhibetur, quo sine cum æquali portione unguenti populei miscetur & plantis pedum apponitur, exoptatissimo, uti aliqui experti sunt, cum successu. REMBERT DODONÆUS in stirp. histor. lib. XII. cap. 26. tanquam exemplum utilissimæ conjunctionis purgantium cum colocynthide laudat PILULAS ILIACAS a Rhase ad Almans. Lib. IX. cap. 71. descriptas. Sunt in illis colocynthidis drachmæ decem, scammonei tres, sagapeni decem, & hæc compositio, inquit, tameris fortissima eaque nec temere nec citra urgentem necessitatem sit utendum, facile tamen ac citra magnas molestias expurgat & cum minoribus torsionibus, quam pleraque mitiora clementioraque medicamenta. SYDENAMIUS FREINDIUS alique Angli, etiam Galli, frequenter utuntur PILULIS DE DUOBUS, quæ ex trochiscis alhandal & scammonii æqualibus partibus constant, inprimis laudatus FREINDIUS iisdem ad quindecim grana feliciter se uti in variolis confluentibus in Commentar. de febribus ad Hippocratem cap. VII. pag. 206. testatur. Sunt hæc, uti quilibet, perspicit, illarum imitamentum. Adde Rolfinckium de purgantibus vegetab. pag. 149, ubi quoque Theophrastus Paracelsus Rhafen imitatus ostenditur.

§. XVII.

Continuatio
antecedentis.

PILULÆ, quæ vocantur COCHILÆ a vulgo petuntur sub nomine geschærftte Hauptpillen, ex Rhasis descriptione in officinas nostras transierunt & Græciis nomen fecerunt τὸ κοκκία, quasi cocculi, grana, pilulæ. Drachma earum capit colocynthidis grana septem, scammonei grana quinque, turpethi grana tredecim, reliqua in molem faciunt species hieræ stoechas & ex ea paratus syrupus. Pro dosi sufficit scrupulus unus vel drachma dimidia. In hemicrania, cephalæa diuturna, obauditione, affectibus soporiferis minime sunt contemnendæ in subjectis robustis & necessitate ferente. Pilulæ foetidæ majore-

majores ab antiquis usurpatæ fuerunt ad humores crassos & pituitosos evacuandos. Basin faciunt colocynthis cum gummi ammoniaco opoponace & sagapeno, quorum singula ad drachmas quinque capiuntur; turbith ad drachmas quatuor, esula diacrydium & euphorbium exigua quantitate accedunt. Dantur ex veterum præscripto ad drachmam unam cum semisse sed satis efficaces sunt duo scrupuli. SYLVIUS ad febrem quartanam antiquam cum fructu dedit scrupulum.

§. XVIII.

Denique ingreditur colocynthis extractum panchyma-
 gogum Crollii & catholicum. Crollius introduxit extra-
 ctum panchymagogum duplicemque ejus posuit descriptio-
 nem: unam, ubi colocynthis cum multis aliis extrahitur &
 in crassamentum pilulis formandis aptum redigitur: alteram,
 ubi extracto, quo sit efficacius, colocynthidis trochiscatæ
 aliorumque purgantium bene larga portio additur. Atque
 hoc ultimum extractum cum mercurio dulci in pilulas reda-
 ctum in curandis morbis venereis & scabiosis egregie se ge-
 rit. En! exemplum:

Recipe extracti panchym. Croll. grana XII.

mercur. dulc. grana VI.

resin. jalapp. præpar. grana III.

M. f. cum esf. fuccini vel cort. citri q. s. pilulæ
 pro una dosi.

Si pilulas laxantes sine mercurio desideras, eas pro una dosi præscribas ex extracti panchymagogi Crollii & massæ pilularum balsamicarum ad mentem Hoffmanni paratarum §. XXII. Cap. V. de aloe scrupulo dimidio. Idem extractum ad duos scrupulos in mixturæ simplicis uncia dimidia solutum abit in mixturam, quæ elixir polychrestum Halense dicitur & purgationibus non inutilis est. Conferdicta §. XXXIII. Cap. V. de aloe. Chologogum extractum ratione virium panchymagogo convenit potestque unum pro altero capi.

CAPVT VIII.

DE

SCAMMONIO.

§. I.

Scammo-
neum quid
sit.

SCAMMONIUM, SCAMMONEUM, SCAMMONIA, SCAMMONEA, SACHMUNIA, DIACRYDIUM, est succus ficus concretus, qui ex planta, convolvuli specie, quæ a Botanice dicitur convolvulus Syriacus & scammonia Syriaca, exsiccando paratur, resinofus & gummosus, friabilis, fractu facilis, splendens, ab attactu linguæ humidæ lactescens, coloris, si est impurius vel vilis, nigricantis, e cinereo nigricantis, *saporis acris mordentis nauseosi & odoris ingrati.*

§. II.

Selectus
scammonii
ad usum me-
dicum.

Ad usum medicum eligendum est scammonium purum, nitidum, pellucidum, leve, tenerum, fractu facile, friabile, in pulverem resolutu facillimum, linguam non vehementer adurens, linguæ humidæ admotum vel humoris alicujus admixtione albescens & lactescens, coloris non admodum nigri sed grysei, vel, qui omnium optimus bonitatis character est, flavescens. Rejiciendum contra est nigrum, durum, adustum, ponderosum, arenulis, lapillis vel aliis materiis heterogeneis refertum.

§. III.

Scammo-
neum Alep-
pense &
Smyrnæum
eorumque
characteres.

DUE SCAMMONII SPECIES dantur, UNUM ALEPPENSE, ALTERUM SMYRNÆUM. SCAMMONEUM ALEPPENSE est leve, rarum, fungosum, friabile, e cinereo nigricans, splendens, dum frangitur, in pulverem, si digitis tractatur, albidum vel cinereum abiens, saporis amaricantis cum quadam acrimonia & odoris virulenti. Ex Aleppo, Syriæ

Syriæ metropoli, ubi colligitur, ad nos pervenit. SCAMMONIUM SMYRNÆUM est nigrius, densius, ponderosius, asperius, fractu difficilius atque impurius. Ex Smyrna ad nos pervenit: illuc vero affertur ex urbe Gallo-Græciæ five Galatiæ Conteio nunc Cuté dicta & ex Iconio nunc Cogni dicto Licaoniæ seu Cappodociæ provinciæ non procul a flexu Tauri montis, ubi largus ejus proventus, uti vir clarissimus & rei botanicæ peritissimus D. Sherard Anglus, qui Smyrnæ per tredecim annos nationis Anglicæ consulatum gessit, illustri Geoffroy narravit. Aleppenſe Scammonium longe præstantius est Smyrnæo.

§. IV.

Planta scammonium largiens dicitur convolvulus Syria-
 cus & Scammonia Syriaca. Nascitur in Syria, solum pingue
 amat & plerumque ad trium ulnarum altitudinem excrescit, Plantam scammonium super-
 pedans.
 ramusculis seu caulibus tenuibus hinc & inde repentibus
 scandentibus & circa vicinas plantas se convolventibus. Ra-
 dix ejus est longa, crassa, bryoniæ forma, foris gryseo-
 brunnea, intus albida, fibrosa & succo lacteo, quo reliquæ
 quoque ejus partes scatent, turgida. Folia fert in caulibus
 alterno ordine disposita, lata, triangularia, figuram cordis
 fere referentia, convolvuli minoris arvensis foliis similia cum
 basi sagittata & petiolis brevibus insidentia. Flores gerit
 campaniformes ex candido purpurascens vel flavescens.
 Horum pistillum abit in capitulum seu capsulam acuminata-
 ram membranaceam semina nigra angularia includentem.
 Referente jam laudato D. Sherard convolvulus quidam fo-
 liis hirsutis crescit circa Smyrnam, sed ex hoc nullus extra-
 hitur succus, ibidemque ubique tanta in copia scammonia
 Syriaca seu convolvulus foliis glabris nascitur, ut solus suf-
 ficiat ad tantam scammonii quantitatem, quantam con-
 sumunt, largiendam, neque ad hunc extrahendum suc-
 cum scammonia quocumque loco nata sed ea præcipue, quæ
 in declivi montis sub Smyrnæ castello crescit, expetitur,

ubi remota paululum terra radicem detestam incidunt & vulneri mytulorum conchas apponunt, quibus succus lacteus excipitur atque exsiccatu affervatur. Hujus generis scammonium ad nos non pervenit, sed omne, quod per Smyrnam ad nos venit, scammonium ex Conteio & Iconio afferitur & mercatores his in locis ex eodem convolvulo glabro id colligi afferunt. Alii, inter quos Tournefortius eminent, scammonium ex convolvuli Syriaci tam glabri quam hirsuti succo inspissando parari contendunt.

§. V.

Modus colligendi scammonium ejusque varietas pro diverso, quo paratur, modo.

Varii ab auctoribus recensentur scammonium e planta §. IV. descripta obtinendi modi. Nonnulli ejus radicem e terra evulsam vel non evulsam incidi, ex his incisuris scammonium sub forma succi lactei exstillare atque exsiccare, postea radicem discindi & succum adhuc in ea residuum exprimi, qui vero priori e radice incisa sponte effluente inferior est bonitate, perhibent. Alii succum e radice foliis caulibus, paucis, tota planta §. IV. descripta exprimi atque inspissari contendunt, alii alio modo scammonium extrahendi rationem describunt, ita, ut certo determinari nequeat, utrum illud, quod ad nos adfertur, scammonium e tota planta, an ejus tantum partibus, utrum incisione cum expressione conjuncta an sola incisione sine expressione extrahatur, verisimile tamen est, illas scammonii glebas, quæ ad nos apportantur, ex succis tum incisione tum expressione extractis esse coagmentatas, unde etiam tanta, quanta in eadem gleba deprehenditur, varietas derivanda esse videtur. Hoc interea ex dictis apparet, quod scammonium, prout e radice sola vel pluribus plantæ partibus vel sola incisione vel expressione magis vel minus violenta elicitur & magis vel minus cum aliis heterogénéis miscetur, præstantia ac puritate admodum diversum obtineatur. Sic scammonii lacryma, quæ ex radice incisa sponte fluit, qualis circa Smyrnam in conchis colligitur §. IV, reliquis scammonii speciebus longe est præstantior, sed nunquam vel saltim rarissime ad nos venit. Colore est

est pellucido albicante vel flavescente resinæ vel glutinis taurini instar. De tali scammonio pellucido LOBELIUS & PENA in Adversariis mentionem faciunt, illud autem, quod ad nos apportatur, scammonium est in glebas compactum, opacum, cinereum vel e cinereo-nigricans.

§. VI.

Scammoniei emtoribus maximopere est cavendum, Adulteratione decipiantur. Sæpe enim glebæ scammonii in exteriori-nes scammoniei superficie bono sunt obductæ scammono, intus vero carbonibus, lapides vel alias materias peregrinas continent, quod hominum scammonium præparantium malitiæ lucrique cupiditati vel negligentia seorsim vel conjunctim debetur. Multi ex resina pini & pulveribus drastice artificioso dolo præparant massam scammono similem & pro genuino scammono vendunt. Alii impostores scammonium tithymali vel aliarum plantarum drasticarum & virulentarum succo, colophonio, plumbo, farina fabarum vel aliis adulterant in magnum eorum, a quibus adhibetur, salutis detrimentum.

§. VII.

Dixi, scammonium constare ex parte tam resinosa Scammonium constat ex parte resinosa quam gummosa §. I. & restat, ut hoc demonstrarem. Apparet id ex analysi chemica, quam Clarissimus GEOFFROY a) ex parte resinosa gummosa & substantia acris BOULDUIC b) & CARTHEUSERUS c) cum scammonio instituerunt. Beneficio hujus detexerunt, quod substantiam resinosam & gummosam contineat, ita, ut illa hanc quantitate superet & maxima pars scammonii sit resinosa reliqua gummosa. Maxime acrem scammonii qualitatem demonstrat sapor ejus acer & urens §. CCXXIV. Sect. IV. Part. I. & §. I. hujus capituli.

§. VIII.

- a) Tractat. de Mater. Med. Tom. II. Sect. I. cap. VIII. artic. 2. pag. 669.
 b) Memoires de l'academie Royale des sciences an 1709.
 c) Fundam. Mat. Med. Part. I. Sect. X. cap. XI. §. III.

§. VIII.

Observatio-
nes de virtu-
te scammonii
ejusque par-
tium.

Experientia docuit, quod pars scammonii resinosa gummofam virtutis vehementia longe superet, alvum cum pluribus & majoribus incommodis & torminibus moveat & longe facilius & magis spasmos inflammationes aliaque damna excitare soleat quam gummofa. Hæc, uti experientia compertum fuit, alvum blande movet & diureticum exferit effectum, cum tenerioribus particulis resinosis commixta effectum edit optimum, dum non sufficienter solum sed tuto etiam purgat. Obtinetur hæc ipsa, quando scammonium electum cum aqua simplici in mortario lapideo aliquamdiu teritur vel etiam aceto destillato aut cydoniorum succo extrahitur. In casu priori aqua redditur lactea, quod manifestum præbet documentum, cum gummofis partibus, quas aqua perfecte solvit, simul resinofas quasdam secedere, quæ postea sub aquæ lacteæ evaporatione & inspissatione reliquis intimius miscentur. Videantur Viri de materia medica optime meriti, Excellentissimus Cartheuserus & Boulduc locis citatis. Illustris Geoffroy scribit loco citato: ego scammonium electum & rite pulveratum a granis duobus vel tribus ad grana decem vel duodecim ad summum exhibeo sed rarissime nec absque sollicitudine de operatione, quæ semper incerta est. Nam quando, pergit, ventriculi & intestinorum parietes mucoseculo uberrimo & tenaci obducuntur, tunc scammonium hoc mucoseculo involutum irritum & iners per intestina permeat, cum e contra nullo fere mucoseculo intestinorum membranæ illiniuntur, scammonium vel in rugis ventriculi vel in intestinorum cellulis inhaerens & membranis adhærens ob resinofas suas partes membranarum fibras irritat, convellit, inflammat, exulcerat; unde etiam ab exigua dosi superpurgationes tenesmi & dysenteriae. Hisce refragantur Clarissimi Boulduc observationes, in quibus usum selecti scammonii nullam vehementem & drasticam operationem nullaque damna produxisse loco citato animadvertit, sed facile has observationes sibi non repugnare, dummodo legitime limitentur, ex infra dicendis apparebit.

§. IX.

§. IX.

Scammonium tum Græcis tum Arabibus fuit cognitum atque usitatum & a Mesue habetur medicamentorum purgantium maximum, adeo, ut nomine purgantis remedii simpliciter adhibito per *ἀτρομακίας* scammonium intelligatur, & ab Oribasio omnium purgantium violentissimum. FERNELIUS in Methodo medendi Lib. V. cap. 9. scammonii modum agendi ita describit: bilem tenuem atque citrinam ex universo corpore simulque aquam citrinam ac ferofos humores trahit, cumque vis ejus quasi furens & effrænata sit, promte quidem ac cito & e distantioribus vacuat neque tamen crassiusculos ullos humores seu pituitosos seu biliosos, qui circum præcordia ac viscera concreverunt & obhærent, evellit, sed effectum quasi præcipitans & accelerans eos duntaxat, qui tenues sunt & fluxioni apti, humores secum rapit: idque tum ex abdomine ut hydropicis, tum e venis & summo corpore ac inde pauca succedit emictio. Præterea multorum criminum a medicis accusatur, primo, quod medicamentum sit maxime infidæ atque incertæ operationis, siquidem nonnunquam exigua ejus dosis hypercatharsin excitet & debita ac legitima dosis effectum exserat nullum vel exiguum, deinde quod vehementi acredine partes lædat & gravissima excitet damna, ut spasmodicas constrictiones flatulentiam, inflammationes, febres, exulcerationes, tenesum, dysenteriam, evacuationes nimias &c. & quibusdam partibus, ut hepatis ventriculo atque intestinis sit maxime infesta.

Observationes de virtute scammonii.

§. X.

Ex adductis observationibus sequentes fluunt conclusiones: pars scammoniei resinosa vehementissime operatur & purgat, gummosa vero sola lenissime, & magis diuresin quam alvum mover, commixta autem cum pauca & teneriori substantia resinosa effectum purgantem exserit omnium optime §. VIII; scammonium in substantia medici expectationem frustratur, si non ratione circumstantiarum subjecti, in quo adhibetur, habita usurpatur §. VIII. IX, inprimis vero in

Conclusiones ex observationibus de scammonio deductæ.

Nicolai mat. med. P. II. d.

H

sub-

subjectis, quæ humoribus ferosis pituitosis & viscidis abundant, licet sufficienti adhibeatur in dosi, nullum vel exiguum exferit effectum, in aliis vero, quæ contraria gaudent constitutione, ut sicca & calida, quorum humores nec abundantia nec visciditate peccant, quæ sensibiliore, ad spasmos dolores humorumque rarefactionem & exæstuationem proclivi prædita sunt natura, minus bene fegerit sed vehementiores & damnosos exferit effectus, ut spasmodicas contractiones, flatulentiam, tormina, inflammationes, hypercatharses &c. Eandem ob causam in morbis doloribus & spasms aegros maxime affligentibus & febribus acutis usu ejus abstinere consultum est.

§. XI.

Ufus scam-
moniei.

Quamvis *scammonium* in subjectis humorum serosorum copia repletis, imprimis, si *viscida & pituitosa* depravati sunt qualitate, sæpius nullum vel parvum exferat effectum §. X, nihilominus tamen commode & tuto in ejusmodi subjectis item in morbis, in quibus corpus serosorum humorum colluvie scatet vel fluida spissitudinem & tenacitatem nacti fuerunt, usurpari potest, dummodo eo respiciatur ut salutarium medicamentorum usu præmissis humores spissi & tenaces nimis impacti atque fortiter adherentes immobiles & ad exitum minus apti resolvantur, attenuentur atque ita præparentur, ut accedente scammonii virtute & usu eo facilius & magis evacuentur neque scammonium spe atque expectatione medicum atque ægrum frustretur. Quæ cautela si observatur, nunquam futurum est ut scammonii debita & sufficiens dosis propinata irrita sit atque inanis, uti alias accidere solet §. X. sed potius debitum & sufficientem producet effectum. Præterea cum maxima scammonii virtus dependeat ab ejus parte resinosa §. X, cui indissolubili nexu acredo salina est conjuncta, scammonium in substantia, præcipue vero ejus resinam, magna virtute stimulantem & resolventem, aliisque, quæ hinc dependent, virtu-

virtutibus, ut calefaciente, humorum motum secretiones atque excretiones augente, spasmos & dolores excitante, instructam esse oportet §. CCCXCIX - CCCCIX. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. atque eam quoque ob causam cum fructu in morbis, in quibus humores abundant, visciditate peccant & partes solidæ atonia laborant, cujus generis sunt hydrops, cachexia, chlorosis &c. usurpari potest. Corporibus quoque frigidis & humidis, minus vero calidis morbis & constitutionibus convenit ob adductas rationes.

§. XII.

Quum scammonium sua maxime acri qualitate & resinosa parte corpori humano sit inimicum atque infestum & sæpius funestos producere soleat effectus §. VII - XI. a medicis tum antiquioribus tum recentioribus varii fuerunt excogitati modi illud præparando, seu, si malueris corrigendo, ad usum internum tutius reddendi & securius. Scammonium quocunque modo præparatum hodie in officinis diacrydium, diagrydium, diadagrydium nominatur & sic a scammonio crudo distinguitur, rectius vero scribitur dacrydium. Veteres, quorum scammonium corrigendi modum refert GALENUS Lib. I. de alimentorum facultatibus malum cydonium excavarunt, excavatum scammonio replerunt, repletum farina cum aqua subacta obduxerunt, obductam assarunt, & assatum abjecto scammonio edendum propinarunt. Nunc vulgo pulpa removetur & scammonium assatum retinetur, alii pulpam retinent scammonium removentes, alii vero cum Galeno utrumque retinent. Tali modo præparatum scammonium nominatur diacrydium cydoniatum. Alii antiquiorum scammonium commixtione cum ptisanæ cremore; Mesue coctione cum seminibus dauci foeniculi & galanga sub prunis vel in clibano; Valerius Cordus id adspargendo & macerando oleo violato & in excavato malo cydonio, farinacea massa obducto assando, tandem affuso cydoniorum succo, cui myrobalani fuerunt infusæ, in loco calido exsiccando corrigere tentarunt.

De modis corrigendi scammonium, speciatim de diacrydio cydoniato.

H 2

§. XIII.

§. XIII.

De aliis modis corrigendi scammonium, præcipue diacrydio sulphurato & glycyrrhizato.

Recentiores scammonium miscendo cum succo cydoniorum expresso sensimque evaporando vel sulphure vel decocto glycyrrhizæ emendare contendunt; unde exsurgit DIACRYDIUM SULPHURATUM seu SCAMMONIUM SULPHURATUM & DIACRYDIUM GLYCYRRHISATUM. Sæpius laudatus BOULDOC præparationem scammoniei cum decocto glycyrrhizæ singulis reliquis hactenus recensitis correctionibus præfert & sequenti modo loco citato describit:

Réceptit radicis glycyrrhizæ uncias octo & in sufficienti quantitate aquæ simplicis coxit tamdiu donec radix probe fuerit extracta. Cum hoc decocto refrigerato & spontanea subsidentia depurato quatuor scammonii uncias in mortario contrivit, ut liquor probe lactesceret, continuavit hunc laborem, donec nulla amplius solutio fuerit facta posteaque liquorem lacteum blando igne ad decentem spissitudinem redegit; sic circiter uncias tres & drachmas sex extracti solidi obtinuit & residuum scammonium non solutum unciam unam cum dimidia pendit; unde constat, extractum hoc ad minimum uncias duas substantiæ resinoso-gummeæ scammoniei & quatuordecim fere drachmas extracti glycyrrhizæ continuisse.

Hoc modo præparati scammonii virtutem laxandi egregiam tutam & securam non satis prædicare potest Clarissimus Bouldoc. Diacrydium sulphuratum sic conficitur; scammonium in pulverem redactum super chartam extenditur bibulam, suppositis prunis, sulphure modico adperso fumantibus, suspensam, continuo spatula scammonium agitatur & versatur, donec liquefcere incipit ac albescit. Quo diutius scammonium sulphuris fumo est imbutum, eo melius censetur præparatum. Vocatur etiam scammonium sulphuratum.

Expe-

Experientissimus Dominus Professor Junckerus eo frequentius summo cum fructu utitur ita præscripto:

Recipe scammonii sulphurati

mercurii dulcis ana grana sex

matris perlar. præparatæ scrupulum dimidium

Misce, fiat pulvis. Detur pro una dosi homini adulto.

Ad laxandum in spissitudine visciditate humorum cum acrimonia conjuncta, ut in lue venerea, scabie, & morbis & symptomatibus venereis & scabiosis, glandularum obstructionibus & tumoribus, tinea capitis, vermibus, egregie convenit. Porro diacrydium sulphuratum constituit basin maxime famigerati & usitati PULVERIS DE TRIBUS dicti, quod nomen obtinuit a numero ingredientium, ex quibus componitur. Appellatur quoque PULVIS COMITIS DE WARWICH ab illustrissimo Anglo Roberto Dudleio Comite Varvicenti, ejus inventore, CERBERUS TRICEPS, PULVIS TRIUM DIABOLORUM, item PULVIS CORNACHINI ab ejus præcone, Marco Cornachino, Medicinæ in Gymnasio Pisano Professore, qui libellum scripsit, cujus titulus est: Methodus, qua omnes humani corporis affectiones ab humoribus copia vel qualitate peccantibus genitæ tuto cito & jucunde curantur, quoque methodum hoc pulvere ad omnes fere morbos profligandos utendi exposuit. Componitur ex diacrydio sulphurato antimonio diaphoretico & cremore tartari pro circumstantiarum diversitate varia in proportione conjunctis ab auctore, ut diacrydio sulphurato a granis sex ad viginti duo, antimonio diaphoretico a granis quatuor ad viginti, cremore tartari a granis duobus ad sex. In multis vero officinis hodie præparatur ex dictis ingredientibus æquali in quantitate sumtis sicque dosis pro cujuslibet individui diversitate longe facilius & tutius potest accommodari, cognoscendo, quantum scammonii insit singulis hujus pulveris dosibus. Præscribitur infantibus a granis sex ad decem, adultis a scrupulo uno ad duos. Extollitur a Cornachino ut panacæa ad omnes morbos profligandos

dos vel præcavendos, sed laus hæc mihi videtur nimis magna, interea tamen negari nequit, scammonium in hoc pulvere exhibitum nocumenta, quorum supra mentio facta fuit §. VIII - XI. minus efficere, tutius & securius adhiberi & sine fastidio ab ægris adsumi. Nonnulli scammonium corrigere tentant, illud ope succi citri vel cydoniorum vel aceti destillati solvendo solutum inspissando ad extracti consistentiam, quod usui interno destinatur. Clarissimus Boulduc experientia deprehendit, quod scammonii extractum ope aceti destillati factum ad grana duodecim vel quindecim lenem purgationem excitaverit. Quidam spiritu virrioli vel sulphuris scammonium in pulverem redactum irrorando atque exsiccando emendare solent, sed hæc correctio scammonii qualiratem maximopere pervertit immutat atque imminuit.

§. XIV.

Modus ex-
hibendi
scammo-
nium.

Si scammonium interne est adhibendum, utendum est diagyrdio vel sulphurato modo descripto §. XIII, vel glycyrrhizato vel extracto ejus ope succi citri vel aceti destillati facto; hæc enim omnia bonam & tutam suam purgantem efficaciam experientia dederunt demonstratam §. VIII. XIII. Præterea etiam scammonium, cum vis ejus vehemens & drastica, qua noxas inferre valet, a resinosa ejus parte dependeat §. VIII. X, hac bene correctâ aliis modis tuto interne adhiberi potest, e. g.

Recipe scammoniei electi & subtilissime pulverisati
grana sex,
conchar. præpar. grana octo
salis tartari grana duo
amygdal. dulc. excort. drachmam dimidiam
sacchar. canar. scrupulum dimidiam olei de
cedro guttis duabus subactum
una tritis affunde

aquæ

aquæ cerasor. nigrorum vel
cinnam. sine vino unciam unam & di-
midiam

Fiat emulsio, detur pro dosi adultis
vel

Recipe scammoniei electi & probe pulverisati grana sex
vitell. ovi drachmam dimidiam
salis tartari grana duo
sacchari canariensis scrupulum unum cum olei
de cedro guttis duabis commixtum
una tritis affunde
aquæ cinam. sine vino uncias duas

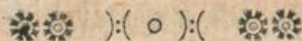
Fiat Emulsio prodosi.

Quæ dedi demonstrata §. XLVII. XLVIII. XLIX. L. Cap.
de Jalappa, etiam hic valent & rationes ingredientium &
formularum ibidem invenies allegatas. Si potio purgans
desideratur, ad harum formularum ingredientia addi potest
syrupus violarum vel de cichoreo cum rhabarbaro.

§. XV.

Præparatur ex scammonio resina, quæ in eadem, qua Resina &
resina jalappæ, dosi data fortius purgat & vel paulo minori essentia scam-
quam hæc vel eadem, qua hæc, dosi ut ad grana sex adul- monii eam-
tis nostrarum regionum dari potest. Eadem, qua resina ja- que adhiben-
lappæ, potest, exhiberi ratione, & omnia ea, quæ de re- di modus.
sina jalappæ supra exposui §. XLVII-LIII, etiam de resina
scammonii valent, hinc illa non repetam, hoc tantummo-
do annotans, quod, si sub forma liquida tincturæ est pro-
pinanda, æque ac resina jalappæ in tinctura antimonii solu-
ta exhiberi possit. Hæc etenim tinctura cum constet ex oleo
& alcali adeoque indolis sit saponaceæ, resinam scammonii
& jalappæ ad solutionem reddit aptiorem ejusque vim ve-
hementem & drasticam, qua noxas inferre valet, corrigit
atque emendat. Essentia seu tinctura scammonii eodem,
quo essentia jalappæ, præparatur modo, & quæ de essen-
tia jalappæ dixi §. LI. LII. cap. III. de jalappa, de scam-
monii essentia quoque valent.

CA-

CAPVT IX.

DE

GUMMI GUTTA.

§. I.

Variae de-
nominatio-
nes gummi
guttae.

GUMMI GUTTA innumera ac varia obtinuit nomina, quae a malis, quibus mederi perhibetur, a regione Cambaja, Cambodia vel Cambogia, prout a diversis nationibus pronuntiatur, ab aliis regionibus, e quibus affertur, effectibus, quos producit, qualitatibus, quibus gaudet, & a diversis variarum gentium pronuntiationibus & denominationibus originem traxerunt. Sic dicitur quoque gummi gutte, gummi gotta, gummi guttae, gummi gutta, gummi ghitta, gummi Gamandrae, gummi de gamandra, gamandra & gutta gamandra, gutta gamba, gummi de Goa, gummi de Peru, gummi Peruvianum, gummi de Jemu, gummi laxativum, gutta Gamu, gutta Geman, Ghitta Jemou seu Gemou, gutta Jemau, ghitta gamau, gommi ghitta, catta Gamma, catta Gemu, gutta ad podagram, scammonium orientale, chrysopum, cambodium, cambogium, cambugium cambodia, gutta Cambodiae Cambodia, cattagaunta, cattajemu, succus cambici & succus crambici, succus laxativus, succus Indicus purgans &c. utilitatissimae tamen ejus denominationes sunt gummi gutta, gutta Gamba.

§. II.

Gummi gut-
ta quid sit.

Gummi gutta est succus resinofus & gummosus, inspissatus, siccatus, densus, durus, inflammabilis, coloris flavi vel ex rubro flavi, odoris nullius, gustus organon sapore in initio resinoso vel nullo afficiens, postea autem ei sensum acrimoniae siccitatis & ardoris imprimens, sub forma massarum orbicularium, placentarum, baculorum cylindraceorum instar farciminum, frustorum, ad nos perveniens.

§. III.

§. III.

Bonum gummi gutta debet esse bene siccum, durum, fractu facile, colore non vario sed uno eodemque eleganter flavo & ex rubro flavo tam extus, quam intus ornatum, leve, nitidum, purum, a sabulo aliisque sordibus & heterogeneis materiis liberatum, opacum, nec frustis pellucidis rubris aloæ succotrinæ similibus præditum. Porro bonæ indolis gummi guttæ ita debet esse comparatum, ut igni expositum facile liquefeat, flammam concipiat, digitum saliva madefactum flavo tingat colore, & saporem primo vel nullum vel resinofum, postea vero acrem causticum cum calore & siccitate conjunctum exhibeat.

Characteres
bonitatis
gummi gut-
ta.

§. IV.

De origine & proventu hujus succi Autores multas ac varias foyent sententias. Nonnulli eum esse succum ex rhabarbaro recenti expressum atque inspissatum contendunt, alii compositum ex tithymali succo & scammonio vel ex scammonio & succo chelidoniæ esse perhibent. Quidam ricini Indici succum expressum, multi lacrymam ex vulneratis illius ricini radicibus stillantem & croco Indico tinctum, alii succum seminis ricini succo rhabarbari infectum esse defendunt. Nonnulli eum ex floribus ricini Indici parari & curcuma tingi, alii ex rhamno solutivo parari & multi succum corticis frangulæ cujusdam esse sibi & aliis persuadent. HERMANNUS eum substantiam esse gummosam & resinofam induratum flavescens arboris pomiferæ Chinensis affirmat, & JACOBUS BONTIUS eum lacrymam flavam esse asserit fluentem in Cambodia regione Chinæ vicina ex planta cuidam tithymali speciei simili, quæ excrescit in tantam altitudinem, ut omnes proceras arbores, quas instar hederæ amplectitur, æquet immo superet. Illi, qui hunc succum arboris Indicæ lacrymam habent, asserunt, duas dari diversæ speciei arbores hunc succum fundentes, in Camboja, China & insula Ceylan crescentes & nomen Carcapulli gerentes, quarum prima dicitur Carcapulli Acostræ

Origo pro-
ventus &
analysis
chemica
hujus succi.

Nicolai mat. med. P. II. da.

I

histor.

histor. aromat. cap. 46. Coddam-Pulli hort. Malab. T. I. 41. altera Carcapulli Linschot: Carcapulli de Bry: Kanna-Ghoraka, id est, Ghoraka dulcis Cingalensibus Herman. Not. ad hort. Malabar. Ex binarum harum arborum vulneribus, inquit Hermannus, manat succus flavescens, qui collectus purgatur a fecibus solutione in aqua pluviali & inspissatur, sed lenissimo igne, alias nigrescit, in massam uniformem flavescentem, quæ debitam nocta consistentiam, ut manibus tractari possit, in massas orbiculares grandiores vel baculos cylindræcos redigitur atque exsiccat. Casp. Bauhinus in Pinace utramque hanc arborem sub eadem comprehendit specie. Præstare illud gummi gutta & mitius esse scribunt, quod Kanna-Ghoraka largitur. Arnoldus Syen in suis Commentariis in hortum Malabaricum id genus gummi gutta, quod modo dictæ largiuntur arbores, a gummi gutta in officinis prostante probe esse discernendum ait, utpote quod ex esula seu tithymalo Indico colligi credit. Dom. Richer in quibusdam Americæ locis, potissimum in insula Cayenna, sylvas offendit arborum magnitudine quercus æquantium & gummi gutta fundentium plenas. Affertur ad nos ex Cambaja, Siamensi regno, China & quibusdam Americæ provinciis. Clarissimus Neumannus experiendo deprehendit, quod tam spiritus vini quam aqua gummi gutta fere totum solvat. Una ejus libra ope spiritus vini rectificati primum extracta quatuordecim uncias extracti resinosi residuum vero in aqua solutum unciam unam extracti aquosi suppeditavit, ita, ut partium non solutarum & sub operatione perditarum pondus ad unciam unam ascenderit. Si gummi gutta primum aqua extrahitur, ejus libra una largitur extracti aquosi uncias tredecim & residuum ope spiritus vini rectificati extractum duas uncias extracti resinosi, ita, ut partes, quæ non solvuntur, unciam unam constituent. Aqua olei tartari per deliquium vel liquoris salis tartari quantitate vel mediocri imprægnata gummi gutti solvit pene totum. Idem laudatus Vir observavit semper, quod tam aqua quam spiritus vini non partes tantum vel gummifas vel resinofas

folias

folas sed alias etiam partes permultas solverit. Vide ejusdem Chemiam Medicam Dogmatico Experimentalem a Dom. D. Kessel editam Vol. II. Pars II. cap. XXXVIII. §. XI. XII. XIII. XIV.

§. V.

Ex his adductis experimentis §. IV. quilibet rei gnarus facile perspiciet gummi gutta constare ex resinosis gummosis paucioribusque solutioni non obedientibus partibus. Cum vero tam spiritus vini quam aqua gummi gutta fere rotum solvat §. IV. magna in copia ut contineat partes necesse est, quæ tam ab aqua quam a spiritu vini simul solvi possint. Sed hæ dicuntur saponaceæ fixiores §. CXCVI. Sect. III. Part. I. Qua de re gummi gutta præter partes gummosas resinosas & paucas non solubiles partes continere quoque debet magnam partium saponacearum fixiorum copiam.

Partes constitutivæ gummi gutta.

§. VI.

Experientia compertum fuit 1) quod solutio gummi gutta ope spiritus vini facta vehementius quam solum purum gummi purget, imprimis, si menstruo abstracto in formam extracti redacta fuerit, 2) quod extractum hujus gummi aquosum leniorem & parciolem producat purgationem, longeque gradu & copia inferiorem, si idem extractum cum sale tartari fuerit preparatum, & 3) quod extractum aquosum secundum cum oleo tartari per deliquium confectum, id est, post extractionem gummi gutta ope spiritus vini primum institutam paratum parum vel nihil alvum, vehementius autem urinæ fluxum moveat. Confer Neumanni Chemiam medicam Dogmatico-experimentalem a D. D. Kessel editam Vol. II. Part. II. cap. XXXVIII. §. XV. & Memoires de l'academie Royale des sciences an. 1701. Præterea huic gummi virtutem purgantem drasticam, emeticam, diureticam & hydragogam unanimi fere consensu attribuunt & contra hydropem imprimis maximopere commendant. Clarissimus BOULDUÉ præter varia alia experimenta, quæ

Virtutes gummi guttae ejusque partium & præparatorum.

cum gummi gutta instituit & in monumentis academiae regiae scientiarum Parisiensis an. 1701. consignata sunt, sequentem praecipue laudat praeparationem: gummi gutta in petia ligatum pani calido e clibano modo extracto inclusus per viginti quatuor horas in loco calido relinquitur, postea gummi exentum pulverifatur & in petia denuo ligatum pani calido includitur idque quater vel quinquies repetitur. Hoc modo praeparatum gummi gutta virtute sua vehementi emetica & purgante privari & sine violentia alvum movere, panem vero, in quo primum inclusus haesit, tam vomitum quam purgationem excitare asserit. Verum enim vero compendiosiori via ac opera aequae facile immo magis virtutem gummi gutta purgantem atque emeticam imminui posse, si in vase aperto diurnae & forti coctioni aquae submittitur, mihi saltem persuadeo, cum Clarissimi Bouldue praeparatio nil nisi partium subtilium & volatilium separationem a gummi gutta efficere possit. In BOERHAVII Tractatu de viribus medicamentorum edit. Paris. 1727. dicitur pag. 291: gummi gutta expellit materiam instar mucinarium, dosis ejus est a grano dimidio ad decem, in vitello ovi aut melle solutum duplicem acquirit vim; quippe menstruum interponendo sese inter partes viscosas exitum praebet acribus; pag. 312: si gustatur, fauces exulcerat iisque tenacissime adhaeret atque vesicas excitat; fortissimum quoque est hydragogum: dosis est a grano dimidio ad duodecim, in corporibus autem difficulter movendis plerumque vomitum excitat.

§. VII.

Virtutes
gummi gut-
tae ejusque
partium.

Acris & urens sapor, quem linguae imprimit gummi gutta §. II. III, locupletissimum de qualitate ejus valde acri & caustica praebet testimonium §. CCXXIV. Sect. IV. Part. I. quam ob rem valde stimulare, vehementer resolvere, humorum motum secretiones atque excretiones magnopere augere debet immo spasmos, dolores & inflammationes excitare potest §. CCCXCIX-CCCCIX. Sect. VI. Part. I.

Vi

Vi partium quoque saponacearum & resinofarum, quas continet, §. V, fluida resolvit §. CCCCXCV. CCCCXCVIII. Sect. VI. Part. I. & vi partium resinofarum stimulat & calefacit §. CCCCXCIII. CCCCXCIV. Sect. VI. Part. I. Cum vero partes resinofæ & saponaceæ fixiores maximam gummi gutta constituat partem §. V. & valde acri ac caustica gaudeat qualitate, virtus stimulans & resolvens in eo debet prædominari. Ab hac virtute stimulante & resolvente hujus gummi reliquæ ejus virtutes ut vomitoria, purgans, diuretica & hydragoga dependet §. CCCCXLV. CCCCXLVI. CCCCXLVII. CCCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. & §. XXV. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Porro cum calor virtutem gummi guttæ purgantem & emeticam imminuat §. VI, utraque hæc virtus a partibus volatilibus & subtilibus, quæ calore abigi possunt, ut proficiatur necesse est, atque partim in iisdem partim potissimum in resinosis & saponaceis fixioribus hujus gummi partibus virtutem ejus stimulantem & resolventem residere haud obscure ex §. VI. liquet.

§. VIII.

His cognitis facile erit usum gummi gutta determinare. Quum id partes solidas magno afficiat stimulo, potenter resolvat, vomitum & purgationem non sine violentia, calorem & diuresin excitet, immo spasmos dolores & inflammationes facile producere possit §. VI. VII, sequitur, ut in subjectis tenerioris ac sensibilibioris naturæ, calidæ & siccæ constitutionis, ad spasmos, dolores, exæstuationem atque inflammationes proclivibus vel his malis obnoxiiis, morbo acuto detentis, humorum serosorum defectu potius quam abundantia laborantibus, quibus natura facilem negavit vomitum, gravidis ac puerperis, damnum inferat atque ab ejus usu sit abstinendum. E contrario in subjectis habitu corporis laxiori præditis, quorum humores abundantia & visciditate peccant, qui in statu versantur paulo antea dicto opposito item in morbis, in quibus partes solidæ laborant

Ufus gummi gutta determinatur.

atonia, corpus serosa scætet colluvie & humoribus serosis abundat, fluida tenacitate & visciditate depravati sunt, ad curationem requiritur magna fluidorum viscidorum resolutio, humorum serosorum insignis evacuatio, viscerumque pertina- ces atque inveteratæ obstructions sunt referendæ, cum fructu potest usurpari. Hæ igitur circumstantiæ cum occurrant in hy- drope, nullus dubito, hujus gummi usum in hoc malo ma- xime utilem & salutarem prædicare. Nam in hydrope cor- pus serosorum humorum abundantia & colluvie scætet, flu- ida visciditate & tenacitate sunt depravati, partes solidæ la- borant atonia atque magnæ & pertinaces viscera occupant obstructions, dein curatio hujus morbi postulat humorum serosorum abundantium & viscidorum resolutionem atque evacuationem per alvum & urinam, ad quod accedit, quod idem hic morbus drastica, si vel maxime solito majori ad- hibeantur dosi, sine noxa ferat, immo eorum usum sequa- tur magnum levamen & maxime salutaris effectus. Has igitur ob rationes gummi gutta singularis & plane eximia virtus in hydrope denegari nequit, cum vel omnibus vel saltim plerisque in hydropis curatione indicationibus re- spondeat & satisfaciatur, & commode hoc sine datur pro dosi ad grana quatuor cum massæ pilularum balsamicarum ad mentem Hoffmanni paratarum (§. XXII. Cap. V. de aloë) scrupulo dimidio, & addi quoque possunt summo cum fru- ctu pro una dosi pulvis radicis scillæ & vincetoxici in æqua- li quantitate ad grana quatuor.

§. IX.

Ufus gummi
gutta.

Quum extractum gummi gutta aquosum primum cum oleo tartari per deliquium confectum mitiori gaudeat virtu- re purgante atque extractum aquosum secundum cum oleo tartari per deliquium paratum parum alvum moveat sed po- tius urinæ fluxum promoveat §. VI, hæc duo extracta ad usum tum in morbis tum præsertim in hydrope sunt tutiora securiora meliora & aptiora quam gummi gutta in substan- tia. Quum enim indicatio in hydropis curatione postular, ut

ut ferum per alvum & urinæ fluxum e corpore eliminetur, id vero sine periculo & noxa efficiant memorata duo extracta, summa cum utilitate ad hunc finem possunt usurpari. Accedit, quod in hydrope curando humores viscerum & tenaces sint resolvendi, fluxiles reddendi, ad excretionem præparandi & obstructions viscerum referendæ. Omnia hæc explent & præstant extracta, de quibus hic mihi sermo est. Alkali ipsis additum virtutem eorum drasticam & causticam imminuit infringit & corrigit, adeoque mala, quæ ab hac proficisci possunt, præcavet atque avertit & præterea iis impertit virtutes salii alcalino proprias.

§. X.

In asthma pituitoso & catarrho pituitoso & *Ufus gummi suffocativo pituita viscida & tenax est resolvenda fluxilis at-
gutta,* que ad excretionem apta reddenda, decenter resoluta per alvum vomitum aliasque vias eliminanda, pulmo a collectione humorum debilitatus roborandus & stimulatione indiget ad robur ipsius augendum. Jam vero his indicationibus omnibus satisfacit gummi gutta ejusque extractum aquosum primum & secundum cum oleo tartari per deliquium præparatum §. V-X, qua de re gummi gutta ejusque extracta aquosa cum sale alcalino parata effectum in asthma pituitoso & catarrho suffocativo exserere debent salutarem. Porro, cum experientia compertum sit, radicem scillæ in asthma & catarrho præstantissimæ esse efficaciam, hæc ad duo vel tria grana cum gummi gutta vel ejus extracto aquoso commixta propinari potest salutari cum effectu. Neque in cachexia, in qua partes solidæ atonia laborant, humores ferrosi abundant & visciditate & spissitudine depravati sunt, in febre quartana aliisque hujus modi morbis usus gummi gutta ejusque extractorum gummosorum cum sale tartari paratorum utilitate caret ob rationes jam adductas.

§. XI.

Dosis gummi gutta ab auctoribus præscribitur varia sed semper prætat, minorem adhibere dosin quam majorem. *Modus exhibendi & do-*

fis gummi
gutta.

rem. A multis præscribitur a granis duobus usque ad grana quindecim ad summum immo Clusius dosim extendit ad grana viginti. Illustris GEOFFROY se gummi gutta exhibuisse a granis duobus ad quatuor sine vomitu subsecuto, in nonnullis vero, sed paucis, grana quatuor vomitum excitasse, in eisdem vero eandem dosim per plures dies reiteratam post primam vel alteram vicem non amplius produxisse vomitum asserit. A granis quatuor ad octo vel decem per superiora atque inferiora blande copiose & sine violentia purgare nec ea dosi exhibitum correctione egere, præsertim, si copioso liquore diluatur, rarius cum mercurio dulci conjunctum, facilius sub forma boli & pilularum vomitum excitare scribitur. Verum enim vero consultius est, parciorem adhibere dosim, ut ad grana tria vel quatuor. PHILIPPUS HOECHSTETTERUS, Medicus Augustanus, quoque observavit, purum & solum gummi gutta plus & vehementius agere quam cum aliis purgantibus mixtum, in pilulis parum & cum infuso plurimum operari. Optime datur sub forma pilularum modo §. VIII. exposito, quamvis etiam in forma potionis, pulveris & limonati vel alia præscribi possit sequenti modo:

Recipe mannae electæ unciam unam
solve in
aquæ calidæ unciis quatuor
cola & colaturæ adde
gummi gutta grana tria vel quatuor cum
oleo tartari per deliquium guttis duabus
subacta
aquæ cinnamomi sine vino drachmas tres
Fiat potio duabus haurienda vicibus.

Recipe gummi gutta grana quatuor
contere cum olei tartari per deliquium guttis
duabus & dissolve in decocti avenac. vel
hordei unciis quatuor adde

syropi

Syrupi violarum vel de cichoreo cum
rhabarbaro unciam unam

Fiat potio duabus haurienda vicibus.

Possunt quoque grana tria vel quatuor cum aliquot olei tartari per deliquium guttulis subacta in aquae cujusdam destillatae ut cinnamoni, menthae, melissae sufficienti quantitate solvi & saccharo vel syrupo edulcorari.

Recipe gummi gutta grana quatuor
cum olei tartari per deliquium guttis paucis
subacta

aquae communis uncias tres vel quatuor
succum ex malo citreo expressum
sacchari albisissimi unciam dimidiam

M. f. l. a. Limonarum.

Recipe gummi gutta grana quatuor
cum olei tartari per deliquium aliquot guttulis
subacta

elaeosacchari cinnamomi drachmas duas

M. f. pulvis.

Ratio, cur gummi gutta cum oleo tartari per deliquium subigendum praescripserim, exposita est §. VI. IX.

§. XII.

Nonnulli indolem gummi gutta drasticam & violentam corrigere tentant 1) acidis vel mineralibus vel vegetabilibus, ut spiritu vitrioli, succo citri, cydoniorum 2) oleis destillatis ut oleo cinnamomi, anisi, macis aut aliis 3) salibus mediis ut tartaro vitriolato, 4) alcalinis 5) aquis destillatis & syrupis, sed, si meam licet exponere sententiam, nullus dubito correctionem gummi gutta per alcalina omnibus aliis correctionibus praeferre, his rationibus nitens, quoniam alcalina purgantium & vomitoriorum vegetabilium vim drasticam & violentam infringunt & corrigunt & experientia docuit, quod idem cum gummi gutta contingat
§. VI. PHILIPPUS HOECHSTETTERUS autem, ut
Nicolai mat. med. P. II. da. K vom-

vomitum impediret & stomacho aptius redderet gummi gutta, addidit ei aquam betulæ cum paucis spiritus vitrioli guttis.

§. XIII.

Essentia & magisterium gummi gutta,

Præparata ex gummi gutta sunt essentia & magisterium sed parum vel plane non hodie usitata. Essentiam vero gummi gutta paraturus digerat hoc in pulverem redactum cum spiritu vini non summe rectificato & solutionem filtret. Quidam loco spiritus vini adhibent spiritum tartari. Magisterium præparatur solvendo gummi gutta in spiritu vini summe rectificato & solutionem ope aquæ, vel olei tartari per deliquium præcipitando vel solvendo gummi gutta in spiritu vini ordinario & ope aceri destillati præcipitando solutionem, præcipitatum aqua edulcorando & leniter exsiccando.

§. XIV.

Usus gummi gutta mechanicus.

Tinctores, pictores & pistores cupediorum saccharorum creberrime utuntur gummi gutta ad colorem rebus suis inducendum. Apud Indos usui medico non inservit, ipsis tantum pro pigmento est. Illud in oleo lini dissolvunt & quando alvi adstrictione laborant, hauriunt pigmentum. Fructus Coddam-pulli siccus ex Malabaria in alias fertur provincias. Eo utuntur in cibus magnisque laudibus in curationibus extollunt incolæ, præsertim ad fluorem album & gonorrhoeam cohibendam.

CAPVT X.

DE

CASSIA FISTULARI.

§. I.

Cassia quid sit & ejus species.

Tres in officinis reperiuntur species cassiæ probe a se invicem discernendæ 1) CASSIA FISTULARIS 2) CASSIA LIGNEA & 3) CASSIA CARYOPHYLLATA. Cassia fistu-

fistularis dicitur etiam cassia fistula, cassia solutiva, cassia nigra, cassia in cannis, cassia purgatrix, cassia cathartica, filiqua purgatrix, cassia filiqua, seu filiquosa, &c. Fructus est exoticus filiquosus seu filiqua longa, rotunda, cylindracea, extrinsecus circumdata cortice lignoso, duro, foris ex rubro nigricante, intus flavescente, in varia loculamenta a septis transversim positis, parallelis, ligneis, tenuibus, interius diviso, in quibus pulpa mollis, nigra, dulcis cum feminibus inclusa hæret. Nascitur in Aegypto, India tam occidentali quam orientali, Java, Malabar, Decan, Guzurate, Hispaniola, Cuba, Jamaica, insula St. Dominico, St. Juan de Porriero aliisque regionibus, & hodierno adhuc ævo magna in copia per Alexandriam & Memphis ad nos perfertur. Duplex in officinis prostat, altera Orientalis seu Alexandrina vel Aegyptiaca, quæ ex Aegypto nobis adfertur: altera Occidentalis, quæ in America ejusque insulis exculsa maxima copia & minori pretio ad nos devehitur. Hujus cortex est crassior magis asper & rugosus, medulla acris & nauseosa, illius vero cortex tenuior, intensius nigricans, pulpa dulcis nec ingrata gustu & occidentali anteponitur, interea tamen hæc quoque in Gallia præsertim in usum trahitur.

§. II.

Cassia fistularis, quo recentior est, eo mollior & magis unctuosâ est interna pulpa eoque fortius ei adhærent femina & hoc quoque in causâ est, ut recens cassia succussu agitata non edat sonitum, quoniam femina in ea intus contenta ob nimiam cum pulpa cohesionem non commoventur & ad parietes ejus allidunt. Quo vetustior vero fit, eo magis pulpæ humiditas exhalat & eo magis ejus spissitudo tenacitas siccitas & durities increfcit, copia vero decrefcit, ita, ut tandem plene exsicceretur, in admodum exigua copia appareat, loculamenta fere vacua fiant, femina a cohesionem cum pulpa liberentur & succussu agitata strepitum & sonum producant. Omnia hæc eo facilius & majori in gradu fiunt,

Cassie selectus ad usum medicum & characteres bonitatis.

quo calidior est locus, in quo asservantur cassiæ. Si vero in locis jacent humidis, pulpa facile mucore corrumpitur, & si calor simul accedit humiditati, in fermentationem abit, acefcit & depravatur. Bona cassia debet esse extrinsecus colore prædita nigricante puniceo seu ex spadiceo nigricante splendente, recens, ponderosâ, succussu agitata non resonans, putamine tenui intus flavescente & albido obducta & maxime repleta pulpa, quæ nec nimis humida nec nimis exsiccata nec situ obducta sed mediocriter glutinosâ spissâ, nigredine splendente, dulci & paululum nauseoso sapore dulcique & paululum ingrato odore prædita esse debet. Porro sapor pulpæ nec sit austerus & acerbus vel statim in initio adversus, alias enim pulpa est immatura, nec acidus, alias enim est vel vetustate vel fermentatione corrupta. Quo dulcior pulpæ sapor est, eo melior est, & sapor ejus ad roob prunorum saporem accedere & in fine paucillum nauseosi, nihil vero acris vel austeri in lingua relinquere debet. Si cassiæ in loco asservantur humido, pulpa earum, inprimis, si calor accedit, in fermentationem abit, acefcit, situm contrahit & corrumpitur. Eas in cellis vinariis, latebris aut cavernis humidis asservare, arena operire & aqua adspargere solent mercatores, ut pleniores ac recentiores videantur, sed hoc plus damni quam emolumenti affert, quoniam accelerat & promovet pulpæ fermentationem & corruptionem. Hæc solâ in usum venit, rejectis seminibus, cortice exteriori lignoso & septis ejusdem indolis.

§. III.

Arbor, quæ
cassiam fistu-
larem gerit.

Arbor, quæ cassiam fistularem gerit, dicitur a TOURNEFORTIO & CASP. BAUHINO Cassia fistula Alexandrina, a LONICERO & CASTORE Cassia laxativa, a BELLONIO MONARDE & GARCIA cassia solutiva, cassia Aegyptia five purgans CAMERARII, cassia solutiva vulgaris PARCKINSONI, cassia nigra DODONÆI, cassia fistula vulgaris flore luteo BREYNIÏ Prodrom. sec. arbor cassiam solutivam ferens BONTII, dulcis calamus NICOLAI MYRE-

MYREPSI, cassia purgatrix JOANNIS BAUHINI, filiqua
 five cassia cathartica Lugd. Quauhayohuatli secunda seu
 cassia fistula Hernandez, conna horti Malabarici A R. P.
 PUMBERIO in suo Botanico Americano manuscripto Vol.
 VII. fol. 103. describitur ita: nucibus juglandibus nostrati-
 bus similis fit arbor, si situm ramorum seriemque foliorum
 spectes, licet cortice tenuiori, politiori, deforis leuco-
 phæo, intus vero carneo truncus ejus vestiatur. Ejusdem
 autem trunci materies solida e rufo intus nigricans alburno-
 que pallido circumdata. Folia fere nucum nostratum pro-
 ferunt rami, bina scilicet & bina, juxta ramusculos seu co-
 stas tenues virentes, pedem & semis circiter longas & ad
 exortum tumefcentes. Quinque aut sex foliorum conjugatio-
 nes ut plurimum uni cuique adhærescunt costæ, finiri tamen
 quasdam unico singulari folio sæpe contingit. Singula folia
 nucum foliorum colorem fere soliditatemque obtinent, licet
 propter costularum tenuitatem paulo magis in superficie
 uniantur. Formam cuspidis lanceæ referunt etiam, quinque
 aut quatuor scilicet pollices longa, duos circiter lata, in
 summitate acuminata & ad basin rotundata. Circa eodem
 foliorum ramusculos aut costas ramusculi alii paulo longio-
 res tres aut quatuor simul enascuntur plurimis onusti flori-
 bus jucundo sane spectaculo conspiciuntur. Quilibet autem
 flos pediculo appendet duos pollices circiter longo caly-
 cemque obtinet concavum quinque foliolis fere ovatis e vi-
 ridi, lutescentibus & dimidiæ ungu læ magnitudinem vix su-
 perantibus efformatum. Ex illo calyce quinque exoriuntur
 petala in orbem posita perpulchre lutescentia & coch-
 learis in modum omnino excavata & cochlearis etiam
 modo subrotunda. Ex his tamen quinque petalis duo
 paulo aliis fiunt ampliora singulaque pollicis amplitudinem
 vix excedunt costulisque levibus per totum sunt venosa. Ex
 eodem calyce decem staminula luteo-pallida & apice luteo
 singula pollentia exsurgunt sed varia & inæqualia; quædam
 scilicet aliis longiora & aliis breviora: tria tandem adunca
 sunt, septem vero recta. Inter hæc stamina pistillum pro-

minet vermiculo virenti & adunco simile, quod tandem in filiquam evadit teretem, rectam, paulo minus pollicem crassam & pedem & semis circiter longam. Lignosa materia tenui tamen constat jam dicta filiqua; tubusque ligneus proprie inest undique clausus cuticula indutus e nigro castanea minutissimisque rugis transversim exarata, exceptis ventre & dorso, quorum longitudinem percurrit fasciola omnium glabra & unita. Innumeris etiam intus discernitur cellulis ille tubus, quas laminae tenues lignosae, orbiculares & parallelae efformant, pulpa medullosa, dulci, primum albicante, dein flavescente, tandem per maturitatem nigricante oblinita. In qualibet cellula semen continetur durum, subrotundum, compressum fere cordiforme castaneoque colore delibutum ac tandem filo tenuissimo ad cellulae parietes alligato. Aprili & Majo potissimum floret haec arbor in Americanis insulis; dumque floret, foliis suis omnibus privatur, uti id amygdalis pomis persicis multisque aliis nostratibus arboribus contingere in Europa miramur. Non in America solum haec arbor sed in aliis etiam regionibus, ut Indiis orientalibus Africa, Aegypto & omnibus fere Indiae orientalis provinciis calidis nascitur. Referunt de filiquis, quod maturae in arboribus adhuc pendentes a vento agitatae & concussae maximum edant strepitum, & naves iis onerari solent, ut sint stabiliores, sicque ad nos transferri. In India juniores immaturae & virides cassiae uti in Europa virides & immaturae nuces juglandes saccharo & aromatibus condiuntur & ex floribus arboris cassiferae conficitur conserva laxans.

§. IV.

Analysis chemica pulpaecassiae.

Spiritus vini rectificatissimus aequae ac aqua pulpam cassiae probe exsiccatam solvit usque ad quartae partis remanentiam, ita tamen, ut aqua celerius & promptius eam aggrediatur & solvat, quam spiritus vini. Uncia ejusmodi pulpaecassiae dimidia dedit tres drachmas & grana quindecim extracti aquosi atque extracti spirituosii itidem tres drachmas & aliquot grana.

Eadem

Eadem pulpa facile in fermentationem abit & acescit, inprimis, si humiditas & calor accedunt, & aqua plurimum diluta & per plures menses in dolio asservata salelem essentialem cremori tartari plane similem deponit.

§. V.

Sal cremori tartari simile, quod pulpa cassiæ deponit §. IV, salia ejus demonstrat acida. Ejusdem sapor dulcis §. II. salia acida & partes sulphureas seu oleosas partes ejus esse constitutivas manifestat §. CCXXXII. Sect. IV. Part. I. & solutio ejus, quæ in spiritu vini æque ac in aqua succedit, citius tamen & melius in aqua quam spiritu §. IV, indolem ejus saponaceam & gummosam patefacit §. CCLXXIV. CCLXXXV. Sect. IV. Part. I.

Partes constitutivæ & indoles pulpæ cassiæ.

§. VI.

Coctio fortis & diuturna virtutem pulpæ cassiæ laxantem imminuit, uti experientia docet. Cum vero sub coctione nihil pereat nisi substantia volatilis seu sal volatile, ut virtus pulpæ cassiæ laxans a substantia salina volatili dependeat necesse est.

Virtus laxans pulpæ cassiæ dependet a substantia volatili.

§. VII.

Omnes fere medici pulpam cassiæ benignum lenem & innocuum medicamentum laxans, omni sexui, ætati & temperamento conveniens declarant, neque in partibus ejus constitutivis §. V, si attento considerantur animo, quicquam deprehenditur, quod malignam & drasticam ejus indolem manifestat. Resolvendo eam agere, docent saponacea indoles §. V, salia acida & substantia salina volatilis §. V. VI. hujus capituli & §. CCCCLXV. CCCXCVIII. Sect. VI. Part. I, quocumque vel modo seu respectu partes hæc considerentur. Eam stimulando agere patet ex salibus ejus acidis & substantia salina volatili §. VI. VII. hujus capituli & §. CCCXXII. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I, sed hanc virtutem admodum lenem atque exiguam esse ex partium gummosarum & sulphurearum commixtione §. V. intelligitur

Ulterior virtutum pulpæ cassiæ consideratio.

tur

tur §. CCCCXX. CCCCXXIII. Sect. VI. Part. I. interea tamen vi salium acidorum, §. IV. V, calorem moderatur & humorum resolutionem, quæ & quatenus a salibus alcalicis peragitur, imminuit, quæ vero & quatenus fit a salibus acidis, auget §. CCCCLXVIII. CCCCLXIX. Sect. VI. Part. I.

§. VIII.

Virtutum
pulpæ cas-
siæ conside-
ratio.

Vi virtutis resolventis, quam pulpa cassiæ obtinet §. VIII, quantum res a priori tantum consideratur, diureticum exserere potest effectum §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. & experientia eundem comprobat. Summus vir BOERHAVE idem confirmat, referens cassiam ad diuretica in Tractatu suo de viribus medicamentorum edit. Paris. 1727. pag. 345. Quartæ classis, inquit ibidem, includit diuretica nonnulla specifica: qualia sunt aromatica quædam balsamica hoc est, sale subtili cum oleo involvente constantia, ut crocus, rhabarbarum, asparagus, cassia fistula, nux moschata recens, juniperus, terebinthina, balsama nativa omnia &c. Hæc enim assumpta urinæ copiam adaugent, quin & hujus qualitatem omnes ut colorem odorem & saporem immutant; ita quippe crocus & rhabarbarum ipsi colorem flammeum inducunt, cassia in parva dosi sumta viridem ei dat colorem, in majori copia fuscum & in majori adhuc atrum; sic etiam asparagus urinæ foetorem tribuit terebinthina vero violaceum ipsi conciliat odorem. Porro notant Auctores, cassiam insignem habere in recessu stimulum, ejus usum sæpius copiosum urinæ profluvium ejusque ardorem produxisse atque in mictu cruento diabete & id genus urinæ vitii vitandum esse suadent. Vide Hermannii Cynosur. Mat. Medic. & Fallopius.

§. IX.

Scholion.

Cum dictis de rhabarbaro §. IX. conveniunt ea, quæ supra §. XXXI. Cap. I. de rhabarbari virtute demonstravi diuretica

§. X.

§. X.

Quum pulpa cassiæ virtutem possideat diureticam & resolventem, qua terreas præcipue aggreditur & solvit partes §. VIII. hujus capituli & §. CCCCLXVIII. CCCCLXIX. Sect. VI. Part. I, affectus calculosos, præcavere curare & lithontripticum exserere potest effectum §. CCCCLV. Sect. VI. Part. I. Hæc experientia mihi videntur confirmari. Aegyptii enim pulpa cassiæ cum saccharo candi & liquiritia tanquam arcano utuntur ad renum vesicæque vitia. Aegyptiorum vestigia secuti MONARDES & MATTHIOLUS pulpam cassiæ infallibilem & egregiam medicinam calculos & vitia renum præcaventem declarant, si quotidie ad tres drachmas tribus horis ante prandium adhibeatur. MESUE quoque & FALLOPIUS renibus & vesicæ inter remedia purgantia nullum esse cassiæ convenientius contendunt. Non omnes quidem medici hac de re idem sentiunt, siquidem PIGRÆUS & FABRICIUS HILDANUS renibus infestam esse cassiam statuunt & BELLONIUS scribit in Ephemeridibus, lithotomos Parisienses eam observasse illis inimicissimam, quibus calculus sectione fuit extractus, sed horum criminum culpa non pulpæ cassiæ sed potius imprudenti & illegitimo ejus usui assignari potest. Diuretica enim & lithontriptica, si tunc exhibentur, ubi partes urinæ secretioni atque excretioni inservientes angustatæ sunt & oclusæ, spasmō dolore vel inflammatione afflictæ vel alio modo graviter læsæ, ingentes dolores & gravissima symptomata excitant.

Virtus pulpæ cassiæ adversus vitia renum & vesicæ.

§. XI.

Cum pulpa cassiæ leniter purget & calorem potius moderetur quam augeat §. VI. VII, utiliter in calore præternaturaliter aucto, febribus acutis cum summo æstu conjunctis, biliosis, ardentibus, putridis, inflammatoriis, inflammationibus, bilis excandescencia & acrimonia, si purgatio requiritur, adhiberi potest. Omnia enim damna, quæ ab aliis purgantibus fortioribus proficiscuntur, ab ea non sunt

Usus pulpæ cassiæ.

Nicolai mat. med. P. II. d.

L

metu-

metuenda, & præterea summum æstum mitigat, quo corpus inflammatione præsentente ardet. Sic in pleuritide, peripneumonia ceterisque affectibus inflammatoriis, quando catharsis est necessària, salutarem exserit efficaciam. Vi saliam acidorum §. V, quæ putredini resistunt, putredinem impedit, &, cum non laxante solum sed resolvente etiam virtute fit prædita §. VII, pituitam tenacem viscidam pectus obsidentem resolvit atque ad excretionem aptiorem reddit, per inferiora evacuat & humorum serosorum & mucosorum congectionem versus pulmones minuit, quam ob rem in pectoris affectibus, ut catarrho, tussi & asthma, quoque conducit. Idem ex dulci ejus qualitate §. I. II. patet, cum noto notius sit, dulcia virtute pectorali esse prædita pectorique conducere.

§. XII.

Incommoda
pulpæ cassiæ.

Cum pulpa cassiæ facile in fermentationem abeat & acefcat, imprimis, si in loco asservatur humido & calido §. II, mirandum non est, idem contingere in primis viis, in quibus calor & humiditas adsunt, si ad eas accedat pulpa cassiæ. Verum enim vero fermentatio in ventriculo & intestinis contingens liberat aerem ex contentis in intestinorum & ventriculi cavitate, ejus copiam atque elasticitatem auget adeoque flatus, &, quæ ab his producuntur, mala, ut spasmos & dolores, gignit. Qua de re pulpa cassiæ flatus tormina & spasmos excitare potest & hæc quoque incommoda ei exprobrantur a medicis usum ejus expertis. Longè facilius autem & magis has causatur molestias, si immatura, vetusta, acida vel fermentatione corrupta est, vel, si vel maxime bona sit, subjectis, quæ ventriculi & intestinorum debilitati flatulentia doloribus & spasms obnoxia sunt, exhibetur, sed omnia hæc ejus incommoda facile averti atque præcaveri possunt, si optima, recens & bene matura, in sufficienti quantitate, cum stomachicis & carminativis ut semine foeniculi & anisi, aliisque, quæ ejus virtutem augment, conjuncta, & in hominibus, quorum ventriculus & intestina suffi-

sufficienti tono prædita sunt, nullis flatibus spasms & doloribus intestinorum & ventriculi vexantur, usurpatur. Ex his patet simul ratio, cur in ventriculi atque intestinorum atonia & debilitate, flatulentia, ventriculi atque intestinorum doloribus & spasmodicis contractionibus, malo hypochondiaco & hysterico mintis conducatur & a medicis noxia prædiceretur. Porro hujus accusatur vitii, quod lentæ, tardæ & segnis, seu, ut ajunt, testudineæ sit operationis, verum etiam id per aliorum purgantium fortiorum additamentum facile corrigi potest.

§. XIII

Pulpa cassiæ, quoniam dulci gaudet sapore, palato gratior est & major ei conciliari potest gratia & virtus, si cum tamarindis & cremore tartari exhibetur addendo vel omit- tendo mannam. Præscribitur ad uncias duas & ultra sola, minori vero in quantitate cum aliis purgantibus sub forma infusi sequenti modo:

Recipe pulpæ cassiæ unciam unam & dimidiam
tamarindorum unciam dimidiam
cremoris tartari drachmas duas
solvantur in
aquæ communis bullientis unciis quinque
cola & adde
ess. cort. aurant. immatur. drachmam dimidiam
S. Potio exhibenda horarum intervallo.

Recipe pulpæ cassiæ
mannæ electæ ana unciam unam
folior. fennæ sine stipitibus
cremoris tartari ana drachmam unam
solvantur in
aquæ communis bullientis unciis quatuor

Fiat colatura, quæ post additionem olei de cedro guttarum octo cum saccharo subactarum diversis vicibus est haurienda. Pulpa cassiæ quoque in sero

lactis vel sola vel cum tamarindis soluta propinari potest. Pro circumstantiarum ratione addi quoque potest rhabarbarum.

§. XIV.

Præparata
ex pulpa
cassiae.

Prostat in officinis pulpa cassiae vel simplex, quæ etiam simpliciter pulpa seu medulla cassiae, flos cassiae, cassia extracta simplex, cassiae atramentum, cassia cribrata, si per setaceum trajecta fuerit, nominatur, vel composita, quæ iterum, prout additamentum est saccharum, mel vel aliud quid, varia nanciscitur nomina & dicitur cassia extracta cum saccharo seu pulpa cassiae cum saccharo, cum melle &c. Cum pulpa cassiae melius conservetur in ejus loculamentis contenta quam extracta, multi suadent, ut pulpa extracta si indigeamus, eam ex tempore ex siliquis extrahi jubeamus. Multis in officinis pulpa cassiae cum aqua decoquitur & hoc decoctum ad extracti mollioris consistentiam inspissatur addito saccharo melioris conservationis causa. Porro prostat in officinis cassia pro clysteribus, quæ ad unciam unam vel alteram ad illos adhibetur. Ingreditur præterea pulpa cassiae electuarium diacassia cum manna, diacatholicon, lenitivum Florenzolæ, lenitivum de manna Nicolai, diaprunis lenitivum seu diadamascenon Nicolai, Trypheram persicam Meffues, confectionem Hamech, electuarium de psyllio Montagnanæ, Zwelfferi cassiam solutivam primam & secundam, ejusdem diacassiam cum manna compositam & diacassiam refrigerantem & anodynâ & id genus alia composita medicamenta, sed omnia hæc usu exciderunt.

§. XV.

De cassiarum
differentia.

Alia quoque species cassiae fistularis in officinis nonnullis deprehenditur, quæ cassia Brasiliana dicitur, eamque longe crassiolem, sed breviolem, nonnihil compressam, durissimam, ut malleo frangi debeat, pulpam autem amaram priorique fortiolem existere & ad unciam unam assum-

assumptam plus purgare quam vulgarem uncias duas, se expertum esse in Lusitania tradit TOURNEFORTIUS. LOBELIUS quoque asserit, hujus pulpæ unciam unam plus purgare quam uncias duas alterius cassiæ Aegyptiacæ: quod etiam C. BAUHINUS in Pinace confirmat. Arbor, hanc gerens siliquam, dicitur Cassia fistula Brasiliiana C. B. P. 403. Tapyracoaynana Brasiliensibus Pison. & Marcgrav. Cassia fistula Brasiliiana flore incarnato Breyn. Centur. prim. cap. 21. Descriptionem ejus dedit illustris Geoffroy in Tractatu de Materia Medica Tom. II. pag. 353. Denique notandum est, quod fructus cassiæ tam occidentales quam orientales ratione magnitudinis, longitudinis, crassitie & figuræ rectilineæ & curvilineæ admodum differant.

CAPVT XL

DE

TAMARINDIS.

§. I.

Tamarindi, quales in nostris deprehenduntur officinis, sunt arboris exoticæ, quæ Tamarindus dicitur, interna fructuum siliquosorum pulpa nigricans, saporis acidi, multis pelliculis nervis filamentis corticibus & nucleis permixta. Tamarindi officinales quid sint.

§. II.

Ad usum medicum eligenda est pulpa tamarindorum recens, pinguis seculenta, ex rufo nigricans, acida, non exsucca, non pomorum carne adulterata. Mundanda est a membranis filamentis & seminibus & per cribrum trajicienda, antequam in usum adhibeatur. Selectus pulpæ tamarindorum ad usum medicum.

§. III.

Fructus arboris Tamarindi appellantur dactyli Indi, acidosi, acidi, palmulæ acidæ, palmulæ nigrae sed perperam, cum & fru- Arbor tamarindus ejus-que fructus.

& fructus & arbor a dactylis & a palma arbore longe discrepent. Arbor dicitur Tamarindus Raji histor. 1748, filiqua Arabica, quæ Tamarindus C. B. Pin. 403, Tamarindus Derelside appellata Prosp. Alpin. de plant. Aegypt. 351 lutay sine Tamarindus Pison. 157. Tamarindus Marcgr. 1071, Balam-pulli sine Maderam-pulli Hort. Malab. T. I. Arboris descriptionem a nemine hactenus solide traditam *desiderans* communicavit TOURNEFORTIUS in Monumentis Academiæ Regiæ Scientiarum Parisiensis an. 1699: Cum anno 1689. denuo in Hispaniam profectus essem, inquit, arborem tamarindum non sine jucunditate vidi Granatæ in uno hortorum celeberrimi palatii Alhambra a Mauris omnibus iis, quæcunque modo usui & deliciis vitæ inservire possunt, affatim exornati atque instructi. Asserunt Autores plurimi, fructus hujus arboris per totam Africam & in Indiis Orientalibus a peregrinantibus secum vehi ad sitim in maximo solis æstu extinguendam, saccharo etiã condiri, ut palato gratiores evadant longiusque ætatem ferant. Radix in multis dividitur ramos admodum late excurrentes multaque coma stipatos & cortice subrufo adstringente & aliquantum amaro tectos. Truncus ejus pulcre in altum porrectus est tantæque crassitie, ut vix amplexu duorum hominum includi possit. Cortex ejus densissimus fuscus & fissuris refertus, lignum durum colore fere spadiceo. Rami ejus undique regulariter satis extenduntur & dividuntur in ramusculos alternatim positos, quos cuticula tenuis ex viridi fusca circumdat & folia plurima densa & alternatim posita ornant. Vnumquodque folium constat ex novem, decem vel quindecim paribus foliorum parvorum in hærentibus pediculis quatuor vel quinque digitos longis, quorum extremitatibus constanter duo in hærent folia, quanquam unicum tantum exhibeant figuræ Prosp. Alpini & Horti Malabarici. Longitudo eorum octo vel novem lineas habet, latitudo tres vel quatuor, apices sunt obtusi, reflexi & multo rotundiores basi. Folia sunt tenera acidula instar turionum vitis, jucundo adspectu, splendentia, læte virentia, inferna parte & circa marginem leviter hirsuta, excur-

excurrente secundum eorum longitudinem exigua vena, cujus ramuli sunt tenerrimi: de die separatim propendent ad morem acaciae nostratis, noctu vero sibi invicem applicantur & contrahuntur. Flores in alis & extremitate ramorum noveni vel deni conjunctim nascuntur dispositique sunt per fasciculos semipedem circiter longos, odore fere carent & singuli pediculo quatuor vel quinque lineas longo appendent, tripetali, colore roseo & striis sanguineis distincti. Pistillus e medio petalorum florum exurgit & abit in fructum primo viridem, sed, ubi perfecte maturuit, subrusum, magnitudine & forma fabis vulgaribus similem, gemina siliqua vel cortice distinctum, externo carnosio, &, si viridis est, lineam unam crasso, interno vero teneriori & tenuiori. Spatium intermedium pulpa tres vel quatuor digitos lata, nigricante, molli, acida & austera est repletum. Cum capillamentis plurimis seu fibris in longum a pediculo ad apicem fructus productis interior cortex semina includit. Nascitur haec arbor in Africa, praecipue in Aethiopia eaque Africae regione, quae Senega vocatur, utrisque Indiis, Aegypto, Arabia, insula Madagascar & Ceilon. Fructus maturos incolae colligunt inque sole paulum siccare curant, antequam in alia loca istos transmittant. Sibi instrati fracidi fiunt nec in integris siliquis ad nos perveniunt sed conquassati, contusi, in dolia coacti cum caulibus nucleis ac pulpa. Duorum generum tamarindos accipimus, primo subfulcos, multis caulibus parvisque nucleis mixtos, deinde prorsus nigros paucos caules sed multos nucleos continentes, qui posteriores prioribus multo sunt acidiores, ut Marxius in Mat. Mus. observavit. In Senega aethiopes istos in placentas redigunt caulibus nucleisque antea exemptis, qui vero ad nos non afferuntur. Ex omnibus ii censentur optimi, qui prorsus nigri, nucleis parvisque ac longis filamentis per texti & pellucidi sunt, pauxillo derafo quasi subpingues apparent, vetustate non sunt corrupti, acido & grato sapore gaudent, nec nimis humidi nec nimis diu in cellis vel aliis locis humidis affervati fuerunt, id quod partim ex odore partim ex
inflati-

inflatione nucleotum cognoscitur. Multo minus probandi sunt syrupo melle vel acero adulterati, quem dolum detexit Pomerus in Historie des drogues pag. 220.

§. IV.

Analysis che-
mica & par-
tes constitu-
tivæ tamarin-
dorum,

Sæpius in ramis arboris Tamarindi deprehenditur substantia quædam salina acida, quæ cremori tartari maxime similis est. Ex acido tamarindorum sapore §. I. patet, salia acida ipsis inesse §. CCXXVIII. Sect. IV. Part. I. Idem confirmat analysi chemica. Ex libris sex tamarindorum in aquæ communis libris octo solutorum, scribit sæpius laudatus GEOFFROY, post duos menses sex drachmæ salis essentialis acidi, quod a cremore tartari plane non differt, ad latera dolioli adhæserunt multoque major quantitas post plurium mensium intervallum. Post digestionem aliquot dierum ex tamarindis spiritus aceto destillato vini similis extrahi potest. Quando post aliquam fermentationem vel temporariam duntaxat ac simplicem in aqua macerationem destillationi subjiciuntur, in casu priori spiritum inflammabilem, in posteriori vero liquorem acidum aceto vini similem transmittunt. Pulpa tamarindorum tota solvitur in aqua adeoque est gummosa seu mucilaginosâ §. CCLXXII. Sect. IV. Part. I. & constat ex aqueis oleosis terreis & salinis acidis partibus §. CXC VII. Sect. III. Part. I. Hoc etiam ex eo patet, quoniam tamarindi in fermentationem abeunt adeoque mixtum sunt fermentabile, quod ex aqua oleo terra aqua & acido constat. Acidum vero in iis prædominari, docet sapor eorum manifeste acidus §. I. & adductæ observationes. Coctioni forti & diuturna virtus eorum laxans debilitatur, quod luculentum præbet testimonium, eam a substantia salina volatili pendere.

§. V.

Virtutes ta-
marindorum.

Tamarindos vi purgante esse præditos Arabes uno fatentur ore & cum his recentiores consentiunt. Experientia

tia

tia optima rerum magistra testimonio suo hanc quoque comprobatur virtutem eamque admodum lenem benignam & mire esse demonstrat. Conveniunt cum pulpa cassiæ, si ab hoc discesseris, quod major acidi copia in iis quam cassiæ Pulpa prædominetur. Quæ igitur de pulpa cassiæ ratione salium acidorum & reliquarum partium, quas cum ea communes habent, demonstravi §. VI. VII. Cap. X, de his quoque valent, quapropter acrimoniam humorum alcalinam & biliosam temperare & corrigere, bilis & sanguinis æstum fervorem & calorem nimium moderari & sedare, refrigerare, humorum resolutionem, quæ & quatenus fit a salibus alcalicis, impedire, fluidorum putredini resistere, in inflammationibus, febribus ardentibus, biliosis, inflammatoriis acutis, putridis, scorbuto calido, in quo salia prædominantur alcalica, ictero & diabete, post iracundiam prægressam, in bilis copia & acrimonia salutarem exserere debent effectum si legitime usurpantur. In ictero acrimonia biliosa humores depravati sunt & in diabete fluida nimis resolvuntur & funduntur, unde patet ratio, cur in his quoque malis profint, & si longus esse vellem, eorum utilitatem in reliquis etiam adductis malis eadem possem demonstrare ratione, sed eam cuius exploratam esse & cognitam arbitror, qui animo secum perpendit, in omnibus his affectibus prædominari acrimoniam alcalinam seu biliosam, quod facile ex principiis potest demonstrari pathologicis. Ex his simul clarum est et perspicuum, cur in febribus ardentibus, putridis, scorbuto calido, diabete atque ictero specificè commendentur a medicis. In ictero simplex medicamentum ex tamarindis & cassia cum saccharo ab Indis exhibetur. Quum, uti jam dictum est, humorum orgasmum atque exæstuationem compefcant, in affectibus; qui cum humorum rarefactione atque orgasmo conjuncti sunt, ut hæmorrhagiis, phlogosi, utiliter quoque adhiberi possunt. Virtus, qua gaudent, refrigerans & sitim sedans in causa est, quam ob rem Arabes non immaturas solum siliquas decerptas saccharo condiant secumque profecturi sumant, quibus & sitim restinguant & a scorbuto se defendant

Nicolai mat. med. P. II. da.

M

teste

teste Wormio in Mus. pag. 215, sed Javani etiam valde gratum limonatum exinde conficiant Zythi loco usurpandum, cujus compositionem Bontius in Histor. Ind. Or. Libr. VI. cap. IV. & Vielheurius in Descript. Exot. Mat. pag. 162. communicant.

§. VI.

Incommoda
tamarindo-
rum quomo-
do praeca-
venda sint.

Tamarindi idem habent incommodum, cujus accusatur cassia, scilicet, quod facile in ventriculo atque intestinis in fermentationem abeant & flatibus spasmis & torminibus molesti sint, praesertim subjectis, qui his affliguntur malis, sed hoc vitium prudenti & cauto usu facile corrigi potest, si vel non adhibentur in ejusmodi subjectis vel cum carminativis, ut semine foeniculi, anisi, essentia corticum aurantium, carminativa Wedelii vel id genus aliis praebentur. Porro hoc etiam multis in tamarindis reprehensione dignum videtur, quod purgandi officium justo lenius & segnius absolvant, sed melius esse duco, leniter & sensim alvum moveri quam nimia & periculorum plena dejectione corpus labefactari, ne dicam, quod haec operationis tarditas additamento fortiorum purgantium facile tolli atque emendari possit.

§. VII.

Modus exhibendi tamarindos,

Tamarindorum pulpa exhibetur a nucleis membranis & filamentis purgata & per fetaceum trajecta ad uncias duas vel tres ita:

Recipe pulpae tamarindorum uncias duas
solve in
feri lactis libra una
cola & colaturae adde
olei de cedro cum sacchari subacti scrupulum dimidium.

Fiat potio repetitis vicibus propinanda.

Recipe pulpae tamarindorum unam etiam unam
mannae electae unciam dimidiam

folior.

folior. fennæ sine stip. drachmas duas
 solvantur in
 aquæ communis unciis quatuor
 cola & colaturæ adde
 essentia cinnamoni drachmam dimidiam

Fiat potio horarum intervallo haurienda.

Addi quoque possunt commode & salutariter salina acida & media ut tartarus tartarifatus, cremor tartari, sal Sedlicense, nec non rhabarbarum.

Recipe pulpæ tamarindorum uncias duas
 solve in

vini Mosellani unciis quinque

Cola & colatura detur repetitis vicibus.

Saccharo condita pulpa tamarindorum exhibetur quoque ad unciam unam vel alteram sub forma electuarii vel boli cum aliis convenientibus purgantibus mixta & ad unciam unam cum pulveris rhabarbari drachma una maxime commendatur adversus ructus nidorosus putridos, cujus effectus ratio ex §. V. patet. A quibusdam magnis quoque laudibus adversus verminosos infantum & puerorum affectus extollitur & Aegyptii, referente Prosp. Alpino, foliis tamarindi utuntur ad puerorum vermes necandos, sed vim anthelminticam, qua gaudet tamarindorum pulpa, cum aliis purgantibus habet communem neque præiis singularem. Adhibetur quoque, quamvis raro, ad unciam unam vel alteram in clystere laxante temperante.

§. VIII.

Cum in pulpa tamarindorum prædominentur salia acida §. V. VI, acida vero roborant §. CCCCLXX. Sect. VI. Part. I. pulpa tamarindorum virtute roborante & leniter adstringente debet esse instructa, & hinc patet simul ratio, cur eam multi quoque ei attribuant. Præterea eam vim acriorum & vehementiorum purgantium vegetabilium, qualia sunt scam-

De virtute
 tamarindo-
 rum robo-
 rante & pur-
 gantia drasti-
 ca corrigent-
 te.

M 2

moni-

monium, tithyinalorum species, laureola, drastiam infringere & corrigere asserunt.

§. IX.

Quenam ingrediuntur tamarindi.

Ingrediuntur tamarindi electuarium catholicum, lenitivum, diaprun. de psyllio, confectionem Hamech & alia.

CAPVT XII.

DE

S E N N A.

§. I.

De plantae sennae speciebus variis.

Non leve circa specierum plantae Sennae, quae etiam Sena vocatur, numerum constituendum inter rei herbariae scriptores versatur discrimen: alii enim plures alii pauciores recensent. **TOURNEFORTIUS** tres tantum recenset species 1) Sennam Alexandrinam seu foliis acutis 2) Sennam Italicam sive foliis obtusis & 3) Sennam Americanam ligustri folio. Celeberrimus **BOERHAVE** in Ind. II. plantarum horti Acad. Lugd. Batav. p. m. 57. earum septem enumerat 1) Sennam Italicam foliis obtusis 2) sennam Alexandrinam sive foliis acutis, 3) sennam orientalem fructicosam sophera dictam 4) sennam occidentalem odore opii viroso, orobi Pannonici foliis mucronatis, glabram 5) sennam occidentalem odore opii virosissimo foliis ebuli hirsutis 6) sennam occidentalem, foliis ebuli acutis, glabris, odore minus viroso, 7) sennam occidentalem odore opii minus viroso foliis glabris obtusis majoribus. Si hujus plantae discrimen a solo desumitur natali, in quo nascitur, vel ORIENTALIS est vel OCCIDENTALIS. PRIOR, ORIENTALIS iterum respectu patriae dividi potest in SENNAM AEGYPTIACAM ALEXANDRINAM, TRIPOLITANAM, MECHINENSEM sive DE MECCHA, & SENNAM SEYDENENSEM SIDONIAM DE SAETTO sive de SEYDA, SYRAM PERSICAM & ARABICAM &c. Senna quoque orientalis est, quae longiuscu-

giuscula, arcta, subacuta & crassiuscula habet folia, colore viridi flavedine interstincto, Gallis SENNE DE PALTE, h. e. SENNA DE PALTA vocata, quoniam non sine magno vectigali, quod Turcæ Palta vocant, Sultano solvendo affertur, id quod eam quoque caram raramque reddit: nisi forte ab Insula Ripalta, Alexandriæ vicina, ita dicitur, id quod fere conjicit Guido Patin. Ep. select. p. 243. A POMETO a SENNA DE SAYDA non distinguitur sed utraque una eademque habetur. SENNA OCCIDENTALIS est vel ITALICA, qui in agro Florentino, Apuliæ Liguriæ & Hetruriæ tractu nascitur vel GALLICA, quæ in Gallia potissimum Narbonensi provenit. Senna Orientalis tenues rotundosque habet caules ut melilotus pedem & dimidium altos, oblongis, angustis acutisque ac viridiusculis foliis utrinque ad modum liquiritiæ arboris stipatos, qui flavescentes pentapetalos rosaceos flores rubicundis venulis interstinctos & post illos depressos non ut colutea vesicaria inflatos folliculos proferunt, in quibus subfusca ac castia semina includuntur. Senna Italica priori fere similis est, nisi quod breviora, latiora, in extremo apice minus acuminata rotundiora & obtusiori acumine prædita folia nigra semina habeat ac viribus priori sit inferior. Senna Alexandrina habetur optima, cui Mechinensis natura & virtute simillima est, vilior est Senna de Saetto & vilissima denique Occidentalis tam Italica Florentina quam Gallica Narbonensis, quæ a multis pro quadam coluteæ, quæ in Italia & Gallia copiose crescit, quam sennæ veræ specie habetur consentiente POMETO in HISTOIRE DES DROGUES pag. 147.

§. II.

Quæ de senna in sequentibus dicam, de Alexandrina sunt intelligenda. Hæc enim & præsertim ejus folia præ aliis partibus potiora civitatis pharmaceuticæ jura in officinis nostris sunt adepta & quæritur, quænam optima sint & præ aliis eligenda. Nonnulli magna lata & vere viridia folia habent optima, sed prædictus POMETUS hos maximo

Foliorum
sennæ Ale-
xandrinæ se-
lectus ad
usum.

in errore versari offendit, contestans, integrum sibi fruticulum veræ orientalis sennæ ex Aleppo esse transmissum, ex quo apparuit, folia esse mediocria, subacuminata, ad modum cuspidis hastæ oblongæ militaris formata, subflava, fortiter olentia, tactuque mollia. Eligenda sunt ad usum medicum folia sennæ Alexandrinæ oblonga moderate acuminata, odore forti haud ingrato quodammodo aromatico & sapore amaro subacri & nauseoso prædita, viridia & ex viridi flavescens, probe exsiccata, tactu mollia, non maculis hinc inde conspicuis foeda, non teredine corrosa, non contrita, integra, a stipitibus quisquiliisque repurgata & extremitate acuminata tanquam sennæ Alexandrinæ signo distincta. Recentia, præsertim contrita, forti odore nares feriunt, qui vero exsiccatione perit, unde exsiccata nullo singulari manifesto gaudent odore. Folia coluteæ vesicariæ plerumque intermixta habent, quæ vero probe sunt separanda, atque ex Oriente veniunt, propterea quoque a quibusdam medicis FOLIA ORIENTALIA nominantur. Ab illis folia sennæ Italicæ maxime differunt, dum non breviora solum & latiora sed rotundiora etiam & obtusiori acumine prædita deprehenduntur. Ad usum medicum illa his longe præstant atque jure meritoque anteponuntur.

§. III.

Descriptio
plantæ sen-
næ Alexan-
drinæ.

Planta dicitur Senna Alexandrina sive foliis acutis C. B. Pin. 397. Sena I. B. Sena orientalis Tabern. Icon. 517. Frutescens est, duos cubitos æquans, caulibus lignosis, in ramos lentos abeuntibus, ex quibus alternatim exeunt pediculi tenues, palmo longiores, ad quos ex mediocribus intervallis adnexæ sunt foliorum quatuor quinque aut sex conjugationes, nullo impari aliam claudente folio. Singularia folia ex viridi in flavum declinant proximeque costæ adhaerescunt glycyrrhizæ foliis similia sed acutiora, pollice breviora, tres lineas lata, saporis glutinosi amaricantis non sine nausea aliqua. Flores longa serie summis ramulis in-

nascun-

nascuntur rosacei lutei & pallefcetes, ex quinque petalis in cavitatem aliquam reflexis constantes, venis purpureis distincti & calyce pentaphyllo suffulti. Horum medium occupant stamina decem & germen incurvum, quod deinde mutatur in siliquam valde compressam, ut plurimum incurvatum, ex duabus membranis compositam, quas inter semina nidulantur vinaceorum acinis fere similia, depressa, pallide virentia, duas circiter lineas longa, altera parte acuta, altera vero obtusa, una serie disposita, tenuibus veluti dissepimentis inter se distincta. Seritur in Persia Syria & Arabia, unde in Aegyptum & Alexandriam deportatur.

§. IV.

Considerata, quantum scopus requirit meus, naturali Foliorum fennæ historia selectuque declarato mixtionem quoque ejus fennæ ana- & compositionem primo externorum sensuum beneficio, lysis chemi- deinde chemiæ ope percrutari ordini congruum esse arbitror. ca & partes Odorem spirant folia fennæ Alexandrinæ haud ingratum quodammodo aromaticum §. II, quod phænomenon salis cujusdem volatilis in iis præsentiam demonstrat constitutivæ. §. CCXLII. Sect. IV. Part. I. Gustus adminiculo examinata viscosum primo deinde nonnihil acrem & nauseosum saporem linguæ imprimit §. II, quod itidem salia mixtionem ejus ingredi demonstrat §. CCXXIV. CCXXXVIII Sect. IV. Part. I. Coctioni forti & diurnæ si submittuntur, virtute purgante privantur, quod documento luculento inservit, virtutem ejus purgantem a principio salino volatili, quod coctione abigi potest, dependere. Non hic longus ero in examinando, utrum hæ partes sint foliorum fennæ partes constitutivæ proximæ an remotæ, hoc mihi perinde erit, sufficiat mihi virtutes eorum determinaturo has ipsis inesse, quæcunque sint. Ad analyfin eorum chemicam accedenti mihi liceat ea adscribere, quæ de hac tradit Excellentissimus Cartheuserus in Fundamentis Materiæ Medicæ Parte I. Sect. X. Cap. VIII. Triplici, inquit, principio activo hæc folia

folia donata sunt, nimirum gummoso, resinoso & oleoso, Principium gummosum reliqua quantitate longe superat & in uncia una ad binas circiter drachmas ascendit: resinofum integram propemodum drachmam pendet & oleum essentiale, cujus pondus ob separationis difficultatem exacte determinari nequit, exigua saltem quantitate mixtioni inhæret. Oleum hoc partim crassius unguinosum partim subtilius æthereum est. Folia enim a stipitibus repurgata & post aliquam macerationem lenemque cum aqua digestionem e cucurbita destillata aquam transmittunt odoris & saporis nauseosi; liquidum ex viridi-brunnum autem in cucurbita relictum ac percolatum sub evaporatione in vase aperto aliquamdiu protracta non tantum spumidam ac pinguem materiam ad superficiem extrudit sed hinc inde pariter ejusdem naturæ cuticulam format, quæ adpectu & contactu pinguis resinoso-oleosa est, & cochleari ablata, aquæ consortium respuit eandemque tentata scilicet per agitationem miscela nonnihil turbidam reddit. Ex uncia una foliorum septem circiter grana hujus materiæ obtinui. Sub infusi spirituosum evaporatione oleosa hæc materia adhuc melius in conspectum venit. Quando istud enim destillationi in cucurbita subjicitur, spiritum dimittit colore pallide viridi ac flavescente tinctum & debili atque specifico odore & sapore imbutum: extracto liquido autem in cucurbita relicto guttulæ nonnullæ oleosæ innatant. Hactenus Cartheuserus. Per aquam simplicem leni calore digerendo facta foliorum dissolutio liquorem exhibet primo viridescentem, qui deinceps e flavo in fuscum transit. Cum spiritu vini infusa sennæ folia & lætum satis & constantem virorem ipsi impertiuntur; minus talem folliculi. Separato iterum spiritu destillando a tincturis illis residuum in cucurbita extractum viridescens valde sapidum acrem & amarum quin & nativum odorem foliorum sennæ exhibet. Illustris Geoffroy scribit Tom. II. Tract. de Mat. Med. Sect. I. artic. IV, quod tincturam foliorum sennæ aqua communi parata intense colorata deprehendatur & quod ex iis ope aquæ extractum

tractum educatur, quod acrimonia forti pollet atque exsiccatum facile accenditur.

§. V.

Substantia salina volatilis, qua folia sennæ prædita sunt §. IV. stimulat & resolvit §. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I. resinosa eorum pars §. IV. stimulat quoque, resolvit & calefacit §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. & vivisciditatis suæ adhærendo intestinis eorum vasa obstruere potest, id quod parti etiam gummosæ proprium est, oleosa denique eorum pars unguinosa §. IV. adhærendo intestinis eorum vasa obstruere potest §. XXVII. XXVIII. Cap. I, ætherea vero stimulat resolvit & calefacit §. CCCCLXXX. Sect. Part. I. Quæcunque vero agunt stimulando & resolvendo atque intestinorum ductus & vasa obstruere possunt, illa purgationem excitare possunt §. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. Cap. I. Omnes ergo foliorum sennæ partes, quatenus res consideratur tantum a priori, ejus indolis esse atque virtutis, ut purgationem producere possint, clarum est & manifestum, actu vero foliis sennæ hanc purgandi facultatem competere experientia demonstrat. Eam in dicta §. IV. substantia oleosa ætherea maxime latere & hinc aquosi etiam foliorum decocti odorem nauseam, immo apud sensibilibus subjecta ipsum vomendi conatum excitare & diuturniori ebullitione vires sennæ catharticas maximam partem imminui, solam partem gummosam magis urinam quam feces alvinas movere, resinosam vero solam intestinorum tunicis tenacius adhærescere adeoque sine singulari solutione alvina multa ventris tormina producere contendunt plurimi medici chemici. Medici quoque tam antiquiores quam recentiores foliis sennæ unanimi consensu adscribunt virtutem purgantem, & liceat mihi instar omnium WEDELII tantum in Amoenitatibus *Materiae Medicæ sennæ elogium adducere sequens: Purgat universaliter & tarde quidem sed efficaciter humores omnigenos, præcipue tamen, juxta communem hypothésin, idque non inepte, melancholicos, adustos & pituitosos idque sine ulla*

Virtus foliorum sennæ purgans.

Nicolai mat. med. P. II. da,

N

excessi-

excessiva qualitate noxia. Prodest quin immo universali usu in morbis quibusvis posita indicatione laxandi: interpret est quasi generalis omnium purgantium & omnium morborum, adde & individuorum, sicubi purgatio fuerit necessaria, purgantium quidem, quatenus sæpe ipsis fortioribus operatur felicius: morborum vero itidem. Quicumque enim purgante indigent, si nullum admittant aliud, ubi quidem id indicatur & licet, sennam admittunt, acuti, chronici & medii. Individuorum denique omnium: siquidem cunctis est eadem, benigna scilicet & indemnis, semper juvans, nunquam nocens, si recte adhibeatur. Hactenus Wedelius. Porro observatum est, sennam valde nocere iis morbis, in quibus humores aestuant & inflammationes adsunt, de quo ratio quaerenda mihi videtur in virtute ejus stimulante & calefaciente.

§. VI.

Vitia sennæ
quomodo
corrigenda.

Vitia, quorum senna accusari solet, sunt, quod tormina ventris & flatus excitet & purgandi officium justo tardius & segnius absolvat, sed omnia hæc vitia prudenti usu facile corrigi atque emendari possunt. Tormina tunc præsertim excitare solet, quando forti & diurnæ coctioni submittitur, hinc ea vitari & infusio tantum institui potest ad præcavenda atque avertenda tormina, adde, quod torminibus ventris & flatibus facile mederi possimus additamento roborantium & carminativorum remedium ut semine feniculi, anisi, cinnamomo &c. Quod ad operationis tarditatem attinet, ea, quæ supra de tamarindis dixi §. VI. Cap. XI, huc quoque quadrant. Præterea hoc quoque in senna reprehendunt, quod ejus infusum vel decoctum nauseosum atque ingratum exhibeat saporem atque multi eius usum hanc ob causam averfentur, verum enim vero hic molestus sennæ sapor facile destrui potest atque emendari additamento foliorum scrophulariæ aquaticæ majoris Casp. Bauhini, ita, ut virtus sennæ integra atque immutabilis maneat. Hujus scrophulariæ & sennæ folia in æquali quantitate ad drachmas duas in aqua com-

communi eo gradu calida, ut eum manus commode perferre nequeat, macerantur, donec aqua sit refrigerata, sic obtinetur infusum omnis nauseosi atque ingrati saporis expers omnesque sennæ virtutes possidens. Detexit hoc primus Dominus Marchand Regiæ scientiarum Academiæ Parisiensis socius & plura hac de re qui desiderat, illa inveniet in Monumentis ejusdem Academiæ anno. 1701.

§. VII.

Senna vel in substantia sub pulveris forma a scrupulo uno usque ad drachmam unam, vel in infuso & decocto a drachmis duabus usque ad sex vel unciam integram solet adhiberi. Quia vero, si sub pulveris forma datur, in mole, quæ partim propter nimiam magnitudinem partim propter saporem valde ingratum nauseosa valdeque ingrata est & experientia teste ormina excitat, præterea etiam in decocto exhibitâ dolores causatur §. IV, melius & frequentius in infuso a drachmis duabus usque ad sex usurpari solet. Illud quoque tenendum est, ne senna infusione macerata fortius exprimatur sed potius leniter decantetur, ne torminosas excitet molestias, quas alias producere solet. In infuso tam aquoso quam vinoso propinari potest exempli gratia:

Recipe folior. sennæ sine stip.
 mannae elect. ana unciam dimidiam
 crystall. tartari
 anis. stellat. seu cardam. min. ana drachmam
 unam
 macerentur. in
 aquæ bullientis unciis tribus
 Fiat colatura, adde olei de cedro guttas octo cum
 saccharo subact. & per vices hauriatur
 Recipe folior. sennæ sine stipitibus unciam dimidiam
 rhabarbari electi
 agarici trochiscati ana drachmas duas

N 2

rad.

rad. pimpin. alb.

— Zedoariæ ana drachmam unam & dimidiam

herb. epithymi

summit. centaur. min. ana pugillos quatuor

cardamom. min. drachmam dimidiam

cremoris tartari drachmas tres.

Concisa, contusa, mixta dentur ad chartam, signentur: Species infusi vinoli. Infusæ hæ species cum dimidia aquæ bullientis mensura in vase probe clauso macerentur aliquamdiu, postea liquor transcoletur & affundatur speciebus relictis denuo vini Rhenani mensura dimidia, digerantur itidem leni calore, dein vinum per colum trajiciatur & liquori priori misceatur. De hoc infuso bibantur omni mane, vel, si fortior effectus desideratur, bis de die vacuo stomacho tres uncias, eodemque frequentissime usus fuit illustris b. m. HOFFMANNUS in morbis §. LXXII. Cap. II. indicatis. Piures formulas, quas folia sennæ ingrediuntur, vide §. XLIV. Cap. IV. de manna. Loco cremoris tartari adhiberi etiam possunt tartarus tartarificatus seu solubilis vel crystalli tartari. Infunditur quoque senna vel frigide vel calide, frigide, si tantummodo aqua frigida superfunditur addito paulillo cinnamomi & cardamomo item tartari tartarificati, qua ratione egregia extrahitur tinctura, calide vero, si aqua fervens superfunditur. Hodiernis temporibus folia sennæ instar herbæ Théë sæpissime usurpantur. Medici sennæ vitia, quorum mentionem feci §. VI, tentant variis rebus corrigere, quibus, si non plenarie tolluntur, saltem imminuuntur. Alii admiscunt, quæ ventriculum atque intestina roborant, cujus generis sunt cinnamomum, cortices citri recentes, Zingiber aut spica nardi: alii, quæ leniter & blande alvum ducunt, qualia sunt jura pingua, pruna, uvæ passæ, polypodium: nonnulli, quæ flatu discutiant, ut semen feniculi, anisi, cardamomum minus, coriandrum: quidam, quæ viscidos & glutinosos humores resolvunt & stimulant, quorsum pertinent scilia Zingiber & id genus alia. Mihi vero

vero ex his roborantia & carminativa & ex salibus crystalli tartari & tartarus tartarificatus videntur optima & correctioni fennæ maxime apta atque idonea. Videantur dicta §. VI. Decoctum cum prunis vel passulis hoc modo paratur:

Recipe prunorum dulcium vel passularum uncias duas vel tres coquantur in aquæ & vini ana unciis quatuor in decocto infunde
fol. senn. sine stip. drachmas tres
cremoris tartari, vel, quod melius est, tartari solubilis drachmam dimidiam vel unam digerantur per unam vel alteram horam, cola & in colatura dissolve
mannæ electæ unciam unam & dimidiam
Detur vicibus repetitis.

In Gallia frequenti in usu sunt sic dictæ ptisanæ laxativæ cum fenna & additis interdum quibusdam aliis convenientibus remediis paratæ. Celebratur ibidem imprimis PTISANA REGIA, LA PTISANE ROYALE ex fenna sale polychresto, crystallis tartari, tartaro solubili, pomo citreo aut alio subacido per noctem in aqua simplici vel destillata infusis & infescente mane leviter decoctis, - exempli gratia:

Recipe folior. fennæ mundat. sine stip. unciam dimidiam
sem. anili
cremor. tartari vel
tartari solubilis ana drachmam dimidiam vel integram
infunde omnia in aquæ fontanæ libra una, adde limonem vel mala duo Renettica seu Borsdorsiana
in frusta majora dissecta

mane leni exponantur calori, filtretur liquor,
&, si placuerit, in eo dissolvatur
manna electa ad unciam unam vel duas.
Potio hæc capiatur duabus vicibus una in-
terposita hora.

vel

Recipe fol. fennæ sine stip. drachmas duas
rhabarb. elect. drachmam unam
tartari solubilis scrupulos duos,
infunde in aquæ fontanæ calidæ libra una,
mane insequente exponantur leni calori,
postea in colatura dissolvatur
manna electa ad unciam unam vel duas &
hauriatur.

§. VIII.

Præparata
ex senna.

In officinis prostant e senna

- I) Decoctum Laxativum Managettæ sive aqua laxativa
Viennensis. Laudatur ad alvum laxandam, præsertim,
si in liquoris hujus unciis aliquot solvatur manna, &
postea, si necessarium est, clarificatio instituat.
- II) Species pro decocto antifebrili. Tempore usus co-
quuntur in aquæ sufficienti quantitate per horæ qua-
drantem in vase probe clauso. De hoc decocto tem-
pore febrilis intermissionis haustus aliquot unciarum
trium vel quatuor assumuntur, ut plurimum autem ad
potiones laxantes vehiculi loco adhibetur. Commode
in eo dissolvitur manna. Drachma specierum pro un-
cia una liquoris est sumenda.
Porro senna fere omnes ingreditur nodulos laxantes.
WEDELIO sequentes placuerunt.

III) Species laxativæ:

Recipe rad. acetos.
scorzon.
cichorei ana drachmam unam

sum-

summit. fumaricæ

centaur. min. ana manipulum dimidium
flor. quatuor cordialium ana pugillum unum
fol. sennæ sine stip. unciam dimidiam
rhabarb. elect. drachmam unam & dimidiam
cost. ver. scrupulum unum
cremoris tartari scrupulos quatuor

Misceantur pro nodulo.

- IV) Species pro decocto aperitivo majori. Laudatur decoctum exinde factum ad quascunque obstructions in abdomine, usurpatur autem frequentius ad medicamenta laxantia & purgantia in eo dissolvenda. Per se hauritur ad aliquot uncias.
- V) Species pro decocto aperitivo minori sive pro decocto lenitivo. Ad eosdem, ad quos præcedentes, conducunt usus.
- VI) Passulæ laxativæ sive purgantes cum & sine brodio. Alvum ob sennam purgant. Dantur ad unciam dimidiam vel integram.
- VII) Syrupus fragrans laxativus Kufferi. Scopo laxandi adhibetur ab uncia una usque ad tres, a senna virtutem obtinens, ut &
- VIII) Syrupus pomorum laxativus. Commendatur in affectibus hysteriis & melancholicis, purgare, aperire & menses pellere dicitur. Datur ab uncia dimidia ad uncias duas.
- IX) Extractum foliorum sennæ, quod præscribitur a drachma dimidia ad scrupulos duos. Vereor, ut quoad maximam partem sit iners, quum substantia salina, a qua vis purgans foliorum sennæ dependet, minimo decoctionis gradu dissipetur §. IV. V.
- X) Electuarium diacatholicum & lenitivum Florenzolæ, quæ hodie vix vel plane non interne sed in clystere ad unciam unam vel integram adhiberi solent quamvis raro.

Ab

Ab Excellentissimo Boeclero ejusque parente maxima cum utilitate & felici cum successu usurpatus fuit sequens pulvis stomachico-laxativus, quem folia sennæ ingrediuntur:

Recipe succolad.

pulv. stomach. Birckm. ana drachmas sex
 trag. aromat. unciam dimidiam
 fol. senn. sine stip. drachmas sex
 olei cinnamoni
 caryophyll. ana guttas sex
 ambrae gryseæ
 moschi ana granum unum

Misce, fiat pulvis. Pro sexu sequiori sine ambra & moscho potest præparari. Assumitur vel ante vel post pastum ad modum trageæ. Dosis est, quantum duobus cultri cuspidibus comprehendendi potest.

§. IX.

De folliculis sennæ. Pauca de folliculis seu siliquis sennæ addere placet. Sunt autem folliculi sulcati, recurvi, semilunares compressti, ut superior membrana inferiori incumbat, continentes semina nigricantia & subviridescentia. Mesue, Actuarius & Serapio ex veteribus; Fernelius, Lobelius, Pena ex recentioribus folliculos foliis sennæ præferunt, sed refragatur his Monardus, cui nunc assentiuntur medici fere omnes. Illustris Geoffroy asserit, quod folliculi intestina minus torqueant, longe debilius autem purgent, & alii plurimique majorem meliorem & tutiorem efficaciam attribuunt foliis quam folliculis, ad experientiam provocantes. Hodie folliculorum usus exolevit.

CAPVT

CAPVT XIII.
DE
CUCUMERE ASININO
ET
ELATERIO.

§. I.

Cucumer seu Cucumis est vel fativus vel sylvestris. Hic Cucumis
nominatur etiam cucumis agrestis, cucumis asininus, ^{asininus quid}
cucumis silvestris asininus. ^{fit.} Planta est pomifera, flore mo-
nopetalo margine quinquepartito, fructu ovali hispido hir-
suto. A congeneribus facile quivis discernere potest, qui
consideraverit, quod fructus sit parvus, crebris spinulis hor-
ridus, & quando maturitatem consecutus, promte semina
sua cum viroso succo ejaculetur, quam primum quis petio-
lum detraxerit. Radicem habet duas tresve uncias crassam,
pedem longam, in varias fibras divisam, albam, carnosam,
amaricantem & nauseosam, ex qua caules oriuntur humi
fusi, asperiusculi, crassi, in quibus folia nascuntur ex rotun-
do acuminata, palmo longiora, ad basin aurita. Ex eorum
alis emergunt flores monopetali, campaniformes, patentes,
seminunciam superantes, in quinque partes profunde divisi,
flavescentes, cum venis virescentibus. Fructus sesquiunci-
am vel duas uncias longi sunt, cylindriciformes, spinulis horridi
& hirsuti, divisi in tria loculamenta tenuibus septis distincta,
succo amari & pulpa plena: qui maturi levissimo tactu viro-
sum succum cum lubrico semine violenter ejaculantur. Se-
mina lata sunt, laevia & nigricantia. Apud nos in hortis
tantum colitur, & ubi semel fructus tulit maturos, vix un-
quam extirpatur. In calidioribus regionibus, ut Italia Gal-
liaeque provinciis australibus per omnia moenia, fimera
areas rudera & inculta loca luxuriat & in Indiis etiam copio-
sissime crescit. Apud nos Julio & Augusto floret & autum-
no fructus maturantur pueris, ut cum Lobelio loquar, no-
tissimi,

Nicolai mat. med. P. II. da.

O

tissimi,

tissimi, qui ludibundi fructus turgentes in faciem sibi invicem elidunt succoque peramaro & viroso os oculosque perfundunt.

§. II.

Virtutes hujus plantae.

Omnes plantae partes catharsin vehementer movent sed radicum vis cathartica major est quam foliorum, minor vero quam fructuum. Radix externe adhibita potentem possidet virtutem resolventem sed rarius usurpatur.

§. III.

Elaterium quid sit idque praeparandi methodus tam recentiorum quam veterum.

Elaterium est succus amarus ex fructu cucumeris asinini expressus atque inspissatus, veterum vero elaterium ab elaterio recentiorum, quale in officinis praeparari solet, maxime differt. Praeparandi id methodus, qualis nunc in officinis recepta, haec est: fructuum maturorum cucumeris exprimitur succus, & vel colando vel decantando a feminibus pulpaque, que abjicitur, separatur atque inspissando super ignem in extracti formam redigitur. Hoc pyxidi inclusum asservatur usui & praescriptum sub nomine elaterii propinatur. Genuinus vero veterum elaterium praeparandi modus ab illo maxime distat longeque est operosior. DIOSCORIDES hunc clare exposuit ejusque integra verba ex interpretatione Jani Antonii Saraceni adscribere non abs re erit: E fructu cucumerum agrestium, sonant verba, medicamentum fit, quod elaterium vocatur, ad hunc modum: cucumeres eligito, qui, simul atque tanguntur, quasi resiliendo succum intra se contentum ejaculentur eosque decerptos una nocte servato. Postero die imposito supra craterem rariore cribro, insuperque resupinato ita cultello, ut aciem sursum versus habeat, prehensos utraque manu cucumeres singulatim dividito, humorumque in vas subjectum per cribrum exprimito: simulque carnosam cucumerum partem, quae cribro haesit, quo & ipsa transmittatur, elidito. Expressum succum in vicinam pelvim transfundito. Acervata autem super cribro segminum frustula, ubi aqua dulci perfuderis itidemque expresseris, tandem abjicito. Exceptum vero pelvi succum agitato ac permisce-

misceto: moxque opertum linteo soli exponito, ac, ubi coierit, supernatantem aquam omnem cum eo, quod in summo ceu spuma concretum est, effundito: illudque identidem facito, dum aqua superstabit. Hanc, si qua reliqua fuerit, posteaquam guttatim diligenterque excluderis, sedimentum ipsum mortario inditum conterito & in pastillos cogito. Sunt, qui ad coercendam hauriendamque protinus humoris abundantiam, cribratos cineres humi sternunt ac in eorum medio excavata foveola triplicatum linteolum obtendunt, cui elaterium cum humiditate sua infundunt, illaque hoc artificio exhausta, tandem resiccatum ipsum, in pila, uti dictum est, conterunt. Alii pro dulci aqua marinam affundentes ita eluunt, alii in postrema lotura mulsum affundunt.

§. IV.

Notæ, quas *Dioscorides* in bono desiderat elaterio, hæ sunt: elaterium optimum est, quod cum candore humectum est, minime ponderosum, leve, gustu amarissimum, quodque lucernæ admotum facile accenditur, at, quod porraceum est, scabrum & ad aspectum turbidum ac erui cinerisque plenum, grave & vitiosum est, nec desunt, qui cucumeris succo amyllum immisceant ut candorem & levitatem ementiantur. Ad *Dioscoridis* mentem illustris b. m. Schulzius, qui egregiam de elaterio, quod in magnos mortalium usus paratur, scripsit dissertationem, elaboravit quondam elaterium mense Septembri ineunte, cum multis diebus pluvia tempestas fuisset, ex viginti cucumeribus sat maturis atque inde accepit elaterii grana duo, quod porraceum multaque humiditate præditum fuit & mansit, etsi per integrum annum fuerit asservatum. Circa finem ejusdem mensis, cum dies aliquot continui essent sereniores seque maturorum cucumerum major & melior proventus præberet, ex quinquaginta fructibus eadem methodo præparavit idem vir celeberrimus elaterium ex albo parum viridescens, quod siccatum apte potuit in pulverem redigi cujusque quantitas non ultra grana quatuor

tour appendit. Ex his jure meritoque inferit, multum in eo esse firum, qualis fuerit tempestas tunc, ubi elaterium præparatur, prægressa & quam mature excocti cucumeres adhibeantur, cum illud, quod humida & pulvia tempestate diu prægressa fuit elaboratum porraceum & non modice humectatum fuerit & manserit, alterum vero ad albedinem etiam talem acquisiverit siccitatem, ut pulveris ad modum dispensari potuerit. Duplex igitur exinde formari potest conclusio, primo, quo magis ad serenum & calidum coelum maturuerunt fructus, eo candidius eoque melius esse evasurum elaterium, & e contrario eo peius, quod ex fructibus nondum decentem assecutis maturitatem præparatur. Porro cum vegetabilium ea sit natura atque indoles, ut, quæ sub coelo calidior nascuntur, illis, quæ in frigida proveniunt regione, nobiliora sint & præstantiora, exinde clare perspicere atque argumentari licet, quod cucumeres alinini in Græcia vicinisque terris nati atque ex his olim a veteribus paratum elaterium majoribus & præstantioribus fuerint prædita viribus quam cucumeres nostri atque ex his confectum elaterium.

§. V.

Quid per elaterium album seu pallidum nominatur & maximopere laudatur, debemus combinare notionem. Optime illam nobis suppeditavit vir egregius & exquisitissimæ eruditionis, beatus Schulzius in modo laudata dissertatione §. VIII, dicens: per illud nihil aliud intelligi nisi partem pulposam, quam cucumeris alinini fructus continent maturi, quæque, dum inciduntur supra cribrum cucumeres atque exprimuntur, una cum humiditate effluit. Ut autem carnosa hæc pars a seminibus simul exsiliantibus liberetur, pergat, & per cribrum transmittatur, aquam affundi & cribrum agitari opus est, deinde aquei separatione ab eo, quod probe fundum petit, solícite facta sedimentum exhibet medicamentum in sole vel alio modo blando siccandum.

Legitimam quoque cum elaterio, quod a veteribus album seu pallidum nominatur & maximopere laudatur, debemus combinare notionem. Optime illam nobis suppeditavit vir egregius & exquisitissimæ eruditionis, beatus Schulzius in modo laudata dissertatione §. VIII, dicens: per illud nihil aliud intelligi nisi partem pulposam, quam cucumeris alinini fructus continent maturi, quæque, dum inciduntur supra cribrum cucumeres atque exprimuntur, una cum humiditate effluit. Ut autem carnosa hæc pars a seminibus simul exsiliantibus liberetur, pergat, & per cribrum transmittatur, aquam affundi & cribrum agitari opus est, deinde aquei separatione ab eo, quod probe fundum petit, solícite facta sedimentum exhibet medicamentum in sole vel alio modo blando siccandum.

§. VI.

§. VI.

Veteres, uti luculenter apparet ex hæcenus memoratis §. III-VI, carnosam tantum fructuum partem abjecta aquea pro elaterio adhibuerunt solam. Recentiores vero veterum modum præparandi elaterium non fuerunt secuti sed id ex succo tantum cucumerum asinorum per inspissationem separatis seminibus & abjecta substantia carnosâ seu pulpa pararunt. Hanc elaterium præparandi methodum Arabes primum introduxerunt in officinas, id quod clare ostendit Schulzius loco citato. Hoc, quo etiamnum in officinis confici solet, modo præparatum elaterium illo, quod ex parte carnosâ seu pulpa fructuum elaboratur, virtute longe est inferius. Volatile quid elaterio inesse, ex eo elucescit, quoniam ætate mitescit, atque ex eadem ratione, quod volatile avolat, fit, ut elaterium officinarum seu succus cucumerum inspissatus adeo debiles exferat vires multumque superetur ab altero ignem non experto. Omnes veteres admonuerunt nec ulli permittere voluerunt, ut ante bimatam in usum vocetur. Inlignis ejus catharticus effectus, quem edit in dosi parva & quoniam veteres eo externe ad abstergendum digerendum atque exedendum fuerunt usi in ulceribus repurgandis, oculorum vitiis sanandis atque id genus aliis affectibus, luculentum præbet testimonium, id possidere acrimoniam.

De differentiâ præparationis & virtutis elaterii veterum & recentiorum.

§. VII.

Singularis a medicis tam antiquioribus quam recentioribus elaterio attribuitur vis atque efficacia hydropem ejusque species curandi & aquas in corpore stagnantes oedemata inducentes atque extravasatas promptissime & certissime evacuandi. DIOSCORIDES & PLINIUS hanc ipsi adscribunt virtutem & AVICENNA de cucumere asinino hoc affert testimonium, quod conferat hydropisi extrahendo aquositatem mirabiliter sine nocumento, quando in potu datur de radice ejus obolus & semis (grana quindecim). Bibitur, inquit idem, cum aqua mellis & confert vehementer & manifeste

Observationes de virtute elaterii antihydripica.

& provocat facile sine læsione & non est stomacho nocivum. Ex recentioribus Italos primum adducere placet. HERCULES SAXONIA, qui ex Italis practica eminet laude, de elaterio ita sentit: Fortissimum medicamentum est succus cucumeris agrestis, qui dicitur elaterium, si dentur ejus grana tria extracti per punctiōnem: si enim per expressionem extrahitur, dantur ejus grana octo vel decem. Ego soleo elaterium præbere in pilula aliqua e. g. accipio pilularum aloephanginarum scrupulum unum & impono elaterii grana tria vel quatuor. Quod HERCULES SAXONIA dicit de elaterio per simplicem punctiōnem parato, credit doctissimus Schulzius l. c. nec immerito intelligendum esse de albo. ALEXANDER MASSARIAS in laudando & commendando elaterio cum priori plane est concors ejusque verba hæc sunt: elaterium fortasse purganda aqua ceteris omnibus validius est & efficacius: ac sane, etsi aliter vulgus medicorum opinetur, medicamentum non est admodum molestum & laboriosum. De dosi ejus non convenit inter omnes. Veneriis ante nonnullos menses accusatus fuit apud magistratum quidam medicus Muranensis, qui ordinaverat cuidam mulieri integram drachmam elaterii & tamen cunctorum suffragiis fuit absolutus. Ego vero, qui hoc medicamentum per triginta & plures annos frequenter & familiariter utor, non solum in ducenda aqua hydropicorum sed etiam speciatim in ducenda aqua thermarum, si quando illa detineatur in corpore, modo tria, modo quatuor, modo quinque grana exhibere consuevi & nunquam grana sex excedere sum ausus. His subjungo ALEXANDRUM BENEDICTUM, qui in Oper. Basileæ 1508. edit. Libr. XV. cap. XXXVI. de hydrope ascite agens in hunc modum scribit: Novimus Hispanum quendam empiricum, qui pilulam ex succo cucumeris silvestris, ciceris magnitudine, cum vini Cretici aut Rhaetici unciiis quatuor dabat purgare volentibus: semicongius aquæ detrahebatur. Delicioribus cum vino datur, in quo rheum barbarum prius infusum fuerat: totam quandoque aquam una die extrahit.

§. VIII.

§. VIII.

EX Britannis MARTINUM LISTERUM & SYDENHAM in medium profero. Illius fere tota exercitatio de hydrope est elaterii commendatio. Ita laudat elaterium ejusque virtutem commendat utilissimam, ut eam exemplis comprobet atque dissentientium dubia infringat. Hic vero in Tractatu de hydrope p. 617. edit. Lips. laudat elaterium ut sacram anchoram in hydrope eique sequens dat probitatis testimonium: elaterium sive faecula cucumeris agrestis potenter in permodica quantitate vires suas exferit in conturbanda alvo & faecibus cum serosis & aquosis humoribus copiose egerendis, adeo, ut ejus grana duo in plerisque, in genere loquendo, corporibus dosis aptissima sint. Ad Batavos accedens provoco primum ad JOANNEM HEURNIUM, qui ita differit de elaterio: nullum aquaeducum æque valet ad exhaustionem aquæ ac hoc nobile remedium. Hoc elicit aquam eam, quæ in abdomen effluxit quæque extra venosum genus elapsa intra omentum & intestina natat. Reliqua fere eam aquam prolectant, quæ venis adhuc contenta parvo negotio elabi potest sed difficile est, hanc resorbere ac ad intestina revehere jam semel effusam. Hactenus Heurnii verba. Deinde JACOBUS BONTIUS ex ipsis Indiis elaterio sequens probitatis testimonium transmittit: crescit hic, inquit in Libr. de medicina Indor. pag. m. 149, summa in copia cucumer asininus, unde elaterii succum non semel confecimus, cujus scrupulum ad drachmam dimidiam non sine magno successu ægris sæpe exhibuimus. Vir summus BOERHAVE in Tractatu suo de viribus medicamentorum edit. Paris. MDCCXXVII. de elaterio hæc scribit: hoc medicamentum est acerrimum, quin & ita viscosum, ut, licet per centum annos fervetur, nihilominus tenax maneat: laudatur a Sydenhamo tanquam ultima anchora in hydrope. Inter Germanos medicos non pauci summi viri, ut B. FRID. HOFFMANNUS a) ETTMILLERUS & HIERONYMUS

Observationes de virtute elaterii antihydroptica.

a) Clavi Schroeder. p. 436.

MUS REUSNERUS b) elaterii laudes valde prædicant usumque commendant.

§. IX.

Observatio
de vi elaterii
aquis fontium
& stagnantes
e corpore
expellendi.

Quemadmodum fat multa adduxisse videor testimonia, quæ insignem elaterii aquas hydropicorum evacuandi efficaciam demonstrant, ita non mihi deficiunt documenta, quæ ejus virtutem aquas thermarum potas sed restagnantes & hydropem, qui anasarca dicitur, minitantes expellendi, priori analogam, ante oculos ponunt. De hac plura disserit GABRIEL FALLOPIUS de medicatis aquis & fossilibus p. 55. edit. Venet. quæ ita se habent: quodsi aqua stagnet in venis - - superest tantum evacuatio per intestina, quæ commendatur. Et ipsa utuntur, quoties offertur occasio, excellentissimi medici isti Patavini & nos cum ipsis, sed, quo medicamento id faciant, credo, vos huc usque non audivisse, quoniam ipsi secretum tenent nec alibi extra hanc urbem est in usu medicamentum, quo in hoc casu utuntur. Ego vero, quia vos fratrum filiorumque loco habeo omnes & amo, non possum vobis non communicare ac detegere medicamentum, quo certe in hac re inveniri non potest præstantius. Capimus pilularum aloephanginarum & mastichinarum scrupulum & addimus unum vel duo ad plus grana elaterii optimi &, facta pillula ex his duobus simul mixtis, ipsam exhibemus secunda die, vespertina hora, per dimidiam vel integram horam ante coenam. Sed animadvertatis, ne quantitas elaterii excedat duo grana, quia maximum est medicamentum. Unde hortor vos etiam, ut, quando unum vel alterum duntaxat granum exhibueritis, non dicatis cuiquam, ne succedens postea aliquod grave symptomata vobis adscribatur damno & dedecori. Et hæc est fortasse causa, cur medici isti doctissimi nolunt vobis medicamentum communicare. Tamen, ut dixi, medicamentum est præstantissimum, & ipso utuntur medici nostri & nos cum ipsis,

a) Observat. medic. CLXVII.

ipsis, quotiescunque datur occasio; & res feliciter succedit.
Haecenus Fallopius.

§. X.

Sicuti hydrops varia loca, ita etiam pectus occupare potest & hoc in casu respirationem reddit impeditam & difficilem anxietatemque producit praecordiorum. Tali in casu etiam elaterium egregium & maxime salutarem exferere potest effectum & tam Dioscoridis quam Avicennae testimonio anhelosis & difficulter respirantibus insigni commendatur elogio. Praeter hunc usum ei adhuc alium adscribit Aretaeus de Curat. acut. Lib. I. cap. VII. pag. 87. in curanda angina. Si deglutiendi via, inquit ibidem, via expeditissima sit, elaterium cum mulla & sero lactis, quantum ad purgandum hominem satis sit, praebetur; aliis enim purgatoriis elaterium in his aegrotis est praestantius.

De utilitate elaterii in hydrope pectoris.

§. XI.

Omnes, quos hucusque allegavi, Autores non uno eodemque elaterio sed nonnulli albo ad mentem Dioscoridis praeparato, alii vero vulgari officinarum vel ad harum modum confecto elaterio fuerunt usi, & hinc venit, ut in dosi non convenient. Unicum enim granum albi ad Dioscoridis methodum praeparati elaterii longe majorem exserit efficaciam quam plurima vulgari in officinis recepto modo praeparati grana, observationibus id testantibus.

De dosi elaterii.

§. XII.

Non possum silentio praeterire notatu dignissimas observationes circa usum elaterii, ab Excellentissimo B. Schulzio institutas atque animadversas. Consignatae sunt in egregii hujus viri doctissima dissertatione de elaterio easque hic adscribere mihi liceat: Quum ante complures annos, inquit, inter quosdam philiatros de elaterio familiarem sermonem habuissem summorumque virorum dissona iudicia protulissem, hoc ipso sermone permoveram juvenem robustum

Schulzii observationes de virtute elaterii.

Nicolai mat. med. P. II. da.

P

fanissi-

fanissimum, qui sæpius Conradi Gesneri exemplo medicamentorum virtutes in suo corpore periclitatus fuerat, ut, nemine suadente aut conscio, sponte sibi elaterii sex grana ex pharmacopolio peteret admixtoque gialappæ pulvere in pilulas redigeret, quas mane devoravit. Nondum hora elapsa fuerat, cum ventris tormina, non majora quam a mercurio dulci sæpius passus fuerat, sentiret. Ipse vero infusi Theæ sufficientem quantitatem superbibit, unde venter quaterve solutus, juvenis autem non læsus fuit, ut ante prandii tempus, quomodo tentamen sibi cessisset, nuntiatum veniret. Hominem amice monebam, ut cautior esset, non eadem sanis innoxia esse, quæ ægroti impune sumunt: Hippocratem sanas carnes habentibus elleborum dari veruisse: a veterinariis napelli radicem equis certo morbo laborantibus salutariter dari, si morbus absit, equum ea radice certo necari. *Non multo tempore interjecto* accidit, ut medicinae Lic. Theodoro Israeli, quo familiariter utebar, curandus obtingeret capillamentorum concinnator, cui venter & pedes insigni tumore distendebantur, ut nemini dubium esset, hydrope hunc virum laborare. Deliberato animo a nobis statuebatur elaterii vires in hoc homine experiri. Præscribebantur elaterii decem grana, adjecta pulveris gialappæ haud certe minori quantitate, ut bolus inde parari posset. Inter spem & metum expectabatur alter dies, quo Lic. Israel non sine incredibili gaudio referebat, quam copiose & fere sine ullo tormento aquas æger exoneraverit. Metum fere incutiebat subita tumoris subsidentia: sed quum roborantia subjungerentur & vir ille monitis pareret, pristinae sanitati perfecte restitutus est.

§. XIII.

Continuatio
re antecessentis.

Tam felix curatio, pergit b. SCHULZIUS vir de medicina & litteris, quæ ad humanitatem atque antiquitatem pertinent, meritissimus l. c. ut fieri fere solet, viam ipsi ad plures stravit, ex quibus tantum duas commemorabo. Vetusula

tula eidem Lic. Israeli offerebatur hydropica, quæ mortem non deprecabatur, utpote vitæ satuta tantum optabat, ut, si quid ars valeret, fatalem diem ad unum mensem differre liceret; esse sibi filium unicum, nescio cujus artis causa peregrinantem, cui reculas suas tradere vellet, ne manibus alienis commissæ detrimentum caperent. Is studium promittit jamque audacior factus drachmam dimidiam, adjectis aliis in bolum redactam, pro duabus dosibus præscribit. Illa vero, nescio, quo felici errore, integrum sumsit, non solum sine ullo damno sed cum tam insigni & admirabili fructu, ut, quæ mensem unum superare optaverat, immunis a pristino morbo annos supervixerit. Eodem anno nobilis quidam prope Alstadium Palatinatus Saxonie urbem, advocabat Dom. Israellem, ut ipsum ab hydrope liberaret. Satis iam desperatus videbatur ægrotus, quippe non solum abdomen sed cum pedibus & scroto manus etiam atque facies tumebant. Adgreditur tamen morbum tam felici successu, ut penitus se restitutum crederet vir nobilis. Quum vero non satis sibi temperaret ab iisdem causis, quibus prius morbum incurrerat, recidivam sibi paravit, quæ vitæ finem attulit, quum nondum quinquagesimum annum visendo attingisset. Quum Altorffium advenissem, conveniebat me vir ex vicini Comitatus Wolfsteinensis vico Mulhufa, & ut mos est, urinam conspiciendam offerebat. Dicenti lotium esse hydropici, adnuebat seque credere profitebatur, filium suum hoc laborare morbo: se autem antea in consilium adhibuisse nescio quos uromantas & medicafros & horum quosdam adseverasse, fascinatam illum esse, alios alia perhibuisse & remedia in cassum dedisse. Puer erat decem annorum & per dimidium anni iam laboraverat hoc malo. Præscribebantur elaterii quinque grana cum syrupo de spina cervina uncia unica. Viro severe iniungebatur, ut effectum remedii vel ipse nunciaret vel nunciandum curaret. Quinto die lætus & alacris redibat, filium suum bene habere exponebat: sine molestia illum semel nigra & quasi picea vomuisse; semel multum aquæ per alvum ejecisse.

Nunc ipsum sibi videri redditum, quoniam a quo tempore medicinam accepisset, appetere recteque dormire posset. Tumoris in ventre reliquias adesse: quare vellet, si id rectum videretur, eandem medicinam sed fortiorem offerri. Mos ipsi gerebatur & elaterii octo grana unciæ syrupi prædicti miscebantur: simulque pro visceribus confirmandis dabantur aliqua, post evacuationem exhibenda. Post mensem negotiorum suorum causa huc profectus pater nunciavit, filium suum integerrime valere.

§. XIV.

Monitum de
ætate elaterii
circa ejus
usum.

Maxime inculcat Vir sæpius laudatus Schulzius l. c. veterum illam cautionem, de elaterio albo ad mentem Dioscoridis parato confidenter non exhibendo, antequam duos vel tres annos habeat. Recenset ibidem casum, quo elaterium Septembri mense confectum §. IV. hydropico in minima quantitate non integrum granum æquante cum dosi pilularum lenissime laxantium comixtum Februario sequentis anni fuit propinatum, cui non sine alvi tormentis purgationes vehementes *ἀνω καὶ κάτω* concitavit, ut faeces non aliter quam succus ex maturo cucumere elisus longissime profilirent, sed conjicit aliquam forte culpam in eo resedisse, quod non omnes cucumeres non perfectam maturitatem ob crebras pluvias fuerint adepti, unde non satis album apparuit, uti pluribus expositum fuit §. IV.

§. XV.

Schulzii mo-
dus exhiben-
di elaterium.

Quotiescunque beato Schulzio se obrulerunt ægroti hydropo oedematibus aut spirandi angustia laborantes, elaterio frequentet est usus sed non alio fere nisi illo, quale in nostris officinis preparari & prostare solet. Dedit adulto homini grana viginti, quæ si nondum satis operarentur, ad grana viginti quinque vel triginta ascendit. Nihil unquam vidit, cur illum poenitere vel medicamenti vel tantæ doseos debuerit. Diluendum *jussit* aqua cinnamomi vel menthæ atque admiscuit syrupi despina cervina unciæ uni. Postquam

quam medicina assumpta fuit, iusculum assumendum præcepit: quod non solum propter syrupum faciendum esse præclari practici monent, verum etiam in elaterio exhibendo veteres observasse cognovit. Atque sic exhibitum sine tormentis copiosas sed paucas numero facit dejectiones: proximumque bonæ operationis consequens est appetitus notabilis restitutio: tantum abest, ut appetitum prosternat, quod aliqui theoretici tam aperte quam invita experientia & veritate scripserunt. Hic fuit modus elaterium exhibendi b. Schulzio usitatus, quem propriis ejus verbis hic adponere placuit, factisque luculenter duce eodem viro illustri præeunte demonstrata fuit Pliniani effati veritas, elaterium ad magnos mortalium usus parari.

§. XVI.

Non desunt, qui elaterium magnorum accusant criminum, heroicum drasticum & minus tutum & securum declarant, venenis accensent & e foro medico plane proscibendum esse contendunt, nec dubito, quin, si non legitime & prudenter adhibetur, funestos producere queat effectus, sed damnorum, quæ ab imprudenti & perverso medicamento usu proficiscuntur, culpam in medicamentum conjicere æquitati maxime repugnat. Si ab usu omnium istorum medicamentorum sit abstinendum, quæ minus caute & circumspecte adhibita damna effecerunt, quænam superessent medicamenta ad usum secuta tuta atque apta, innocua, quæ non macula affici possent? Optima remedia incauto & imprudenti usu noxia evadere possunt. Neque hoc vitio & fraudi esse potest elaterio, quod non omnes a morbo liberet. Possunt enim adeo graves viscerum læsiones subesse, ut elaterium illas expedire non valeat ejusque vim eludant. Illis tandem, qui drastica ejus indolem reformidant vel accusant, respondeo, quod eam ob causam calculo nigro notari atque e foro medico exterminari nequeat, nisi simul omnia reliqua drastica relegentur, deinde, quod elaterium, præsertim
P 3 album,

Refutatio
accusatio-
num elaterii.

album, tam mite reddi possit, ut officium suum lento gradu & vix sensibili modo per urinam alvum & transpirationem peragat; quo certe in incipientibus morbis nihil potest cogitari efficacius. Si enim illud imbuitur correctore Starckeyano, cum opii debita proportione commiscetur & sic in pilulas redactum exhibetur, drasticam deponit indolem & leniter per alvum & urinam suam exferit efficaciam. Summus Vir BOERHAVE trochiscos allhandal eodem modo correctos expertus fuit summum stomachicum, (vide §. XII. Cap. VII. de Colocynthide) atque idem de elaterio sic præparato se observasse testatur b. Schulzius l. c.

§. XVII.

De Capi-
vacii
usu elaterii,
viribus radi-
cis & succi
cucumeris
asinini.

CAPIVACCIUS quoque frequentiori in usu habuit elaterium. *Præscripsit id in initio in minima quantitate ut ad granum dimidium vel integrum, successive augens dosin ad grana aliquot, si morbus postularit & vires tulerint.* Adhibuit quoque radicem cucumeris asinini a granis quindecim usque ad drachmam dimidiam vino maceratam in hydropicis sequenti modo:

Recipe rad. cucum. asinin. exsiccatæ

& pulverisatæ drachmam dimidiam

vini Malvatici vel Hispanici uncias duodecim.

Macerentur per triduum. Vinum hoc cum pulvere tribus partitis vicibus per tres dies continuos mane jejuno ventriculo propinetur, deinde tribus aliis vel quatuor intermissis diebus rursus aliud vinum hydragogum per tres alios dies exhibeatur. Sic citra molestiam plurimos hydropicos sanavit Capi-
vaccius.

Radix etiam purgandi scopo adhibetur sed non cruda verum in extracti vel essentiae forma. MICHAELIS ex hac radice tincturam extraxit cum spiritu vini tartarisato, quam speciatim in hydrope uteri commendavit. Exhibuit eam a drama una usque ad duas cum oleo cinnamoni vel alio quocun-
que

que commixtam. Externe radix hæc frequenti in usu est ad discutiendum & resolvendum vel facculis includendo ejus pulverem vel cum liquido sub cataplasmatibus forma eum applicando. Succus cucumeris asinini recens ad cochlear unum propinatus fortiter purgat, externe ad tumores duros resolvendos & discutiendos in forma cataplasmatibus vel unguenti adhibetur & RIVERIUS multique cum eo efficaciam ejus in scrophulis & strumis resolvendis prædicant maxime salutarem. Naribus attractus ad guttas aliquot multum feri educit & a nonnullis utilis dicitur ad icterum curandum, alii contra eum foetum pellere vivumque enecare asserunt, quod, si verum est, cum aliis drastice purgantibus & vomitoriis habet commune.

§. XVIII.

Ex his omnibus, quæ hæctenus de cucumere asinino, Scholion.
fructuum ejus succo & elaterio tam antiquiorum quam recentiorum differui, facile liquet, succum fructuum & elaterium veterum & quale hodie in officinis præparatur, maxime a se invicem differre & probe esse discernenda. Utraque elateria tam veterum quam recentiorum ex succo fructuum cucumeris asinini præparantur, magnum tamen inter utrorumque præparationem intercedit differentia. Illud enim, nimirum veterum, ex pulpa seu parte carnosa succi fructuum separata parte aquosa, hoc vero, quod in officinis prostat ex parte tantum aquea hujus succi rejectis seminibus & pulpa per inspissationem elaboratur, id quod etiam causa est, ut ratione virtutis maxime a se invicem discrepent.

CAPVT XIV.

DE

SALIBVS QVIBVSDAM MEDIIS.

§. I.

Non de omnino salibus mediis hic agere meus est animus De quibus
sed tantum de quibusdam, quæ scilicet præ ceteris ad nam salibus
purgandum solent adhiberi & quæ sunt 1) SAL ANGLICA- mediis hic
NUM agatur & spe-

ciatim de sale
Anglicano
ejusque variis
speciebus.

NUM 2) SAL CAROLINENSE 3) SAL SEDLICEŅSE & SEIDSCHUZENSE & 4) alia, quæ ad horum naturam atque indolem proxime accedunt. Me quidem non præferit, omnia salia media in sufficienti & largiori quantitate assumta purgationem producere, sed, quoniam nonnulla præ aliis virtute cathartica maxime eminent & hanc ob causam potissimum ad alvum laxandam usurpari solent, horum tantummodo naturam atque habitudinem, reliquorum considerationem ad commodiorem locum reservans, exponere constitui. Pertinet ad ea sal medium amarum quod SAL ANGLICANUM item EBSHAMENSE EPSONIENSE nuncupatur & sub his nominibus venditur. Duplex est vel NATIVUM vel FACTITIUM. NATIVUM rursus est vel FONTANUM vel FOSSILE. Hoc, nimirum fossile, referente D. MENDEZIO in *Historia Academiae Regiæ Scientiarum Parisiensis* ann. 1718. *Limingtonii in comitatu Hamptoniensi* ut & *Portsea-Islandiæ prope Portum Magnum vulgo Portsmouth* e singulari minera salina ex amaro & marino sale mixta obtinetur. Memoratum nempe sal fossile in acervos congeritur, ut sensim & quoad partem liquecat, liquor salsus amarus acris ex acervis stillans per canales quosdam in foveas deducitur, ibidemque successive in sal siccum coagulatur. Sal coagulatum in aqua simplici in ahenis ebulliente denuo solvitur & ita aliquot dies post coctionem relinquitur, ut non refrigeretur solum sed aqua etiam gravior sale marino imprægnata a leviori supernatante lixivio amaro ad fundum vasis secedat, quo facto operarii lixivium superius amaricans exhauriendo separant, separatum denuo in ahenis coquunt & tandem, facta sufficienti evaporatione, ad crystallisandum reponunt. Fontanum vero non tantum ex aqua scaturiginis foteriæ, quæ in Angliæ pago Epsom sive Epsomham provenit, sed ex aliis etiam Britanniciæ fontibus medicatis ut Northallensibus, Strettamensibus, Dulechenensibus aliisque evaporando & crystallisando paratur.

§. II.

Ex insigni, quæ consumitur, salis Anglicani quantitate, vili, quo constat, pretio & paucissima, quam aqua fontis Epsoniensis largitur, salis copia facile est collectu, istud arte præparari adeoque esse factitium. Conficitur id ex muria post salis marini depurationem & crySTALLIFICATIONEM residua, quæ dicitur Salzmutterlauge, & huic capite mortuo vitrioli vel virriolo calcinato debita in quantitate commixto. Quod ex horum combinatione nascitur, sal medium coquendo cum aqua extrahitur, liquor filtratus coagulatur, sal ficcum calcinatur, calcinatum denuo in aqua solvitur, filtratur, evaporatur & ad crySTALLIFANDUM in locum frigidiusculum reponitur. Hoc sal factitium quotannis in Anglia magna conficitur in copia atque exteris pro vero Epsoniensi nativo venditur. Excellentissimus b. m. Neumannus, qui in Angliam profectus est, iter suscepit ad pagum Epsom & vidit, ex aqua fontis ibidem scaturientis nullum præparari sal eamque admodum exiguum salis largiri copiam, ut non possit suppeditare ingentem ejus copiam, qua in Anglia & extra eam consumitur. Refert hic laudatus vir hoc sal magna in copia in Portu Magno, qui vulgo Portsmouth dicitur, ex ingredientibus vilioribus & abundantibus, reliquiis alii usui non amplius inservientibus, speciatim ex salis marini, quod in Anglia usu tantum receptum est, muria & additamento corporum & materiarum, quæ acidum vitriolicum continent, ut pyritarum, minerarum vitriolicarum & aluminosarum idque genus aliarum, quæ abundant in Anglia, præparari. Sæpius laudatus BOULDUK in Monumentis Academiae Regiæ Scientiarum Parisiensis ann. 1718. nititur demonstrare, quod sal medium, quod nascitur, quando solutioni aluminis aquosæ filtratione depuratæ oleum tartari per deliquium seu saturata salis tartari solutio usque ad punctum saturationis infunditur, sali Anglicano sit perfecte simile, verum enim vero a recto veritatis tramite longe aberrare mihi videtur, cum, ut ex jam allegatis liquet & ex infra dicendis clarius apparebit, necessario ad constitutionem

Nicolai mat. med. P. II. d.

Q

& na-

De sale Angli-
cicano facti-
tio.

& naturam falis Anglicani requiratur pars falis communis alcalina quæ vero tam falis tartari quam aluminis mixtionem plane non ingreditur. Dum enim secundum Clarissimi BOULDUCE mentem solutioni aluminis aquosæ sal alcali fixum solutum, sive sit oleum tartari per deliquium sive solutio falis tartari, ad punctum usque saturationis infunditur, sal alcali fixum terræ aluminosæ conjunctionem atque unionem tollit, e mixtione separat & ad fundum dejicit, cum acido vero aluminis, quod vitriolicæ indolis est, intimum iniens connubium in sal concrevit medium, quod postea, præmissa liquoris filtratione iterata & evaporatione in loco frigidiusculo crystallos exhibet neque cum sale Anglicano convenit sed nil nisi tartarus est vitriolatus, utpote qui est sal medium ex acido vitriolico cum sale alcali fixo conjuncto constans §. CLIX. Sect. III. Part. I.

§. III.

Salis Anglicani partes constitutivæ & phænomena.

Sal Anglicanum, quod arte in Angliâ paratur & vilipretio in ingenti copia ad nos affertur, est sal medium, quod ex acido vitriolico & sale alcalino falis communis est compositum §. II, adeoque species falis mirabilis Glauberi §. CLIX. Sect. III. Part. I. Hoc habet peculiare & notatum dignum, quod promptissime & magna in copia a pauca aquæ quantitate solvatur, siquidem uncia una aquæ observante b. Hoffmanno in Observationibus Physico-chemicis Lib. III. Obs. VI. no. 5. integram falis, de quo hic sermo est, unciam solvit atque in se recipit; id quod luculentum præbet documentum de insigni hujus falis solubilitate, magna molecularum ejus subtilitate, minori cohesione & vi penetrandi in alia corpora; salia enim, quæ facile & in pauca aqua solvuntur, subtilissima atque arctissima vasa capillaria & interstitia præ aliis subire permeare & in partes remotissimas penetrare valent, quod crassioribus denegatum est salibus. Raro vel nunquam purum est sed semper cum ordinario sale vulgari commixtum, cujus præsentiam experimenta, quæ

quæ sequuntur, luculenter demonstrant: primo cum oleo vitrioli si miscetur, exurgit cum fumo albo tenuissimo non fecus ac cum sale communi contingit, effervescentia, deinde solutio hujus salis non fecus ac salis communis argenti solutionem in pulverem album præcipitat atque in fundum dejicit.

§. IV.

Sal Carolinense suppeditat fons ille, qui furioso impetu fervidissimus ex terræ latebris profilit & a vulgo in Carolinis thermis dicitur der Prudel. Hujus videlicet aquæ ferventissimæ pro una vice circiter mille libræ vulgares ex scaturigine haustæ in catina ferrea super igne posita usque ad cuticulæ apparentiam inspissantur & prævia per filtrum colatione acri frigidiori exponuntur, ut in crystallos abeat inspissamentum, remanens autem a prima crystallifatione liquor de novo inspissatus ad crystallifandum reponitur, atque hoc tamdiu reiteratur, quamdiu in fundo sal coire cernitur. Emergunt inde crystallos prioribus ex asse similes, nisi quod ultimæ a prioribus albedinis præstantia superentur. Massa producti hinc salis æquat trium librarum medicarum pondus; unde calculi beneficio constat, quod ex una libra aquæ drachma circiter dimidia salis puri sit elicienda. Residuum, quod in fundo post absolutam crystallifationem conspicitur, est tinctura aurantii coloris, saturate lixiviosa, cum acido tamen minus effervescens, saponacea & oleosa, quæ spiritui vini rectificatissimo permixta ex parte ab eo solvitur & alcalino caustico sapore eum imbut, ex parte vero in fundum instar magmatis spissi delabatur, ad filtri vero parietes concrefcit terra martialis adstringens lutea croco martis similis. Videatur beati Hoffmanni Dissertatio de sale medicinali Carolinarum.

§. V.

Ad salis Carolinensis indolem & differentiam a reliquis salibus, potissimum sale Sedlicensi, perspiciendam maxime faciunt experimenta cum eodem instituta ab illustri b. m. Hoffmanno, Phænomena salis Carolinensis.

Q 2

manno,

manno, quæ sic se habent: I) Paratum e thermis Carolinis sal ex crystallis constat oblongis, nivei coloris, pellucidis & interspersis hinc inde variis aquosis. Sedlicensæ minores exhibet, quæ itidem oblongæ quidem sunt sed albedine & aquosa pelluciditate prioribus cedunt.

II) Sal Carolinarum tam in aqua solutum quam solida forma gustu exploratum saporem præbet ex parte lixiviosum, ex parte amaricantem, mitiorem tamen, quam sal Sedlicensæ, quod intense amarum est & valde nauseosum

III) Aquæ purissimæ communis calefactæ uncia salis Carolinarum drachmas decem & scrupulos duos, Sedlicensis vero unciam unam recipit; frigidæ vero eadem portio a Carolinensi præter drachmas sex cum uno scrupulo & a Sedlicensi præter drachmas quinque & duos scrupulos nihil solvit.

IV) Solutio salis Carolinarum ex adjecto syrupo violarum colorem adipiscitur viridem; a quo Sedlicensæ nullam patitur mutationem.

V) aqua Carolinarum sale saturata ab oleo tartari per deliquium nullam sentit turbam, Sedlicensis vero solutio ab eodem in spissum lactei coloris convertitur coagulum.

VI) productum ex Carolinis fontibus sal cum omnibus tam mitioribus quam fortioribus acidis vehementer effervescit, hinc ab affuso vitrioli spiritu vel alumine crudo in aqua prius soluto desinente effervescencia in sal tertium amarum transit: quod non contingit cum Sedlicensi.

VII) Spiritus vini rectificatissimus saturatæ salis Carolinarum solutioni affusus lacteum ei inducit colorem & in fundum dejicit pulverem tenuissimum albicantem; qui ablato per accensionem spiritu vini in aqua facillime solvitur. Idem vero si Sedlicensi soluto misceatur, præcedente coloris turbidi in lacteum mutatione, spissum
ni-

niveæ massæ præcipitatur coagulum, in aqua tamen post combustum vini spiritum promte solubile.

VIII) Cum sale ammoniaco per triturationem probe subactum sal Carolinense sponte liquefcit & odorem spargit volatilem penetrantissimum; quod frustra expectatur a Sedlicensi cum eodem miscela.

IX) Eductum e thermis Carolinis sal fornaci calidæ injectum cito fluit, frigidioris vero aeris accessui diutius expositum non liquefcit quidem sed instar magnesiæ in tenuissimas moleculas dissolvitur. Sedlicense nec a calenti nec frigido aere mutatur.

X) Etiam igne difficilius fluit quam prius.

XI) Una salis Carolinarum pars cum dupla antimonii crudi portione permixta & in crucibulo candenti fusa præbuit regulum antimonii medicinalem intense rubicundum & fragilem; qui ab eadem salis Sedlicensis & antimonii miscela sine sale tartari obtineri non potuit.

XII) Sal Carolinarum cum sexta pulveris carbonum parte mixtum in crucibulo ignito facillime fluit & massam hepatis sulphuris æmulam largitur, quod in aqua solutum atramenti instar est sympathetici & literas ex solutione sacchari saturni vel aceto lithargyrii chartæ impietas, antea non plane cognoscendas, luteum iis inducendo colorem manifestat. Sal Sedlicense idem nunquam præstat sine additione salis tartari.

XIII) Ejusdem hepatis sulphuris in aqua facta solutio viridescit sed aeri libero diutius exposita colorem adsciscit limpidum, delabente interea in vitri fundum terra viridi, a qua si purior aquæ portio separetur & separatæ spiritus vitrioli affundatur, penetrans admodum foetidus emergit odor & sulphur ex albo cinereum præcipitatur; quod ipsum cum oleo terebinthinæ vel amygdalarum intime subactum balsamum sulphuris constituit. Sal Sedlicense eadem proportione cum pulvere carbonum mixtum & eodem modo in crucibulo candente tractatum, prævio magno ebullitionis motu

fulphureum præbet odorem, neque fortissimo igne fluit, & calcinatum in fundo relinquit terram in aqua minus solubilem; quod si vero miscelæ huic sub initio sal tartari adjiciatur, eadem contingunt phænomena, quæ a sale Carolinarum jam memorata.

XIV) lidem quoque singuli effectus observantur, si loco pulveris carbonum nigricans illa, quæ a liquoris anodynæ mineralis destillatione remanet, substituatur terra ac cum eadem Carolinarum sali justa proportione nupta simul ratione adornentur experimenta; luculento testimonio, quod ista terra multum sulphuræ & inflammabilis materiæ in se complectatur. Nihil horum succedit cum Sedlicensi ejusdem destillationis capiti mortuo juncto, nisi conveniens salis tartari portio adjiciatur.

XV) Ultimo denique per destillationem nostrum sal exploraturi tres ejus unicas indidimus retortæ vitreæ, ex quibus fortissimi ignis beneficio præter omnem spem atque opinionem unam cum dimidia unciam & drachmas duas aquæ limpidæ dulcis & empyreumaticum odorem exhibentis, quæ nec cum acido nec alcali ebullit, obtinimus. Residuum in retorta cinerici erat coloris, solvebatur in aqua, & ab affuso oleo tartari per deliquium penitus non mutabatur, cum acido vero mixtum effervescebat. Cum sale ammoniaco trituratum penetrantissimum spargebat odorem, absque tamen colliquatione, quæ ab ipso Carolinarum sale ante destillationem observata fuit. Par salis Sedlicensis quantitas retortæ indita aquæ insipidæ unciam unam & drachmas tres, phlegmatis aciduli autem drachmas duas dedit. Remanuit hinc terra spongiosa calcærea nivei coloris cum aqua frigida instar calcis vivæ fortiter ebulliens & eam calefaciens, quæ cum sale ammoniaco mixta omnis odoris expers manet & in aqua soluta ab adjecto oleo tartari per deliquium in spissum vertitur coagulum.

§. VI.

Omnia hæc adducta experimenta falis partim medii Indoles & natura falis Carolinensis. partim alcalici præsentiam demonstrant in fale Carolinensi, quare dubitari nequit, quin id sit fal compositum ex fale alcalino & medio. Crystalli magni oblongi pellucidi albissimi, quos exhibet §. V, id ex fale constare medio evincunt & falis alcalici commixtionem satis superque patefaciunt allegata experimenta §. V, atque, quantum ex his concludi potest, fal alcalinum a dimidia falis medii quantitate parum recedit, fal vero medium, quod alteram falis Carolinensis partem constituit, ex acido vitriolico & fale alcalino constat.

§. VII.

Sal amarum Sedlicense & Seidchuzense ratione originis naturæ & virium perfecte conveniunt unumque idemque fal exhibent. Utraque ex aqua amara, quæ in Bohemæ pagis vicinis Seidlitz & Seidschütz scaturit & magna in copia ad exteros partim in lagenis partim in doliis evehitur, simplici evaporatione & crystallifatione paratur. Aquæ libra binas hujus falis medii drachmas ac præter id nihil aliud in se continet. Praeparatio falis Sedlicensis & Seidchuzensis.

§. VIII.

Sal amarum Sedlicense & Seidchuzense crystallis gaudent albicantibus, splendentibus parvulis & tam amaro sapore, ut adfumentibus nauseam moveant. Nec a frigido nec calido aere patiuntur mutationem, difficilius ad ignem, quam fal Carolinense, fluunt dimidiamque ponderis partem æque ut fal Anglicanum sub aquosi vaporis forma amittunt, tardius vero & minori quantitate quam hoc in aqua tam calida quam frigida solvuntur. Sunt falia media ex acido Vitriolico & fale alcalino falis communis composita adeoque species falis mirabilis Glauberi §. CLIX. Sect. III. Part. I. Vitriolici acidi hæc falia constituentis præsentiam demonstrat massa hepatis sulphuris simillima, quæ nascitur, quando cum sufficienti pulveris carbonum & falis tartari quantitate Indoles & qualitates falis Sedlicensis & Seidchuzensis. in

in crucibulo funduntur. Terreum denique principium ea ingredi, vel ex hoc solo patescit, quoniam post eorum solutionem in aqua pura fontana terreum remanet sedimentum.

§. IX.

De salibus
fontium me-
dicatorum.

Salia, quæ ex fontium salubrium aqua inspissando præparantur, dicuntur salia fontium medicatorum. Hujus generis sunt sal Carolinense, Sedlicense & Seidschuzense, de quibus jam supra locutus fui. Pertinet ad ea quoque sal Egranum, quod ex aqua fontis Egrani ope evaporationis præparatur. Omnia hæc salia fontana in eo conveniunt, quod salia sint media, & plurima sunt species salis mirabilis Glauberi, id quod iam demonstravi de sale Sedlicensi & Seidschuzensi §. VIII, & de sale quoque Egrano aliisque valet.

§. X.

De virtute
salium me-
diorum re-
solvente &
stimulante.

Omnes, quos & quotquot *producunt effectus salia media*, præstant tantum stimulo & resolvendo §. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I. & reliqui omnes, qui ab ipsis proficiuntur & illis attribuuntur, effectus a virtute eorum stimulo & resolvente dependent soli. Inprimis vero ea viscidum glutinosum pituitosum resolvere res est nota testata ac manifesta omnibus nec eget documentis.

§. XI.

Vires salium
mediorum
reliquæ.

Si fibræ & vasa tono suo sunt privata, non debita vi agunt in fluida eaque propellant, hinc resolutio eorum non decenter peragitur, visciditas increfcit, secretiones atque excretiones imminuuntur, fluida magis magisque depravatam acquirunt qualitatem, stagnationes atque obstructions nascuntur. Si fluida viscida sunt, secretiones atque excretiones impediuntur, impuritates & vitia in fluidis generantur, & facile stagnationes atque obstructions oriuntur. Omnibus his malis medentur salia virtute sua stimulo & resolvendo §. X. In fibris motricibus & vasis blande stimulo fortio rem contractionem excitant, quæ sanguinis & humo-

humorum motum & circuitum accelerat auget atque intendit, quo fluida magis resolvuntur & majorem acquirunt fluiditatem, secretiones atque excretiones impeditæ restituantur atque augentur, noxia atque inutilia e corpore eliminantur, causæ morborum præsentis tolluntur & futuræ præcaventur. Visciditatem humorum resolvendo omnes effectus, qui hinc oriri possunt, ut stagnationes & obstructions & alia mala, quæ ab obstructionibus proficiscuntur, tollunt. Summo igitur jure iis virtus stimulans, resolvens, incidens, abstergens, & aperiens est attribuenda, omnesque paulo ante memoratos effectus non in primis solum viis sed in tota etiam massa fluidorum producunt; nihil enim ad eam aditum iis præcludere potest. Vi virtutis laxantis, quæ itidem eorum virtute resolvente & stimulante nititur, cruda, lenta, spissa, tenacia in primis viis & humorum massa hærentia resolvunt & resoluta e corpore eliminant, omnibusque medentur malis, quæ a viscido suam trahunt originem, qualia sunt nausea, appetitus prostratus, diarrhoea, digestio læsa &c. Denique cum secretiones atque excretiones augeant impeditasque restituant, partes noxias atque inutilis in fluidis coacervatas e corpore expellunt, quæ exinde nascuntur, damna & mala innumera remouent atque in omnibus iis profunt morbis, in quibus secretiones non rite & legitime succedunt.

§. XII.

Omnes febres intermittentes, præsertim vero quotidiana & quartana, a massæ humorum visciditate & tenacitate proficisci demonstravi in meo tentamine systematis de febribus germanico idiomate edito. Indicationes in earum curatione formandæ requirunt, ut humores viscidi & renaces resolvantur, resoluti evacuentur & viscerum & vasorum robur deperditum restauretur. Verum enim vero omnibus his indicationibus optime satisfaciunt salia media §. XI. Qua de re in omnibus febribus intermittentibus summa cum utilitate & maxime salutari cum effectu usurpari possunt.

Nicolai mat. med. P. II. da.

R

§. XIII.

Ufus salium
mediorum in
febribus in-
termittenti-
bus.

§. XIII.

Ufus salium
mediorum in
cachexia &
chlorosi.

In cachexia & chlorosi partes solidæ laborant atonia, humores serosi nimis abundant & visciditate sunt depravati, hinc curatio quoque requirit, ut humores visceri & tenaces resolvantur feri abundantia per excretiones alvi aliasque imminuatur & partibus solidis majus concilietur robur. Verum enim vero salia media hæc omnia præstant §. IX, quam ob rem in cachexia & chlorosi eorum usus est præstantissimus.

§. XIV.

Ufus salium
mediorum in
reliquis casibus
& affectibus.

Si menstrua digestionem inservientia sunt viscida & hinc ad assumptorum solutionem inepta atque inertia, si cruda viscida in primis hærent viis, appetitum prosternunt, nauseam & vomitum excitant, digestionem lædunt, ingressum chyli in vasa lactea impediunt vel eorum & glandularum mesaraicarum obstructions producant, si ventriculi atque intestinorum tonus debilitatus est vel destructus, si sanguis viscidus & pituitosus non libero atque expedito per abdominis viscera fertur cursu, si ea obstructions occupant, si vermes nidulantur in primis viis, si viscido muco ventriculus & intestina sunt obducta, si humorum serosorum & mucosorum congestio fit versus pulmones, mucus copiosus spissus tenax in pectore hæret, quæ in atrophia, malo hypochondriaco, abdominis flatulentia, hydrope, ictero, asthma multaque aliis casibus occurrunt, salia media ob egregias suas virtutes maxime conducunt & summo fructu usurpari possunt §. XI.

§. XV.

Ufus salium
mediorum
contra putredinem,

Salia media putredini resistere, cum veritas sit certa atque extra omnem dubitationem posita, in omnibus iis casibus & morbis egregiam exserere debent virtutem, in quibus putredo vel adest vel instat, ut in primarum viarum cruditatibus putredine jam corruptis, ad eam proclivibus vel eam producentibus, item in humorum acrimonia alcalina, resolutione nimia a salium alcalicorum prædominio & putredine instante.

§. XVI.

§. XVI.

Datur scorbuti species, quæ a nimio alimentorum sale medio abundantium vel id continentium usu oritur & salium mediorum in humorum massa prædominium agnoscit causam. In hac scorbuti specie ab usu salium mediorum abstinendum esse sana suadet ratio atque experientia. Neque conveniunt subjectis sensibilibus naturæ, levem irritationem vix perferre valentibus, ad spasmodicas constrictiones valde proclivibus, habitu corporis strictiori & macilentiori, fibris teneris & admodum strictis, genere nervoso maxime sensibili & facile irritabili præditis, e contrario autem magis profunt subjectis, quorum fibræ sunt laxiores, temperies humida & frigida, temperamentum phlegmaticum, humores visciditate pituitosa sunt depravati & qui sero abundant.

Quando non
conducant
salia media.

§. XVII.

Salia media pro diverso scopo, cui eorum usus destinatur, diversa ratione & copia adhibentur. Si alterandi fine, ut ad viscidum resolvendum, ea usurpare placet, a drachma dimidia ad integram sola vel cum aliis convenientibus remediis mixta præscribi solent. Si iis sufficientem alvi purgationem producere animus est, ordinario modo ad unciam unam & ab uncia una usque ad unciam unam & dimidiam quin ultra exhibentur in sufficienti aquæ quantitate soluta. Sal Sedlicense quidem ratione principiorum virtutis & modi operandi cum sale Anglicano convenit §. III. IX, multi tamen asserunt, se observasse, quod sal Sedlicense majorem in corpore exercent actionem, & hinc paulo minori dosi purgandi fine, ut ab uncia dimidia solummodo ad drachmas sex exhibent. Intenso suo amarore molestum est & facile movet nauseam in primis sensibilibus, qua de re, si hanc molestiam vitare volumus, ei sal Anglicanum substituere possumus. Hoc quoniam tam adverso tantoque amarore, quanto sal Sedlicense, non gaudet, viliori pretio constat & easdem, quas reliqua salia media purgantia, exserit virtutes, aliis omnibus præfertur & frequen-

Modus exhibendi salia media & observanda circa eundem.

tiori est in usu. Si placet, sal quoque mirabile Glauberi, cum quo modo dicta salia conveniunt, usurpari potest. Denique notandum est, quod hæc salia adhibeantur vel sola vel cum aliis laxantibus ut manna, rhabarbaro, in aqua soluta vel sub alia forma.

CAPVT XV.

DE

MAGNESIA ALBA.

§. I.

Praeparatio
magnesiae
albae.

Nitrum præparatur ex lixivio, quod ex materiis sale nitroso naturali repletis & additamento calcis vivæ & cinerum lignorum seu cinerum clavellatorum aquæ sufficientis copię affusæ beneficio paratur. His adjicitur plerumque sal commune vel fontanum vel fossile vel marinum. Ex hoc lixivio per evaporationem & crySTALLIFICATIONEM conficitur nitrum atque ex ejus reliquiis post nitri crySTALLIFICATIONEM & præparationem peractam residuis, quæ nullum amplius suppeditant nitrum crySTALLIFORME & nitri mater, nitri mitra, in officinis nitrariis Mutterlauge, Hecklauge, Salpetermutter vocantur, usque ad siccitatem evaporando, evaporatum calcinando, calcinatum edulcorando, atque edulcoratum exsiccando præparatur magnesias alba. Hoc a nitri præparatione & crySTALLIFICATIONE residuum lixivium constat, ut ex paulo ante dictis apparet, ex terra calcarea, maximam, reliquam vero ejus partem salis alcalici fixi, spiritus nitri & salis, nitri & salis communis pauca quantitate constituyente.

§. II.

De partibus
lixivii a cry-
STALLIFICATIONE
nitri residui
constitutivis.

Lixivium hoc a crySTALLIFICATIONE nitri residuum maximam quoad partem ex terra calcarea & exigua spiritus salis & nitri quantitate constare, quæ sequuntur, demonstrant experimenta. Si hoc lixivium usque ad siccitatem inspissatum cum vitriolo ex rerorta destillatur, largitur aquam regis seu spiri-

spiritum compositum ex spiritu nitri & salis & utrumque hunc spiritum etiam animadvertimus, si huic lixivio ad siccitatem inspissato affunditur oleum vitrioli: ex quo luculenter apparet, spiritum salis & nitri huic lixivio esse commixtum. Terra vero calcarea maximam ejus partem constituens manifestatur, si cum sale alcali fixo vel volatili vel oleo vitrioli commiscetur; hoc enim facto terra calcarea fundum petit & separatur insigni in copia. Pauxillum denique ei inhaerere salis alcalici fixi, nitri & salis communis in substantia, partim ex præparatione §. I, partim vero ex eo patet, quoniam ea post peractam nitri crySTALLIFICATIONEM manserunt materiis aliis implicata & residua.

§. III.

Quum ex lixivio a nitri crySTALLIFICATIONE residuo ope evaporationis, calcinationis, edulcorationis atque exsiccationis præparetur *magnesia alba* §. I. II, fieri nequit, quin per has operationes huic lixivio inhaerentia ut aqua spiritus salis & nitri item nitrum & sal commune in substantia abigantur atque in auras dissipentur, ita, ut tandem nil nisi sola terra remaneat calcarea, cui, si non valde calcinata fuerit, ad summum exigua acidi nitri & salis quantitas hæret immixta, quæ vero etiam diuturna & vehementi calcinatione tandem auferri potest.

Investigatio
indolis mag-
nesiæ albae.

§. IV.

Magnesiam albam nil nisi puram terram esse calcaream, cui admodum pauca acidi salis & nitrosi copia hæret immixta, ex §. III. haud obscure liquet & sequente experimento extra omnem ponitur dubitationem. Si enim calx vulgaris pura blando modo extincta exsiccatur, spiritu salis & nitri irroratur & calcinatur, præterea eodem, quo pro imperranda *magnesia* lixivium nitrosum a crySTALLIFICATIONE residuum inspissatum, tractatur modo, æque bona ac ex hoc lixivio obtinetur *magnesia*: id quod omnium clarissimum præbet documentum, *magnesiam* nil nisi terram esse calcaream pauxillum acidi salis & nitri in sinu suo recondentem.

Investigatio
indolis mag-
nesiæ albae.

R 3

§. V.

§. V.

Alius parandi
magnesium
modus.

Hic, quem descripsi, modus parandi magnesium albam, est vulgaris sed restat adhuc alius isque compendiosior & quidem via humida, per præcipitationem dicti lixivii, si hæc ope olei vitrioli, lixivio cinerum clavellatorum, oleo tartari per deliquium vel spiritu falis ammoniaci urinoso instituitur, sed cave, ne credas, magnesium hac ratione præcipitatas cum vulgari & inter se convenire.

§. VI.

Characteres
bonitatis
magnesium
albe.

Magnesium albam his qualitatibus tanquam bonitatis characteribus oportet esse præditam, nimirum omni sapore & odore carere, colore eleganter albo præditam esse & admodum teneram.

§. VII.

Virtutes
magnesium
albe.

Perlustratis iis, quæ ad magnesium albe indolem & naturam pertinent, iam in eo est, ut me ad ejus virtutes eruendas accingam. Quum magnesia nil nisi sit terra calcarea §. III. IV, nullas alias, quam quæ terræ calcareæ comperunt, possidere potest virtutes, & licet etiam aliquid acidi falis & nitrosi in sinu suo recondat, nihilominus tamen in adeo parva adest copia, ut in nullam plane veniat considerationem respectu partis calcareæ §. III. IV. Quicquid igitur in corpore humano efficit, id præstat potissimum & solum vi terræ calcareæ quæ acidum præsens absorbet, infringit, iners reddit atque in mixtum terreum salinæ mediæ indolis abit, quod resolvit & stimulat & hanc ob causam purgantem diaphoreticum & diureticum exserere potest effectum §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. & §. XXV. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Verum enim vero, qui considerat, alia medicamenta terrea, præsertim usta & calcinata, ut cornu cervi, lapides concrorum, conchas, eosdem, quos magnesia alba, producere effectus, dum æque acidum absorbent atque cum eo in mixtum abeunt terreum salinæ mediæ indolis, facile perspiciet, hæc magnesium albe vel palmam præripere val saltem eam reddere dubiam.

§. VIII.

§. VIII.

Quamvis magnesia virtutes possideat satis modicas nec
 præ aliis terreis singulares §. VII, nihilominus tamen non
 desunt, qui ejus virtutes magnis extollunt laudibus, atque
 experientiæ est committendum, num hæc illis respondeat.

Hoffmanni
 sententia de
 virtute mag-
 nesiae albæ.

Inprimis ILLUSTRIS b. m. HOFFMANNUS eam maxime
 commendat, uti ejus observationes chemicæ Lib. II. obs. II.
 luculenter ostendunt. Constat, inquit ibidem, pulverem
 magnesiæ ad unam vel duas drachmas cum quovis vehiculo
 sumtum potenter satis exercere alvum, in quibusdam quin-
 que vel sex sedes movendo, quum in aliis eadem dosi exhi-
 bitus nihil præter conatum egerendi efficiat. Cujus diversi
 effectus ratio ex iis, quæ modo dicta sunt, haud obscure ap-
 paret: luculenter nimirum hinc perspicitur, hunc pulverem
 terreum minime in se recondere principium quoddam ca-
 tharticum, quale præter salinum penetrans acere ego quidem
 non aliud agnosco sed demum in ipso corpore pro dispositi-
 one humorum ibi hospitantium virtutem ejus resultare pur-
 gantem, quia nempe, si offendit humores acidos in cavitate
 ventriculi & intestinorum, in sal neutrum demigrat acris sa-
 lini saporis & stimulantis effectus, quemadmodum videmus
 manifesto, sal valde acere exurgere, si hæc medicina cum spi-
 ritu acido v. g. vitrioli misceatur. Salia vero media, quæ
 saporis amaricantis sunt, liberalius data alvum ad aliquot
 sedes sollicitare, experientia confirmarum habemus idque
 etiam a nobis latius deductum est in dissertatione de salium
 mediorum eccellente & purgante virtute. Non itaque mi-
 rum est, interdum hunc pulverem carere effectu cathartico,
 si videlicet prima regio non acidi copia sed pituita viscida
 scæter, quæ impedit, quo minus solvi & in sal stimulan-
 s converti possit. In eodem libro sed alio loco, scribit porro
 laudatus Autor de magnesia: non tantum absorbentem &
 catharticam, si acidum prima in regione stabulatur, virtu-
 tem exferit, verum etiam si in remissiori dosi ad grana quindecim
 vel viginti usurpatur, diaphoreticum & diureticum effectum se-
 qui, non semel observavimus. Neque tamen, pergit, præteri-

re

re possumus, id incommodi nos quandoque ab hoc magnesiæ pulvere deprehendisse, quod flatulentias & morificationes in imo ventre reliquerit, si videlicet frequentius in usum trahatur primaque regio progignendis corrosivis succis, ut in hypochondriacis fieri solet, exposita sit. Commodissimum, quocum fumitur, vehiculum lac est amygdalinum, quod deliniendæ humorum in ventriculo stagnantium acrimoniæ simul inservit. Hactenus Hoffmannus.

CAPVT XVI.

DE

TURPETHO VEGETABILI.

§. I.

Turpethum
officinarum
quid sit.

TURBITH, *TURPETHUM VEGETABILE*, quod in nostris prostat officinis & *vegetabile nominatur ad differentiam turpethi mineralis*, quod ex mercurio præparatur, est radix exsiccata, oblonga, crassa, extrinsecus cinerea seu ferruginea, intrinsecus albescens, in frusta oblonga dissecta, saporis primo subdulcis postea subacris amari & nauseosi. In nonnullis officinis sub nomine turpethi vegetabilis cortex seu pars exterior tantum hujus radicis prostat.

§. II.

Cujusnam
plantæ radix
sit.

D. PAULUS HERMANNUS, Professor olim & Inspector Horti Medici Lugdunensis, qui ipse in Indiam profectus fuit, omnium optime ostendit, plantam, cujus radix est descripta §. I, esse convolvulum Indicum eumque *alatum maximum foliis ibisci nominat*, quoniam folia ibisco sunt similia alasque repræsentant. Nascitur frequens in locis udosis opacis humidis, ad fossarum margines, retro hortorum sepes, aliisque sylvestribus a mari non longe distans, in Zeylan & Malabara. Colliguntur in usum medicum non caules, ut perhibet Garcias, sed radices crassiores turgentes lacte. Quæ ad nos transmittuntur, radices fodiuntur in Guzarata, ubi earum pro-

proventus abundat. Tota planta lacte turget concrefcente in substantiam resinofam & gummosam, floremque carneum & lævem habet instar convolvuli, quo evanido in folliculis suis quatuor nigra profert grana secundum dimidium rotunda ac magnitudine piper æquantia. Vario longoque reptatu ad tria quatuorve cubitalia descendit radix, pollicem & amplius crassa, lignosa, in aliquot ramos divisa, crasso fuscoque cortice tecta, qui ruptus stillat succum lacteum glutinosum in pallide flavescentem resinofam & gummosam substantiam illico concrefcentem.

§. III.

Ad usum medicum eligenda est radix recens, gummo-
 so-resinosa, fractu contumax, foris fusca vel cinerea, intus Characteres bonitatis turpethi.
 albescens, plana, non rugosa, substantia interiori lignosa
 privata, non cariota neque extrinsecus gummi vel resina ob-
 ducta, saporem exhibens primo subdulcem deinde subacrem
 amarum nauseosum, gravis & ponderosa. Solent lucri cu-
 pidi & ad fraudem acuti eam gummi vel resina extrinsecus
 obducere, ut magis gummosa & resinosa appareat, con-
 torqueri etiam solet, ut magis resinosa videatur. Impro-
 batur levis, cariota, cujus superficies externa resinosa vel
 gummoso succo est oblita. Sæpius quoque per eam substan-
 tia resinosa adeo inæqualiter est distributa, ut satis notabiles
 ejus portiones nihil omnino resinosum contineant, ceteris
 abundantius illa refertis, unde sine dubio venit, ut sæpius hujus
 radice effectus spei atque expectationi non respondeat &
 anceps deprehendatur, quam ob causam eo quoque est re-
 spiciendum, ut ejusmodi frustra hujus radice ad usum seli-
 gantur, quæ sufficienti resinæ copia prædita sunt. Porro
 Materialistæ duplex vendendum exponunt turpethum,
 unum bonum, legitimum, alterum medium, ut in Dom.
 Banfæ Catalogo simplicium videri potest. Prius est ista radix,
 quam paulo ante descripsi, alterum nihil aliud est, quam
 quarundam plantarum radices, quales sunt Laserpitium fo-
 liis latioribus lobatis *Morisif. Umbellif.* quæ *Thapsia Officin.*
Nicolai mat. med. P. IIda. S Api-

Apium Pyrenaicum Thapsiæ facie & Thapsia sive turbith Garganicum femine latissimo I. B. Sed rejiciendæ sunt hæc radices, utpote quæ summa infestæ sunt acrimonia, ita, ut partes, in quas agunt, adurant atque inflamment & cum violentia & summo periculo purgent. Quomodo vero hæc fraus sit detegenda atque turpethum genuinum a radice thapsiæ sit distinguendum, POMETUS ostendit in Histoire des Drogues Livre premier 59. Genuinum turpethum extrinsecus fuscum seu ex rubro cinereum & planum est, intrinsecus vero albidum gryseum, grave, ponderosum, ac tenax est, ut non facile possit diffringi, thapsiæ contra radix est levis, rugosa, extrinsecus coloris argentei tantæque acrimoniæ, ut linguæ acrem atque urentem saporem imprimat, præsertim recens, ejusque succi vapor faciem contingens tumorem atque inflammationem ejus excitet.

§. IV.

De partibus
constitutivis
& virtute
turpethi.

Extractiones, quæ ope aquæ & spiritus vini cum turpetho vegetabili instituuntur, patefaciunt, illud ex gummosis, saponaceis fixioribus & resinosis constare partibus, ita, ut utraq; priores has copia longe quidem, non vero virtute superent. Purgantem virtutem possident & humores viscidos & tenaces resolventem, adeo, ut medicis in proverbium abierit: quicquid agaricus non attingit, turpethum promovet, & quod turpethum negligit, colocynthis attingit. Vermes quoque potenter enecat & expellit, ut post mercurium nihil fortius exturbare vermes credant, quam exinde præparatas species diaturbith cum rhabaro, ut apud D. Ettmüllerum in Comment. Schræd. p. 755. fufius legimus. Potentius in serum viscidamque lympham quam jalappa agere atque in podagra & arthritide præ aliis conducere perhibetur, rationes vero, quibus id probatur, me latent & mihi saltem nihil singulare præ aliis purgantibus possidere videtur. Virtutem ejus purgantem potissimum in ejus resina hæerere, ex eo patet, quoniam hæc ad scrupulum dimidium data satis fortem excitat alvi purgationem,

nem, reliquæ vero ejus partes tantam non producant. Externe ejus naribus admotus sternutationem excitat, quod cum reliquis purgantibus habet commune.

§. V.

Radix in substantia exhibetur a granis quindecim usque ad drachmam unam, in infuso vero a drachma integra & dimidia ad tres. Multorum accusatur vitiorum, quod tormina excitet, ventriculum lædat, deses sit & admodum tarde suam absolvat operationem ejusque effectus dubius sit atque anceps, sed omnia hæc vitia cauto selectu genuinæ radices & additamento aliorum convenientium remediorum facile emendari posse mihi persuadeo, nihilominus tamen raro hodie adhiberi solet tum sola tum cum aliis mixta. Ita potest præscribi

De usu & modo exhibendi turpethum.

Recipe turbith vegetab. opt. & resinosi scrupulum unum

salis tartari grano octo

ol. de cedro gutt. sex

M. f. pulvis pro dosi adultis exhibendus.

Recipe turpethi opt. & resin. drachmas duas

fol. fennæ drachmam unam

cinnamoni scrupulum unum

vini generosi uncias quatuor

Infundatur per noctem & colatura capiatur.

§. VI.

Quæ præparantur ex turpetho, sunt resina, extractum & species diaturbith cum rhabarbaro. Resina a scrupulo dimidio usque ad grana quindecim, extractum vinosum a scrupulo uno ad grana triginta exhibetur pro dosi. Species diaturbith cum rhabarbaro, quæ antiquis commendatissimæ erant ad vermes exturbandos, fere semper cum sufficiente sacchari quantitate in morsulos rediguntur & adversus vermes summo cum fructu propinantur. En! bonam formulam:

Præparata ex turpetho.

S 2

Reci-

Recipe pulveris sem. contra vermes
 species diaturbith cum rhabarb. ana drach-
 mam unam
 mercurii dulcis scrupulum dimidium
 olei destill. anisi guttas tres
 syrup. de cichor. cum rhabarb. drachmas duas
 sacchar. rosat. q. s.

M. f. Morfuli numero tres, quorum unus adulto
 & tertia vel dimidia pars unius infantibus &
 pueris pro dosi exhibeatur.

Wedelius species diaturbith ventriculo noxias atque inimi-
 cas esse asserit in Amoenitatibus Materiae Medicae. Extracti
 gummosi vis purgans minor est quam resinosi; hujus enim
 grana quindecim, gummosi vero grana triginta ad purga-
 tionem efficiendam requiruntur. Praeterea occurrit adhuc
 hodie *Electuarium diaphoenicon*. Convenit ad pituitam
 & humores serosos *evacuandos in hydrope*, affectibus sop-
 porosis, apoplexia, serosa praesertim, *mensis quoque pellit*.
 Dosis est a drachma dimidia ad integram usque. Una dra-
 chma continet grana sex turpethi vegetabilis & diagrydii
 grana duo cum quarta parte grani. In Gallia adhuc viget
 ejus usus internus, alias in clysteribus ad unciam integram
 vel integram & dimidiam adhibetur.

CAPVT XVII.

DE

MECHOACANNA.

§. I.

Mechoacan-
 na quid sit,

MECHOACANNA officinarum est radix levis, magna, cor-
 tice rugoso tecta, substantia molliuscula, in qua vix
 ulla apparet fibra, per totam substantiam circulis notata,
 coloris intrinsecus albicantis aut ex albido-flavescentis, ex-
 trinsecus grysei, odoris & saporis nullius singularis, si ab
 hoc discesseris, quod diutius mandicata aliquam acredi-
 nem

nem & ardoris sensum linguæ imprimat. Aequè, ac radix jalappæ, non integra, sed in taleolas frusta oblonga vel rotundos multisque circulis notatos orbiculos primum interne externeque prorsus albicantes, cum tempore vero cinereos evadentes dissecta ac paululum tosta ad nos adfertur.

§. II.

Nomen accepit hæc radix ab ea Americæ Meridionalis provincia Mechoacan dicta, ubi primum ab Hispanis fuit reperta. Non vero ex hac solum regione Americæ Meridionalis provincia sed ex aliis etiam ejusdem Americæ regionibus, ut ex Nicaragua, Quito, Brasilia & aliis afferitur. Dicitur etiam *MECHOACANNA ALBA* ad differentiam mechoacannæ nigræ, quæ est jalappa, *RHABBARUM ALBUM*, *MECHOACANNA PERUVIANA*, *BRYONIA AMERICANA* item *SCAMMONIUM AMERICANUM*.

Radicis hujus variæ denominationes & patria.

§. III.

Planta a Tournefortio & Casp. Bauhino ad bryonias refertur sed perperam, est potius convolvuli Americani species, quæ convolvulus Americanus Mechoacan Raji Histor. 723. Jeticu Brasiliensibus nuncupatur. Radix pedis longitudinem æquat, valde crassa, ut plurimum bifida, exterius obscure cinerea seu fusca, interius alba, lactescens, resinosa: caules profert farmentosos, scandentes, multangulares, etiam lactescens, cum foliis solitarie positis, teneris, satyre viridibus, inodoris, cordis figuram exhibentibus, modo auriculatis, modo sine auriculis, unum duos tres vel quatuor digitos longis, inferius nervo & venis distinctis. Floribus ornatur monopetalis, campaniformibus, dilute incarnatis, intus purpureis. Pistillum abit in capsulam, in qua continentur semina nigricantia, pisi magnitudine, triangula & compressa. Radix verno tempore a Brasiliensibus collecta atque in taleolos modo circulares, modo oblongas dissectatur, qui filo trajecto suspensi exsiccantur.

De planta.

§. IV.

De bonitatis
characteri-
bus mechoa-
cannæ.

Bonæ indolis & usui medico apta mechoacanna debet esse recens, densa, compacta, gravis, ponderosa, albida non cariota, non fractu facilis, non frustis radice bryoniæ mixta, neque sapore manifesto prædita. Rejicienda est vetusta, cariota, nigra, levis, fractu facilis & frustula radice bryoniæ intermixta habens, quæ ab illa discernitur, quod sapore gaudeat amaro nauseoso & viroso, quo illa caret, ex candido rufescat, radiatim quasi corrugata minus compacta & magis fungosa sit, pauciores etiam magisque distantes habeat circulos. SCHROEDERUS mechoacannam duplicis esse generis autumat, unamque, quæ in insula Mechoacan provenit, viliorem & debiliorem altera Nicaraguae incola pronuntiat, sed, quicquid sit, optima est & manet illa mechoacanna, quæ interne externeque albicat, ex elegantibus magnis vereque exsiccati orbiculis constat, qui, quo sunt graviore, eo sunt meliore, quæ omnis fere saporis expers est: quo ipso facile dignoscitur, num radice bryoniæ adulterata sit, & quæ reliquas bonitatis notas paulo ante memoratas possidet.

§. V.

Partes me-
choacannæ
constitutivæ.

Examinis chemici beneficio in mechoacanna nihil nisi partes gummosas, saponaceas fixiores resinosas & terrestres, ita, ut partes gummosæ & saponaceæ fixiores maximam ejus constituent partem, deprehendere licet. Eadem confirmat Excellentissimi Cartheuseri analysis chemica, quæ ita se habet: Præter terram subtilem albicantem ac quasi farineam paucissimam, inquit in Fundament. Materiae Medic. Parte I. Sect. X. Cap. VI. §. VIII., sat largam substantiam gummeo-salinam, cui purgandi virtus unice propemodum in acceptis ferenda est, continet. In uncia una tres circiter drachmæ principii gummosi & dimidius duntaxat scrupulus principii resinosi hærent. Intelligenda hæc ipsa sunt de radice recentiori, compacta atque integra: quod vetustam enim, cariosam, ac nimis levem attinet, illa virtute longe est

est inferior & dimidia fere principii activi parte spoliata deprehenditur. Infusum aquosum primum ex flavo-brunnum est, nonnihil turbidum, odoris & saporis nauseosi ac paululum in recessu subacris. Sub evaporatione constanter vaporem nauseosum emittit, & peracta inspissatione, extractum obscure brunnum, debili odore ingrato & subtili sapore acri salivationem excitante atque debilitatum pyrethri sapore æmulante donatum reliquit. Infusum primum perfecta pelluciditate & dilute aurea flavedine gaudet ac linguæ minorem, quam aquosum, acredinem imprimit. Extractum inde evaporando paratum subflavum est, odoris debilis quodammodo nauseoli & saporis subacris, ita tamen, ut acredo post moram aliquam sensibilibior longe atque auctior evadat. Hæc radix sub destillatione sicca, quæ plane inepta est ad partes ejus proximas detegendas, nihil singulare ostendit, si ab hoc discesseris, quod plerumque plus liquoris acidi, minus vero olei, quam jalappa, largiatur.

§. VI.

Refertur mechoacanna ad tutiora & leniora laxantia. Statim ab ejus inventione *remedium purgantium præstantissimum fuit prædicata multisque laudibus celebrata, ab eo vero tempore, quo jalappa innotuit, quæ minori dosi efficacior est, multum de fama & nomine suo perdidit, ita, ut hodie fere non amplius usurpetur. Leniter, benigne & sine molestia purgat nec indiget corrigente sed potius adjuvante & in pulvere exhibita non alvum solum blande movet sed acidum etiam primarum viarum vi terræ suæ subtilis teneræ farinacæ absorbet & destruit. Nimis mitis & tarda operatio neque minus magna, qua est exhibenda, ut debitam & sufficientem exserat efficaciam, dosis ei improbantur atque in causa sunt, ut minus frequenter hodie adhibeatur eique jalappa vel alia ad usum præferantur, nihilominus tamen ob temperatam, minus nauseosam, inodoram atque inspidam indolem, operationem lenem & mitem, & vim acidum ab-*

Mechoacannæ virtutes & modus exhibendi.

forben-

forbentem summo cum fructu infantibus, pueris, debilibus, & ubicunque leni alvi evacuatione opus est & determinatæ indolis laxans requiritur, exhiberi potest. Ad laxandos infantes usus ejus est crebrior, ob iam adductas rationes, proptereaque pulvis aliusque cibus potest permisceri, exhibendo pro ætatis ratione a granis tribus & quatuor usque ad scrupulum dimidium vel integrum, adultis dari potest a drachma dimidia usque ad duas, si doses moles nimia id non impedit vel dissuadet. In decocto non datur, quoniam experientia compertum est, coctione vim ejus perire, unde simul patet, virtutem ejus purgantem a substantia salina volatili dependere. Porro eo respiciendum est, ut ad usum eligatur recens & reliquis bonitatis characteribus §. IV. prædita, si non spe & expectatione frustrari debet; vetustate enim corrupta nullum vel exiguum edit effectum & trienium vix perdurare ejus efficaciam asserunt. In infuso vinoso vel aquoso ad drachmas duas, tres & ultra adhibetur sed rarissime. Multi eam pluribus majoribusque extollunt laudibus & catarrholis frigidisque affectibus convenire, hepatis, lienis & mesenterii obstructions referare, arthriticis præcipue & hydropicis ea nec utilius nec mitius catharticum exhiberi posse asserunt. Hoc certum est, eam admodum lenem, mitem & temperatam esse purgantem, omnibus egregiis dotibus & virtutibus exornatam, quibus leniora purgantia se commendant, nullisque qualitatibus noxiis, quæ purgantibus drastice propriæ sunt, infestum & præcipue infantibus in lactis grumescantia, aliisque, quæ a lacte congrumato, acidi prædominio, cruditatibusque acidis oriuntur, malis, imprimis flatulentia, cardialgia flatulenta, alvi obstructione & id genus aliis affectibus maxime conducere. Commode præterea cum aliis resolventibus, & si fortior desideratur effectus, cum stimulantibus misceri vel cum aliis pro circumstantiarum ratione combinari & exhiberi potest.

Recipe mechoacannæ scrupulum unum
tartari vitriolati scrupulum dimidium
res. jalapp. præp. grana quatuor

M. f.

M. f. pulvis adultis pro una dosi exhibendus. Loco tartari vitriolati tartarus tartarificatus vel sal tartari pro circumstantiarum ratione eligi potest.

Recipe mechoacannæ scrupulum unum
iridis Florentinæ scrupulum dimidium
salis tartari grana sex
ol. anisi guttulas duas

M. f. pulvis infantibus & lactantibus, si lac ad coagulationem est nimis pronum & mala ex lacte coagulato oriuntur. Si acidum prædominatur, addi possunt absorbentia & ad virtutem resolventem augendam spermatis ceti aliquot grana.

Si sub infusi forma exhibere placet, infundantur drachmæ duæ pulveris cum vini generosi vel aquæ sufficienti quantitate & infusio cum pulvere propinetur.

§. VII.

Referente Clarissimo BOULDUÉ in Monumentis Academiae Regiæ Scientiarum Parisiensis ann. 1711. nonnunquam ex India sub forma parvi panis præparatum quoddam affertur uncias circiter tres pendens, quod succus lacteus mechoacannæ nuncupatur & a nonnullis succus ex planta incisa effluens inspissatus virtute purgante instructus nec inutilis judicatur, sed minus recte, contrariumque ostendit præstantissimus BOULDUÉ l. c. Dedit enim idem oblata occasione variis subjectis purgandi sine hoc præparatum sed inutile & virtutis purgantis plane expers deprehendit. Ut igitur ejus originem atque veram indolem detegeret, mechoacannam in aqua lenissimi caloris beneficio maceravit & quidem in vase clauso, ne quid periret & aeris accessus liberior mutationem produceret, deinde maceratam & in pastam tritura redactam torculari subjecit & succum lactescentem expressit. Hic, aliquot dierum intervallo præterlapso, sedimentum albicans ad fundum dejecit, quod siccatum prædicto succo Indico perfecte simile fuit nec ullum quoque

Nicolai mat. med. P. II. da.

T

que

De succo lacteo mechoacannæ.

que æque ac succus iste edidit effectum sensibilem, ex quo patet, quod pro mera sæcula inerti atque inefficaci mechoacannæ æque ac præcedens jure meritoque sit habendum. Aqua vero ab hac sæcula decantata ut & extractum aquosum alvum fatis bene movebant.

§. VIII.

Quænam ingrediatur.

Ingreditur mechoacanna pilulas mechoacannæ Renodæi, ejusdem hydragogum eximium, electuarium hydragogum Sylvii, extractum catholicum Francofurtense Schræderi, extractum catholicum Sennerti & syrumpum hydragogum Charas.

CAPVT XVIII.

DE

BRYONIA.

§. I.

Quænam species bryoniae sint usitatae.

Sub BRYONIAE nomine duæ plantæ speciei diversæ sunt in officinis usitatae, nimirum bryonia alba baccis rubris & bryonia alba baccis nigris. Prior dicitur BRYONIA ASPERA sive ALBA BACCIS RUBRIS CASPARI BAUHINI ET TOURNEFORTII, VITIS ALBA sive BRYONIA IOANNIS BAUHINI, BRYONIA ALBA DODONÆI, BRYONIA ASPERA INCANA ALBA BACCIS RUBRIS MORISON. BRYONIA ALBA VULGARIS PARCKINSON. BRYONIA TRAGI ET GESNERI, posterior vero BRYONIA ALBA BACCIS NIGRIS CASPARI BAUHINI ET TOURNEFORTII. Nihil de his utrisque plantis adhibetur in usum nisi radix & utrarumque radices conveniunt ratione qualitatum principiorum & virtutum eamque ob causam una æque ac altera expetitur ad usum.

§. II.

Radix bryoniae continet

Radix bryoniae maxime adverso odore & sapore gaudet ejusque odor cum opii odore convenit, saltim proxime ad

ad illum accedit. Si cum aqua & spiritu destillatur hæc partes saponaceas volatiliores. dix, aqua per alembicum in vas recipiens propulsa eodem odore, de quo paulo ante dixi, est imbuta, spiritus vero non item, ex quo patet, eam possidere partes saponaceas volatiliores §. CCLXXXVIII.

§. III.

Excellentissimus b. m. Neumannus, qui cum hac radice examina instituit chemica, quæ exposita sunt in ejusdem chemia medica dogmatico-experimentalis a Dom. D. Kessel edita Vol. II. Part. I. Cap. XXVIII. §. 16, deprehendit, quod hujus radicis recentis libra una det propemodum sex uncias succi, qui interjecto aliquo temporis spatio albam pulverulentam substantiam ad fundum dimittit & eodem sapore odoreque maxime adverso, cujus paulo ante mentionem feci §. II, præditus est. *Plurimam & plus quam dimidiam radicis hujus partem constituunt partes gummosæ.* Duæ unciaë radicis hujus exsiccatae dederunt decem drachmas & grana sex extracti aquosi primi & tantum viginti tria grana extracti spirituosii secundi, ita, ut ab his duabus unciis quinque tantum drachmæ cum dimidia & granis duobus partium neque in aqua neque in spiritu solubilia remanserint. Notatu dignum est, quod, si primum menstruum spirituosum inflammabile ad extractionem adhibetur, plus residui obtineatur, siquidem hac ratione vir modo laudatus duas drachmas & duos scrupulos cum dimidio extracti resinosi primi, unciam tantum dimidiam & scrupulum unum extracti aquosi secundi, residui vero unciam unam scrupulos duos & sex grana impetravit. Aqua abstracta eodem, quo recens succus, est imbuta odore, minori tamen. Præstantissimus Dominus Cartheuserus in Fundamentorum Materiae Medicæ Parte I. Sect. X. Cap. VI. §. VI. scribit: radix bryoniae plura principia gummosa quam resinosa possidet & una radicis siccatae uncia circiter unciam dimidiam vel drachmas quinque substantiæ gummosæ & drachmam dimidiam resinosa continet. Sub prima infusione cum spiritu vini,

T 2

per-

Analytis chemica radicis bryoniae.

pergit, major quidem extracti quantitas obtinetur, at istud ob rationes alibi pridem indicatas, non mere resinofum sed simul quoque gummosum est & virtus cathartica in utroque principio, magis tamen resinoso quam gummoso, quaerenda est.

§. IV.

Partes constitutivae radicis bryoniae. Si extractum bryoniae spirituofum primum iterum cum aqua extrahitur, ex parte in ea solvitur, unde constat, radicem bryoniae continere partes saponaceas fixiores §. CCLXXXVIII. Sect. IV. IV. Part. I. Eadem quoque patefacit exacta atque accurata examinum chemicorum a celeberrimis viris cum hac radice institutorum §. III. consideratio. Praeterea partes gummosas & resinofas, ita tamen, ut gummosae & saponaceae resinofas copia longe superent, huic radici inesse, manifeste liquet ex adductis experimentis §. III.

§. V.

Virtutum radicis bryoniae determinatio a priori. Si virtutes radicis bryoniae eo tantum considerantur respectu, quo ex partibus ejus constitutivis determinari possunt, nullas alias vires quam sequentes ipsi attribui posse examine rem perpendenti exquisitori patebit. Possidet nimirum haec radix vi partium saponacearum tam volatiliorum §. II, quam fixiorum §. IV, quae magnam ejus constituunt partem §. II. IV. virtutem insignem resolventem §. CCCCXCVIII. CCCCXCIX. Sect. VI. Part. I. & vi partium resinofarum §. IV. stimulat resolvit & calefacit §. CCCCXCVI. Sect. VI. Part. I. Praeterea vi omnium suarum partium, nimirum saponacearum tam volatiliorum quam fixiorum gummosarum & resinofarum effectum purgantem exferere potest §. XXV. XXVI. XXVII. Cap. I. Part. II. Ad hunc enim cum nihil nisi humorum resolutio & intestinorum stimulatio requiratur §. XXI-XXVIII. Cap. I. Sect. I. Part. II. partes vero hujus radicis saponaceae tam fixiores quam volatiliores & resinosae virtute resolvente & stimulante gaudeant, luculenter exinde liquet, hanc radicem virtutem alvum exonerandi exercere posse. Eundem effe-

effectum pars quoque hujus radice gummosa & resinosa vi visciditatis suae, qua intestinis adhæret, producere potest §. XXVII. Cap. I. Sect. I. Part. II.

§. VI.

Si experientiam consulimus ad virtutes radice bryoniae a posteriori detegendas, deprehendemus, tantum abesse, ut experientia assertis a priori inventis §. V. repugnet, ut potius cum iis exacte conveniat eaque confirmet. Sic illustris GEOFROY scribit: bryoniae radix recens serum lentum, crassum & glutinosum potenter dissolvit, quacunque in parte sit condensatum illudque evacuat per secessum & nonnunquam per vomitum, siccata vero debilior est & per inferiora solummodo purgat. Feliciter usurpatur in hydrope, passione hysterica, asthma, epilepsia, vertigine, paralyti, arthritide & morbis chronicis, imprimis in asthma humoralis, pectoris & uteri hydrope & hysterica suffocatione ab obstructionibus hujus visceris specifica audit, at vero, cum potens sit & acre catharticum, ejus vehementia temperari solet a cremore tartari, sale vegetabili, aceto tum simplicium stillatio aut aliquo pulvere aromatico & stomachico. Radix siccata & in pulverem redacta exhibetur a scrupulo uno ad drachmam unam: succus a drachma una ad unciam dimidiam in jusculo & ex succo radice paratur syrupus ad eosdem morbos efficax, si propinetur ad unciam unam. Refert Arnoldus de Villanova epilepticum curatum fuisse trium septimanarum spatio, purgando se quotidie cum succo bryoniae defaecato, addito paucis saccharo. Sydenham maniam hac radice curari posse asserit, si debitis venae sectionibus tum ex brachiis tum ex jugularibus venis praemissis aeger hujus radice in pulverem redactae drachmam unam cum lacte vel infusum ad unciam dimidiam in vino tertio vel quarto quoque die sumat, donec convalescat. Ad passionem hysterica vel succus vel infusum cum vino praestatur secundum Matthiolum, si bis vel ter in hebdomada usurpatur. Aqua vel succus maxime a quibusdam ad versus

Determinatio virtutum radice bryoniae a posteriori.

T 3

hydro-

hydropem commendatur, inprimis si sequenti modo præparatur: primo vere radix bryoniæ circa caput transversim dissecatur, pars vero reliqua terræ cohærens excavatur & superior pars resecta tanquam operculum ipsi imponitur, postero die cavitas reperitur repleta succo quodam fere lacteo, qui exhibetur ad cochlear unum duo vel tria quotidie mane jejuno ventriculo quemque clementer purgare per inferiora, hydropicorum aquas subducere viscerumque obstructions tollere asserunt, sed dubito, num hic tali modo præparatus succus alii alio modo præparato multum sit anteponendus.

§. VII.

Observatio-
nes aliorum
de virtute
hujus radiceis.

Nonnulli contendunt, quod radix hæc colligenda tempore verno incidat, attenuet, menses & urinam moveat, splenetica, hepatica, uterina sit & foetum pellat. A quibusdam adversus venena animaliaque venenata commendatur. Vim anthelminticam aliqui concedunt, an autem tantum valeat adversus epilepsiam, ut aliqui volunt, experientia nondum evictum esse putant. Nonnulli in arthritide podagra & malo ischiadico tum externe tum interne laudant bryoniam, ita, ut hanc ob causam appelletur quoque Gichtwurtzel. Affricatur recens evulsa e terra locis arthritide affectis terræque rursus committitur, ut more sibi a natura insito in ea crescere pergat. Non desunt, qui illam contra maleficia & fascinationes prodesse credunt. Vis ejus resolvens maximis extollitur laudibus innumerisque confirmatur testimoniis, ita, ut in tumoribus duris & scrophulis fugillationibus, contusionibus, & obstructionibus tum recentibus tum inveteratis, resolvendis & discutiendis nihil ea sit præstantius & Zacutus Lusitanus cum juramento affirmet, scrophulas per unguentum ex bryoniæ radice conficiendum sanari vel discussione vel suppuratione. Unguentum ita habet:

Recipe radiceis bryoniæ albæ, quæ sit magna, bene nutrita & succosa, libram dimidiam, in taleolas sectam frige in sartagine,

gine, quousque contabescat, cola, adde rebinthinæ libram dimidiam, ceræ uncias quinque & conficiatur unguentum, quod mane & vesperi strumis applicandum easque vel resolvere vel ad suppurationem deducere dicitur.

Radix recens contusa & renum regioni applicata vel sola vel cum stercore vaccino urinam pellere & hydropem sanare perhibetur a Rajo & Tachenius refert, dolorem ischiadicum ope hujus radice recenter tusæ cum oleo lini mixtæ & repide applicatæ mirum in modum placari. Turiones & baccæ alyum vehementer movent & ventriculum atque intestina lædunt, rariusque veniunt in usum. Plantis pedum oedematosorum eam recentem apponunt, cum summo, ut ajunt, fructu. Pessarium ex ea confectum menses & foetum pellere scribunt & sunt, qui ad maculas faciei delendas eique pulcritudinem & nitorem conciliandum radicem sub cineribus coctam contusamque applicant vel ejus decocto cum ficuum decocto utuntur. Adversus multas quoque variasque dolorum species, quarum quasdam jam adduxi, commendatur & hinc non mirum est, eam etiam adversus lateris dolores maxime laudari, & hunc in finem in taleolas dissectam vel sequens oleum exinde paratum lateri dolenti applicari:

Recipe radice bryoniæ remoto cortice in frusta dissectæ olei olivarum ana libram unam coque tamdiu ad ignem lentum, donec radix exsiccata fuerit, postea exime ex oleo frusta & aliquoties ferrum ignitum extingue, observando, ut, quam primum oleum flammam conceperit, illa mediante operculo suffocetur. Serva in vase clauso hoc oleum, quod externe egregium antipleuriticum esse dicitur.

§. VIII.

Noli putare, me omnia, quæ allegavi §. VI. VII, de virtutibus bryoniæ auctorum testimonia habere vera, multa Quid statendum sit de adductis obviden-

servationi-
bus & quo-
modo a prio-
ri & poste-
riori viris
bryoniae sint
determinan-
dae.

videntur mihi dubia incerta atque exquisitiori indigere exami-
ne, quaedam propius ad veritatem accedere, alia veritati maxi-
me consentanea atque extra omne dubium posita, nonnulla
vero efficta & falsa. Generatim notandum est, quod, si qua
virtus de medicamento praedicatur, quae ex partibus ejus
constitutivis deduci nequit, nullo nitatur fundamento, si ea-
dem non manifesto experientiae testimonio demonstratur,
e contrario autem virtus medicamenti, quae ex partibus ejus
constitutivis derivari vel per experientiam comprobari
potest, certa vera & genuina sit habenda. Applicentur di-
cta ad radicem bryoniae nec difficile erit, hac ratione
genuinas & veras ejus virtutes invenire. Ex partibus ejus
constitutivis apparet, insignem ei competere virtutem re-
solventem §. V. & eandem comprobat & confirmat expe-
rientia §. V. VI. Vi hujus virtutis maxime resolventis
viscidos & tenaces humores resolvere, obstructions visce-
rum aliarumque partium reserare, excretiones urinae praefertim
& alvi augere & tumores discutere potest, quae om-
nia revera ita se habere, experientia, optima rerum magi-
stra, docet §. VI. VII. Ex his simul clarius elucescit, hanc ra-
dicem in istis affectibus, qui ab humorum serosorum abun-
dantia visciditate viscerumque obstructionibus oriuntur, cu-
jus generis sunt cachexia, hydrops, asthma pituitosum,
conducere, cur ab auctoribus virtus ejus resolvens & discu-
tiens tot tantisque celebretur laudibus, ut eam tumoribus duris
aliorum remediorum resolventium vim eludentibus & stru-
mis resolvendis parem & sufficientem existimarint, quod dolo-
res, qui & quatenus ab humorum visciditate & obstructio-
nibus proficiscuntur, mitigare possit & cur ipsi tanta virtus
anodyna adscribatur §. VI. VII. Alia vero praeterea ratione
eam dolores sedare mihi persuadeo. Cum enim ejus sapor
& praecipue odor cum opii sapore & odore conveniat &
aeque ac hoc partes possideat saponaceas volatiliores §. II.
hujus capituli & §. CCLXXXIX. Sect. IV. Part. I, instar opii
agere & eodem, quo hoc, modo dolores mitigare
debet.

§. IX.

§. IX.

Purgans hujus radices virtus non in partibus solum
 ejus. constitutivis est fundata sed per experientiam etiam fa-
 tis probata §. V. VI. Cum igitur serum per alvum urinam
 & nonnunquam per vomitum evacuet §. V. VI. humores
 viscidos tenaces resolvat viscerumque obstructions referet
 §. VIII, in hydrope & asthma, quorum curatio ad modo
 dicta obtinenda est dirigenda, magnam exserere debet
 efficaciam.

Continuatio
 rei antee-
 dentis.

§. X.

In iis, que §. VIII. IX. de virtutibus radices bryonia
 demonstravi, viros de materia medica optime meritos,
 PAULUM HERMANNUM & CARTHEUSERUM, habeo
 consentientes. Ille in Cynosura materiae medicae a
 Dom. Boeclero editae Parte. I. Cap. I. pag. 141. in-
 quit: Radix bryoniae recens & vegetativo suo succo adhuc
 turgida validior est quam siccata, haec serum & aquas magis
 per inferiora, illa vero *ava xaj xlvj* potenter exterminat. Spe-
 ciale quid obtinet in sanguinis grumis dissolvendis item in
 asthma & hydrope pectoris, in hydrope uteri ut & ob in-
 signem amaritiam in vermibus. Sicca infusis diureticis
 additur pro stimulo & succus radices a drachmis duabus ad
 unciam dimidiam exhibetur cum oxymelle contra asthma.
 Haecenus Hermannus. Excellentissimus Cartheuserus ita
 sentit de radice bryoniae: vulgo quidem, scribit in Funda-
 mentorum Materiae Medicae Parte I. Sect. X. Cap. VI. §. VII,
 potentioribus phlegmagogis annumeratur & specificè pari-
 ter infusis aquosis aut vinosis vel linctibus etiam atque electu-
 ariis addita a quibusdam ad sanguinem grumofum dissolven-
 dum, calculum pellendum nec minus contra asthma pituito-
 sum & cachecticum, cachexiam universalem, hydropem
 abdominis pectoris atque uteri commendatur, verum cum
 in operando justo sit violentior & vehementes quandoque
 convulsiones producat, prorsus me sentiente, a purgantium
 & emeticorum numero releganda est. Externe tutius empla-

Consensus
 autorum
 cum demon-
 stratis.

Nicolai mat. med. P. II. d.

U

stris

stris linimentis & cataplasmatibus in refractariis partium doloribus immo convulsionibus a gravi vasorum obstructione oriendis discutiendi & resolvendi scopo applicandis, itemque, quamquam rarius & dosi admodum moderata, clysteribus apud hydropicos injiciendis stimulandi sine additur.

§. XI.

De qualitate
radicis bryoniae
noxia.

Apparet ex allegatis §. praeced. Excellentissimo Cartheusero radicem bryoniae ad usum internum minus tutum & securum videri remedium & interdum convulsiones aliaque mala excitare. Huic celeberrimus Dom. Neumanus assentitur, utpote qui in Chemia medica dogmatico-experimentalis a Dom. D. Kessel edita. Vol. II. Parte I. Cap. §. XXVIII. §. 13. refert, quondam, cum mechoacanna frequentissimo esset in usu & in tanta, quanta consumebatur, copia ab exteris ad nos adferri non posset, ei mercatores & pharmacopolas lucri cupidos substituissse radicem bryoniae sed ejus usum gravissima & periculosissima symptomata ut motus convulsivos, paralytes, sensum imminutionem, affectus soporosos, deliria, capitis & oculorum tumores, fuisse subsecuta, verum, quod probe notandum est, simul monet, quod ad ea credenda eum conjectura tantum inducat neque ea certa vera atque indubia sed ipsi tantum verosimilia habeat. His quidem refragantur aliorum observationes §. VI, sed facile est collectum, quod radix bryoniae cum instar opii agat §. VIII, aequae ac hoc gravia & periculosa symptomata excitare queat, in primis, si usus accedit imprudens.

§. XII.

Modus exhibendi radicem ejusque preparata.

De radice bryoniae adhibetur pulvis infusum succus vel extractum, & quae de modo illa exhibendi notanda sunt, supra passim sunt exposita hinc ea repetere nolo. In officinis asservatur faecula extractum syrupus trochisci bryoniae & alia. Faecula bryoniae nihil aliud est quam pars succi farinacea & pulverulenta, quae fundum vasis petit, a succo separatur, exsiccat & denuo conteritur in pulverem.

rem. Minori gaudet efficacia quam succus & radix in substantia. Extractum, quod adhibetur ad pilulas adversus hydropem & asthma, præparatur ex radice recente minutim concisa, si decoquitur cum vino decoctum exprimitur & colatura ad extracti consistentiam inspissatur. Syrupus de bryonia commendatur asthmaticis hydropicis & ubi suspicamur infesta animalia intus latitare. Mesue de simplic. cap. XXV. e succo bryoniæ melle & vino paravit potionem adversus strumas.

CAPVT XIX.

DE

MATALISTA.

MATALISTA, seu, ut ab Indis nominatur, *BATTAGA* Matalista DE PURGA est radix Americana virtute purgante instructa. Eam in officinis Halensibus reperire mihi non licuit. Post jalappam innotuit ejusque species habetur, saltem ad eam proxime accedit, si ab hoc discesseris, quod pauciores contineat partes resinosas, siquidem uni ejus libræ una tantummodo uncia & dimidia resinæ inhæret, quod etiam in causa est, ut jalappa virtute sit inferior. Quemadmodum autem virtute jalappæ cedit, ita eadem mechoacannam superat. Vix vel plane non est apud nos in usu & rarissime vel plane non reperitur in officinis, alias plerumque adhibetur in febribus biliosis. Planta nondum innotuit.

CAPVT XX.

DE

SEMINIBVS CARTHAMI SEV
CNICL.

§. I.

CARTHAMUS, CARTAMUS, CARTHAMUM, CNICUS De seminibus SATIVUS, CROCUS SYLVESTRIS WILDER SAFFOR carthami indole & se-
RAN SAFFLOR FLOR CARTHAM in permultis Germaniæ lectu.
U 2 nec

nec non Italiae & Galliae locis feritur neque exiguum exinde lucrum trahunt tam mercatores quam rustici, cum non tam in re medica quam potissimum in arte infectoria adhibeatur. Semina ad usum tantum expetuntur medicum, flores rarissime, utpote quorum usus est praecipuus ad sericum pannos & plumas colore roseo tingendas. Quidam iis crocum verum adulterare solent pauperesque loco ejusdem cibos condiunt, purgare, menses pellere icteroque mederi dicuntur. Semina carthami seu cnici sunt candida, glabra, nitida, tres lineas longa, angulosa, oblonga, sub cortice duriusculo pulpam albicantem saporis primo subdulcis postea acris & nauseosi includentia. Probantur recentia, nitentia, licet quidam non rejiciant, quae ad rufum vergunt, medulla candida, pingui, quae in aquam injecta fundum petunt, rejicienda vero sunt flaccida, mucida, cariosa, rufa. Eorum medulla tantum separato & rejecto cortice in usum venit. Multae aviculae iis vescuntur sine purgatione & a quibusdam semina plittaci nuncupantur, quod plittaci illa avidae & innoxie expetunt & comedunt, quin iis pinguescunt, alvi purgatione non subsequente.

§. II.

De virtute
& usu semi-
num cartha-
mi.

Ab omni aëvo semina carthami a medicis inter purgantia fuerunt relata, hac tamen cum differentia, ut nonnulli eam tardioris alii contra vehementioris accusent operationis. Porro iis diureticam, aquam & pituitam e corpore educentem, humores lentos & tenaces resolventem attenuantem & eliminantem, deinde in pectoris affectibus, praecipue asthmae & tussi, item in hydrope, anasarca, colica flatulenta ictero & quartana maxime proficuum virtutem permulti attribuunt, immo catharticae ejus virtuti addunt nonnulli emeticam. Exhibent ea vel in substantia vel in emulsionibus vel infusis & decoctis purgantibus addunt. Qui ea in substantia exhibent, medullae a cortice liberatae drachmam unam vel duas offerunt, in emulsionibus autem expressionem ex drachmis sex vel uncia integra semi-

feminum mundatorum contuforum in liquore aqueo convenienti exhibent & hoc modo frequentissime propinare solent. Nonnulli ex iis parant elixir purgans citratum non contemnendæ efficaciam ad hanc compositionem:

Recipe radicis jalappæ unciam unam
feminis carthami unciam dimidiam
gummi guttæ
scammonii ana scrupulum unum

preparatur ex his ope essentiam corticum aurantio-
elixir, de quo pro dosi drachma una in syrupo de cichoreo cum rhabarbaro vel rosarum solutivo exhibeatur.

Reprehenditur in his feminibus, quod stomacho adversentur, fastidiosa sint & viscera turbent, præsertim, si in substantia exhibeantur, quapropter etiam raro adhibentur, sed hæc vitia additamento aliorum convenientium facile corrigi possunt & segnities, si quam possident, valentiora medicamenta conjungendo emendari potest.

Recipe sem. carthami excortic. unciam dimidiam
contunde in mortario & affunde sensim aquæ communis uncias tres. Fiat emulsio, cui adde elæosacchari cinnamomi seu de cedro q. s.

§. III.

Carthami femina ingrediuntur electuarium diacarthami, præparata ex cui nomen dederunt. Rarius usurpatur. Porro officinæ ex feminibus tractum cnicopharmacum seu diacarthami, quod non cinnam. est & usu excidit, exhibent.

CAPVT XXI.

DE

HERMODACTYLO.

§. I.

Hermodactylus est colchici orientalis, quod colchicum Hermoda-
radice siccata alba C. B. Pin. 67. seu colchicum minus tylos quid
malignum dicitur, radix avellanæ magnitudine, oblonge fit ejusque
rotun- characteres.

U 3

rotunda, ex uno latere compressa, ex altero tuberosa, cordis figuram referens & in mucronem desinens cum sulco a basi ad mucronem in parte gibbosa excavato, extrinsecus albida, intrinsecus vero magis candida, dura, odoris nullius, saporis, si recens, acerrimi, si annosa vero, farinacei paulum viscosi vel lenti subdulcis cum levissima acrimonia. Non nisi siccatus apud nos habetur. Optimus est, qui magnus, perfectus, crassus, corpulentus, ponderosus, compactus, albus, non carie exesus, non vetustus sed recens, probe tamen exsiccatus est. Notæ bonitatis hermodactyli sequenti disticho comprehenduntur:

Laus tibi de jure datur Hermodactyle dure

Ac solidus si sis, albi cui signa coloris.

Nigredo atque rubedo ut & caries maxime in hermodactylis vituperatur. A nonnullis, imprimis Pomero, habetur hæc radix pro fructu sed perperam, est nihil aliud est quam radix tuberosa tunicis denudata, qualis delitescit sub tunicis colchici communis, a cujus radice distinguitur tantum sapore consistentia colore & duritie; hæc enim est mollior, rugosa rufescens vel subnigra extrinsecus & intrinsecus, quibus signis hæc radices facile a se invicem distingui possunt. Idem confirmat TURNFORTIUS, qui hermodactyli plantam in Asia minori cum foliis & fructibus colchici sæpius se reperiisse asserit, ut nullus supersit dubirandi locus, quin hermodactylus sit radix cujusdam colchici orientalis, quod dicitur Colchicum radice siccata alba C. B. Pin. Sola pars radicis interior ex Oriente ad nos adfertur tunicis suis spoliata & derasa.

§. II.

Partes constitutivæ & virtutes hermodactyli.

Locum obtinuit hermodactylus inter purgantia & vim purgantem in acceptis refert substantiæ volatili, id quod ex eo patet, quoniam vis ejus purgans verustate & coctione perit. Præterea ostendunt examina chemica, hermodactylum constare ex partibus gummosis & resinosis, & notatu dignum est, quod, si primum hermodactylis aqua affunditur

tur

tur & cum affusa aqua calori aquae ebullientis exponuntur, pars eorum resinosa cum gummosa parte in novum abeat mixtum, quod nec gummosae nec resinosae parti simile est, & hoc etiam in causa est, ut semper ex hermodactylis, si primum cum aqua digerantur, minor partis resinosae & & gummosae quantitas obtineatur, quam, si extractio prima ope spiritus vini instituitur. Partem vero resinosam & gummosam vi visciditatis suae & speciatim partim resinosam virtute sua stimulante & resolvente purgationem producere posse ex §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. & §. XXV. XXVI. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. haud obscure liquet, actu autem hermodactylis competere virtutem purgantem experientia docet, iique, si recentes sunt, vomitum & alvum movere dicuntur. In Aegypto adhibentur a foeminis emaciatas in nutrimentum & in oriente dantur recentes ad drachmam dimidiam cum Zingiberis drachma dimidia, quod eam ob causam additur, quoniam omnes medici Indorum purgantia sua Zingibere corrigere solent. Siccati, quales in officinis nostris reperiuntur, debilem exerunt virtutem purgantem. In affectibus arthriticis, lue venerea & gutta serena maxime commendantur, adeo, ut titulo animae articularum ornati & ad remedia antarthritica plurima adhiberi fuerint, quo jure vero & qua singulari virtute praeter ceteris purgantibus hos salutare producant effectus, me praeterit. In substantia a drachma dimidia ad drachmas duas exhibentur, in infuso & decocto ad unciam unam. Adeo debilis eorum vis est purgans ut raro soli praescribantur sed aliorum purgantium fortiorum additione stimulandi sint. Frequentius in infusis & decoctis quam in substantia & cum roborantibus & carminativis commode & summo cum fructu combinati exhiberi solent, quamvis hodierno aevi eorum usus fere exoluerit.

CAPVT

CAPVT XXII.
DE
MYROBALANIS.

§. I.

De speciebus
myrobalano-
rum in gene-
re.

Recentiores quinque MYROBALANORUM species con-
stituerunt, quæ adhuc in officinis reperiuntur & sunt
CITRINÆ seu flavæ, INDICÆ seu nigræ, CHEBULÆ, BEL-
LIRICÆ & EMBLICÆ, non unius ejusdemque arboris sed
diversarum arborum fructus, ex Indiis orientalibus ad nos
venientes.

§. II.

De myroba-
lanis citrinis.

MYROBALANI CITRINÆ sunt fructus exsiccati oblon-
go-rotundi, quindecim lineas longi, novem lati, utrinque
obtusi, coloris flavescentis seu citrini, chebulis minores,
quinque ut plurimum striis majoribus distincti cum totidem
striis minoribus intermediis & includentes sub putamine
carnoso durum nucleum. A Batavis & Lusitanis plerum-
que siccæ, interdum etiam etiam saccharo conditæ ex India
feruntur. Decenter magnæ, recentes, ponderosæ, foris ru-
bicunde flaventes & pulpofæ sunt bonæ videndumque est,
ne fuscis & cineraceis sint permixtæ. Nascuntur in arbore
pruni sylvestris magnitudine foliis per conjugationes fraxini
aut sorbi modo dispositis, quæ Myrobalanifera sorbi foliis
Jonston. Dendrol.

§. III.

De myroba-
lanis chebu-
lis.

MYROBALANI CHEBULÆ, quæ omnium sunt maxi-
mæ, foris obscure fuscæ, nigricantes, paulum rugosæ,
sub putamine carnosum nucleum cavernosum includentes.
Optimæ sunt, graves, magnæ, plenæ, perfectæ, re-
centes, non valde rugosæ, carne lenta & fractu contu-
mace. Quo pauciores rugas habent, eo habentur me-
liores, præsertim, si fuscæ magis quam nigræ & quasi gum-
mosæ intus videntur, sapore adstringentes & subamaræ de-
pre-

prehenduntur. Arbor, quæ hos fructus profert, folia gerit simplicia, non conjugata & persicæ familia. Dicitur arbor myrobalanifera persicæ folio.

§. IV.

MYROBALANI INDICÆ seu nigrae sunt fructus exsiccati, citrinis minores, novem lineas oblongi, quatuor vel quinque lineas lati, rugosi potius quam striati, utrinque obtusi, foris nigri, solidi & duri intus & extus, intus bituminis aut picis instar splendentes, superficie octangulari, cavitatem nucleo destitutam habentes: quo ipso ab aliis facile distinguuntur, quamquam sapore acidiusculo & adstringente reliquis valde prope accedant. Sapore præditæ sunt acido, acerbo, amaricante cum acredine obscura, dentibus adhærent & salivam exprimunt. Crassæ, perfectæ, vere nigrae, ponderosæ, probe siccatae, carne dura, firma & densa sapore acidæ & adstringentes sunt optimæ. Eas profert arbor pruni sylvestris magnitudine, quæ folia gerit salicis familia & myrobalanifera salicis folio nominatur.

§. V.

MYROBALANI BELLIRICÆ sunt fructus subrotundi, nonnihil angulosi, nucis moschatae forma magnitudine & colore, ad flavedinem paulo vergentes seu ex rubigineo flavescens, unciam pene longi, decem circiter lineas lati, in pedunculum crassiorem ficus instar desinentes, carnem habentes saporis subadstringentis acriusculi post subdulcis, sub qua latet nucleus avellanæ nucleo similis, ex rotundo acuminatus & mucronatus. Optimæ sunt recentes, perfectæ & bene cretæ, cortice denso & carne minus solida chebulis aut citrinis. Arbor, quæ Myrobalanus lauri folio subcinereo *Jonston. Dendrolog.* foliis est lauri sed pallidioribus eaque pruni sylvestris magnitudine.

§. VI.

MYROBALANI EMBLICÆ sunt fructus exsiccati, rotundi, sexangulares, belliricis minores, ex cinereo nigricantes, *Nicolai mat. med. P. II. da.*

X

De myrobalanis emblicis.

cantes, diametri semiuncialis, etiam si majores quandoque occurrant, continent sub carne in sex partes per maturitatem dehiscente ossiculum leve, albidum, avellanæ minoris magnitudine, angulosum, in tres cellulas distinctum, quod per maturitatem in tres partes dehiscit. Ut plurimum carnis segmenta exsiccata, nigricantia, saporis acidi, austeri cum acredine quadam obscura ad nos adferuntur & optimæ sunt recentiores, crassiores, carnosiores & ponderosiores. Arbor, quæ myrobalanifera foliis minutim incisis JONSTON. DENDROL. non ceterarum solum proceritatem superat sed foliorum etiam forma ab iis longe differt. Quinque hæc myrobalanorum species una cum virtutibus sequentibus exprimuntur versibus:

Myrobalanorum species sunt quinque bonorum
 Citrinus, Chebulus, Belliricus, Emblicus, Indus,
 Primo trahit choleram Citrinus, phlegma secundo
 Chebulus, e contra Belliricus Emblicus æque
 Illud, & in nigram choleram niger imperat Indus.
 In multis Indiæ reperiuntur regionibus, Goa, Malabar,
 Bengala, Cambaja, Java &c.

§. VII.

Mixtio &
 virtus myro-
 balanorum.

Pulpa myrobalanorum est mucilaginosæ fermentabilis adeoque mixta ex aqua oleo terra & sale acido: id quod confirmat etiam analysi chemica, qua sulphuris seu olei non mediocrem quantitatem multumque liquoris acidi præbet, neque minus subdulcis vel acerbus, quo gaudet, sapor ei salia acida oleosæ & terreas partes inesse demonstrat §. CCXXXII. CCXXXV. Sect. IV. Part. I. Vi salium acidorum & terrearum partium virtutem roborantem & adstringentem exserere §. XVII. Sect. I. Part. I. §. CCCCLXX. Sect. VI. Part. I. & vi partium sulphurearum & salium acidorum leniter stimulare resolvere & alvum movere possunt §. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I. & §. XXV. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Hæc omnia experientiæ respondent, nam medici fere omnes uno fatentur ore, myrobalanos

nos

nos leniter purgare simulque roborare & paulum adstringere. Illustris GEOFFROY in Tractatu Materiae Medicæ hæc testimonio suo confirmat dicens: myrobalani a medicis fere omnibus recensentur inter ea medicamenta, quæ alvum citra noxam solvunt; nam etsi purgandi facultate polleant, nulla tamen virium imbecillitate aut molestia fumentes adficiunt, sed sua adstrictione viscera roborant, quin etiam universum corpus. Eam ob rem in alvi profluviiis & dysenteria, ubi simul purgatione & adstrictione opus, commendantur & specificè profunt. Iisdem insuper refrænantur medicamenta omnia, quæ dejiciendo laborem inferunt, quò fit, ut utiliter misceantur aliis purgantibus valentioribus. Id tantum illis noxæ adscribunt, quod obstructions & viscerum infarctus augeant, proinde, ne obstructis exhibeantur, præcipiunt. Hactenus GEOFFROY. Eandem ob virtutem roborantem & leniter adstringentem commendantur a medicis ad dentes vacillantes firmandos colluendo os earum decocto, & in viscerum atonia & debilitate ad robur eorum augendum. Fermentatione virtus earum stimulan's augetur & vi illius flatus quoque & molestias in primis viis excitare possunt. Omnes præscribuntur anatica dosi ad unciam unam vel integram & dimidiam in infuso vel leviori decocto, in substantia vero ad drachmas tres vel quatuor sed rarissime. In substantia eas non tam purgare quam potius adstringere, infusum blande purgare sine sensibili adstrictione, decoctum magis purgare & simul adstringere, pulverem vero tostum potentius adstringere & nullo modo purgare affirmant. Hodie vix amplius veniunt in usum.

CAPVX XXIII.

DE

ELLEBORO NIGRO.

§. I.

Duo ellebori genera hodie in officinis reperiuntur, quæ Variæ denominationes
 colore, ut olim, distinguuntur, nimirum, elleborus al-
 bus ellebori ni-
 gri.

X 2

bus & niger. Hic dicitur etiam VERATRUM NIGRUM & MELAMPODIUM a Melampo, qui eo primus usus fuisse scribitur. Postquam enim capras elleboro pastas purgare vidit & de virtute ejus cathartica certior fuit factus, lac earum adhibuit ad filias regis Proeti mente captas & furore agitatae curandas, salutare cum effectu, unde praeter amplissimam regni portionem hanc reportavit gloriam, ut ipse postea elleborus niger ab eo appellaretur melampodium. Totam illam historiam ex antiquis scriptoribus operose conquistam recensuit Celeberrimus Schulzius tam in erudita dissertatione de elleborismis veterum quam in historia medicinae pag. 87. seqq. ubi etiam non immerito ipse dolet, deficere nunc penitus scripta veterum, quibus accuratior methodus utendi elleborismis tanquam re inter medicos olim omnes tritissima maxime cognita & pervulgata, dilucide satis sit tradita. Quamvis vero nondum certum sit atque extra omnem dubitationem positum, quoniam elleboro, utrum albo an nigro, Melampus olim fuerit usus immo Galenus in Libr. de atra bile cap. VII. album a Melampo fuisse adhibitum asserat & b. Schulzius ab eadem stet sententia, nihilominus tamen hoc ex certis probari potest documentis, quod tam a Dioscoride & Plinio quam a pierisque recentioribus nomen Melampodium elleboro speciatim nigro attribuitur. Anticyranus quoque appellatur, quod olim optimus & copiosissimus in Insula Anticyra crevit & hinc etiam, cum pristinis temporibus complures quotannis in hanc proficiscerentur insulam, ut a gravissimis morbis, praesertim insania, mania, melancholia aliisque delirii speciebus liberarentur usu ellebori, ortum fuit illud proverbium: Anticyram navigare & elleboro opus habere.

§. II.

De speciebus
ellebori ni-
gri.

Permultae ac variae ellebori nigri species a Botanicis elegantur, quas omnes si hic exponere vellem nimis longus forem & a scopo meo nimis recederem, liceat autem mihi generalem ellebori nigri definitionem ex Tournefortii Instit.

fit. rei herbar. p. 271. hic apponere, quæ sic se habet: Elleborus est plantæ genus flore rosaceo, plurimis scilicet petalis in orbem positis constante: ex cujus meditullio surgit pistillum, plurimis corniculis, inter stamina & petala jacentibus, circa basin cinctum, quod deinde abit in fructum, in quo velut in capitulum colliguntur vaginæ membranaceæ in cornu plerumque desinentes, secundum longitudinem dehiscences & seminibus foetæ plerumque subrotundis vel ovatis. Adde quod circa istam alias bene se habentem Tournefortii definitionem monuit lo. Rajus in *Methodo plantar.* emend. p. 77. genuina scilicet Ellebori nigri florum petala esse tubulosâ illa, quæ stamina & capitulum velut corona cingunt: folia autem ista lata, speciosa, quæ florum petala vulgo habentur, cum non defluant aut marcescant sed ad fructus usque maturitatem durent, calycem potius constituere. Ceterum diversas ultra duodecim ellebori nigri veras species enumerat laudatus Tournefortius l. c. quibus in *Corollario* duas superaddit alias & imprimis elleborum nigrum orientalem, amplissimo folio, caule præalto, flore purpurascens, quem etiam dudum observavit Bellonius in *Olympe Asiæ monte* & in suis *observationibus* Lib. III. Cap. IV. annotavit. Medico usui ille potissimum inservit elleborus, qui flores fert roseos albos aut purpureos hiemali tempore efflorescentes. Præter hunc flore roseo ornatum elleborum commemorandus mihi quoque est hortensis vulgo dictus, flore viridi, qui hoc ipso colore potissimum a priori differt, radicis autem forma & habitu plurimum cum eo convenit, nec minor est virtutum convenientia, ut non dubitaverit lo. Bauhinus ad experientiam provocare, quod in purgando & reliquis usibus hic flore viridi præditus eadem cum priori omnino præstat, quare etiam J. B. Chomel dans l'histoire des plantes usuelles p. 25. asseverat, Gallos suos promiscue uti duobus illis ellebori speciebus. Illustris vero b. m. GEORG. WOLFFG. WEDELIUS eundem flore viridi longe anteposuit alteri florem roseum exhibenti; quod illius radices ceterarum specierum omnes ama-

rore & acrimonia sua & viribus superent; easdemque propterea quotannis fere ex Syria, ubi copiosæ non minus quam præstantissimæ nascuntur, sibi in usum domesticæ dispensationis afferri curavit. Quænam autem ellebori species nostra ærate, qua Anticyranus elleborus haberi nequit ejusque non datur copia, in officinis medicis reperiantur vel adservari debeant, omnium optime me judice ostendit vir in arte chemica & pharmaceutica peritissimus b. Neumannus in *Chemia* a D. Zimmermanno edita pag. 882: Dantur, inquit, duæ vel tres ellebori nigri species quæ in officinis usitatae sunt & adservantur, quarum prima est elleborus ille niger angustis foliis Tournefortii, legitimus *Clusii*, sive veratrum nigrum Dodonæi; altera species in pharmacopoliis æque usitata dicitur elleborus niger amplioribus foliis Tournefortii, tertia est elleborus niger hortensis flore viridi, vulgaris *flore viridi* Jo. Bauhini, veratrum nigrum secundum Dodonæi, *elleborus niger Brunfelsii*, adulterinus niger domesticus Raji, elleborastrum nigrum *Lobelii*, elleborus niger sylvestris Morisonii. Hæc ultima ellebori species habetur a Wedelio aliis par & æqualis, a multis aliis autem vilissima, in Germania est vulgatissima & in ejus colitur hortis, priores vero duæ species in tractu Austriaco & Tirolensi neque minus in Helvetia sponte sine cultura copiose crescunt.

§. III.

De radice ellebori nigri ejusque characteribus.

De elleboro nigro radix & speciatim hujus fibræ in usum expetuntur medicum. Radix hæc est tuberosa & nodosa, ex qua velut ex capite fibræ multæ tenues, densæ, externe nigrae, intus albæ, saporis valde acris amari pungitivi & nauseosi, odoris, si recens est, vehementis ingrati. Maximopere vero est cavendum, ne loco radices ellebori nigri radix aconiti adhibeatur, utpote quæ magnum cum illa habet convenientiam, sed gravia & periculosa damna corpori humano infert, id quod sæpius factum fuisse restantur observationes. Colore vero nigro radix ellebori nigri a radice aconiti potest

potest discerni; illa enim hanc nigritie superat & hæc illa minus est fusca, quare, ut eo facilius fallacia evitetur, confultius est, ellebori nigri radicem nigerrimam eligere. *TOURNEFORTIUS*, ut scribit *Geoffroy*, ad explorandum, utrum radices, quæ ellebori nigri nomine divendi solent, præstent ad usum medicum hoc proponit tentamen: infundantur in aquæ fontanæ quantitate sufficienti, deinde instituaturs destillatio per alembicum, si aqua, quæ destillatione prodit, saporis est expers, rejiciendæ sunt illæ radices tanquam inutiles, adhibendæ vero, si aqua est acrior.

§. IV.

Radix ellebori nigri acrem pungentem (saporem molestantem & inflammationem in lingua excitat, cuti applicata ardo-
rem & inflammationem efficit, sternutationem movet, & deglutita faucium constrictionem vehementem neque minus ardoris & rosionis sensationem producit: quæ omnia satis superque docent, radicem ellebori principio acerrimo valdeque caustico esse præditam. Porro, si consideramus, veteres a sola pedum cum decocto elleborato lotura purgasse, pulverem radice ellebori fonticulo inspersum vomitus alvique purgationem produxisse & denique diuturna & forti coctione vim hujus radice activam valde imminui, facile mente comprehendere possumus, hujus radice virtutem dependere simul a valde tenui subtili & volatili substantia acri, cujuscunque sit indolis.

Radix ellebori nigri habet principium acerrimum.

§. V.

Cum radix ellebori nigri principio acerrimo & valde caustico sit instructa §. præced., sequitur, ut vehementer stimulantem & insigniter resolventem possideat atque exerceat virtutem §. CCCCVIII. Sect. VI. Part. I. Eandem ob causam contractiones partium solidarum spasmodicas, dolores, arrosiones, erosiones, inflammationes & alia mala producere potest, uti jam patet ex dictis §. IV. & clarius apparebit ex infra dicendis §. VIII.

Virtus hujus radice est valde stimulantis & resolvens.

§. VI.

§. VI.

Analysis che-
mica & par-
tes constitu-
tivae radice
ellebori ni-
gri.

Clarissimus BOULDU C cum hac radice instituit exa-
mina chemica, quæ in Actis Academiae Regiæ Scientiarum
Parisiensis ann. 1701 sunt consignata. Vi horum dederunt
unciae duæ radice drachmas sex extracti resinosi primi, un-
ciam dimidiam gummosi secundi & inverso modo drachmas
septem extracti aquosi primi & drachmas tres cum dimidia
spirituosi secundi. Præterea secundum. b. Neumannum, qui
his experimentis calculum suum adjicit, partes quoque ole-
osæ ad indolem olei non tam essentialis quam potius expri-
mendi accedentes neque minus partes salinæ subtiles huic in-
sunt radici. Secundum Excellentissimum CARTHEUSE-
RUM in Fundamentorum Materiae Medicæ Parte I. Sect. X.
Cap. VII. substantia cathartica, qua radiculæ seu fibræ
instructæ sunt, partim resinosa partim gummosa deprehen-
ditur & in uncia circiter drachmæ tres & scrupulus unus
principii salino-gummosi & drachma una ac scrupuli duo
principii resinosi latent, hæcque principia tam arte invi-
cem mixta sunt, ut alterum ab altero adhibitis etiam congruis
menstruis vix separari queat, quod etiam causa existit, cur
chemici, qui radicem hanc examini subjecerunt, circa deter-
minandam utriusque principii quantitatem tantopere discre-
pent. Fatetur idem, se ipsum, cum eam prima vice exami-
naret, deceptum fuisse: aqueum enim menstruum, cum
paulo fortior accederet digestio, totam propemodum sub-
stantiam activam extrahebat eademque proinde unice gum-
mosæ indolis esse videbatur, verum extractione semel re-
petita & aliis insuper scrutiniis in subsidium vocatis obser-
vavit principium activum non mere gummosum sed secun-
dum indicata resinoso-gummeum esse. Maxima virtus, per-
git, cathartica in parte hæret resinosa, & gummosa profus-
a priori segregata & seorsim exhibita nullam ferme catharsin
sed magis diuresin provocat, sola ex adverso resinosa valide
quidem alvum movet, ast multa insimul ventris tormina pro-
ducit, unde satis patescere opinatur, quod substantia utraque
conjunctim exhibita optimam exercent operationem. Clarif-
sime

sime igitur apparet, quod radix ellebori nigri constet ex partibus tam resinosis quam gummosis, & cum ex extracto aquoso primo spiritus vini partes quasdam extrahat, simul clarum est & manifestum, quod ei insint quoque partes fixiores in spiritu vini & aqua simul solubiles seu saponaceæ fixiores.

§. VII.

Vim catharticam drasticam radice ellebori nigri sedere in parte potissimum ejus resinosa, ex dictis §. præc. apparet. Vi hujus partis resinosa stimulat resolvit calefacit §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. & vi partis saponaceæ fixioris resolvit itidem §. CCCCXCVIII. Sect. VI. Part. I, quibus adde, quod vi principii acerrimi caustici vehementer resolventem atque insigniter stimulantem exerceat virtutem §. VII. Eiusdem virtutis ope maximam exserere potest virtutem purgantem §. XXV. XXVI. Cap. I. quam ipsi actu competere docet experientia. Præterea pars ejus tam gummosa quam præcipue resinosa vi tenacitatis & visciditatis suæ purgationem excitare possunt §. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II.

Virtus radice ellebori nigri ex partibus constitutivis deditur.

§. VIII.

Quum radix ellebori nigri vehementi virtute stimulan- te & cathartica sit prædita §. V. VII, prona exinde fuit consequentia, quod convulsivas & spasmodicas partium solidarum contractiones ut nauseam, vomitum, singultus, convulsiones neque minus dolores immanes, hypercatharses, faucium strangulationes, suffocationes, inflammationes, ardores, arrosiones, erosiones, animi deliquia idque genus alia mala excitare possit. Horum effectuum veritatem medici tam veteres quam recentiores luculentis iisque tristissimis confirmant exemplis & illustris GEOFFROY testatur, quod ipsius Dioscoridis tempore horrenda nonnunquam ab elleboro excitata fuerint symptomata, nempe intolerabiles alvi fluxiones, suffocationes, convulsiones, animi deliquia, cordis palpitatio, linguæ arefactio, dentium constrictio, frequen-

Damna radice ellebori nigri.

quentissimi ructus, singultus, viscerum & universi corporis inflammatio, &, nisi illico succurratur, tremor consequitur universum corpus occupans, quocum postremo moriuntur ægri. Porro TOURNEFORTIUS refert, omnes, quibus ellebori orientalis extractum exhibuit, nauseis, ventriculi gravitate & irritatione dolorem inferente, phlogosibus, faucium ventriculi & intestinorum ardore irritatione & constrictione fuisse vexatos & per plures dies cephalalgia, lancinationis sensu artuumque tremore ita affectos, ut ab illo remedio abstinere fuerit coactus, nostratis vero minorem esse vehementiam. Purgatio ex elleboro, inquit FERNEIUS, difficilis terrorisque plena est solique robusto & animoso adhibenda. MESUE quoque refert, homines sui temporis jam ferre non potuisse elleborum album, nigrum vero non nisi difficillime. Probe vero cavendum est, ne omnium horum malorum culpa solummodo in elleborum conjiciatur & imprudens ejus usus & abusus plane excludatur.

§. IX.

Ubi & quando prodesse possit radix ellebori nigri ejusque effectus salutaris.

Adductis funestis effectibus, quos radix ellebori nigri producere valet §. præc., ordini & proposito meo congruum esse existimo, a priori & a posteriori, ut loquuntur, demonstrare ejus effectus salutaris. Quum non virtutem solum catharticam vehementem sed maxime resolventem & valde stimulantem possideat §. IV. V. VII, in omnibus iis morbis & affectibus, qui ab humorum serosorum abundantia, insigni fluidorum & seri visciditate & tenacitate, partium solidarum atonia & debilitate, humorum serosorum congestione & stagnatione, viscerumque obstructionibus proficiscuntur, cujus generis sunt hydrops, cachexia, apoplexia serosa, cephalalgia serosa, adfectus soporosi, auditus difficilis, adfectus & dolores rheumatici serosi, ut dolor cephalicus, dentium, aurium, hemicrania, item paralysis & id genus alia, conducere potest, imprimis, si prudenter adhibetur. Porro in summa humorum cum acrimonia conjuncta tenacitate & visciditate, quæ atra bilis, constitutio atrabilaria, cacochymia

mia atrabilaria, & si talis est, ut actionum laesionem inferat sensibilem, intemperies atrabilaria audit & in morbis, qui hinc oriuntur, ut melancholia, mania, malo hypochondriaco, scabie & cum ea cognatis affectibus, maxime prodesse videtur, cum nimia ejusmodi cum acrimonia conjuncta visciditas, si resolvenda est, vim remediorum leniter resolventium plenarie eludat & vehementiora requirat solventia.

§. X.

Supereff, ut demonstrem, hæc, quae asserui §. IX, experientiae respondere, & hunc in finem liceat mihi hic adscribere testimonia, quæ in Dissertatione de salutari & noxio ellebori nigri ejusque præparatorum usu Præsidi illustri Buchnero hic Halæ habitæ §. IX. X. sunt exposita & ex diversis Auctoribus studiose collecta: purgat, sunt verba Dioscoridis ibidem allegata, per inferna, trahitque pituitam & bilem datum per se aut cum scamoneo aut sale subditum, menses trahit & partus necat, fistulis inditum ac tertia die exemptum easdem repurgat, similiter in auditu difficili immittitur in aurem ibique ad biduum triduumve finitur. Scabiem quoque sanat cum thure aut cera & pice ac cedrino oleo perunctum. Vitiligini vero impetigini ac lepris ex aceto impositum perse medetur. Dentium dolorem coctum cum aceto collutione mitigat. Septicis etiamnum medicamentis admiscetur: quin & hydropicorum ventri cum farina hordeacea & vino utiliter imponitur. His porro Commentator ejusdem MATTHIOLUS in Commentar. Lib. IV. cap. 146. addit: inveterascentibus arquatis morbis veratrum nigrum utile est & quibus in superficie asperitudines emerferunt, velut lepris, impetiginibus & elephantia laborantibus. Quare non mirum est quod ORIBASIIUS de morb. curat. Lib. III. cap. XXVIII. cancrum etiam exulceratum elleboro curatum adferat, & quod HIPPOCRATES de morbis mulierum in utero mensibusque promovendis clysteres & pessos uterinos ex elleboro magnopere laudet, & GALENUS denique elleborum nigrum in fistulam callosam inditum in duobus vel tribus diebus callum detra-

Antecedentia observationibus corroborantur.

eturum esse promittat, quibus adde, quod non solum PLINIUS eundem ad strumas bene digerendas destinaverit, maximeque CORNEL. CELSUS Lib. III. Cap. XXIII. purgationem cum elleboro nigro comitali morbo afflictis, & Lib. II. cap. XXII, atra bile vexatis aut cum tristitia insanientibus aut iis demum, quorum nervi aliqua parte resoluti sunt, magnopere commendat. Nec recentiores aliter sentiunt, ut Io. QUERCETANUS in Pharmac. Dogmaticor. Restitut. cap. XXIV. RENODÆUS de Materia Medica Lib. I. Sect. II. cap. XXVI. b. HOFFMANNUS in Clave Schræderi Cap. de purgantibus & maxime omnium illustris & de medicina optime meritis JUNCKERUS, qui idem illud medicamentum in hæmorrhoidum promotione seorsim adhuc suadet in Therap. general. Tab. III. num. 28: elleborus niger, dicens, operatur in humores sanguineos crassiores, quos antiqui melancholicos & atrabiliarios adpellabant, speciatim efficaciam suam edit in intestinum rectum, teste experientia: sæpius enim hæmorrhoides congruo illius usu provocavimus.

§. XI.

Antecedentia observationibus confirmantur.

Præter hæcenus allegata alia meis assertis §. IX. dant robur, quæ illustris b. m. GEOFFROY de elleboro nigro profert. Prodest ex veratro, inquit, nigro purgatio insanientibus, maniacis, melancholicis, comitali morbo afflictis, podagricis, apoplecticis, paralyticis, elephantiacis, quartana laborantibus, & omnibus, quos atra bilis vel melancholicus humor molestat. Nec sola vis cathartica in elleboro nigro laudatur sed etiam a pluribus medicis virtus alterandi humores eorumque lentorem resolvendi in eo agnoscitur & commendatur. Arbitrantur enim, hanc medicinam melancholicos succos non tam purgando quam alterando emendare. Externe veratrum nigrum lichenas, psoras, lepras abstergit. In fistulam callosam indurum callum duobus aut tribus diebus detrahit, auctore Galeno. Hæcenus Geoffroy.

§. XII.

§. XII.

Ex iis, quæ hæcenus adduxi §. IV - XII, luculenter apparere arbitror, quod radix ellebori nigri sit medicamentum, cujus usus maximam, si prodesse debet, postulat cautionem & quod si imprudenter adhibetur, permultas & maximas corpõri humano inferre valet noxas. Eadem cum elleboro nigro est comparatum ratione, qua cum aliis purgantibus drastice, & quamvis in ea fuerim & adhuc sim sententia, quod in omnibus casibus, in quibus idem effectus æque per lenius ac per vehementius medicamentum obtineri potest, semper illud huic sit præferendum, nihilominus tamen sæpius occurrunt ejusmodi casus, qui non lenius sed fortius requirunt medicamentum & tunc hujus usus cum cautione est instituendus. Id probe jam perspexerunt veteres medici & hinc elleborum nigrum non promiscue nullo habitu circumstantiarum discrimine sed maxima cum cautione adhibuerunt. Præcipue ad duo circa ellebori usum maxime respexerunt, primum, num morbi essent pertinacissimi, qui aliorum leniorum remediorum vi superari non possent, deinde, num vires ægris adhuc constarent & ferendo elleboro essent pares. Neque illum adhibuerunt nisi primo antea ad ejus usum decenter præparato corpore, quo sine humectante diæta balneis fomentis aliisque sunt usi, deinde convenienti electo tempore & denique præstantissimo elleboro electo & debito modo correcto & præparato. Eam ob causam elleborum in Anticyris collectum ut optimum usurparunt, ægris, ut Anticyras peterent ibique elleboro uterentur, suaserunt & variis modis eum præpararunt & correxerunt: quæ vero correctiones & præparationes non omnes in monumentis nobis fuerunt traditæ atque ad nos pervenerunt. Actuarius quandam refert præparationem, qua scilicet pars radicis fibrosa, rejecto capitulo, in aqua paululum fuit macerata, deinde cortex detractus & separatus a tenui, quæ ipsi subjacet, medulla in umbra exsiccatas, ex passo & oxymelite ad drachmam dimidiam, & quatuor obulos, h. e. quatuor scrupulos raro autem & a paucis in majori quan-

Conclusio-
nes ex ante-
cedentibus &
cautelæ circa
usum ellebo-
ri.

titate porrectus, nonnunquam cum odoratis feminibus permixtus, si vero efficacior purgatio desideraretur, cum scammonii pauxillo conjunctus. Hippocrates Libr. de victu in acutis §. XII. XIII. peplium aut sesamoides, quæ quid proprie fuerint, non certe constat, vel semina odorata roborantia & carminativa vel id genus alia junxit elleboro & ptisanam lac vel ejus serum insuper ingerendum dedit ad noxiam ellebori qualitatem corrigendam. PLINII tempore radices ellebori nigri raphanis dissectis inclusas coxerunt, ut vis earum vehementior dissipando temperaretur, & vel radices coctione temperatas vel raphanos rejectis radicibus comedendos vel decoctum vi ellebori purgante imbutum hauriendum præbuerunt ægrotantibus. Alii, ut Dioscorides sal ellebori radici admiscuerunt vel eam cum lentibus & jusculis decoxerunt & hoc decoctum ellebori viribus imprægnatum propinarunt. Excluserunt ab ellebori usu, inquit Plinius, senes, pueros, mollis ac foeminei corporis animique, exiles, teneros, sensibili natura præditos, hæmorrhagiis obnoxios, foeminas præ viris. Porro, teste AETIO Tetrabibl. Serm. III. cap. CXXI, hujus medicinæ usum evitarunt in suffusione imminente & ejusmodi capitis affectibus, qui a sanguinis congestione oriuntur, in respiratione difficili & strangulationem minitante, uteri strangulationibus & animi deliquis.

§. XIII.

Modus exhibendi radicem ellebori nigri.

Nunquam facile nostra ætate radix ellebori nigri in substantia a providis & circumspæctis medicis adhibetur ob vehementem & drasticam ejus virtutem, frequentius vero in infusis & decoctis præscribuntur ejus fibræ neque tamen solæ sed cum aliis conjunctæ, quippe quorum virtutem augendi scopo adduntur. Menstruum infusioni inserviens est frequentissime vinum cum aqua vel solum vel aqua sola vel lac, quod quidem propter vim demulcentem acrimoniam ellebori optime conducit sed saporem simul nimis nauseosum & amarum acquirit.

Reci-

Recipe fibrar. ellebor. nigri unciam dimidiam
rhabarb. elect.
fol. fenn. sin. stip. ana drachmas duas
rad. pimpin. albæ
Zedoariæ ana drachmam unam & dimi-
diam
herb. epithym.
fummit. centaur. min. ana pugillos quatuor
cardamomi
cinnamomi ana drachmam dimidiam
passular. minor. unciam unam

Concisa & contusa fiant species pro infuso vinoso
purgante, quod determinato §. LXXII. Cap. II.
Sect. I. Lib. I. Part. II. modo parandum est &
usurpandum.

Ejusmodi infusa vel ad horum exemplar concinnata in ca-
chexia, chlorosi, hydrope, scabie, lue venerea, affectibus
scabiosis & venereis, fluore albo, gonorrhoea, febribus inter-
mittentibus, præsertim quartana & quotidiana, &c. gene-
ratim in omnibus iis morbis, ubi humorum, serosorum
præsertim, magna peccat abundantia vel visciditas seorsim
vel conjunctim, & partes solidæ debilitate laborant & sti-
mulo opus habent ad robur eorum restituendum, a. b.
HOFFMANNO maxime fuerunt commendata atque opem
ferunt egregiam. Pro una dosi præscribuntur fibræ radices
ellebori nigri a drachma dimidia usque ad unam, sed raro,
ut jam monui, solæ. Usus decocti ellebori, in primis si id
vehementi & diuturna coctione paratum fuerit, suadere
nolo. Quamvis enim fortiori & longius durante ignis tor-
tura principium ellebori subtile & volatile summa efficacia
præditum in auras abigatur adeoque qualitas ejus inimica
corrigatur, nihilominus tamen, quoniam primo in coquen-
do legitimum tenere modum difficile est, deinde determi-
nari nequit, quantum virtutis remaneat in decocto, & deni-
que coctione ellebori virtus destrui potest adeoque effectus
decocti semper incertus est atque anceps, consultius est, ab
usu

usu ejus abstinere. Lenis decoctio admitti potest eam ob causam, quoniam virtutem ellebori non plenarie dissipat & destruit, sed potius mitigat & ad justos redigit limites.

§. XIV.

Extractum
ellebori nigri
ejusque
preparandi
& exhibendi
modus.

Prostat in officinis extractum ellebori nigri. Varii sunt illud preparandi modi ut cum aqua, vino, aceto, spiritu vel aquis destillatis, optime vero conficitur cum simplici aqua, si cum hac radices fibrosæ minutim concisæ fortiter decoquantur decoctum expressum & colatum igne ad debitam extracti consistentiam evaporatur atque inspissatur. Hæc coctio & evaporatio, cum drasticam ellebori virtutem immittat §. IV, diu continuari & fortiori igne administrari potest, si extractum desideratur mitius ejusque vehementia est mitiganda. Scribunt Auctores, quod hoc modo præparatum extractum, quamvis recens sit optimum, vetustate novicam & malam inducere solet indolem, &, si ultra biennium adservatum fuerit, sæpe pessimam acquirat qualitatem: id quod si verum est, nobis consilio esse potest, ut vel ad usum recens præparatum adhibeamus vel vetustum nova coctione corrigamus. Dosis a diversis allegatur diversa & Dominus GEOFFROY eam a granis quindecim usque ad drachmam dimidiam extendit, sed præstat semper in minori subsistere dosi quam majori nocere, ne dicam, quod largior ejus dosis gravissima & periculosissima excitare solet symptomata immo mortem inferre valeat, de quo conferri meretur supra allegata dissertatio, in qua multa tristissima exempla dictorum veritatem demonstrantia inveniuntur allegata. Exhibetur in forma boli vel omnium optime pilulari, præsertim cum bolorum usus apud nos fere exoluerit, pilularum forma maxime apta sit atque idonea ad nauseosum medicamenti sordorem & odorem occultandum, pilulæ successive solvantur & per intestinorum tractum devoivantur, quod operationem reddit securiorem & cum paucioribus minoribusque stipatum est molestiis. Neque convenit, id adhibere solum sed optime

optime datur cum massa pilularum balsamicarum ad mentem Hoffmanni Stahlii vel Beccheri paratarum, quarum compositionem §. XXII. Cap. V. de aloe allegavi. Tali modo adhibitum extractum ellebori virtutem pilularum resolventem stimulantem & purgantem maximopere intendit & ejusmodi pilulae cum praedicto extracto conjunctae longe praestantiorum exserunt efficaciam in omnibus iis morbis, ubi stimulantium, partes solidae ad motum excitandae, humorum motus a partibus superioribus ad inferiora revellendus, purgatio instituenda, humores serosi eliminandi, spissa & tenacia resolvenda, quorum pertinent cephalalgia serosa & pituitosa, clavus, hemicrania, apoplexia pituitosa & paralyfes, asthma humidum, catarrhus suffocativus, cachexia, hydrops & id genus alii affectus, in primis vero in fluxu menstruo & haemorrhoidali promovendo maxime salutarem & specificam quasi praestant efficaciam.

§. XV.

Ad melancholicos & maniacos purgandos solito vehementiora purgantia atque ad eorum curationem maxima virtute resolvente praedita requiruntur *resolventia* (per princip. therapeut.) motum humorum a capite versus inferiora revellentia, & atram bilem evacuantia. Iam vero pilulae balsamicae cum extracti ellebori nigri quantitate debita commixtae hos effectus producant §. XIV, quam ob rem summo cum fructu in melancholicis & maniacis affectibus possunt usurpari. Admisceri autem potest hoc extractum massae pilularum ad grana quatuor vel sex pro dosi. Neque tutum & securum est, illud solutum in forma liquida exhibere, quoniam tunc longe vehementiorem exercet virtutem quam sub forma pilulari; id quod plane non est mirandum, cum, si solutum est, iam in innumeras minimas moleculas sit divisum adeoque longe citius longeque plura in puncta actionem suam exserere debeat, quam si non solutum in forma pilulari exhibetur, utpote in qua ejus solutio successive tantum peragitur longiorique tempore absolvitur neque in tot puncta neque tot particulis simul agere potest.

De extracto ellebori pertractationis continuatio.

Nicolai mat. med. P. II. da.

Z

§. XVI

§. XVI.

Quæ præpa-
rentur ex ra-
dice ellebori
nigri ejusque
extracto,

Ingreditur radix ellebori nigri ejusque extractum tin-
cturam martis elleboratam Wedelii, quæ magnam famam
atque existimationem consecuta est & duplici modo solet
præparari vel ita:

Recipe tinctur. martis Ludovici uncias quatuor
extracti ellebori nigri drachmas duas
mixta digerantur & filtrentur,
vel hoc modo:

Recipe limatur. martis
tartari crudi ana partes duas
rad. ellebori nigri flore viridi partem unam
cum adfusa aqua digerantur, colentur, li-
quor colatus leniter inspissetur & cum modi-
ca spiritus vini quantitate ad abarcendam cor-
ruptionem commisceatur.

Hæc tinctura vi suorum *ingredientium egregie* roborat re-
solvit & purgat, adeoque mala, quæ ab *humorem spissitu-*
dine & tenacitate atque solidorum atonia oriuntur, cujus
generis sunt obstructions viscerum, malum hypochondria-
cum, melancholia, febres intermittentes, præsertim quotidi-
ana, mensium & hæmorrhoidum suppressio, cachexia, chlo-
rosis &c. egregie conducit. Ad centum & plures guttas ex-
hibita alvum solvit & si non purgandi solum sed potius alte-
randi etiam scopo destinatur, pro dosi guttæ triginta qua-
draginta vel quinquaginta bis vel ter de die assumptæ suffici-
unt. Præparari quoque solet ope spiritus vini ex radice elle-
bori nigri essentia quæ resinolam & saponaceam fixiorem
partem continet adeoque vehementer resolvit stimulat &
purgat. Celeberrimus Junckerus in *Conspectu Med. Pract.*
eam in artuum tremore, hæmorrhoidum fluxu promovendo,
cephalæa, vertigine, catarrhis, maxime laudat ac b.
Neumannus refert in *Chemia* a Zimmermanno edita, ean-
dem ab illustri Regio Consiliario intimo atque Archiatro D.
D. Horchio frequenter & exoptato cum successu usur-
pari.

§. XVII.

§. XVII.

Præparata quoque sunt olim alia ex elleboro nigro, Syrupus ut syrupus & oxymel elleboratum nec non aqua destillata oxymel & ellebori, quorum vero omnium usus hodie exoluit. aqua elleborata.

§. XVIII.

Usus ellebori nigri externus ad unguenta contra scabiem, injectiones & pessos uterinos, pulveres sternutatorios, clysteres stimulantés & revellentes summam postulat cautionem. Unguentorum contra scabiem applicatio maxima cum prudentia & circumspectione est suadenda & administranda, tantoque majori, si elleborus illa ingreditur, quanto majora damna ab ejus imprudenti usu sunt metuenda. Ad clysteres stimulantés & revellentes commode & optime extractum hodie stimuli loco additur. Ab injectionum & pessorum uterinorum ex elleboro confectorum usu abstinendum esse judico, quoniam gravia & periculosa symptomata facile accersere potest. Elleborus albus majorem vim possidet sternutatoriam, quam niger & utriusque usus ad remedia sternutationi excitandæ destinata modicus esse & summa cum cautione institui debet, si noxæ sunt avertendæ.

CAPVT XXIV.

DE

CYCLAMINE.

§. I.

CYCLAMEN, CYCLAMINUS, ARTHANITA, PANIS De radice PORCINUS, PANIS FAUNI, TUBER TERRÆ, RAPUM cyclaminis. TERRÆ, UMBILICUS TERRÆ, RAPUM PORCINUM, TERRÆ MALUM, CYCLAMEN ORBICULATO FOLIO INFERNE PURPURASCENTE C. B. P. 308. Inst. R. H. 154. CYCLAMINUS FOLIO ROTUNDIORI VULGATIOR I. B. 3. 551. CYCLAMINUS ORBICULARIS ROTUNDIFOLIUS DODON. Pempt. 337. suppeditat officinis pharmaceuticis

Z 2

radi-

radicem tuberosam, crassam, orbiculatam, aliquantulum depressam, carnosam, foris nigricantem, intus albicantem, nigricantibusque fibris præditam, saporis acris pungitivi exurentis ingrati, odoris nullius. Si recens est, valde acris est, ubi vero exliccata, nulla percipitur acredo. In sylvis Germaniæ, montibus Rhæticiis Pannonia Italia & Austria copiose crescit, apud nos colitur in hortis & floret Junio Augusto & Septembri. In usu est radix colligenda autumno.

§. II.

Virtutes &
usus radicis
cyclaminis.

Radix cyclaminis a plurimis inter purgantia vehementiora refertur & parum tutus & securus usus ejus est internus: faucium enim ventriculi & intestinorum ardorem atque inflammationem excitat. Rustici utuntur in hydrope, ictero, asthma & ad foetum pellendum hac radice in substantia ad drachmam unam, vel ad unciam dimidiam decocta cum aqua, quam bibunt, vel ejus succo recenter expresso ad drachmam dimidiam. Potentem præterea hæc radix virtutem resolventem atque emollientem possidet & propterea vel contusa sub cataplasmatibus forma vel succus ejus cum gummi ammoniaco aliisque magna virtute resolvente præditis ingredientibus in emplastri formam redactus ad tumores infarctus & obstructions partium tum externarum tum internarum ut lienis, hepatis, resolutioni resistentes, strumas, scrophulas, scirrhus emolliendos & resolvendos maximopere commendatur & ad plurima emplastra & unguenta emollientia & resolventia recipitur. Succus hujus radicis abdomini illitus alvum movet, aquas hydropicorum evacuat, menses & foetum propellit, vermes necat, atque ex eo celeberrimum illud conficitur unguentum de arthanita dictum, quod externe abdomini applicatum ad pertinaces viscerum & glandularum tumores emolliendos & resolvendos, aquas hydropicorum evacuandas, & vermes expellendos magnis extollitur laudibus, pedibus illitum alvum subducere, ventriculi regioni impositum vomitum, abdomini cathar-

catharin, & renibus applicatum urinæ fluxum movere scribitur. Quidam naturis validioribus & robustioribus in hydrope exhibent extractum hujus radicis cum spiritu vini vel aceto factum a scrupulo uno usque ad drachmam dimidiam solum in aqua cinnamomi vel alia & cum oxymelle vel sale tartari ad noxiam ejus vim corrigendam commixtum his modis:

Recipe extr. cyclam. scrupulum unum
 salis tartari grana septem vel scrupulum
 dimidium
 diacryd. sulphur. grana quinque
 oxymell. q. s.

M. f. bolus in hydrope, ubi alvus purganda
 vel

Recipe extract. cyclaminis drachmam dimidiam
 oxymellis uncias tres
 aquæ cinnamomi unciam dimidiam

Fiat haustus in hydrope,

sed præstat, cum securiora & tutiora nobis suppetant remedia, ab infecurorum usu abstinere quam hoc nocere.

CAPVT XXV.

DE

ESVLA.

§. I.

Sub esulæ nomine pharmacopæi diversis in regionibus exhibere solent diversas tithymali species frequentius apud eos occurrentes. Nonnulli radices tithymali Cyparissæ, alii radices tithymali foliis pini vel radices tithymali palustris fruticosi, multi tithymali helioscopii radices in officinis afferunt neque in eo vituperandos esse Tournefortius existimat, siquidem iisdem gaudent virtutibus. In plerisque vero pharmacopoliis duæ tantum stirpes sub esulæ nomine occurrunt nimirum **ESULA** proprie sic dicta seu **MINOR**, altera

Quænam species esulæ in officinis afferuntur.

Z 3

ESULA

ESULA MAJOR & de his fere sola tantum radix asser-
vatur.

§. II.

De esula ma-
jore,

ESULA MAJOR, TITHYMALUS FOLIIS PINI, TITHY-
MALUS PINEA LOBEL. ICON. 357. TITHYMALUS PINEUS
GERARD. TITHYMALUS PALUSTRIS FRUTICOSUS C.
B. P. TITHYMALUS MAGNUS MULTICAULIS I. B. TI-
THYMALO CYPARISSIÆ SIMILIS, PITHYUSA MULTIS
gaudet radice oblonga, pollicem crassa, intus pallida, foris
fusca, parum fibrosa, lacte acri exedente & nauseoso turgi-
da, si recens. Caules cubitales sunt, ramosi, foliis linariæ
vulgaris similis, flores lunati, fructus trigonus & tricapsula-
ris. Tota planta lactescit. J. Rajus suspicatur hanc plantam
ab auctoribus descriptam cum esula minore unam eandem-
que esse plantam, eas tamen Tournefortius distinguit, quem
hic sui secutus.

§. III.

De esula mi-
nore,

ESULA MINOR, TITHYMALUS cyparissia C. B. P. 291.
TITHYMALUS CYPRESSINUS SIVE HUMIPINUS LOBEL.
ICON. 356. ESULA OFFICINARUM CÆSALPINI 374. radice
est oblonga, minimo digito crassiori, lignosa, fibrosa, non-
nunquam serpente, saporis acris pungitivi & nauseosi, foris
fusca, intus ex flavo albescens, lacte acri turgida. Tota
planta lacte turget. Utræque hæ esulæ species hinc inde in
agris, pratis, locis sterilibus, incultis, aridis, montibus, sil-
vis &c. proveniunt sat copiose.

§. IV.

Virtus &
usus esula-
rum.

Omnia tithymalorum genera valida cathartica virtute
sunt instructa, inprimis vero lacteus eorum succus, qui in
quantitate vel exigua nunquam facile sine noxa sumi ne-
quit. Esularum paulo ante descriptarum succus ea-
dem imbuta est qualitate valdeque acris est & caustica, hinc
ad verrucas absumendas externe usurpari solet, interne ve-
ro ob noxiam indolem adhiberi nequit, utpote qua partes
adurit

adurit inflammat ingentes dolores & spasmos excitat. Utriusque esulae radices per superiora & inferiora evacuant, praecipue tamen per alvum, sed tanto cum periculo tantaque cum molestia, ut consultius sit, ab earum usu abstinere, quam eas exhibendo homines in vitae periculum conjicere mortique tradere. In cachexia, hydrope, scabie, febribus intermittentibus, ad clysteres acres vel ab empiricis vel a vulgo adhiberi solent sed nunquam sine magno periculo. Virtutem earum, si non omnem, saltem maximam federe in earum cortice, fuit observatum, siquidem, si hujus pauxillum tantum deglutitur, non urentem solum ardorem in faucibus & oesophago sed in ipso etiam ventriculo accendit, quam ob causam noxiam harum radicum qualitatem macerando eas in variis liquoribus ut aceto acerrimo, succo cydoniorum, limonum, berberum, maceratas exsiccando corrigere tentarunt, sed optima me iudice correctio est usus earum plenaria omisso. Nonnulli utuntur extracto harum radicum cum spiritu vini vel alio menstruo acido praeparato exhibendo illud ad grana quindecim vel scrupulum integrum, vel earum infuso, sed, quoniam minus tuta & secura sunt, a medicis providis & circumspicis non usurpantur.

CAPVT XXVI.

DE

SEMINIBVS RICINI.

§. I.

Sub RICINI nomine permultae seminum seu nucleorum pur- De variis ri-
gantium species in officinis occurrunt, quae ex America cini specie-
atque Indiis adferuntur. Tres vel quatuor potissimum in bus.
pharmacopoliis reperiuntur, nimirum I) RICINI VULGARIS NUCLEUS, RICINUS MEDIUS, NUCULA CATHARTICA PRIMA, CATAPUTIA MAJOR, CERVA MAJOR & GRANUM REGIUM II) FABA PURGATRIX INDIE OCCIDUAE NUCULA CATHARTICA ALTERA, RICINI AMERICANI MAJO-

MAJORIS vel potius RICINOIDIS AMERICANÆ NUCLEVS
CVREAS dictos. III) AVELLANA PVRGATRIX NOVI
ORBIS, NVCVLA CATHARTICA TERTIA, AVELLANA
PVRGATRIX C. B. P. 418. IV) GRANA TIGLIA, NVCV-
LA CATHARTICA QVARTA, RICINI INDICI SEMINA,
PINEI NVCLEI MOLVCCANI SIVE PVRGATORIL

§. II.

De prima ri-
cini specie
feu ricini
vulgaris nu-
cleo.

RICINI VVLGARIS NVCLEVS §. I. num. I. est semen
oblongum, ovalis figuræ, una parte gibbum, altera depres-
sum, faba minus, capitellum seu umbilicum in vertice ge-
rens, sub putamine tenui, fragili, lituris nigricantibus & albi-
dis ornato glabro nucleum bipartitum album pinguem sapore
subdulci acri nauseoso continens. Tria semina in uno fructu tri-
gono *tricapfulari* & molliter echinato continentur. Planta,
quæ hos gerit fructus, dicitur Ricinus vulgaris C. B. P. 432.
Ricinus sive Palma Christi vel Kiki Gerard: Nambu Guacu
sive Ricinus Americanus Pison. 180: Avanaçoe sive Citava-
nacu Hort. Malab. 2. 57. Caule, uti scribit Geoffroy, assur-
git firmo, geniculato, cavo, trium quatuor & plurium cu-
bitorum, superius ramoso, foliis ficulneis similibus, sed ma-
joribus, in ambitu digitatim incis, ferratisque segmentis,
glabris, teneris & ad tactum mollibus, obscure virentibus,
nervosis, longis pediculis innixis. Flores longa serie thy-
soide surculo peculiari in ramorum extremitatibus racema-
tim insident staminei, plurimis scilicet staminibus constan-
tes brevibus, albidis, ex calyce surgentibus quinquifido ex-
viridi albente, verum steriles sunt. Embryones enim fru-
ctuum inter eos nascuntur subrotundi, virides, cinabris
umbilicis insigniti & deinde abeunt in fructus uncialibus
pediculis innixos, trigonos, molliter echinatos, nigricantes,
magnitudine avellanæ, ex tribus capsulis compositos axi
affixis; in quibus nucleæ reconduntur ovatae, nonnihil de-
pressæ, crassiusculum quoddam capitulum seu umbilicum
albicantem in vertice gerentes, & parte inferiore, qua stylo
accumbunt, pellicula albicante tenuissime obductæ, con-
stantes

stantes ex putamine tenui, ex cinereo & nigro vel spadiceo eleganter maculato & medulla candida, solida, substantia amygdalæ haud ab simili, oleaginosa, alba cuticula circumvestita, sapore subdulci acri & nauseoso. In Aegypto & variis orientalibus & occidentalibus regionibus frequens nascitur.

§. III.

Ricini semina oleo dulci temperato copioso & substantia acerrima & maxime caustica, ut fauces exurat inflammer & constringat, gaudent. Praescribuntur in substantia a granis decem usque ad viginti, in emulsione a drachma dimidia usque ad unam, sed suadeo, ut omnes ab eorum usu plane abstineant, qui alios vitæ periculo subijcere nolunt. Vehementissima enim & periculi plenissima sunt cathartica, nam in admodum exigua quantitate assumpta insignem ardo-
rem, inflammationem & spasmodicam constrictionem excitant, quin OVIEDUS historiae Indicae scriptor refert, quosdam Ricino Indico sumto interiisse & PETRUS CASTELLUS epistol. medic. 252 confirmat, ejus usu aliquos in extremum vitæ periculum fuisse adductos, narratque, juvenem novendecim annos natum, robustum, gravitate & dolore capitis affectum, qui ricini Indici granum dimidium sumsit manducavit & deglutivit, ventriculi inflammationem sibi accersisse & nono die diem obiisse supremum. Prisci quidem medici noxiam ejus qualitatem tostione & assatione corrigere tentarunt & Wilhelmus Piso tincturam ex ricini granis cum spiritu vini extractam proponit tanquam minus periculosum medicamentum, sed omnes correctiones, si non irritæ, saltem minus tutæ sunt & securæ, quam ob rem, cum nobis meliora & ad usum tutiora suppetant remedia, prudentis est, horum seminum usum rejicere.

§. IV.

Oleum ricini, de quo hic sermo est, expressum ad sustinendam lampadam flammam adhibetur & a cochleari dimidio
Nicolai mat. med. P. II. da. A a *Olei ricini expressi virtus & usus.*

dio ad integrum interne sumtum purgare, externe vero applicatum paralyfi mederi dicitur. Optime digerit, inquit Galenus, cum subtiliorum sit partium quam oleum commune. Teste Pisone in usu est quotidiano contra affectus frigidos, tum internos, tum externos & laudatur externe adhibitum ad obstructions & tumores resolvendos, tinnitum & furrum aurium curandum, ventris tormina & flatulentias discutiendas, vermes expellendos, varias cutis maculas delendas, rineam & scabiem sanandam pediculösque necandos. Dioscorides refert, hoc oleum aquas & lumbricos expellere; quod a Pisone quoque confirmatur. Tres, inquit, vel quatuor guttulæ ex conveniente liquore per os vel anum exhibitæ sanant frigidos articularum affectus & simul alvum laxant. STUBBES vero Medicus Anglus in Actis Philosophicis Anglicis num. 36. asserit, expressum ricini oleum nullam omnino vim catharticam possidere, si vel maxime integri cochlearis mensura una vice deglutiatur vel trium per anum injiciatur. A providis & circumspèctis medicis plane non usurpatur.

§. V.

Foliorum ricini virtus & usus

Folia ricini virtute vulneraria gaudere dicuntur. Matthioli serum lactis, in quo folia ricini macerata fuerant, hydropicis felici cum successu ad uncias sex exhibuisse testatur & Piso eadem folia aqua vel aceto macerata herpeti aliisque hujus generis vitiiis cutis mederi post Dioscoridem asserit.

§. VI.

De ricino Americano.

Nucula cathartica altera, Ricini Americani majoris vel potius Ricinoidis Americanae nucleus Cureas dictus, faba purgatrix Indiae occiduae est semen oblongum, ovalis figurae, fabae minoris magnitudine, una parte convexum altera depressum, includens sub pellicula corticosa tenui duriuscula nigra nucleum candidum oleaginosum bipartitum saporis subdulcis acris & nauseosi. Planta dicitur Ricinoides Americana gossypii folio Tournef. Instit. Rei Herbar. 656: Ricinus Americanus semine nigro C. B. P. 432: Munday

Munduy Guacu Brasiliensibus Marcgrav. 96. Pison. 179. In arboream magnitudinem & molem, juxta descriptionem Domini Geoffroy in Tractatu de Materia Medica, medio-crem tamen solita est excrescere hæc planta in Americanis regionibus, patula, ligno molli, meduloso & fragili lacte-oque succo acri turgido. Rami ejus multi, folia in ramis copiosa inordinatim nascuntur gossypii foliis non absimilia glabra nitida & saturate virentia. Circa ramorum summitates pedamenta quædam elevantur inæqualia, semipedem quandoque alta, quæ copiosissimos flores velut in umbellam digestos gestant sed parvos, e viridi albescentes, rosaceos, quinque petalis constantes in orbem positos, deorsum revolutis, calyci multifolio insidentes, staminibusque plenos brevibus & albidis, verum steriles sunt. Embryones enim inter eos nascuntur calyce obvoluti abeuntque deinde in fructus, nucis juglandis adhuc virentis magnitudine & forma, unciam superantes, turbinatos & utrinque acuminatos tres aut quatuor simul appendentes, dum teneri sunt, saturate virentes, deinde nigros, echinis carentes, in tres capsulas fissiles, in quibus singulis semen octo lineas longum, quatuor latum, ovale, dorso convexum, altera parte depressum & nonnihil angulosum, nigro putamine sed tenui circumdatum, intus alba tenera & subdulci medulla repletum.

§. VII.

Hujus ricini semina insigni pollent virtute purgante per superiora & inferiora eaque ricini vulgaris semen superant, siquidem tria vel quatuor ejus semina sumpta ventriculum atque intestina ita adoriuntur, ut vitæ periculum accersant. Ceterum omnia, quæ de viribus & usu seminum ricini vulgaris adducta sunt §. III. de hisce quoque valent, & oleum eorum itidem adversus morbos a causa frigida, tumores & flatus discutiendos, nec non hydropis varias species laudatur, si ventre illo inuncto, aliquot guttæ in vino vel alio liquore conveniente sorbentur vel in clystere applicatur. Artuum porro contracturæ & viscerum obstructionibus mederi, al-

De seminum ricini Americani majoris virtutibus & usu.

vum purgare, vermes expellere, in aurium doloribus & sordiditate conducere, ulcera capitis pforas & omnia vitia cutis curare perhibetur, si externe adhibetur ad partes eo inungendas vel alio modo, sed nemini usum ejus suadere possum, cum drastricticum minus tutum & periculi plenum sit medicamentum.

§. VIII.

Nucula cathartica tertia quid sit.

NUCULA CATHARTICA TERTIA, AVELLANA PURGATRIX C. B. P. 418, AVELLANA PURGATRIX NOVI ORBIS J. B. J. 322. est semen magnitudine avellanæ, subrotundum & quasi triangulare, sub putamine tenui pallido & fusco includens substantiam candidam medullosam firmam subdulcem nec acrem avellanæ sapore haud absimilem. Planta dicitur Ricinoides arbor Americana folio multifido Tournef. J. R. H. 656: Ricinus Americanus tenuiter diviso folio Breyn. Cent. I. 116. Hujus plantæ semina non minus purgant quam reliquarum specierum & cum iis ratione virtutum conveniunt.

§. IX.

Granorum tilli & ex iis præparatorum virtutes & usus.

NUCULÆ CATHARTICÆ QUARTI GENERIS, RICINI INDICI SEMINA, PINEI NUCLEI MOLVCCANI sive PURGATORII, GRANA TIGLIA, GRANA TILLI sunt semina oblonga, ovalia, una parte gibba, altera nonnihil plana, quatuor levioribus angulis notata & includentia sub pellicula corticosa cinerea nucleum albicantem pinguem oleosum sapore acri exurente & nauseoso. Tanta gaudent acrimonia, ut fauces os & reliquas partes internas adurant atque inflamment, & insigni cum vehementia molestia ac periculo per superiora & inferiora evacuant, ut ipsam colocynthidem superent & vitam sanitatemque summo exponant periculo. Cortex blandius purgat quam substantia interior & vis drastrictica sedet concentrata in foliolis istis seminalibus, quæ in media granorum substantia latent, ut & in oleo, quod expressione elicitur. Nonnulli ea in forma pilularum præscribere & corrigere tentant coctione vel maceratione in

in aceto vel urina puerorum vel conjunctione cum Zingibere, opio, saccharo saturni, succo glycyrrhizæ aliisque dulcibus viscosis vel aromaticis. Datur integra substantia nucleorum, rejecto cortice exteriori, licet virtute purgante non sit destitutus, a granis tribus ad quinque & unumquodque granum sedem moliri dicitur unam, si aqua vel jusculum superbibatur, ita tamen, ut grana tria plerumque quinque efficiant feces & alvus statim sistatur, si superbibatur largior aquæ frigidæ potus vel pedes vel manus aqua laventur frigida vel hæc naribus admoveatur. Exhibentur duo folia seminalia fructus medio inclusa vulgo germen vel cyma dicta ad granum unum vel duo, oleum granorum tilli expressum ad granum unum robustissimis cum oleo ex ricino vulgari expresso, & extractum eorum cum spiritu vini præparatum a granis tribus ad quinque. Petr. Borellus Cent. III. observ. XXIX. p. 221. oleum granorum tilli expressum, si ad guttas duas potui infundatur vel jusculo, facilem producere purgationem asserit ejusque usus externus est frequentior ad alvum obstructam referendam, si umbilicus inungitur guttis ejus duodecim solis vel cum aliis mixtis, ad ani carunculas exedendas, item ad alvum movendam, si odor ejus naribus excipitur. Conficitur ab Indis ex eo pomum regium catharticum, dum in sufficienti ejus quantitate pomum citreum vel aurantium per mensem integrum maceratur, postea exemtrum pulvere santali citrini adspargitur, & si manibus affricatur vel naribus admovetur ejusque odor fortiter attrahitur, paulo post alvum movere dicitur. Hæc omnia num veritati sint consentanea & experientiæ respondeant, aliis me sagacioribus judicandum relinquo, sed hæc ita se habere, nihilominus tamen nil nisi drasticam corpori humano noxiam & inimicam granorum tilli & ex iis præparatorum indolem manifestant, adeo, ut medicus prudenter agat, si ab eorum usu plenarie abstinet, & eam ob causam, cum tutiora prosint, adhiberi non solent.

§. X.

De planta,
quæ grana til-
li gerit, ejus-
que ligno.

Planta, quæ grana tilli profert, dicitur Ricinus arbor fructu glabro grana tilli officinis dicto Parad. Batav. Prodrom. Ricinus Indicus arborefcens grana Tiglia dictus offic. Lignum Moluccense foliis malvæ, fructu avellanæ minore, cortice molliori & nigricante: Pavana incolis C. B. P. Pinus Indica nucleo purgante ejusdem: Cadel-avenacu Hort. Malab. 2. 61. saltim Paulus Hermannus & Rajus hæc nomina tanquam ejusdem plantæ synonyma proponunt. In Malabar & aliis Indiæ orientalis locis colitur tantique æstimatur ab incolis, ut peregrinos ne ad ejus conspectum quidem admittant. Lignum hujus arboris est spongiosum, leve, rarum, pallidum, tenui cortice cinereo obductum, saporis acris mordacis & caustici, saporis nauseosi. Recens & adhuc vegetum magna cum vehementia per superiora & inferiora evacuat & sæpius excitat inflammationem. Siccum minorem exferit virtutem evacuantem, in minori dosi sudorem elicit & in hydrope, leucophlegmatia & multis morbis chronicis habetur & usurpatur ut specificum. Laudatur quoque adversus quævis venena tum externe tum interne & eam ob causam adspergi solet animalium venenatorum moribus. Pro scopo purgandi datur recens in substantia ad scrupulum unum vel drachmam dimidiam, vetustum vero ad drachmam integram, in infuso & decocto ad unciam dimidiam. Jungitur mellitis saccharatis vel passulis, Zingiberi vel aliis purgantibus, quibus ejus virtutem vel corrigere vel augere intendunt, & decoctis vel infusis sudoriferis loco stimuli additur. In passione hysterica sumunt Indi radicis curcumæ drachmam unam ligni hujus drachmam dimidiam redigunt in pulverem pro tribus dosibus cum infuso Thee vel lavendulæ exhibendum sed de hominum & ægrorum salute solliciti & prudentes medici illud adhibere non solent.

CAPVT

CAPVT XXVII
 DE
 LAUREOLA
 ET
 COCCOGNIDIO.

§. I.

DUPLEX in officinis asservari solet laureola, una, laureola mas, altera laureola femina. Hæc posterior dicitur etiam Mezereon Mezereum Offic: Chamelæa, Thymelæa lauri folio deciduo five laureola femina Tournefort Inst. Rei. Herb. class. 20. S. I. G. II: thymelæa folio deciduo, flore purpureo, officinis laureola femina C. B. Pin. 462. laureola folio deciduo five Mezereon Germanicum I. B. 1. 566: chamelæa Germanica. Dodon. Pempt. 364: chamædaphne five pusilla laurus Advers. Lob. Icon 397: piper montanum Gesneri &c. Laureolamas vocatur quoque laureola semper virens & daphnoides off: thymelæa lauri folio semper virens: laureola semper virens flore viridi C. B. P. 462: laureola semper virens flore luteolo I. B. 1. 564. Utraque laureola in montibus & collibus sylvosis sylvisque opacis fruticat, primo verè floret, antequam folia protrudit, & baccae autumnò maturefcunt, speciatim laureola mas ex radice lignosa, lenta, crassa, longa & multiplici multis stipitibus lentis subcinereo cortice vestitis fruticat, ad cubitos duos assurgens, foliis lauri sed minoribus ad majoris myrti folia accedentibus, semper virentibus, nigricantibus, crassis, glabris, nitidis, utrinque acutis plurimis circa ramulorum fastigia. E foliorum sinibus egrediuntur pediculi unciales, crassiusculi, foliolis aliquot concavis velut toridem squamis vestiti & in fastigio flores sustinent monopetalos, e luteo virescentes posterius fistulosos, antè in quatuor lacinias acuminatas divisos, calyce carentes, cum pistillo abeunte in baccam olivæ forma sed longe minorem, primum viri-

Laureola officinalis quid & quotuplex sit.

viridem, per maturitatem nigram, in qua latet nucleus unus durus, cannabis femine paulo longior, medulla interiore candida. Laureola femina multis etiam stipitibus fruticat ad trium cubitorum altitudinem assurgentibus lentis, teretibus, fractu contumacibus, cortice duplici, exteriori cinereo tenui & interiori extus virente intus vero albicante obductis. Folia e tuberculis plura ab eodem exortu oriuntur, foliis laureolæ maris minora, tenuiora, molliora, nec tam obscure sed potius pallide virentia, nec ita splendentia. Flores ejusdem sunt formæ sed purpurei, ex pallido rubicundi, ratione coloris ad flores persicorum accedentes, suaves, longe elegantiores & boni odoris cum staminibus aliquot croceis. Baccæ primo virides sunt, postea evadunt rubræ & tandem per maturitatem fuscæ & nigræ, præterea eadem, qua baccæ laureolæ maris, gaudent indole magnitudine & figura.

§. II.

Vires & usus partium laureolæ. Utriusque laureola femina folia & tam stipitum quam radicum cortices tanta acrimonia atque adeo fervida & urente qualitate gaudent, ut masticantis os & fauces adurant, inflamment, constringant & sensum ardoris excitent diu multumque durantem, ad ventriculum & intestina delata vomitus, cardialgias, spasmos & dolores vehementes, arroffiones, inflammationes, hæmorrhagias, hypercatharses & virium defectum producunt. Eam ob causam nonnulli hæc corrigere tentarunt macerando in aceto, succo mali cydonii, Punici, portulacæ vel mucilage feminis psyllii vel vino vel alio modo sed irritò plane conatu, siquidem hujus plantæ folia cortex & baccæ, quomodocunque præparentur vel corrigantur, malignitate sua penitus privari nequeunt, quam ob rem jure meritoque a medicis prudentioribus & salutis ægrorum studentibus rejiciuntur ut noxia, consentientibus ipsis Mauritanis, qui has plantas terræ leones & plantas viduificas cognominant.

§. III.

§. III.

Baccæ, grana, fructus, vel quodcunque aliud nomen Coccognidii tibi arrideat, laureolæ seu mezerei dicuntur vulgo *cocco-* descriptio.
GNIDION, ab aliis semina coccognidii grana coccognidii. Magnitudine & forma referunt grana piperis & tribus circumdantur corticulis, prima exteriori *fulca*, altera huic subjacente *glabra viridescente splendente tenuissima & tertia* eaque ultima *nigricante*. His corticulis inclusus hæret nucleus internus magnitudine semen cannabis æquans, & si recens est, *albus*. Optimum vel potius pessimum coccognidium affertur ex Italia. Mala & deleteria virtus coccognidii non tam in duabus corticulis exterioribus quam potius in interno albo nucleo maxime concentrata hæret neque coccognidium gustu exploratum semper statim in initio, sed plerumque postea brevi tempore præterlapsò dolorem urentem atque ardentem excitat, qui per longius tempus durat neque facile tolli potest, quomocunque id tentetur.

§. IV.

Ex analysi chemica, quam cum coccognidio instituit *Partes con-*
b. Neumannus, vide ejusdem *Chemiam Medicam Dogma-* stitutivæ
tico-Experimentalem a Dom. D. Kessel editam Vol. II. coccognidii.
Part. I, apparet, illud constare maxima ex parte ex terreis partibus non solubilibus in aqua & spiritu, siquidem harum quatuor drachmæ cum dimidia in uncia una coccognidii continentur. Porro experiundo deprehendit, quod præter memoratas partes terrestres unciæ uni coccognidii quinque scrupuli cum dimidio & grana septem partium gummosarum, & quinque scrupuli & dimidius partium oleosarum insint. Obtinuit ex uncia una coccognidii ope spiritus vini rectificatissimi duos scrupulos extracti resinosi & partes quoque vere & manifeste salinas item paucam aquam deprehendit. Uncia una coccognidii dedit extracti aquosi secundi duos scrupulos & grana tredecim & extracti spirituosi secundi scrupulos quatuor & grana octo.

Nicolai mat. med. P. II. da.

Bb

§. V.

§. V.

Quantitas &
qualitas par-
tium salina-
rum cocco-
gnidii.

Partes coccognidii salinae ex majori ejus quantitate separari & separatae sub forma salis visui sisti possunt, quod vero cum minori coccognidii copia non aequè succedit, utpote cujus partes salinae, si ea infundendo digerendo & extrahendo tractatur, una cum aliis partibus simul extrahuntur extractisque manent immersae. Si gustu explorantur, non acres & causticae deprehenduntur neque talem, qualem coccognidion, excitant saporem & sensationem sed sapore ad sal-culinare accedunt.

§. VI.

Quantitas &
qualitas par-
tium oleosa-
rum cocco-
gnidii.

Oleosae coccognidii partes indolem & naturam olei expressi habent & ab aliis partibus probe separatae insipidae sunt *instar olei amygdalarum dulcium*. B. Neumannus ex quatuor coccognidii uncias praedicti olei expressi unciam dimidiam & alia occasione ex *coccognidio longe majorem* olei quantitatem allegata §. IV. obtinuit, nihil vero olei aetherei ipsi inesse deprehendit.

§. VII.

Aqua destil-
lata cocco-
gnidii qualis.

Aqua coccognidii destillata saporem & odorem exhibet sed non oleolum. Odor ejus est ingratus & nauseosus *instar herbae hyoscyami*.

§. VIII.

Substantia
coccognidii
acris ardens
ubi resideat.

Substantia coccognidii acris ardens adurens & mordax neque in partibus ejus terrestribus non solubilibus, neque gummosis & pure oleosis, neque salinis & aqueis sedet, uti apparet ex supra allegatis §. IV - VIII. Cum igitur praeter has partes non nisi resinosa coccognidio insint §. IV, ut in his sedem suam habeat substantia ejus acris ardens & mordax necesse est. Praecipue vero in partibus resinosis subtilioribus & tenerioribus haeret, quarum non magna est copia. Si harum granum tantum dimidium cum oleo coccognidii expresso per se insipido commiscetur, valde acrem causticam & urentem acquirit qualitatem, easque inprimis ex solutio-

lutione coccognidii spirituosa lubenter & copiose in se recipit. Partes coccognidii oleosae intime cum aliis ejus partibus, praecipue resinosis, sunt commixtae, id quod exinde patet, quoniam ex eo cum partibus resinosis ope menstrui spirituosissimi extrahi possunt.

CAPVT XXVIII.
DE
E V P H O R B I O.

§. I.

Euphorbium ab Euphorbo Jubae Regis Mauritanorum Euphorbium Medico & Antonii Musae, qui Augusti Caesaris Archia-ter fuit, fratre ita dictum est substantia gummosa & resinosa in guttas vel lacrymas ex albido flavescentes, splendidas, variae figurae ut rotundas, oblongas & ramosas, intus cavas concreta saporis acerrimi exurentis nauseosi, odoris expers.

§. II.

Bonum euphorbium debet esse a sordibus & materiis heterogeneis purgatum, si non perfecte, quodammodo tamen pellucidum, album vel ad summum ex flavo albidum, siccum, friabile. Plerumque spinas semina lapillos arenam aliasque materias heterogeneas habet commixtas.

§. III.

Permultae dantur plantae species, quae euphorbium largiuntur, siquidem a Viro summo Boerhave duodecim plantarum species euphorbium suppeditantes aliaeque plures in Actis Academiae Regiae Scientiarum Parisiensis ann. 1720. & a Commelino in ejus scriptis sunt memoratae, & quamvis nondum adhuc certum est, num euphorbium, quod in nostris profertur officinis, tantummodo ex una eademque proveniat planta, nihilominus tamen hoc extra omnem positum est dubitationem

nem & Rajus Boerhave & Morison confirmant, quod illa species plantæ, quæ maximam euphorbii copiam largitur, fit & dicatur euphorbium, cerei effigie, caulibus crassioribus, spinis validioribus armatum Breynii Prodrum. II. Est Euphorbium cerei effigie Hort. Amstelod. Part. I: tithymalus Mauritanicus, aphyllus, angulosus, spinosus, ex quo Euphorbium officinarum Horti Lugd. Euphorbium vero verum antiquorum Raji & Horti Amstelodam. est illa species euphorbii, quæ in Horto Malabarico Schadidacalli, a Domino d' Isnard Euphorbium trigonum, spinosum, rotundifolium, & a Breynio Euphorbium Indicum, Opuntiaæ facie, caule geniculato triangulari dicitur. Tournefortius dicit in Tractatu de Materia Medica euphorbium esse fruticem hominis longitudinem superantem, cujus radix crassa exterius fusca interius albicans existit. Truncus est nodosus plenusque spinis, foliis vestitur rotundis sed paucioribus. Floribus gaudet pentapetalis solidis & brevibus e viridi albicantibus. Fructus est triangularis in tria loculamenta divisus, unico foeta semine. Tota planta lacte turget acri & corrosivo. Crescit Euphorbium in Africa, præsertim in Lybia in monte Atlas. Incisa planta fundit euphorbium, quod in glebas variæ figuræ & magnitudinis ut rotundas, oblongas pisco æquales vel majores intus cavas concrevit. Non est succus inspissatus, id quod ex eo patet, quoniam inspissatio artificialis ejusmodi glebas intus cavas non producit, nec sarcocolla, utpote quæ euphorbio longe carior est, nec succo tithymali adulteratus, sed est potius ipse succus speciei tithymali.

§. IV.

Cæustica &
acerrima en-
phorbii qua-
lites.

Euphorbium naribus admotum sternutationem, neque minus cuti applicatum ruborem tumorem dolorem ardentem inflammationem & vesicas excitat, linguæ admotum eadem producit phaenomena, quam ob rem jure meritoque inter rubefacientia & vesicatoria refertur. Ex his omnibus patet, euphorbium principio summæ activitatis subtilissimo acerrimo caustico inflammante & arrodente esse præditum. Eam ob causam non sine magna molestia terendo in pulverem

rem

rem redigi potest: nisi enim sub tritura vultus nares & oculi probe defenduntur, magnas pollen & volatilis substantia euphorbii excitat molestias & periculosa symptomata, ut oculorum inflammationem, dolorem, sternutationem, quæ vix coerceri potest, narium ardorem & id genus alia mala.

§. V.

Extractio euphorbii aquosa & spirituosâ æqualem extracti quantitatem largitur, quod patefacit, illud esse gummi-resinam. Caustica acredo maxime in partibus hæret resinosis. Infusum enim spirituosum tam fervida gaudet acrimonia, ut piperis acerrimi instar, licet portiuncula vel minima degustetur, linguam, palatum, fauces & labia vehementissime urat, mordeat & pungat, immo inflammet. Tanta præterea ardor inhæret pertinacia, ut, quæcunque adhibeantur, non tam cito extingui queat. Extractum spissum colore pallide aureo & pari immo majori quam infusum acredine est præditum. Infusum aquosum, quod colorem pro diversitate euphorbii varium modo flavescens modo brunneo-rubescens habet, remissius est, linguæ saporem amarum, cum leni duntaxat acredine mixtum, imprimit, sub evaporatione constanter subtilem halitum acrem emittit, qui naribus exceptus pruritus & sternutationem excitat; unde patet, hoc principium esse volatile. Extractum ad justam consistentiam redactum & prorsus refrigeratum odore caret & moderata duntaxat amaritæ & acredine est præditum. Sub initio degustationis acredo vix sentitur, postea autem fortior evadit & linguam ac fauces satis diu ardore quodam ac subtili punctura, quamquam longe mitiori, quam infusum & extractum resinosum, afficit. Denique notandum est, quod omnia posteriora extracta tam resinosa quam gummosa prioribus & gummosa resinosis longe inferiora sint acrimonia.

§. VI.

Ob indolem causticam, inflammantem atque erodentem euphorbium nullo modo interne adhiberi potest tuto. Nonnulli

Bb 3

Ufus euphorbii qui-

quidem noxiam ejus qualitatem corrigere tentarunt per acida, ut acetum, succum citri, spiritum vitrioli, alii per alcalica, ut oleum tartari per deliquium, spiritum falis ammoniaci, multi per oleosa & mucilaginosam, ut oleum amygdalarum dulcium, gummi tragacantha, quidam tostione affatione solutione aliisque modis, sed omnibus correctionibus, cujuscunque sint generis & modi, nulla fides est habenda. Immo externus euphorbii usus non minorem postulat cautionem, imprimis, si ad remedia sternutatoria in pertinaciarum obstructione, mucii visciditate, serosis & pituitosis capitis affectibus chronicis atque rebellibus haud raro proficua & exhibenda adhibetur. Unguenta quoque & emplastra ingreditur rubefacientia & vesicantia in paralyti & affectibus soporosis applicanda, nec contemnendam exserit in carie ossium & tumoribus scirrhostis malignitatis canerosae adhuc expertibus utilitatem, si prudenter adhibetur. Ad cariem ossium tollendam vel essentia vel pulvis ejus isque vel solus vel, quod melius est, cum pulvere radice iridis Florentinae & mastiches mixtus, ad tumores vero scirrhostos resolvendos in oleo lini olivarum vel amygdalarum dulcium solutum adhibetur & Hermannus hoc remedio tumores scirrhostos brevi tempore ut tribus vel quatuor diebus sustulit. Essentia praeparatur ex euphorbio ope spiritus vini rectificatissimi digerendo & ad usum externum in carie ossium adhibetur. Extractum resinofum ex euphorbio praeparatur vel modo ordinario vel ex euphorbio ope aceti rosarum antea extracto, qua ratione evadit mitius. Ad oleum euphorbii quod attinet, hoc duplex est, unum, quod est usitatissimum & in officinis reperitur, dicitur oleum euphorbii correctum & praeparari solet ex euphorbii pulvere ope coctionis cum olei cheirino vel majoranae, interdum addito vino, sed haec coctio hic noc quadrat & praestat, hoc oleum sine coctione & vini additamento, sola tantum infusione cum oleis praedictis praeparare. Alterum euphorbii oleum, quod in officinis non prostat & pro chirurgico usu paratur, conficitur ex olei terebinthinae uncia una, spiritus vini dra-

chma

chma una & euphorbii drachma dimidia. Qui in carie ossium non essentiam sed pulverem euphorbii adhibent hoc utuntur vel solo vel cum pulvere iridis Florentinae & mastiches spiritu vini rectificato irroratis, & qui euphorbium scopo errhino ptarmico usurpant, vel pulveris euphorbii scrupulum unum miscent cum dimidia vel integra uncia radice iridis Florentinae, vel, si iis forma liquida placeat, drachmam euphorbii dimidiam vel integram coquunt cum aquae simplicis vel liliorum convallium vel majoranae libra una & hujus decocti guttas aliquot naribus admovent vel iis attrahi jubent.

CAPVT XXIX.

DE

RADICE POLYPODII.

§. I.

Radix polypodii est minimi digiti crassitie, foris rufescens, intus herbacea ex viridi pallefcens, multis nodis & topodii quæ & phis quasi acerabulis geniculata, odoris debilis ingrati, faqualis sit. poris nauseosi ex dulci acriusculo & subadstringente compositi. Planta est epiphyllispermos & in antiquis saltibus saxorum, in opacis sylvis & montibus ad petras muscidas, inter fissuras rupium musco obductarum, inprimis vero ad radices caudicesque vetustos arborum fagi, coryli & quercus nascitur. Optimum habetur illud polypodium, quod ad radices vel truncos quercuum annosarum accretum reperitur.

§. II.

Radix polypodii examini chemico subjecta exhibet partes resinosas, gummosas & saponaceas fixiores. Infusum ejus aquosum colore splendet saturate aurantio ad brunnum paululum inclinante, odorem spirat nauseosum & linguæ dulcem duntaxat inprimit saporem. Extractum inde paratum coloris est brunnei saporis dulcis ac parum adstringentis, odoris

ris

ris nullius. Infusum spirituosum colore flavo, odore ingrato & majori, quam aquosum, dulcedine cum debili acredine mixta pollet. Post inspissationem extractum largitur colore brunno ad rubrum nonnihil inclinante, odore debili nauseoso, sapore austeriusculo adstringente subacri ac parum amplius dulci præditum. Hæc experiundò sic deprehendit Excellentissimus Cartheuserus, cujus Fundamenta Materiæ Medicæ Part. I. Sect. VIII. Cap. III. conferantur.

§. III.

Virtutum
polypodii
deductio ex
partibus ejus
constitutivis.

Radix polypodii vi partium saponacearum fixiorum §. II. virtutem possidet resolventem §. CCCCXCVIII. Sect. VI. Part. II, vi partim resinosarum §. II. stimulantem roborantem resolventem & calefacientem §. CCCCXCVII. Part. I. sed omnes hæc virtutes ab admixtis gummosis partibus §. II. temperantur & mitigantur §. CCCCLXXII. Sect. VI. Part. I. Vi omnium harum partium lenem producere potest purgationem §. XXV. XXVI. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Cum enim partes resinosæ & saponacæ fixiores resolvant & stimulent, alvum subducere possunt §. XXV. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II, & gummosæ partes vi visciditatis suæ adhærendo intestinis eorumque ductus & vasa, obstruendo eundem exserere possunt effectum §. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. quod etiam de reliquis partibus valet, quatenus sunt viscidæ.

§. IV.

Ubi profit
radix poly-
podii.

Cum radix polypodii virtute leniter stimulante roborante resolvente & blande purgante sit prædita §. III, in omnibus iis morbis & affectibus conducatur necesse est, in quibus alvus non rite suo fungitur officio & ad id est reducenda, partes solidæ atonia laborant & fluida spissæ sunt & tenacia, cujus generis sunt cachexia, malum hypochondriacum, icterus, melancholia, viscerum ut renum hepatis & lienis, glandularum mensium & hæmorrhoidum obstructions febresque intermittentes. Maxime landatur hæc radix in tussi, catarrho

tarrho & asthma neque hæc laus destituitur fundamento, quoniam his in affectibus mucus viscidus & tenax est resolvendus & ad expectorationem aptus reddendus, humorum serosorum ad pulmones congestio purgatione mitiganda, pulmonisque tonus debilitatus roborandus, quæ omnia præstat radix polypodii §. III. Vi virtutis resolventis §. III. diureticum quoque exferere potest effectum §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I, qui ei quoque a medicis attribuitur, quam ob causam hoc etiam respectu in morbis prodesse potest. Vix sola exhibetur sed cum aliis in decoctis & infusis ad unciam dimidiam & ultra.

CAPVT XXX.

DE

CVSCVTA ET EPITHYMO.

§. I.

Duplex in officinis occurrit cuscuta, major & minor, quæ Cuscuta quæ posterior etiam epithimum vocatur. Utræque plantæ qualis & sunt singulares, quæ radicibus suis gaudent, quam primum ^{quotuplex} e semine erumpunt, quæ vero aridæ fiunt & pereunt, ^{fit.} quando cuscutæ capillamenta vicinas amplexantur plantas. Foliis destitutæ sunt nec aliud proferunt nisi capillamenta subrubentia, fidibus testudinum non absimilia, saporis acris & subadstringentis, quæ tuberculis quibusdam veluti cotyledonibus radicum locum sustinentibus ita figuntur in corticem vicinarum plantarum, ut vasa succum nutritium vehentia lacerent, quam ob causam jure meritoque ad plantas parasiticas recenseri debent. Flores sunt monopetali albi vel subrubentes campaniformes multifidi urceolis similes per capillamenta digesti, ex quorum calyce surgit pistillum posticæ floris parti instar clavi infixum, quod deciditibus floribus abit in fructum subrotundum, angulatum, monocapsularem, transversim in duas partes hiantem, seminibus tenuissimis foetum. E semine in terram decedente quoran-

Nicolai mat. med. P. II. da.

Cc

nis

nis se renovant cuscute. Proprie sic dicta cuscuta est ea, quæ lino adhæret & quæ aliis adnascitur plantis, ab iis suam accipit denominationem, & , prout thymo lavendulæ & marrubio adhæret, dicitur epithymum, epilavendula, epimarrubium, & a plantis, quibus adhæret, qualitates & vires mutuari dicitur pro plantarum diversitate varias. Sic, quæ lino implicatur, humidior, quæ genistæ adhæret, urinam potenter movere, quæ rubiæ infidet, adstringendi facultatem admixtam habere, quæ in urtica nata, urinæ pellendæ efficacis dicitur: quæ num solido nitantur fundamento, aliis dijudicandum relinquo. Cuscuta nostras diversis adnascitur plantis & minus frequenter in usum recipitur sed potius hujus loco duo cuscute genera, Creticum nempe & Venetum adhibentur. Creticum ex longioribus constat capillamentis, Venetum tenuioribus odoratoribus & quasi crispatis.

§. II.

Virtutes &
usus cuscute-
rum.

Efficacia cuscute gaudent leniter stimulantem, resolventem & laxantem aliisque, quæ hinc dependent, virtutibus ut roborante & diuretica, quam ob causam etiam in iis morbis, in quibus humores spissi & tenaces sunt resolvendi, partes solidæ leniter stimulantem & roborantem alvusque ad suum est redigenda officium, ut in malo hypochondriaco affectibus melancholicis obstructionibus viscerum & morbis hinc oriundis ad infusam usurpari solent, raro solæ sed cum aliis ad pugillum unum, duos tres vel quatuor. B. Georgius Wolfgangus Wedelius peculiarem de cuscute scripsit dissertationem, in qua vires ejus pluribus sunt expositæ, ad modo dictas vero commode reduci possunt. Aperiendi leniterque laxandi scopo plerumque usurpantur. Non diu & fortiter sunt coquendæ, nam vis coctione abigitur.

CAPVT

CAPVT XXXI.

DE

RHAMNO CATHARTICO.

Rhamnus catharticus seu solutivus, spina infectoria, spina Indoles vires
cervina est frutex & arbuscula flore monopetalo infun- & usus rham-
dibuliformi quadripartito, e cujus fundo stamina surgunt ni cathartici.
cum pistillo, quod postea abit in baccam mollem, succi plenam, quatuor plerumque seminibus figura fere triangulari foetam. Crescit juxta sepes, in sylvis aliisque locis incultis, amat scrobes & rivulos familiarisque est tractui circa Rhenum. Bauhinus novem hujus fruticis species recenset, e quibus sexta solutiva seu cathartica nostra est, quæ baccas fert. Hæ sunt baccis frangulæ pares, pisi magnitudine, si maturæ, nigræ & succo virente plenæ, sapore amaro & leniter adstringente, qui facile gustanti movet nauseam. Roborant, resolvunt & satis efficaciter humores per alvum evacuant, & in affectibus præsertim hydropicis, pituitosis & cachecticis commendantur. Dosis baccarum recentium constituunt baccæ numero decem usque ad viginti, si vero aridæ sunt, teruntur in pulverem, qui ad drachmam unam & dimidiam usque adhibetur. Si immaturæ sunt, continent succum luteum, maturæ vero viridem & ex eo conficiunt infectores colorem viridem, qui dicitur Saffgrün. Succus recens datur hydropicis ad aquas eorum evacuandas ad drachmam dimidiam vel ultra & præcipiunt auctores, ut statim post ejus assumptionem potus vel cibus offeratur, quo tormina præcaveantur, quæ alias sequi solent. Preparatur ex baccis his famosus ille syrupus domesticus, qui etiam syrupus de rhamno cathartico seu de spina infectoria nominatur. Resolvit purgat & serum evacuat satis bene & efficaciter. A multis magni nominis medicis maxime commendatur ad hydropem, cachexiam aliosque morbos, quin apud ipsos infantes usus ejus locum invenit, quibus ad meconium expurgandum a vulgo datur & paulo adultioribus ad

Cc 2

lactis

lactis coagululum educendum, quos effectus etiam blande & sine torminibus producere solet, si qua ipsius ufui jungantur absorbentia. In adultis commendatur præsertim in hydrope, in quo sæpius eum profuisse medicos experientia docuit sæpissime. Datur a drachma una vel duabus ad uncias duas usque, observatumque fuit tormina nulla excitari, si post assumptum illum cibi aliquid assumatur.

CAPVT XXXII.

DE

FLORIBVS LAXANTIBVS.

§. I.

Quinam flores purgent & speciatim de floribus acaciæ nostratis.

Ad flores laxantes pertinent flores acaciæ nostratis seu pruni sylvestris, persicorum, rosarum violarum & litorum convallium. Ope examinum chemicorum legitimo modo institutorum detegi potest, partes florum acaciæ nostratis constituentes esse spirituosas, saponaceas volatiliores & fixiores, gummosas & resinosas, & vi harum memoratarum partium virtutem iis competere potenter resolventem, satis efficaciter stimulantem, roborantem, humores commoventem & calefacientem, ex demonstratis §. CCCCVII-DCL. Sect. VI. Part. I. apparet. Reliquæ virtutes, quæ ipsis attribuuntur, ut diuretica purgans & anthelmintica, a dictis dependent viribus: nam quæ stimulando & resolvendo agunt, urinæ fluxum promoveri & alvum subducere possunt §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. & §. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. & quæ purgante sunt instructa virtute, anthelminticam quoque exserere possunt effectum. Cum igitur tam diuresin quam alvum movendo impuritates humorum e corpore eliminant, viscidos & tenaces humores resolvant, obstructions referant, & robur laxum restaurent, patet ratio, cur ad purificandos humores in scorbuto, scabie, hydrope, ictero, obstructionibus viscerum, ulceribus, ad renes repurgandos a medicis commendentur.

dentur. Eorum manipulus in aquæ vini cerevisiæ vel omnium optime & sæpissime feri lactis libra una maceratur & bibitur ad laxandum. Recentes efficacius per alvum evacuant quam vetusti. Prostat in officinis

- I) aqua florum acaciæ, quæ resolvit & diaphoresin movet leniter.
- II) conserva florum acaciæ, quæ alvum blande subducit & reliquas florum recentium virtutes possidet sed minores.
- III) syrupus florum acaciæ, qui alvum movet cum leni adstrictione. - Datur teneræ ætati per parva cochlearia, in adultiori additur infusis & decoctis laxantibus ad uncias duas & amplius. Etiam sero lactis potest adjici.

§. II.

Flores liliorum convallium constant ex partibus spiritibus saponaceis fixioribus gummosis & resinosis atque exinde nanciscuntur virtutem blande stimulantem, roborantem resolventem, humores leniter commoventem & calefacientem §. CCCXCXVII. CCCXCXVIII. DI. Sect. VI. Part. I. Recentes exserunt virtutem laxantem, quæ in reliquis eorum virtutibus est fundata, si in vinum vel aquam infunduntur. Extractum eorum ad drachmam dimidiam exhibitum etiam alvum movet. Sicci & sub pulveris forma naribus attracti sternutationem excitant, quod, sicut aliis purgantibus, ita ipsis est commune & virtutem eorum stimulantem probat, quam ob rem pulveres quoque ingrediuntur sternutatorios. Beneficio partium spirituosarum & resinosarum partibus solidis stimulum addunt & robur non parvo in gradu, quod experientia confirmat. Preparatur ex iis I) aqua destillata, quæ analeptica nervina & resolvente virtute est prædita 2) spiritus, qui majori in gradu quam aqua num. I) roborat, discutit & resolvit 3) oleum, cujus virtus partim ex floribus liliorum convallium partim ex oleo expresso, quocum paratum fuit, est determinanda.

C c 3

§. III.

§. III.

De floribus
rosarum.

Rosæ sunt vel pallidæ vel rubræ, & pallidæ vel perfecte albæ vel purpureæ. Flores rosarum pallidarum, præcipue recentes virtute præditi sunt purgante eademque tam iufufum quam succus eorum gaudet. Si flores in aquam infunduntur, illa viridi imbuitur colore & sæpius tantam, quantam scamnoneum, producere purgationem dicitur, quin flores solo odore in subjectis sensibilibus alvum movisse nec aquam destillatam virtutis purgantis esse expertem, quamvis quidam hoc a contagio venereo per destillationem ipsis communicato derivare velint, asseritur. Retinetur hæc virtus purgans in conserva rosarum pallidarum & syrupo rosarum solutivo, qui ex iis paratur & a drachmis duabus usque ad uncias duas exhibetur. E contrario flores rosarum rubrarum virtute potius roborante & adstringente pollent quam purgante.

§. IV.

De floribus
perficorum.

Flores perficorum præter virtutem: resolventem & diureticam, qua gaudent, alvum sine molestia laxant, hinc hydropicis maxime conveniunt & aliis adfectibus ut cachexiæ & obstructionibus viscerum quadrant. Infunduntur in aquam vinum vel serum lactis & tempore potissimum vernali præservandi scopo adhibentur. Infusum vinosum contra vermes laudatur & nonnulli cataplasma ex floribus perficorum & felle tauri umbilico ad expellendos vermes adplicant. Conserva & syrupus ex hisce flores parata ad purgandum & contra vermes præscribuntur.

§. V.

De floribus
violarum.

Flores violarum virtutibus accedunt ad præcedentes. Stimulant resolvunt & purgant & præcipue in pectoris affectibus, ut tussi, catarrho & asthmaate conducunt, primo, quoniam mucum viscidum & tenacem resolvunt atque ad expectorationem aptum reddunt, deinde, quoniam pulmonibus stimulando majus conciliant robur, & denique, quia con-

congestionem humorum ad pectus purgando imminuunt eorumque motum aliorum determinant. Conficitur ex iis syrupus violarum, qui alvum blande subducit, resolvit & pectori maxime conducit. Ex eo cum spermate ceti & oleo amygdalarum dulcium subacto preparari potest linctus vel electuarium, quod in tussi & catarrho, ubi materia acrimonia sua nimis pulmones irritat, viæ sunt constrictæ, iis pertinaciter adhæret, non acris solum sed etiam viscida & tenax est & tussiendo ejici nequit, insignem præstat utilitatem:

Recipe olei amygd. dulc. rec. drachmas tres
spermatis ceti recentis drachmas duas
croci scrupulum dimidium
syrup. violarum unciam dimidiam
sacchar. candi q. s. ad gratiam & consistentiam

M. D.

Addi quoque possunt olea destillata ut oleum anisi, ligni sassafras & macis, item spiritus salis ammoniaci anisatus debita in quantitate & loco croci in substantia extractum ejus. Hujus generis remedium viscidam & tenacem materiam pulmonibus inhærentem bene resolvit, acrimoniam ejus temperat & hebetat, vias, e quibus humor stagnans expellendus est, spasmis constrictas relaxat, dolores spasmos tussimque lenit & expectorationem promovet. Flores jaceæ seu violæ tricoloris æque ac priores alvum subducunt & vomitum nonnunquam excitant. Conficitur ex iis quoque syrupus, qui retinet virtutem purgantem & vomitoriam.

§. VI.

Postremo in genere notandum est, quod omnes hi flores adducti recentes longe majori cum efficacia alvi solutionem aliasque operationes absolvant quam siccati & vetusti, per certum tempus macerari soleant cum aqua vino vel sero lactis vel soli, vel, quod magis usu receptum est, cum aliis speciebus liquidumque exhibeatur & ad præparationem syruporum & conservarum laxantium adhibeantur. Ad manipulum horum florum sumitur plerumque liquidum, quocum sunt macerandi, mensura vel libra una.

Quæ de floribus allegatis sunt notanda.

CAPVT

CAPVT XXXIII.

DE

CENTAVRIO MINORI.

§. I.

Centaurii
minoris offi-
cinalis de-
scriptio.

Duæ in officinis occurrunt plantæ centaurii nomen geren-
tes & genere diversæ: centaurium majus & centaurium
minus. Hujus multæ species, saltim viginti tres, recensentur
a Botanicis, & illa, quæ ex his in officinas recipitur, spe-
cies est centaurium minus Tournefortii, Caspari Bauhini &
Dodonæi, centaurium parvum Lobelii, centaurium minus
flore rubro Hort. Eyst. centaurium minus vulgare flore ru-
bente Parckinsonii, centaurium minus rubrum Morisoni,
centaurium *limnesium* Ruellii & centaurea Brunfelsii. Dici-
tur etiam fel terræ ob amaritudinem, & *gentiana* hydroptica
Hoffmanni Flor. Altorff. aliisque insignitur nominibus.
Amat loca sicca, arenosa, herbosa, aratro non profcissa.
Radicem habet parvam, candidam, lignosam, fibris prædi-
tam, caulem plerumque quadrangularem, intus cavum, ra-
mosum, folia virentia, parva, non lata, tribus nervis præ-
dita, forma foliorum plantaginis sed minora & minus lata,
alia prope terram sparsa & collecta, alia in caule bina ex ad-
verso posita & certis intervallis sejuncta. Flores in summis
ramulis velut in muscarium nascuntur monopetali, infundi-
buliformes, multifidi, eleganter & maxime rubro colore
præditi. Calyx florum e quinque constat foliis acutis, ex
quo surgit pistillum, quod infimam floris partem perfodit.
abitque in fructum semiunciam longum, cylindraceum,
membranaceum, bicapsularem, in duas carinas hiantem &
seminibus foetum ut plurimum exiguis. Facie externa ad
hypericum, origanum, rutam, gratiolum, lychnidem, ter-
tianariam Tabernæmontani vel *lysimachiam* rubram Caspa-
ri Bauhini aliasque plures plantas accedit sed differt ab his
floribus colore aliisque characteribus. Omnibus annis
non

non æque facile & copiose crescit & æstate existente sicca & fervida vix vel difficulter & minus copiose provenit.

§. II.

De centauryo minori ad usum expetuntur medicum pars
ejus suprema foliis & floribus referta, quæ nomine summita-
tum insignitur. Petala florum vix sensibili gaudent amaro-
re longeque minori, quam folia viridia & reliqua pars viri-
dis plantæ.

Quid de cen-
tauryo mino-
ri in usum ce-
dat medi-
cum.

§. III.

Si summitates centauryi minoris aqua & spiritu vini a
plegmate depurato extrahuntur, deprehenditur, illas con-
stitare ex partibus resinosis gummosis & his implicitis salinis
acidis. Partes resinosæ, si gustu explorantur, maximam ex-
hibent amaritiam, gummosæ a resinosis liberatæ nullam,
saltem vix sensibilem, adeo, ut eas, si quem possident ama-
rorem, illum partibus resinosis adhuc immixtis debere, ex-
inde appareat. Si summitates hæ recentis destillationi subji-
ciuntur naresque vasi recipienti admoventur, odoratus maxime
afficitur, ita, ut sternutatio excitetur vel lacrymæ exprimantur,
id quod luculentum præbet documentum, summitatibus his
inesse substantiam volatilem penetrantis & stimulantis effica-
ciæ, quam salino-sulphureæ indolis esse asserere nullus du-
bito. Denique summitates has ingrediuntur partes terrestres
& aqueæ, illæ in majori quam hæ copia. Celeberrimus
Neumannus, uti in ejusdem Chemia Medica Dogmatico-
experimentalis a D. D. Kessel edita Vol. II. Part. I. pag. 419.
legitur, impetravit ope spiritus vini rectificatissimi ex uncia
summitatum centauryi minoris tres drachmas & duos scrupu-
los extracti resinosi seu spirituosi primi, ex residuo exsiccato
ope aquæ duas drachmas & unum scrupulum extracti gum-
mosi secundi, ita, ut duæ tantum drachmæ vel pars quarta
remaneret, quæ in aqua & spiritu solvi non potuit. Inver-
so modo extracta uncia harum summitatum, id est, primo
cum aqua extracta dedit extracti aquosi primi drachmas
quinque & scrupulum unum, residuum vero exsiccatum &

Partes con-
stitutivæ
centauryi mi-
noris.

Nicolai mat. med. P. II. da.

D d

cum

cum spiritu vini rectificatissimo tractatum extracti resinosi secundi duos scrupulos, ita, ut iterum duæ drachmæ residui remanserint. Secundum hanc proportionem Viro sæpius laudato b. Neumanno libra una summitatum centaurii minoris largita fuit decem uncias quinque drachmas & scrupulum unum extracti aquosi.

§. IV.

Virtutem
centaurii mi-
noris deter-
minatio.

His fixis & stabilitis pedem ulterius promoveamus & virtutes centaurii minoris ex partibus ejus constitutivis eruamus. Substantia volatilis acris salino-sulphurea penetrantis efficaciam centaurii minoris §. III. quid aliud efficere potest quam stimulationem partium solidarum, resolutionem atque alios, quæ hinc dependent effectus, qui sunt acceleratio & impetus major motus humorum progressivi & intestini, calor, augmentum roboris partium solidarum, secretionum atque excretionum §. CCCC-CCCCIX. Sect. VI. Part. I? Partes salinæ centaurii minoris §. III. eosdem producunt adeoque augent effectus, nam itidem stimulant & resolvunt §. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I. Partes centaurii resinosa §. III. virtutem quoque exercent stimulantem roborantem resolventem & calefacientem §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. Gummosæ denique partes §. III. reliquarum partium virtutes temperant §. CCCCLXXII. Sect. VI. Part. I. Prædominatur igitur in centaurio minori virtus stimulans resolvens roborans & calefaciens & ab his viribus reliquæ, quas possidet, dependent. Cum vero ea, quæ humores resolvendo & stimulando agunt, purgationem excitare possint §. XXV. XXVI. Cap. I. centaurium quoque minus alvum solvere potest, id quod ab eo actu fieri, docet experientia. Longe efficacius autem per alvum operationem suam exercet recens quam siccum & vetustum.

§. V.

Virtus cen-
taurii mino-
ris in febr-

Indicationes in curatione febrium intermittentium requirunt, primo, ut humorum renacitas & visciditas resolvatur, deinde, ut robur partium solidarum laxum restauretur & deni-

denique ut præsentibus in primis viis cruditates per alvum ^{bus intermit-} eliminantur, cruda & viscida in massa humorum hærentia ^{tentibus.} sed decenter resoluta & ad excretionem apta reddita per eandem viam excernantur. Jam vero omnibus his indicationibus satisfaciunt summitates centaurii minoris §. IV, quam ob rem maxime salutarem in febribus intermittenti- bus debent exferere efficaciam. Hujus asserti veritatem confirmat Rulandus, qui, referente Ettmullero, plerasque febres intermittentes, præmissis vomitu solo florum vel herbarum centaurii minoris decocto curavit, chronicas vero radice asari cum centaurio minori conjuncta sustulit.

§. VI.

Hæmorrhoidum & mensium fluxus non legitime succedit & supprimitur, si sanguis non debitam possidet fluiditatem sed nimia visciditate & tenacitate laborat, humores tarde moventur & ad orgasmum, qui ad expellendum sanguinem requiritur, non sunt proni vasaque debilitate laborant. Restitutio igitur menstrui & hæmorrhoidalis fluxus a memoratis causis suppressi postulat harum sublacionem. Sed hoc præstant centaurii minoris summitates, utpote quæ tenacem & viscidam sanguinem resolvunt, ejus motum atque orgasmum augent & vasa roborant §. IV. Quam ob rem summitates centaurii minoris mensium & hæmorrhoidum fluxum, si a determinatis sufflaminatur causis, promovere & restituere possunt. Confirmat id testimonio illustris GEOFFROY, qui in Tractatu de Materia Medica Tomo III. pag. 277. scribit: summitates centaurii minoris hæmorrhoidales venas aperiunt & menses provocant, & ibidem alio loco: centaurium minus ad suppressum hæmorrhoidalem fluxum revocandum tum interno usu tum externa affriccione conducit. Consentientem quoque hac in re habeo experientissimum Dominum Professore Junckerum, qui in Therapia Generali pag. 115. centaurium minus, inquit, magis infestum est vermibus & ad fluxum mensium aliquantum promovendum & hæmorrhoides eliciendas confert.

Virtus centaurii minoris in suppresso menstrui & hæmorrhoidum fluxu.

§. VII.

Virtus cen-
taurii mino-
ris diaphore-
tica & diu-
retica.

Cum summitates centaurii minoris virtutem possideant resolventem §. IV, diaphoresin & diuresin excitare possunt §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. Has virtutes iis quoque attribuit laudatus Junckerus, qui l. c. inquit: centaurium minus facultatem digerendi, resolvendi & emundandi neque solum urinam sed & alibi diaphoresin, alibi quoque alvum paululum ciedi continet. Hæc quoque virtus centaurii minoris diaphoretica mihi videtur esse causa, cur illud a Palmario in morbis contagiosis ut specificum commendetur, atque idem ei adscribit vim sudorem eliciendi.

§. VIII.

Virtus cen-
taurii mino-
ris contra
morsus ani-
malium ve-
nenatorum.

Quamvis demonstrare nequeo, centaurium minus nostrum idem fuisse, quo veteres olim fuerunt usi, nihilominus tamen silentio hic præterire non possum, a veteribus tantum fuisse habitum centaurium minus, ut inter opera Gale-
no adscripta integer reperiatur libellus de virtute centaureæ inscriptus, in quo Simon Pauli duo observavit notatu digna, primum, nimirum veteres vel saltem autorem illius libri extracta conficiendi modum cognitum habuisse atque compertum, quia centaurii extracti conficiendi modus accuratissime ibi fuit propositus: alterum, quod veteres summam huic plantæ attribuerint efficaciam curandi canis rabidi aliorumque venenatorum animalium morsus. Hoc sine dubio commotus Julianus Palmarius eam accepit ad præparationem sui pulveris contra rabiem, quem adeo probatum esse dicit, ut nullum unquam animal, cui is fuit adhibitus, se vidisse scribat, quod non ex atrocis morbi vel mortis periculo fuerit ereptum, quacunque uteretur victus ratione, hoc tantum excepto, si partes capitis dentibus superiores non fuerint læsæ vel pars vulnerata non statim a morsu aqua frigida fuerit elota. Pulveris hujus præparandi ratio est sequens:

Recipe foliorum rutæ, verbenæ, salviæ minoris, plan-
raginis, foliorum polypodii, absinthii vulga-
ris,

ris, menthæ, artemisiæ, melissophylli, betonicæ, hyperici & centaurii minoris partes æquales. Legantur singula eo, quo pollent maximis viribus, tempore, id est, circiter circa Junii plenilunium & coelo sereno. Papyraceis dein chartis conclusa siccentur seorsim in loco, ad quem neque sol neque pluvia pervenit ne vel nimis exarescant vel situm contrahant. Siccata ad futuros usus asserventur ea lege, ut quotannis renoventur.

Si necessitas hoc pulvere utendi inciderit, singulorum æquale pondus in pulverem redigatur tenuissimum, qui a drachma dimidia usque ad integram demorsis quotidie exhibea ex cochleari cum duplo sacchari vel ex vino vel ex pomaceo vel ex jusculo vel ex butyro vel melle sub electuarii forma jejuno stomacho tribus horis ante cibum. Quamquam autem Palmarius ejus drachmam dimidiam vel integram sufficere asserit tum homini tum omni animali vel maxime læso, nihil tamen simul impedire putat, quo minus ad tres quatuorve procedamus drachmas, præsertim, si vel longo post morsum tempore vel nata jam hydrophobia aggredimur curationem. Nonnulli hujus pulveris drachmam unam cum pulveris vipèrarum drachma dimidia in vini albi generosi quotidie propinant per novem, nonnunquam etiam per quindecim dies. Vulnus præterea non aqua frigida est lavandum sed ficcis linteis vel spongia exsiccatum vino vel hydromelite, in quo prædicti pulveris drachma dimidia fuit soluta, bis terve quotidie fovendum, deinde unguento vel emplastro tegendum, quale in aliis conducit vulneribus. Hæc omnia num revera ita se habeant, uti perhibentur, alii judicent, mihi accuratori scrutinio & pluribus experientiæ testimoniis egere videntur.

§. IX.

Quum centaurium minus cruda & viscida ventriculo & intestinis inhærentia resolvat, menstrua viscida & ad solutionem
De virtute centaurii minoris stomacho-
lutio-

Dd 3

chica viscera-
li & anthel-
minthica.

lutionem ciborum inepta reddat efficaciora, partes ciborum digestionem & chylicationi inservientes stimulet & roboret hacque ratione motum peristalticum augeat §. IV, facile est collectu, stomachici & visceralis remedii nomine non esse indignum, appetitum, quem cruditates viscidæ menstruorum inertia & tonus ventriculi & intestinorum debilitatus prosternit, excitare, ciborumque digestionem & chylicationem promovere. Porro, quatenus resolvendo §. IV. viscidum vermium nutrimentum eorumque corpora destruit atque evacuat ope purgationis §. IV, anthelminticam exserit virtutem §. CCCCLI-CCCCLV. Sect. VI. Part. I.

§. X.

Vires & utilitas centaurii minoris in obstructionibus.

Si humores spissi sunt & tenaces vasaque tono privata, facillime obstructiones oriri possunt, quæ tolluntur sublati hisce causis. *Centauryum* minus humores spissos & tenaces resolvit, vasa roborat & motum humorem progressivum & intestinum auget, quo materia stagnans propelli & obstructio tolli potest §. IV. Quid igitur certius esse potest, quam *centauryum* minus multum in obstructionibus præcavendis & tollendis valere? A longo quoque tempore ei virtus adversus hepatis vitia fuit attributa, quod patet ex versiculis sequentibus, quibus virtutem ejus hepaticam Posthius expressit:
Flos mihi suave rubet, sed inest quoque succus amarus,
Qui juvat abscessum bilem aperitque jecur.

§. XI.

Utilitas centaurii minoris in malo hypochondriaco cachexia & chlorosi.

Cachexiæ chloroseos & mali hypochondriaci curatio requirit, ut tonus partium solidarum labefactatus restauretur, humores spissi & tenaces ad decentem redigantur fluiditatem, obstructiones viscerum præsentis referentur, alvus aperta fervetur, cruda & viscida tum in massa humorum tum in primis viis hærentia resolvantur & resoluta evacuentur, digestio & chylicatio læsa restauretur, & sanguinis menstrui & hæmorrhoidalis excretio impedita promoveatur. Qui igitur animo secum perpendit, omnibus his memoratis indicationibus

cationibus satisfacere centaurium minus §. IV. VI. VII. IX. X. illi facile erit, summam ejus utilitatem in malo hypochondriaco cachexia & chlorosi cognoscere.

§. XII.

Hydropem a viscerum obstructionibus, hepatis præfertim & lienis, oriri posse, ex principiis clarum est & per spectum pathologicis. Cum igitur centaurium minus obstructions viscerum referet §. X, eam ob causam in hydrope a prædictis causis producto prodesse debet. Accedit ad hoc, quod centaurium minus serum in hydrope in corpore accumulatum tam per alvum quam per urinam evacuet §. IV. VII. serique visciditatem, a qua sola hydrops nasci potest, tollat §. IV. Experientia hanc centaurii minoris virtutem confirmat, siquidem Mauritius Hoffmannos solo centaurii minoris pulvere duos curavit hydrope laborantes, uti ejus restantur observationes hac de cura Ephemeridibus Naturæ Curiosorum insertæ, & id mihi videtur fuisse causa, qua commotus centaurium minus gentianam hydropicam nominaverit.

Virtus & utilitas centaurii minoris in hydrope.

§. XIII.

Cum centaurium minus virtute gaudeat resolvente §. IV, sordida vulnera & ulcera abstergere depurare & ad consolidationem perducere potest. Hanc virtutem huic plantæ quoque attribuit illustris Geoffroy, qui in Tractatu de Materia Medica Tomo III. pag. 279. his se exprimit verbis: Confert quoque centaurium minus glutinandis vulneribus recentibus & ulceribus inveteratis, quæ abstergendo siccandoque glutinat & carne replet. Eandem ob virtutem abstergentem furfuribus & crustosæ scabiei mederi potest & S. Pauli quoque contra furfures & crustosam capitis scabiem vix præstantius ullum decoctum reperiri asserit quam centaurii minoris ex pisorum brodio paratum. Hoc enim decocto si lavetur caput, insigniter furfures & scabiem detergit & simul myriades pediculorum enecat.

Utilitas centaurii minoris in vulneribus & ulceribus.

§. XIV.

§. XIV.

Modus exhibendi summitates centaurii minoris.

Plerumque & commode summitates centaurii minoris adhibentur ad infusa præsertim vinosa, quoniam vinum menstruum est summitatibus centaurii minoris maxime accommodatum, & vix vinum medicatum paratur, quod non ingrediantur summitates centaurii minoris. Pulvis eardem ad drachmam unam præscribitur sed rarissime ob amaritiam & nauseam, quam facile excitat.

§. XV.

De iis, quæ præparantur ex centaurio minori, speciatim aqua & tale.

In officinis prostat aqua conserva sal extractum & essentia centaurii minoris. Aqua, si debita cum cautela destillatur, virtutis non est expers, continet spirituosam partem ejusque virtutes §. IV. & §. DI. Sect. VI. Part. I. Sal centaurii minoris, si vulgari modo præparatur, paucillum vel nihil de ejus virtute retinet & præ aliis salibus per incinerationem, paratis nil peculiare possidet.

§. XVI.

Extracta centaurii minoris eorumque virtutes.

Extractum centaurii est vel gummofum vel resinofum, prout vel aqua vel spiritu ardente paratur. Virtus extracti resinosi ex resinofarum, gummofi ex gummofarum partium virtute est determinanda. Resinofum extractum longe majorem virtutem stimulantem, resolventem & purgantem aliasque vires, quæ ab his dependent, majori in gradu possidet quam gummofum §. IV. & ad drachmam dimidiam exhibitum satis efficaciter alvum subducit. Omnium optimum extractum centaurii minoris paratur cum vino, utpote quod non gummofas solum sed resinofas etiam centaurii minoris partes extrahit.

§. XVII.

Modus exhibendi extractum centaurii minoris.

Extractum centaurii minoris frequentissimo in usu fuit illustri b. m. Hoffmanno, idque non solum inter pilulas suas balsamicas §. XXII. Cap. V. de aloe descriptas sed etiam inter elixiria visceralia & electuaria antifebrilia recepit. De ejusmodi elixiriis visceralibus exposita fuit §. LXXI. Cap. II. de

de rhabarbaro compositio eorumque utilitas in febribus intermittentibus & morbis chronicis, ut malo hypochondriaco, chlorosi, cachexia & hydrope non satis potest prædicari. Restat igitur tantum, ut ostendam b. Hoffmanni modum exhibendi centaurii minoris extractum sub forma electuarii, & hæc est sequens:

Recipe extracti centaurii minoris
pulveris caryophyll. ana drachmam dimidiam
corticis chinæ drachmas sex
roob sambuci
syrupi acetos. citri ana unciam dimidiam

M. f. Electuarium

Hoc utebatur in febribus intermittentibus die intercalari præmissis præmittendis ad drachmam dimidiam vel integram. Egregium quoque electuarium antifebrile sequens est:

Recipe roob juniperi
conservæ absinthii ana unciam dimidiam
pulv. cort. chinæ
cascar. ana drachmas duas
extract. cent. min. drachmam unam
syrup. cortic. aurant. q. s.

M. f. Electuarium pro dosi ad drachmam dimidiam vel integram exhibendum.

Illustris Junckerus summo cum fructu utitur sequentibus pilulis ad hæmorrhoidum fluxum promovendum cum aliorum remediorum convenientium usu subjuncto:

Recipe mass. pilular. balsamicarum
ejusd. (§. XXII. Cap. V. de aloe) scrupulum dimidium
extr. elleb. nigri aquosi
centaur. min. vinosi ana grana quinque

M. f. pilulæ pro una dosi.

Idem prælaudatus vir in usu habet pilulas viscerales egregiæ efficaciam in obstructionibus viscerum resolvendis, quas ita componit:

Nicolai mat. med. P. II. da.

E e

Reci-

Recipe gummi ammon. in aceto squillitico
 soluti & inspissati scrupulum dimidium
 mercurii dulcis
 aloes gummosæ ana grana quatuor
 extr. ellebori nigri aquosi grana duo
 M. f. pilulæ, cujus dosis est scrupulus unus.

Eam ob causam hanc & priorem adduxi formulam ut confirmetur dicta §. XIV. XV. Cap. XXXIII. de extracto ellebori nigri, quæ hic conferre ex usu erit. Idem vir egregius in praxi maxime salutari cum fructu adhibere solet Elixir ab ipso dictum resolvens, ad quod recipitur extractum centauryi minoris. Præstantissima gaudet virtute, quæ non satis prædicari potest, & in roborando & resolvendo nulli facile alii cedit remedio. En! formulam:

Recipe extr. centaur. min. vinosi
 card. bened. vinosi
 rhabar. aquosi ana unciam dimidiam
 myrrh. electæ
 cort. cascarillæ ana drachmas sex
 macis
 cardamom.
 caryophyllor. ana drachmam unam
 fruct. aurant. immatur. uncias tres
 salis tartari uncias duas
 aquæ menthæ
 fontanæ ana libras duas

solvantur salis tartari uncia duæ in determinata aquæ fontanæ quantitate, filtretur misceatur & digeratur solutio cum prædictis speciebus per aliquot dies, digesta refrigerata exprimantur per linteum crassum, colentur & paululum inspissentur ad elixirii consistentiam. Ter vel quater de die a guttis sexaginta usque ad centum adhiberi potest. Illustris b. m. Hoffmannus nullas facile præscribebat pilulas scopo aperiendi laxandi & anthelmintico, ad quas non sumebat extractum centauryi minoris:

Reci-

Recipe extract. cent. minor.

ranaceti

rhabarb.

asæ foetidæ

myrrh. elect.

aloes gummosæ

mercurii dulcis ana scrupulum dimidium

extr. croci

castor. ana grana duo

M. f. cum Elixir Propr. Parac. vel ess. succini q. f.

pilulæ ex scrupulo uno quindecim, quæ adulto

pro dosi exhibendæ. Vermes pellunt & laxant.

In hydropse sequentes præscribat pilulas:

Recipe extract. centaur. min. drachmam unam

ellebori nigri

gummi ammoniac. depur.

elaterii

mercurii dulcis ana drachmam dimidiam

salis succini grana quindecim

M. f. l. a. pilulæ ex scrupulo uno cum essentia

succini q. f. quindecim, quæ pro dosi exhiben-

dæ. Possunt quoque ingredientia in æquali

fumi quantitate. Ratio, cur extractum ellebori

nigri ingredientis munere hic fungatur, exposita

est §. XIV. XV. Cap. XXIII. de elleboro nigro.

§. XVIII.

Neque minus pilulæ quæ egregiam possident virtutem
resolventem & visceribus maxime conducunt, ex centauro
minoris extracto sequenti modo possunt componi:

Modus exhibendi extractum centauro minoris.

Recipe extr. centaur. min. vinosi drachmam unam

gummi ammoniaci

saponis Veneti

myrrhæ electæ ana drachmam dimidiam

M. f. pilulæ ex scrupulo uno quindecim. Dosis

est scrupulus unus. Addi potest mercurii dul-

Ec 2

cis

cis drachma dimidia. Si ejusmodi pilulæ viscidos & tenaces non resolvunt humores nec obstructions referant, hoc certe frustra ab aliis expectatur.

§. XIX.

Modus exhibendi summitates centaurii minoris. Infusum, quod ingrediuntur summitates centaurii minoris, jam supra §. LXXII. Cap. II. de rhabarbaro adduxi & commode quoque ad infusa antifebrilia sumi possunt exempli gratia:

Recipe pulveris cort. chinæ unciam unam
rad. gentian. rubræ unciam dimidiam
summitatum centaurii minoris manipulos duos
vini Gallici mensuram unam
digerantur leni calore, colentur &
addatur syrupi menthæ uncia una.
Capiatur pro dosi die intercalari
ter vel bis uncia una.

Illustris b. m. Hoffmannus in Medicina Rationali Systematica Tom. IV. Part. I. Sect. I. Cap. II. Method. Medendi general: §. VII. sequens infusum vinosum adversus febrem quartanam maxime commendat:

Recipe fibrar. ellebori nigri
polypod. querni
fol. fennæ sine stip. ana unciam unam
herb. absinthii
centaur. minor.
card. bened.
trifol. fibrin. ana manipulum dimidium
rasuræ ligni colubr.
corticis chinæ
aurant. recent. ana drachmas tres
limaturæ martis
tartari tartarifati ana unciam semis

Concisâ & contusâ irrorentur drachmis duabus
spiritus salis ammoniaci urinosi, misceantur &
duabus

duabus vini mensuris infundantur. De hoc infuso matutino tempore quotidie liberalem haustum sumi jubet. Conferantur hic dicta supra de polypodio & elleboro nigro Cap. XXIII. XXIX.

In hydropse sequens suadet infusum, quod hic apponere mihi liceat, præsertim, cum id non summitates solum centaurii minoris sed alia etiam simplicia jam pertractata ut elleborus niger rhabarbarum & radix bryoniæ ingredientur:

Recipe cort. med. sambuc.

rad. bryon.

irid. nostratis

fibrar. ellebori nigri

rhabarb. elect.

rad. gentian. rubr.

vincetox.

levistici.

cort. aurant. rec. ana unciam dimidiam

summit. centaur. min. pugillos quatuor

caryophyllorum drachmas tres

tartari tartarifati unciam unam

Concisa & contusa fiant species cum duabus vini mensuris infundendæ & ad sextam partem pro dosi bis in septimana bibendæ. Vide ejusdem Medic. Systemat. Tom. IV. Part. IV. Cap. XIV. Thef. Therapeut. §. VI.

§. XX.

Ope spiritus vini a phlegmate depurati parari potest essentia ex centaurio minori, quæ partes ejus continet refinofas & ab his suas nanciscitur virtutes, quæ sunt stimulantegregiæ resolventes, roborantes & laxantes aliæque, quæ a dictis viribus dependent. Præsertim in febribus intermittentibus egregiam exferit utilitatem. Celeberrimus b. m. Schulzius in Prælectionibus suis ad Dispensatorium Brandenburgicum sequentia de ea affert notatu digna, quæ

Essentiæ centaurii minoris præparatio vires & usus.

E e 3

hic

hic adscribere mihi liceat. Vulgo, inquit, paratur hæc essentia ex summitatibus siccatis, unde acquiritur essentia atrorubens stomachica & anthelmintica, quæ ad guttas triginta usque ad quinquaginta præbetur. Si vero ex summitatibus recentibus præparetur, affuso spiritu non rectificatissimo, tinctura fit saturate viridis, quæ ad cochlear unum vel alterum sumta effectum laxativum manifestum edit & febribus intermittentibus, præcipue quartanis, insigniter conducit. Hactenus b. Schulzius. Prout hæc essentia paratur cum spiritu vini a phlegmate magis vel minus depurato, pro eo etiam ejus virtutes differunt, optime vero conficitur cum spiritu vini rectificato, quoniam partes tam resinosas quam gummosas, quæ centauryo minori insunt, extrahit. Ejusmodi essentia egregiam exserit virtutem stimulantem, roborantem, laxantem, resolventem & anthelminticam. Scopo anthelmintico ita potest præscribi:

Recipe essentia centaurii minoris
seminis fantonici

tinct. rhabarb. spirituosa ana drachmam unam

M. D. S. Mixtura, de qua pro dosi adulto quinquaginta guttæ vel plures sunt exhibendæ.

Addi potest, si e re ita visum fuerit, essentia corticum aurantiorum, cinnamomi, gentianæ rubræ, absinthii vel tanaceti nec non ad dolores & spasmos mitigandos essentia croci & castorei.

In malo hypochondriaco & hysterico nihil præstantius est sequenti mixtura, qua etiam Celeberrimus Junckerus creberrime utitur salutari cum effectu:

Recipe ess. centaurii minoris
cascarilla

millefolii ana drachmam unam

M. Roborat hæc mixtura, resolvit, flatu discutit & dolores & spasmos sedat, unde amplissima ejus & insignis patet efficacia.

Potest quoque alio modo ex centauryo minori essentia anthelmintica & visceralis parari:

Reci-

Recipe summit. cent. minoris manipulum unum
femin. santon. unciam unam
herb. tanaceti
absinth. ana manipulum dimidium
rad. gentian. rubr.
zedoar.
cinnamomi
cort. aurant. ana unciam unam

Extrahatur ex his speciebus concisis & contusis
ope sufficientis quantitatis spiritus vini rectificati
Essentia.

Sæpius laudatus Junckerus essentiam suam anthelminticam
ita conficere solet:

Recipe rad. zedoar.
gent. rubræ
aristol. rot. ana uncias duas
herb. tanaceti
absinth.
centaur. min. ana manipulos quatuor

Extrahatur lege artis ex his speciebus concisis &
contusis Essentia.

CAPVT XXXIV.

DE

FUMARIA.

§. I.

Fumaria, Fumus terræ, Cerefolium felinum & columbi-
num, herba melancholifuga est planta flore polypetalo, Fumaria
quæ & qua-
lis sit planta.
tenui, oblongo, anomalo, papilionaceo æmulo, ex duobus tan-
tum petalis constante, quasi bilabiato, labio superiori in caudam
abeunte cum inferiori ad pediculum conjuncto. Hæc inter
labia velut in palato pistillum positum est vagina obvolutum
cum staminibus aliquot apicibus donatis, quod postea abit
in fructum membranaceum subrotundum minutum, quo
femen

femen parvum subrotundum ex nigro virescens saporis amari ingrati continetur. Radix est tenuis, alba, modice fibrosa, recte dimissa, caulis modo unus, modo plures brachiati, angulosi, inanes, glabri, colore partim purpurante partim ex albo virente. Folia sunt tenuiter dissecta ad umbellarum fere modum, caesia, alternatim caulibus adnata. Flores sunt congesti in spicam, quæ non e folii ala oritur sed ex adversa caulis parte. Nascitur sponte in locis cultis hortis agris ac secus vias. In usum veniunt summitates, id est, foliola superiora cum floribus caulium summitati adnascencia immo integra herba cum floribus. Intense est amara.

§. II.

Partes constitutivæ & virtutes fumarie.

Per examina chemica demonstrari potest, fumariam floridam continere partes resinosas gummosas saponaceas fixiores & volatiliores, ita, ut partes resinosæ reliquas tres copia superent. Partes saponaceæ tam fixiores quam volatiliores resolvunt §. CCCXCVIII. CCCXCIX. Sect. VI. Part. I. resinosæ stimulant, roborant, resolvunt & calefaciunt §. CCCXCVII. Sect. VI. Part. I. & gummosæ partium reliquarum virtutes temperant §. CCCCLXXII. Sect. VI. Part. I. ex quo conficitur, competere herbæ fumarie virtutem stimulantem, roborantem, calefacientem & inprimis maxime resolventem aliasque vires, quæ ab his dependent. Cum igitur ea, quæ humores resolvunt & stimulant, alvum movere possint §. XXV. XXVI. Cap. I. fumarie eundem exferere potest effectum eumque reverea ab ea produci docet experientia. Adde, quod omnes fumarie partes, quatenus sunt viscidæ, vi visciditatis suæ ad eundem effectum suum contribuunt symbolum §. XXVII. Cap. I. Præterea hæc planta, quatenus resolvit, diaphoresin & diuresin excitare potest §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I, atque, ut ostendam, eam actu quoque has exercere virtutes, placet mihi inter complures illustrem tantum Junckerum allegare, qui eam in Therapia generali pag. 117, ad diaphoretica refert

fert & viribus resolventibus aperientibus, diaphoreticis pariter, ac diureticis conspicuam esse asserit.

§. III.

Perſpectis itaque iis, quæ §. antecedente ſunt adducta, Ubi con-
 haud difficile erit collectu, quod fumaria in omnibus iis mor-
 bis, qui ab humorum viſciditate & tenacitate, viſcerum ob-
 ſtructionibus & ſolidarum partium atonia proficiſcuntur &
 ſuſtentantur, cujus generis ſunt cachexia, chloroſis, ma-
 lum hypochondriacum, melancholia, hydrops, icterus &c.
 magnam exferat utilitatem. Humoribus exiſtentibus ſpiſſis
 & tenacibus ſecretiones atque excretiones, quibus maſſa
 humorum depuratur, non libere ac expedite ſuccedunt, ſa-
 lia excernenda in corpore remanent, fluidaque reddunt
 acriora, ſtagnationes oriuntur, fluida ſtagnantia corrup-
 puntur & acriora evadunt, unde pro diverſitate ſalium re-
 manentium atque accumulatorum varii affectus, ut ſcorbu-
 tus, ſcabies, oriuntur. His vero malis medentur ea, quæ
 ſucceſſum excretionum impeditum reſtituunt, & cum fuma-
 ria hoc præſtet tam purgationem quam diureſin excitando
 §. II, ei quoque jure meritoque efficacia adverſus ejuſmodi
 affectus eſt attribuenda.

§. IV.

Multis poteſt probari obſervationibus, ea, quæ §. præc. Antecedentia obſerva-
 de viribus fumarie ſunt adducta, firmo ac ſtabili niti fun-
 damento. Freitagius in Aurora Medic. aſſerit, ſe hypo-
 chondriacis, in quibus malum uſque eo proceſſit, ut ſcor-
 butum ſibi adjunxerit comitem, aliaque remedia irrita
 fuerunt ac fruſtranea, ſuccum fumarie & cochlearie in ſero
 lactis caprilli, inprimis verno tempore, ſalutari cum ſuc-
 ceſſu exhibuiſſe. Ettmullerus ſuccum fumarie recenter ex-
 preſſum cum ſucco bugloſſi & ſero lactis mixtum & vere
 matutino tempore calide ſumtum in morbis cachecticis &
 melancholicis commendat. Riverius in Obſervationibus re-
 fert, ſucci fumarie uncias tres in homine icterum & cum
 Nicplai mat. med. P. II. da. F f hoc

hoc conjunctum vomitum curasse. In cutis morbis ut scabie, impetigine, serpigine, a multis commendatur ut specificum & Simon Pauli scabie inquinatos simplici ejus infuso ex sero lactis vel decocto ex cerevisia propinato ab hoc malo liberasse & virgunculæ cuidam nobili septem annos natæ sensibilius & delicatioris naturæ scabie desoedatæ præmissis præmittendis sequenti decocto brevi tempore pristinam cutis pulcritudinem restituisse refert:

Recipe herbæ fumarie manipulum unum
 fragariæ
 cuscutæ ana manipulum dimidium
 rad. taraxaci
 acetosæ ana drachmas duas
 cinnam. acuti drachmas tres

coquantur in feri tamarindinati quantitate sufficienti, colentur, & clarificata edulcentur cum syrupo berberis q. l. Singulis hujus decocti libris additis essentiæ plantaginis drachmis duabus sumantur uncia sex quavis tertia vel quarta hora.

Camerarius ex Brassavola animadvertit, hujus plantæ pulvere sæpius exhibitio quendam a melancholia fuisse liberatum. Exhibetur pulvis a drachma dimidia usque ad integram. Succus propinatur ad uncias aliquot & largiori in dosi, si moles ejus nimia id non prohibet. Multi nostratum verno tempore herbam integram floridam ad manipulum unum in feri lactis libram unam infundunt, leviter decoquant, & infusum percolatum cum syrupo violarum uncia una propinant. Illustris Junckerus sequens in Therapia Generali pag. 117. de fumarie virtutibus fert judicium: hodie salubris quoque, inquit, reperitur in primarum viarum vitiis, malo hypochondriaco, morbis chronicis, seroso-lymphaticis, ictero, scorbuto, scabie, statu ulceroso, & aliquantum in venereis inquinamentis.

§. V.

Præparato- Præparantur in officinis ex fumarie aqua destillata ex-
 rum ex fu- tractum conserva essentia & syrupus. Aqua continet par-
 tem

tem saponaceam volatiliorem ejusque virtutem, id est, dia-^{maria virtus}phoreticam & diureticam. Alii eam in variolis & morbil-^{tes & usus.}lis aliisque febribus exanthematicis laudant, alii vituperant, interea hoc certum est, quod conjuncto debito regimine sudorem elicere possit. Extractum, si cum spiritu vini plegmate privato paratur, continet partes fumarie resinolas & saponaceas fixiores, adeoque prædominantem habet virtutem resolventem & stimulantem, aliasque his superstructas vires. Ad drachmam dimidiam vel integram datum alvum satis efficaciter subducit. Cum extracto cœntaurii minoris spirituoso vel vinoso ratione virium multum convenit, & vel ei substitui vel cum eo conjungi & in iisdem, in quibus illud, adhiberi potest casibus. Egregiam ibi præstat utilitatem, ubi humores viscerum referendæ, præsertim vero in lymphæ & feri impuritate & morbis hinc oriundis ut scabiosis & venereis, insigniter conducit & commendatur. Conserva iisdem, quibus herba, gaudet virtutibus sed minoribus & ad unciam dimidiam exhibetur. Syrupus assumitur ad electuaria & decocta massam humorum depurantia, quæ scorbuto, lue venerea, scabie vel alia impuritate cutanea laborantibus solent præscribi. Nonnulli externe succum vel aquam destillatam fumarie oculis indita eorum caliginem discutere perhibent & ex succis fumarie lapathi sylvestris & enulæ campanæ igne inspissatis & cum axungia porcina mixtis conficiunt unguentum, quod adversus scabiem & cutaneos affectus perutile prædicant.

CAPVT XXXV.

DE

AVRO FVLMINANTE.

§. I.

Si auri solutioni ab aqua regis factæ spiritus salis ammonia-^{Aurum ful-}ci aquosus vel oleum tartari per deliquium seorsim vel^{minans quid} conjunctim instillatur, aurum solutum sub forma limi flavi^{fit & ejus} præparatio.

Ff 2

præcipitatur, quod postea aqua simplici lavatum atque edulcoratum dicitur aurum fulminans, quoniam calori externo expositus fulminis instar fragorem edit & magno cum sonitu disploditur, ut evanescat & cum impetu quævis adstantia conquasset. Nil est nisi calx seu magisterium auri. Si paratur auri solutionem non cum aqua regis sed cum nitro sale communi & alumine crudo decoctione paratam ope olei tartari per deliquium præcipitando & præcipitatum horæ quadrantem calcinando, calx hæc non fit fulminans. Sic etiam vis auri fulminans imminuitur & perit, quando vitrioli vel sulphuris spiritu humectatur, iterum vero restitui potest, si super id bonus spiritus alcalinus volatilis abstrahitur vel eo acidum ejus denuo saturatur posteaque saturatum aqua edulcoratur. Quo magis hæc calx aqua lavatur, eo magis vim suam amittit fulminantem; alias leni calore immo tritu magno cum sonitu disploditur & perditur. Quocirca in exsiccando circumspeditione opus est, ne supra fornacem ponatur & calore leviter excedente periculum vel detrimentum inferat tam facilis quam vehemens displodio. Tutius igitur sub umbra vel calore hypocausti, quicquid humidum adhæret, abigitur.

§. II.

Virtutes auri
fulminantis.

Ex præparatione auri fulminantis liquet, illud esse pulverem auri præcipitatum, cujus particulis salia acida aquæ regis adhærent §. I. Jam vero ex principiis manifestum est phisicis & chemicis, salia eo majorem acquirere activitatem, quo specificè graviores sunt partes, quibuscum combinantur & auri particulas omnium maximam possidere gravitatem specificam. Qua de re auri fulminantis salia acida vi prædita esse debent insigni. Cum igitur vis salium acidorum consistit in resolutione & stimulatione, aurum fulminans magnam vim stimulantem & resolventem possidere debet. Quæ agunt resolvendo & stimulando, diuresin, diaphoresin & purgationem excitare possunt §. CCCCII. CCCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. & §. XXV. XXVI. Cap. I. Part.

Part. II. Quam ob rem aurum fulminans virtutem purgantem diaphoreticam & diureticam exferere potest. Inquirendum igitur est, num hæc experientiae respondeant.

§. III.

In monumentis eorum, qui de materia medica & mor-
bis aliquid prodiderunt, obvia sunt testimonia, quibus ab-
unde eorum, quæ asserui §. II, veritas demonstrari potest. Prodeat primum ETMULLERUS, qui de valetudine infan-
tum cap. III. §. 9: aurum fulminans, inquit, magnæ obser-
vatur efficaciae, ut non immerito a quibusdam insigniter ex-
tollatur contra tormina infantum & pertinaces alvi obstru-
ctiones etiam exinde imminentem epilepsiam. Datur infan-
ti aliquot dierum vel etiam unius septimanæ granum unum
cum tribus granis nitri depurati vel etiam nitri antimoniati.
Datur etiam solum, absque addito, in iis, qui jam sunt ali-
quot septimanarum ad grana duo; propinatur in lacte. Præ-
ter alios effectus, quos aliquoties miratus fui, tormina sistit,
horrendas alvi dejectiones promovendo, & insultus epilep-
ticos sopit. Varietas observatur in ejus operatione, nunc
citius, nunc tardius operatur, debilius iridem aut vehementi-
us, prout, uti suspicor, plus minus in ventriculo infantis
a grumo lactis vel muco pituitoso irretitur & quasi inviscat-
tur. Huic GEORGIUM WOLFFGANGUM WEDELIUM
subjungo, qui in Pharmacia Acroamatica Lib. II. Sect. IV.
Cap. II. pag. 397. & Amoenitatibus Matæriæ Medicæ Lib. II.
Sect. II. cap. VII. pag. 357. his se exprimit verbis: magiste-
rium hoc auri fulminantis maxime activum est medicamen-
tumque egregium, quod vires habet carminativas in colica
& tympanitide conspicuas, purgantes, siquidem non adeo
accurate edulcerur, ob sal sulphureum; sudoriferas, si id
ipsum fiat, elutriatis salibus; unde & cordiale est & renova-
tivum & antepilepticum. BOHNIUS de officio medici cap.
VIX. pag. 281: sine omni molestia fere, ait, evacuant pur-
gantia in minori dosi exhibita, si modo bina vel trina grana
auri fulminantis ipsis combinentur. BOYLEUS Useful-

Antecedentia observa-
tionibus confir-
mantur.

nessé experimental Philosophy P. II. Ess. V. Chap. V. p. 212. aurum fulminans, quantum ipse confirmare posset, nobilissimum purgans laudat. HANNÆUS in Miscellan. Naturæ Curiosorum Anni X. Obs. CL. p. 238. auri fulminantis admirandam opem in colica consummatissima se aliquoties expertum fuisse testatur. FRID. HOFFMANNUS in Clav. Schroeder. Lib. III. cap. IX. pag. 204: habet aurum fulminans, ait, vim diaphoreticam ad grana tria vel quatuor in convenienti liquore exhibitum, interdum utramque operationem & catharticam & diaphoreticam exercet; prout a salibus magis vel minus liberatum est, magis vel minus etiam sudorem movere vel purgat, & paulo post: aurum fulminans, inquit, cum saccharo saturni & cinnabari antimonii unitum est in morbis desperatissimis ultimum remedium, etiam in febribus ardentibus malignis. Celeberrimus Vratislaviensis Medicus D. HELWICH in Histor. Morb. anni 1699. p. 10. in febribus petechialibus purgantibus suis apud ditiores etiam pauca grana auri fulminantis certis ex causis addidisse legitur. Adde Responsa Ordinis Medicorum Lipsiensium & Wittenbergensium de innoxia & præstantissima auri fulminantis efficacia purgante & diaphoretica, quæ in Pancratii Wolffens quondam Medicinæ & Professoris in Academia Halensi Defensione auri fulminantis, purgante in febribus acutis, propter orgasmum, tempestivo, tutissimi tam in febribus secundariis cum symptomaticis, quam in febribus primariis cum criticis abscessibus contra Georgii Ernesti Stahlî Doct. & Prof. Publ. Ordin. Diagramma ^{negotiosiores} potius crudæ ^{negotiosiores} dicendæ in casu contro- verso Halensi b. virginis sunt consignata,

§. IV.

Quanquam celeberrimorum virorum observationes de auri fulminantis virtutibus allegatas §. præced. non in dubium voco, nihilominus asserere nullus dubito, ipsi præ aliis tutis & securis purgantibus nullam singularem competere virtutem spasmos dolores & convulsiones sedantem. Omnia enim

enim hæc mala cum in infantibus a lacte corrupto coagulato & acri & in adultis a cruditatibus viscidis & acribus in primis viis hærentibus oriantur, fieri non potest, quin his ope remedii purgantis evacuatis tormina dolores spasmi & convulsiones cessent. Dum a materia flatulenta flatus gignuntur, hi expandendo intestina & ventriculum dolores anxietates spasmos colicam & cardialgiam flatulentam producunt, quæ mala mox sedantur & tolluntur evacuata materia flatulenta. Sic crudum acre ventriculum & intestina irritando inquietudinis dolorum spasmodorum, & flatulentæ, ob flatus a spasmodis retentos atque incarceratos, existit causa, quo excreto omnia symptomata evanescent. Nunc quaero ex omnibus, qui hæc probe intelligunt, annon omnia ejusmodi mala commodius facilius tutius & melius alio remedio purgante, ut pulvere rhabarbari cum absorbentibus & sale medio vel alio pro circumstantiarum ratione conjuncto, quam auro fulminante vel non æque bene ac hoc tolli queant? Certe, nemo rei gnarus hoc negare poterit. Si vero eo uti placet, eligatur probe edulcoratum & a salibus liberatum, alias dolores, spasmos atque inflammationes facile excitare potest. Quo magis edulcoratur, eo minorem purgantem & eo majorem diaphoreticam acquirit virtutem. Ob salia acida corrosiva, quæ ipsi adhærent, optime datur cum terreis. Dosis ejus est pro adulto a granis sex usque ad scrupulum dimidium. Vomitus aliquando excitat, cujus causa partim in salibus corrosivis magna in copia adhuc ei admixtis partim vero in cupreis particulis auro adhærentibus est quaerenda & hinc aurum a cupri consortio, quantum fieri potest, liberatum ad aurum fulminans usui medico destinatum præparandum est eligendum.

CAPVT XXXVI.

DE

LAPIDE LAZVLI.

§. I.

Lapis Lazuli
quis & qualis
sit ejusque
usus mecha-
nicus,

Lapis Lazuli, Lapis Cyaneus, Lapis Coeruleus est lapis quidam pretiosus opacus, ad metallicam accedens duriem, saturate coeruleus, florum cyani coerulei colore, punctis & venulis aureis atque argenteis interspersis splendidibus coruscans, Armenio lapide durior & compactior, saporis adstringentis. Ex fodinis aureis, argenteis & cupreis eruitur & vel ex Oriente, ut Asia & Africa adfertur, qui dicitur Orientalis, vel in Germaniæ, Italiæ, Hungariæ & Transylvaniæ metallifodinis reperitur, qui Occidentalis nominatur. Prior ignis vim ferre valet & colorem suum in ignis tortura retinet, unde fixus audit, posterior vero in igne sibi non constat deponit colorem coeruleum & viridem acquirit. Extrahitur ex eo aurum, vel adhibetur ad præparandum nobile & pretiosum pigmenti coerulei genus, quod vocatur Ultramarinum, qui usus est frequentior. Sequentibus vero notis ejus qualitas ad hunc usum apta cognoscitur, si nimirum spato vel aqua madefactus panno albissimo violaceum induit colorem, inter prunas ardentes candefactus colorem, postquam refrixerit, retinet, ferro ignito injectus & in aceto albo acerrimo extinctus colorem non mutat sed intensiorem potius acquirit & ejus pulvis ferro ignito inspersus tam colorem quam consistentiam retinet; tunc enim ad parandum Ultramarinum censetur bonus atque aptus. Conficitur hoc calcinando lapidem & lævigando in porphyrite commiscendo cum massa ex pice cera atque oleo composita, affunditur postea aqua, ut pulvis coerulens alcoholisatus dissolvatur & ad fundum præcipitetur, qui collectus postea usui servatur. Cum vero hoc modo præparatum Ultramarinum sit longearissimum & maximo constet pretio, illi substituitur Coeruleum

leum Berolinense, quod describunt Miscellanea Berolinensia pag. 377. Ultramarinus color ex utroque quidem lapide Lazuli tam Orientali quam Germanico, parari potest, sed ille, qui ex priori conficitur, ætate non mutatur, cum contra, qui ex Germanico præparatur, ætate & externis aeris injuriis facile lædatur & temporis progressu virescat.

§. II.

Particulæ cupreæ lapidis lazuli conciliant ipsi virtutem stimulantem & arrodentem, unde mirandum non est, illum intus sumtum tam per superiora quam per inferiora purgare & vel majori vel minori in gradu hos producere effectus, prout vel majorem vel minorem particularum cuprearum continet copiam. Quod vero actu ei insint cupreæ partes, solus color coeruleus, qui ab his oritur, satis superque demonstrat. Quidam abluendo ejus virtutem erodentem atque emeticam corrigere contendunt, sed frustraneus est omnis labor, sive enim sit lotus sive minus, semper tam per superiora quam per inferiora evacuat. Duplicem veteres medici ei adscripserunt virtutem, unam purgantem alteram confortantem & stypticam. Hanc ipsi crediderunt esse naturalem, quoniam in aurifodinis reperitur & aureas partes habet admixtas, illam vero seu purgantem virtutem per accidens ipsi tantum competere arbitrati sunt, quatenus nimirum alias heterogeneas particulas secum gerit. Quapropter ad roborantem hujus lapidis virtutem obtinendam pravam ejus indolem variis modis, tum abluendo tum calcinando, corrigere tentarunt, qui vero labor mihi plane frustraneus & inutilis videtur, quamvis non negem, calcinatione ejus vim purgantem imminui posse & destrui, num vero calcinatio quoque ejus virtutem confortantem augeat, merito dubito. Patet ex dictis simul, cur veteres eum inter ingredientia confectiois alkermes, quæ compositio confortans est & roborans, receperint. Præterea attribuitur ipsi vis atram bilem evacuandi, quam ipsi, quatenus vehementer stimulo & resolvendo agit, competere & cum aliis purgantibus

Nicolai mat. med. P. II. da.

Gg

bus

bus vi maxima stimulantē & resolventē præditis communem habere §. XXXVIII. Cap. I. vel eam ob causam ei adscriptam esse sentio, quoniam post ejus usum excrementa dejiciuntur nigra, quod nihil peculiare est sed a martialium & venereorum medicamentorum usu venire solet. Cum vero præstantiora & securiora nobis suppetant remedia, quibus eosdem, ad quos commendatur lapis prædictus, effectus obtinere possumus prætereaque hujus lapidis operatio minus tuta sit & periculosa merito ab ejus usu abstinemus.

CAPVT XXXVII.

DE

LAPIDE ARMENO.

Lapis Armenus quis & qualis sit ejusque vires & usus.

Lapis Armenus, Armenius, a regione, ex qua olim ad nos afferebatur, ita dictus, hodie vix amplius ex Armenia ad nos pervenit, immo sunt, qui dubitant, olim ibi eum fuisse repertum. Est lapis pretiosus, opacus, ad metallicam accedens duritiem, maculis viridibus & coeruleis & ut lapis Lazuli punctis aureis & argenteis ornatus, friabilis, ex parvis quasi grumis constans. Parum a lapide Lazuli discrepat & sæpius cum eodem in eadem reperitur gleba, unde a quibusdam promiscue nullo habito discrimine usurpatur uterque, differt tamen a lapide Lazuli, quod sordibus magis sca-teat minusque coeruleus existat. A sordibus depuratus sup-peditat illud pigmentum, quod vocatur Bergblau, Blau-berggrün, Blaue grüne Erde, Blau Schiffergrün. Cuprea & vitriolicæ est indolis & viribus convenit cum lapide La-zuli sed vehementius purgat per superiora & inferiora. Olim ejus ut & lapidis Lazuli usus fuit celeberrimus & spe-cifice commendatus in morbis soporosis, mania, apoplexia, quartana & ad atram bilem evacuandam, sed utriusque in-certa & periculosa est operatio & eam ob causam hodie vix unquam ad usum expetitur medicum.

SECTIO

SECTIO II

DE

EMETICIS

CAPVT I.

DE

EMETICORVM MODO AGENDI
ET VSV.

§. I.

Vomitus est violenta eorum, quæ ventriculi cavo continentur, per os expulsiō: nihil enim vomitu expulsiō. *li potest nisi id prius ad ventriculi cavitatem peruenit, ex quibuscunque corporis locis ad eam fuerit delatum.* Verum non omnis contentorum ventriculi ejectione per os vomitus nomine venit, siquidem neque lenis & successiva contentorum ventriculi evacuatio, quæ in ruminantibus fit neque illa ventriculi excretio, qua multis hominibus contentorum ventriculi pars quædam sine nausea & sine ulla violentia in fauces ascendit inprimis si cibi vel potus copia repletus fuerit & gravatus ventriculus, vomitus nomine insigniri potest. Constat enim ex observationibus medicis, quod quidam pro lubitu efficere possint, ut contentorum ventriculi pars sine nausea & violentia in fauces ascendat & nonnulli homines ruminari queant. Neesse igitur est, ut contentorum ventriculi per os ejectione, si vomitus nomen mereri debet, sit violenta.

§. II.

Fac, ventriculi repleti parietes propius ad se invicem accedere, contentum in ejus cavitate ut ex ea per aperturam, si qua adest, egrediatur, neesse est. *Accedere est* Quomodo vomitus fieri possit.

Gg 2

agere

agere & actio sine vi nec existit nec concipi potest. A vi igitur quadam accessus parietum ventriculi ad se invicem prior produci debet. Vis hæc hæret vel intra ventriculi parietes vel extra eos. Illa constrictio seu contractio, hæc pressio vocatur. Jam vero vomitus est evacuatio contentorum ventriculi §. I. Ergo vel a parietum ventriculi constrictione vel eorundem pressione externa seorsim vel conjunctim debet produci.

§. III.

Per quam
viam conten-
ta ventriculi
exire queant.

Ventriculus duo habet orificia, dextrum & sinistrum, quorum hoc immediate oesophago, connexum cardia, illud duodeno conjunctum pylorus appellatur. Si igitur ventriculi contenta ex ejus cavitate egredi coguntur, vel per sinistram vel per dextram ventriculi aperturam vel per utrasque ut exeant necesse est.

§. IV.

Vomitus ori-
tur a contra-
ctione ven-
triculi vel
diaphragma-
tis vel mu-
sculorum ab-
dominis se-
orsim vel
conjunctim.

Extrinsicus tegitur ventriculus diaphragmate & muscularibus abdominalibus, insuper ipse copiosis gaudet fibris muscularibus. Duæ igitur circa ventriculum occurrunt vires, quæ in ejus contenta agunt vel immediate vel mediate, & sunt vel vires diaphragmatis & musculorum abdominalium vel vis ipsius ventriculi, quæ in parietum ejus fibris sedet muscularibus. Diaphragma enim & musculi abdominales sese constringendo pressionem in ventriculum exercent & mediate in ejus contenta agunt, vis contra ventriculi, qua se constringit, immediate in contenta ventriculi agit, omnesque hæ vires ventriculum coarctant. Nunc vomitus producitur vel a ventriculi constrictione vel externa ejus pressione seorsim vel conjunctim §. II. & pressionem hanc externam non nisi diaphragma & musculi abdominis exercere possunt, dum sese constringunt. Ergo vomitus oriri debet a sola vel ventriculi vel diaphragmatis & musculorum abdominis constrictione vel harum omnium partium contractione conjuncta. Hæc vero contractio, quarumcunque sit partium, debet esse convulsiva, vel,

vel, si magis arriserit, spasmodica. Cum enim vomitus sit evacuatio contentorum ventriculi violenta §. I, partium quoque contractio, qua vomitus excitatur, ut præternaturaliter aucta seu violenta, id est, convulsiva seu spasmodica ut sit necessario sequitur.

§. V.

Vomitu contenta ventriculi cavitate per os ejiciuntur §. I. Verum enim vero ventriculi contenta per os expelli nequeunt, nisi orificium ventriculi sinistrum cum oesophago connexum sit apertum. Si igitur vomitus fieri debet, necesse est, ut orificium ventriculi sinistrum sit apertum. Ad vomitum requiritur apertura cardiae.

§. VI.

Quamvis orificium ventriculi sinistrum sit apertum & pylorus aper-
ventriculus constringatur vel comprimatur seorsim vel con-
junctim, nihilominus tamen nullus oriri potest vomitus, nisi Pyloro aperto vomitus non fit.
pylorus sit clausus. Fac enim, pylorum & sinistrum ventriculi orificium esse apertum ejusque parietes vel constringi vel comprimi seorsim vel conjunctim, tunc contenta ventriculi, utpote quæ gravia sunt & vi gravitatis deorsum tendunt, per pylorum potius quam per cardiam e ventriculi cavitate prodire debent, qua ratione nullus contingere potest vomitus. Cum vero contenta ventriculi vomitu per os sint ejicienda §. I, ex ventriculi cavitate per oesophagum contra propriam ponderis sui agendique rationem ascendere atque in altum propelli debent: id quod cum fieri nequeat, nisi pylorus sit clausus & via ad intestina occlusa, dilucide apparet, vomitum nunquam produci posse, nisi pylorus sit clausus.

§. VII.

Conditiones igitur, quæ requiruntur, si vomitus oriri debet, sunt, ut pylorus sit clausus, cardia vero aperta & ventriculus vel diaphragma & muscoli abdominis vehementer se constringant seorsim vel conjunctim. Conditiones necessariae ad vomitum.

§. VIII.

Vomitus Nonnulli nulla ratione ventriculi habita diaphragmatis produci nequit a sola sed hæc sententia minus firmo & stabili nititur fundamento. diaphragmatis & musculorum abdominis actione ad constrictionem spasmodicam, nec ratio suppetit, cur contractione musculorum prædictorum voluntaria, si omni promovetur nixa, non æque producatur vomitus, quod fæmen non contingit, ad quod accedit, quod hi muscoli, licet maximam patiantur convulsionem, nullum tamen vomitum producere possint, nisi pylorus sit clausus §. VI. VII, adeoque spasmo constrictus. Si enim pylorus æque ac cardia esset apertus, diaphragma & muscoli abdominis vehementer ventriculum *spasmodica sua constrictione comprimentes contenta ventriculi deorsum per pylorum propellere deberent, nisi aliud accederet, quod nihil aliud esse quam motum ventriculi spasmodicum, a pyloro inverso & præternaturali modo progredientem, quis est qui dubitet? Eo enim versus superiora directo motus musculorum abdominis & diaphragmatis vehementior accedens & ventriculum comprimens non potest non contenta ventriculi per os cum impetu ejicere, id est, vomitum producere. Sola igitur musculorum abdominis & diaphragmatis constrictio sine ventriculi contractione spasmodica nunquam vomitum excitare potest.*

§. IX.

Quomodo vomitus fiat, cum sola diaphragmatis & musculorum abdominis constrictio vehementior vomitum producere nequeat §. VIII. utrum constrictioe ventriculi solita an conjuncta cum contractione musculorum abdominis & diaphragmatis constrictioe aucta peragatur §. IV. Intensior horum musculorum contractio ad vehementem ventriculi constrictioem accedens, tantum abest, ut vomitui impedimentum objiciat, ut potius omne tollat & vomitum multum promoveat reddatque faciliorem, ita, ut hinc multi dubita-

dubitaverint nulli, totum in peragendo vomitu negotium illi ^{diaphragmatis.} demandare soli, ut ex superius adductis dilucide apparet.

§. VIII. Num vero contractio ventriculi sola præternaturaliter aucta vomitui excitando par sit & sufficiat, quæstio est altioris indaginis, de qua inter medicos inter utramque disputatur partem, sed secundum meam sententiam tota hæc lis facile potest componi. Demonstravit nimirum Vir exquisitissimæ eruditionis & de re physica & medica optime meritis illustris Hambergerus in Physiologia §. DCCXLIV. MCCII. vim, qua ventriculi fibræ sese contrahunt, sedecim libris esse æqualem & vim ventriculi coarctantem summam, qualis in vomitu deprehenditur, non multum a quinquaginta libris distare. Cum igitur vis ventriculi tanta sit, nullum remanet dubium, quin ea sola expellendis vomitu contentis in ventriculi cavitate sufficiat, & quoties non videmus, ab infantibus lac paulo largius haustum vomitu iterum rejici sine præternaturaliter aucta musculorum abdominis contractione? Probe quoque circumstantiæ, sub quibus fit vomitus, & quæ tam subjectum, in quo evenit vomitus, quam materiæ vomitu expellendæ indolem, & qua vomitus peragitur, vehementiam respiciunt, sunt considerandæ & discernendæ, si determinandum est, num vomitus sola ventriculi vi perfici possit. Nam si subjectum ita a natura est formatum vel ejusmodi gaudet dispositione vel habitu, ut vomitum facile sine magno nixu & molimine & sine ulla fere molestia edere queat, si materia vomitu ejicienda pondere suo non nimis resistit nec alio modo ita comparata est, ut expulsionem impedimentum objiciat non nisi magno nixu & molimine removendum, & si vomitus ipse non cum ingentibus conjungitur motibus & conaminibus, vomitum sola ventriculi contractione perfici posse mihi certe persuadeo, interea tamen non inficias eo, hac ratione raro fieri vomitum, sed lubens concedo, eum frequentissime contractione ventriculi aucta cum musculorum abdominis & diaphragmatis contractione spasmodica conjuncta peragi, restantibus id phænomenis vomitum comitantibus, ut agitationibus
moti-

motibus & laboribus vehementibus, qui in vomentibus conspiciuntur, alvi & urinæ involuntaria excretionem abortu &c.

§. X.

Vomitus fit
ope musculorum,

Vomitus perficitur contractione ventriculi musculorum abdominis & diaphragmatis præternaturaliter aucta §. IX. Sed omnes hæ partes sunt vel musculi vel musculis seu fibris muscularibus gaudent (per princ. anat.) Ergo vomitus fit ope musculorum eorumque contractione præternaturaliter aucta.

§. XI.

Vomitus oritur a vi ventriculi vitali præternaturaliter aucta.

Posito vomitu ponitur contractio ventriculi præternaturaliter aucta §. IX. X. Nunc contractio fibrarum corporis humani præternaturaliter aucta oritur a vi fibrarum vel physica seu elastica vel vitali præternaturaliter aucta §. LXVII. LXVIII. Sect. II. Part. I. Ergo vomitus oriri debet a vi ventriculi aut physica seu elastica aut vitali præternaturaliter aucta. Verum enim vero vomitus a vi ventriculi physica seu elastica sola præternaturaliter aucta produci nequit, cum teste experientia ea subjecta ad vomendum minus sint disposita, quæ fibris gaudent valde elasticis, id est, rigidis, & in cadavere, in quo vis physica adhuc integra est & illæsa, nullus unquam observatus fuerit vomitus. Nihil igitur amplius superest, quam ut vomitum a vi ventriculi vitali præternaturaliter aucta produci asseramus. Interea nemo sibi persuadeat velim, omnem omnino ventriculi vim physicam seu elasticam a vomitus negotio excludi. Minime, sed illa potius supponitur. Cum enim vis vitalis dependeat ab influxu & motu sanguinis & fluidi nervei §. LXVIII. Sect. II. Part. I, hic vero locum habere nequeat nisi fibrarum vasa, in quibus sanguis & fluidum nerveum vehitur, constituentium partes cohæreant, & vis, quæ a cohæsiōe partium fibras constituentium dependet, sit physica seu elastica, sine ullo perspicitur negotio, quod vis vitalis supponat vim physicam seu elasticam. Quæ ut eo clarius appareant, non abs re erit, hic paucis duntaxat attingere, quod fibræ corporis huma-

humani duplici sint præditæ vi, qua se contrahere conantur & quæ vel a cohæsiõne particularum fibras constituentium vel ab influxu sanguinis & fluidi nervei in eas dependet. Prior vis dicitur vis physica seu tonus physicus, posterior autem vis vitalis seu tonus vitalis.

§. XII.

Vomitus oritur a vi vitali ventriculi præternaturaliter aucta §. XI. Vis hæc dependet ab influxu sanguinis & fluidi nervei §. XI. Qua de re vomitus proficiscitur ab influxu vel sanguinis vel fluidi nervei vel utriusque fluidi in ventriculum præternaturaliter aucto. Exponam proinde, quomodo ab influxu fluidi nervei versus ventriculum præternaturaliter aucto vomitus producat, dein etiam explicabo, quomodo a sanguine vomitus produci possit. Si fluidi nervei influxus in ventriculum præternaturali modo augetur, majori in copia in fibrillas nerveas ventriculi influere & cum sero & sanguine intra tunicas ejusdem commisceri debet. Liquidum nerveum est omnium fluidorum corporis humani subtilissimum & levissimum, id est, minima gravitate specifica præditum, hinc partibus sanguinis & seri specificè gravioribus adhærendo non earum solum contactum & cohæsiõnem majorem minuit vi insignis suæ levitatis sed ope etiam summæ suæ subtilitatis sanguinem & serum potenter resolvit & cohæsiõnem inter horum partes aufert, quo factò aer in poris & interstitiis globulorum seri & sanguinis hærens minorem sentiens resistantiam sanguinem & serum in majus expandit spatium, fluida hæc intumescunt & turgescunt, quo non possunt non fibræ quoque musculares, in quibus hærent, magis secundum latitudinem expandi, intumescere & breviores reddi, quo tandem tanta producitur ventriculi contractio, quanta ad vomitum requiritur. Quicquid igitur motum fluidi nervei præternaturali modo determinat versus ventriculum, seu efficit, ut solito majori copia ad ventriculum affluat fluidum nerveum, illud etiam vomitum excitare valet. Cum vero illud perficiatur irritatione, qua

Vomitus
utrum a vi
physica an
elastica ven-
triculi pro-
veniat?

cunque hæc fiat ratione, vel extensione, exinde conficitur, omne illud vomitum producere posse, quod ventriculum irritat, quacunque fiat ratione, vel fibras ejus extendit.

§. XIII.

Quomodo
sanguis vo-
mitum exci-
tet.

Sanguis §. XII. nulla alia ratione vomitum excitare potest quam quatenus ventriculum irritat. Sive enim majori in copia in vasa ventriculi irruat & in iisdem accumuletur siue stasin ibi conceperit vel aliam assumerit depravatam qualitatem, qua vomitum excitat, nullo tamen alio modo vomitum producit quam ventriculum irritando siue hoc fiat vasa ventriculi extendendo vel alio modo. Sic vomitus, qui primis graviditatis mensibus familiaris est, a sanguine in vasis ventriculi nimis abundante eaque justo magis extendendo ventriculum irritante suam trahit originem.

§. XIV.

Quomone
extensione
fibrarum
ventriculi
producat
vomitum.

Quemadmodum omnis actio in corpus æqualem habet conjunctam reactionem (per princ. phys.) ita extensionem fibrarum corporis nostri, dummodo non sit nimia, æqualem earum reactionem, id est, contractionem producere debet. Accedit ad hanc fibrarum ventriculi contractionem alia, qua se non solum vi elasticitatis §. XI, sed etiam vi vitalitatis suæ §. XI. constringunt. Fibre enim ventriculi præditæ sunt vi tam elastica quam vitali §. XI, & dum extendendo vel alio modo irritantur, affluxus fluidi nervei versus ventriculi fibras augetur, quo major producit ventriculi contractio §. XI, & fibre ejus elasticæ extensæ remittente extensione in pristinum se restituunt statum, id est, se majori impetu contrahunt. In omnibus vero his casibus suppono, causam ventriculum extendentem non tantam esse, ut superet vim ejus contrahentem vel ejusdem tonum destruat.

§. XV.

Quomodo
liberalius in-
urgitata vo-

Ex his facilis est perspectu ratio, cur cibi & potulenta copiosius ingurgitata vomitum producant et aqua simplex tepida vel lac liberalius hausta medicamenti emetici vices interdum

dum sustineant. Omnia enim hæc ventriculum nimis replendo & extendendo ad contractionem irritant spasmodicam, qua vomitus producitur §. XIV. Porro eadem liquido apparet ratione, cur & quomodo digito vel alio instrumento fauces irritatæ vomitum excitent. Cum enim fauces œsophagus & ventriculus vno eodemque gaudeant fibrarum tractu communique & arctissimo ope nervorum nexu, fieri nequit, quin faucium irritatio ad ventriculum usque propage-
tur, quo hujus perficitur contractio vomitui excitando par
atque idonea. Veritas enim certa est atque ab omnium re-
clamatione vindicata, una fibrarum connexarum irritata &
se contrahente alteram irritari atque ad contractionem stimu-
lari. Si igitur faucium fibræ irritantur, quacunque id fiat ra-
tione, solito magis se contrahunt, quod, cum sine extensio-
ne adeoque irritatione fibrarum ventriculi perfici nequeat,
in his quoque producit irritationem & hinc dependentem
contractionem majorem.

§. XVI.

Cognito ac perspecto, quomodo nimia ventriculi reple-
tio & faucium irritatio vomitum producat, ordini & pro-
posito meo congruum esse existimo, investigare, qua ratio-
ne oleosa & pinguis ut oleum amygdalarum dulcium, lini
olivarum, sperma ceti, cerevisia tepida butyro pinguis reddi-
ta, juscula nimis pinguis, lac & ejus flos &c. vomitum effi-
ciant. Primo, quatenus sunt corpora gravia, vi ponderis
sui parietes ventriculi extendunt & majorem fluidi nervei
versus eos affluxum concitant, qui majorem producit ven-
triculi contractionem §. XII. XIV. Deinde oleosa, cum ma-
jori gaudeant visciditate, quam aqua, faucibus & œsophago
fortiter adhærent & tam ex adhæsione quam ex pondere
lente descendendo œsophagum & per consensum ventricu-
lum maxime irritant §. XV, nec levem & parvam esse hanc
irritationem ab oleosis in œsophago productam, exinde di-
lucide apparet, quoniam experientia teste exigua liquidi cu-
jusdam quantitas aliquot guttulas æquans lento descensu su-
per

per partem sensibilem insignem producit irritationem. Aliquot guttulæ aquæ abdomini ita impositæ, ut super id lento motu & descensu ferantur, tantam producunt irritationem, ut exinde satis molesta & fere dolorosa oriatur sensatio. Similem vero produci irritationem in œsophago a descensu oleosorum per eum, cum insigni nervorum præditus sit copia, & hanc irritationem ventriculo communicari, quam ejus excipit constrictio spasmodica, quis est qui dubitet? Ad ventriculum descensu delata oleosa vi ponderis, uti antea demonstratum fuit, extendunt & ad spasmodicam irritant contractionem. Accedit ad hanc actionem oleosorum vi ponderis alia, qua ex adhæsiōne in superficiem ventriculi internam & viscidum illam obducens agunt. Tota enim superficies ventriculi interna viscido sulphureo est obducta, cui aqua plane non vel saltem non notabili adhæret gradu, oleosa contra ob partium homogeneitatem magis adhærent. Cum igitur adhæsiō sit actio, oleosa non versus viscidum solum illud sulphureum sed ductulos etiam excretorios tam glandularum quem extremitatum arteriosarum agere hosque claudere atque obstruere debent. Hac ratione impeditur & sistitur liquoris gastrici excretio & cum hoc non obstante ejus secretio & pressio ab impetu cordis & arteriarum pergat, fluidum secernendum intra vasa excretoria & glandulas retinetur atque accumulatur, vasa excretoria glandulæque obstructæ magis dilatantur atque intumescunt, quo non possunt non simul fibræ nerveæ & musculares vehementer extendi atque ad spasmodicam constrictionem irritari, quæ vomitum producit §. XII. Triplici ergo modo oleosa vomitum producere possunt, primo, quatenus descensu suo per œsophagum hunc & per consensum ventriculum irritant §. XII, deinde, quatenus in ventriculum delata hunc vi ponderis extendunt §. XII. & denique, quatenus adhærendo internæ ventriculi superficiei effluxum liquoris in cavitatem ventriculi excernendi impediunt & ductuum excretorios in ventriculi cavum & glandularum ventriculi intumescuntiam producant.

§. XVII.

§. XVII.

Aliquorum ea est sententia, oleosa non hac ratione, quam exposui §. precedente, sed vias, per quas materia vomitu ejicienda moveri debet, lubricando & laxando vomitum excitare. Equidem non eo inficias, oleosa vi lubricante & laxante gaudere, sed tantum abest, ut hæc vomitum producat, ut potius eidem sit impedimento. Contenta enim ventriculi vomitu ejicienda sunt gravia & contra actionem suam vi ponderis, quo deorsum tendunt, per ascensum & in altum sunt movenda §. V, cui motui viæ lubricitatem magis impedimento esse quam adjumento, in experientia & ratione fundata est veritas.

Oleosa non lubricando vomitum excitant.

§. XVIII.

Quum acria ventriculum irritent §. CCCCV. Sect. VI. Part. I, vomitum excitare possunt §. XII. Eorum modum agendi sic mihi concipio. Omnis acrimonia dependet a salibus, sed salia non agunt nisi sint soluta nec per se sola & sibi relicta ob majorem suam gravitatem specificam viscido sulphureo ventriculi internam superficiem obducenti adhærent qua de re si huic adhærere debent, ut sint particulis specificè levioribus, id est, sulphureis obducta, necesse est, quas actu ipsis commixtas esse ex principiis demonstrari potest chemicis. Salia igitur acria sulphureis partibus cincta & in ventriculo soluta adhærent muco ventriculi & per eundem ex adhæsione transeunt ad ejus fibras, inter quarum partes constituentes cohærentes ex adhæsione penetrant, quo prior cohæsio imminuitur & tensio seu irritatio major producitur. Flexiles enim cum sint fibræ ventriculi, inter quarum partes cohærentes salia acria penetrant, istæ earum partes, inter quas nulla salia penetrarunt, uti semper conatum magis & propius ad se invicem accedendi & appropinquandi exercent, quam primum in iis locis, ubi salia acria penetrarunt, cohæsio, id est, tendentia priori conatui resistens, imminuta est, actu propius ad se invicem accedunt, hinc in locis cohæsionis imminutæ particulæ magis a se invicem recedunt & separantur,

Quomodo acria vomitum producant.

H h 3

fibræ

fibræ præternaturaliter extenduntur & irritantur una cum aliis fibris connexis, inter quarum partes nulla salia penetrant. Idem efficiunt salia acria in fibris ductuum excretoriorum ex glandulis ventriculi vel ejus extremitatibus arteriosis prodeuntium, quo orificia horum ductuum constringuntur, obstruuntur, fluidum excernendum ab exitu prohibetur, in glandulis ductibus earum & extremitatibus arteriosis accumulatur, fortius præmitur, glandulæ, ductus earum atque extremitates arteriosæ magis dilatantur atque intumescunt, fibræ præternaturaliter extenduntur atque irritantur. Quum igitur ventriculi fibræ omnes inter se cohæreant multisque præditæ sint nervis, qui magnam eis conciliant sensibilitatem, facile est collectu, quod, quamvis nonnullæ tantum ventriculi fibræ a salibus acribus præternaturaliter irritentur, reliquæ connexæ per consensum etiam irritentur & irritatæ, cum satis sint robustæ magnaque vi præditæ, vehementer se constringant, ventriculi cavum coarctent ejusque contenta propellant.

§. XIX.

Quamvis salia acria medicamenti emetici irritando ventriculum vomitum producant §. XVIII, nihilominus tamen nunquam hunc excitare possent, si primum statim fibras cardiacam circumdantes & ligamentum Helvetii constituentes irritarent; hæ etenim irritatæ cardiacam constringerent & contentis ventriculi per cardiacam vomitu expellendis exitum præcluderent. Cum vero, si vomitus fieri debet, necesse sit, ut cardia sit aperta §. V, salia acria medicamenti emetici primitus in fibras inferiores circa pylorum sitas actionem suam exferere debent; hac etenim ratione pylorus primum spasmo contractus efficit, ut contenta ventriculi contractione fibrarum spasmodica non per pylorum in duodenum sed per cardiacam minus contractam egrediantur atque expellantur.

§. XX.

Emerica, quæ ex vitriolo parantur, vomitum producant, primo, quatenus acrimonia sua ventriculum irritant §. XVIII.

§. XVIII. XIX, deinde, quatenus adstringendo agunt & denique, quatenus massam humorum inspissando ad decentem motum per vasa minima tam totius corporis quam ventriculi reddunt ineptam. Prior modus agendi jam fuit expositus §. XVIII. XIX, hinc non opus est, plura de eo facere verba. Ad secundum quod attinet operandi modum, vitriolaceorum acrimonia a ferro admixto temperatur, & quia acida est, adstringens redditur, quam ob rem ob minorem acrimoniam majori semper sunt propinanda dosi, si effectum exserere debent vomitorium, & ob vim adstringentem minus sunt grata, hinc ob majorem, qua sunt adsumenda, copiam nihil facilius fieri potest quam ut eorum partes solvantur & solutæ ad massam deferantur humorum ejusque visciditatem præternaturaliter augeant. Verum enim vero visciditas massæ humorum præternaturaliter aucta transitum eorum per vascula minima totius corporis adeoque etiam ventriculi ejusque glandulas impedit, obstructionem producit, & cum fluida a corde & arteriis continuo premantur, liquidique gastrici secretio continuet, glandulæ & vascula obstructa extenduntur & dilatantur, quo fibræ sensiles non possunt non præternaturaliter expandi atque ad contractionem spasmodicam irritari.

§. XXI.

Solenne medicis est, emetica vario modo discernere & rationem discriminis partim ab eorum origine, partim a modo operandi vel applicandi, partim ab usu petere. Ratione originis dividuntur in mineralia, animalia, & vegetabilia, prout ex hoc vel illo naturæ regno desumuntur. Respectu modi applicandi in interna & externa, respectu modi operandi in vehementiora & leniora, drastica & mitiora, segniora & efficaciora, tardioris vel celerioris operationis, magis vel minus molesta & ratione usus in magis vel minus usitata tuta & selecta distribuuntur.

§. XXII.

Emetica, quæ desumuntur ex regno minerali, parantur vel

Fundamentum divisionis emeticorum.

Conspectus emeticorum mineralium.

I) ex

I) ex ANTIMONIO vel

II) ex VITRIOLO vel

III) ex MERCURIO.

Quæ ex antimonio conficiuntur, emetica sunt

1) FLORES ANTIMONII, dosis grana duotria vel quatuor.

2) REGULUS ANTIMONII SIMPLEX, ex quo pilulæ sic dictæ perpetuæ & pocula emetica usus fere perennis confici solent. Vinum enim calidum ex his poculis æque ac ex vitro antimonii vim vomitori- am prope in infinitum pauxillo de substantia eorum decedente extrahit.

3) REGULUS ANTIMONII MEDICINALIS, dosis scrupulus unus.

4) VITRUM ANTIMONII, quod non in substantia sed ad infusâ vinosâ emetica adhibetur.

5) SULPHUR ANTIMONII dosis grana quatuor vel sex.

6) CROCUS METALLORUM RULANDI, paratur ex antimonio & nitro. Dosis grana tria vel quatuor.

7) AQUA BENEDICTA RULANDI seu vinum emeticum ex vitro antimonii & vino paratum, cujus dosis est uncia dimidia vel integra.

8) OXYSACCHARUM EMETICUM ANGELI SALÆ, quod ex vitro & aceto vini paratur & pro dosi exhibetur a drachmis duabus usque ad unciam dimidiam.

9) OXYSACCHARUM EMETICUM LUDOVICI, quod ex eroco metallorum & aceto vini paratur. Dosis cum priori convenit.

10) SYRUPUS RUBI IDÆI EMETICUS, qui ex vitro antimonii vel croco metallorum & succo rubi idæi paratur. Dosis drachmæ duæ vel tres.

11) SAPA VOMITORIA SYLVII, quæ ex vitro antimonii vel croco metallorum & musto paratur. Dosis quatuor usque ad octo grana.

12) TARTARUS EMETICUS, qui paratur ex vitro antimonii vel croco metallorum & tartaro. Dosis grana tria vel quatuor.

13)

- 13) MERCURIUS VITÆ, qui e butyro antimonii per præcipationem cum aqua paratur & pro dosi ad grana duo vel tria, sed rarissime in substantia exhibetur & potius ad infusa vinosa emetica paranda usurpatur.
- 14) ROSA MINERALIS SALÆ, quæ nihil aliud est quam mercurius vitæ in roseum colorem exaltatus.
- 15) ANTIMONUM cum duabus partibus nitri detonatum præbet emeticum infantibus ad grana duo vel tria conveniens.

§. XXIII.

In ordine emeticorum succedunt ea, quæ a VITRIOLO Conspectus emeticorum vitriolaceorum. fumuntur & sunt:

- 1) VITRIOLUM CRUDUM, præsertim ALBUM, cujus dosis drachma semis vel integra.
- 2) GILLA PARACELSI, quæ ex vitriolo albo aqua soluto & inspissato conficitur nihilque aliud est quam vitriolum album depuratum. Dosis est a scrupulis duobus usque ad drachmam integram.
- 3) SAL VITRIOLI, dosis scrupulus unus.
- 4) MANNA VITRIOLI, quod cum sale vitrioli convenit, sed mitius est.
- 5) CRYSTALLI LUNÆ, alias validissimæ hydragogæ, agunt enim ex admixti cupri principiis. Dosis grana quatuor.

§. XXIV.

Quæ ex mercurio parantur, vomitoria sunt:

- 1) MERCURIUS PRÆCIPITATUS RUBER seu ARCANUM CORALLINUM CROLLII, quod ex mercurio vivo & spiritu nitri paratur. Dosis grana quatuor vel quinque. Conspectus emeticorum mercurialium.
- 2) TURPETHUM MINERALE, quod ex mercurio vivo & oleo vitrioli vel ex mercurio sublimato & oleo tartari per deliquium paratur. Dosis grana tria vel sex.

Nicolai mat. med. P. II. d. a.

Ii

3) MER-

- 3) MERCURIUS PRÆCIPITATUS ALBUS. Dosis duo tria vel quatuor grana. Paratur ex mercurio vivo soluto in aqua forti per præcipationem cum aqua salsa.
- 4) AURUM VITÆ KEGLERI, quod idem ex mercurio paratur & olim magni fuit habitum.

§. XXV.

Conspectus
emeticorum
mercuriali-
um.

Emetica, quæ ex regno desumuntur vegetabili, sunt

I) RADICES; ut

RADIX ASARI, cujus dosis drachma dimidia vel integra. Infusum illius cum vino paratum ad aliquot uncias propinatur.

BRYONIÆ, de qua jam dictum sub titulo de purgantibus.

CYCLAMINIS, vide dicta de purgantibus.

ELLEBORI ALBI, non usitata.

IPECACUANHÆ, cujus dosis est scrupulus unus vel drachmaa dimidia.

SQUILLÆ, cujus dosis pro scopo emetico grana sex vel octo. Paratur ex ea OXYMELS QUILLITICUM, quod in infantibus ad unicum dimidiam vel integram datum vomitum excitat.

II) FOLIA ASARI quorum recentia quatuor vel sex incisa trita & cum vino infusa vomitum, mitiorem tamen quam radix, cient, cum aqua autem infusa tantum purgant.

GRATIOLÆ, dosis scrupulus unus vel duo in forma pulveris vel infusi sed aptior est usui interno eorum succus ad drachmam dimidiam sumtus & extractum vinosum ad decem grana in pilulari forma.

NICO-

NICOTIANÆ, quorum usus exoluit.
SEDI VERMICULARIS, dosis in substantia
ad scrupulum unum vel duos, deco-
cti ad uncias aliquot ascendit.

SAMBUCI & EBULI folia prima, JULI,
GEMMÆ vel TURIONES dicta, quæ
sub pulveris forma ad scrupulum di-
midium exhibentur. Cortex medi-
us arboris & radice sambuci ad drach-
mam unam infusus in aquam vinum
vel cerevisiam & ejus succus a scru-
pulo dimidio usque ad integrum sum-
tus vomitum & purgationem excitat.
Oleum coctum ex arillis sambuci ad
unciam unam adhibitum satis vehe-
mentem exferit effectum vomitorium.

III) FLORES JACEÆ } quorum syrupi infantibus ad
PERSICORUM } unciam unam præscribi solent.

EBULI }
GENISTÆ } non usitati

IV) SEMINA CATAPUTIÆ, quæ ob sumam violentiam,
qua agunt, e foro pharmaceu-
tico sunt proscripita.

GENISTÆ }
ATRIPLICIS } non usitata
RAPHANI }

RICINI } de quibus actum sub titu-
GRANATILLI } lo de purgantibus.

V) CORTICES RADICIS SAMBUCI } de quibus jam dif-
EBULI } rui.

VI) LIGNUM PAVANA DICTUM de quo dictum fuit in
pertractatione de pur-
gantibus.

VII) NUX VOMICA

CUCUMIS ASININUS & ex eo paratum
ELATERIUM, de quo jam actum fuit sub titulo de
purgantibus.

§. XXVI.

De emeticis
animalibus.

Ex regno animali pauca eaque prorsus inusitata prostant
emetica, e. g.

- 1) RASURA UNGUIUM HUMANORUM
- 2) OVA PISCIS BARBI
- 3) OVA FORMICARUM
- 4) MUSCERDA.

§. XXVII.

Alia discrimi-
na emetico-
rum.

Præter dictum emeticorum discrimen alia adhuc viget
eorum discrepantia, magnæ in praxi utilitatis, qua in ma-
gis vel minus *tuta secura* usitata & selecta distinguuntur.
Pauca immo paucissima sunt, quæ ex ingenti adductorum
cohorde ad censum tutorum securorum selectorum & usitato-
rum possunt referri, & si tartarus emeticus & radix ipeca-
cuanhæ excipiuntur, reliquis omnibus commodè carere pos-
sumus. Antimonialia enim & mercurialia, si a tartaro disces-
seris emetico, corrosiva indole nimis infeste adoriri ventri-
culum, eum arrodere, vehementissimos nec coercendos vo-
mitus, hypercatharses, spasmos, convulsiones & inflamma-
tiones letales excitare solent, unde perpetuo non sine peri-
culo dantur. Idem valet iudicium de vomitoriis, quæ ex
vitriolo parantur. Usitatum quidem fuit famigeratissimo
olim Regis Borussiae Archiatro Andreae GUNDELSHEIMERO
in febribus castrensis ad vomitum excitandum vitriolum al-
bum ad drachmam integram exhibere, in aqua vel alio liquido
solutam & tantum non semper salutaris voto respondit even-
tus sed res ipsi fuit cum militibus robustioris naturæ & duro
laboriosoque vitæ generi assuetis, quod in causa fuit, ut ob-
structiones a vitriolatis productæ §. XX. non diu perdura-
verint sed facile & cito fuerint expeditæ nec debilitatem tan-
tam, quantam alias, reliquerint. Subjectis vero tenerioris & debili-

debilioris naturæ vitriolata emetica non conveniunt, quoniam debilitatem jam præsentem per obstructions, quas producunt, maximopere augent.

§. XXVIII.

Homines medicamento ad vomendum incitati molesto ^{Phænomena vomitus} sensu in ore faucibus & ventriculo afficiuntur, quem largior salivæ in os affluxus & exspuitio, horrores & oscitationes comitantur immo sæpe tota maxilla inferior tremit faciesque pallefcit & totum fere corpus supina quædam molestia usque eo occupat, ut artus non nisi ægre moveamus, & sive stantes sive sedentes de aliqua gravitate & inertia conqueramur, quibus dolor capitis accedere solet. His adjungitur comes aliqua ventriculi commotio versus superiora cum diaphragmatis & abdominis compressione, sine succedente vomitu, quam inanem vomendi conatum seu nauseam appellare usitatum est artis peritis, atque hæc ipsa nausea pro ægri aliarumque circumstantiarum constitutione præcordiorum anxietatem, pectoris angustiam, respirationem impeditam & molestam, capitis dolorem, faciei ruborem & intumescentiam, vertiginem, aurium tinnitum, oculos sanguine suffusos, scintillas & varios colores oculis observantes, pulsum celerem & frequentem, singultus, ructus & alios spasmodicos corporis motus, secum gerit, modo graviores, modo leviores, & vel semel vel iterum recurrit vel vomitum proxime antecedit. His subjungi actionem ventriculi inversioni simillimam, diaphragmatis versus inferiora impetuosum descensum, musculorum abdominis maximam constrictionem abdominis cavum coarctantem & quasi omnium ejus contentorum versus superiora pressionem violentam animadvertimus, unde vehementius sed simul difficilius spiritus ducitur & sigillatim inter exspirandum diaphragmatis in thoracem regressus, musculorum abdominis impulsus & evomendorum eiectio per os illacrymantibus & sanguine suffusis oculis presso pede subsequuntur. Præterea sudor erumpere solet, qui fere frigidus est, & remanet dolor universalis, qui

præcipue abdomen totum & diaphragmatis omnem fere ambitum occupat & obtusus est similisque ei, qui in reliquis membris nimio labore defatigatis percipitur. Probe quoque levior vomitus a vehementiori est discernendus, ille fieri potest a sola ventriculi convulsione & paucioribus mitioribusque stipatur symptomatibus, hic vero præter ventriculi convulsione diaphragmatis & muscutorum abdominis constricti-
onem requirit longeque plura & graviora, quam ille, se-
cum fert symptomata.

§. XXIX.

Explicatio
symptoma-
tum vomit-
us.

Facilis atque expedita est symptomatum vomitum comi-
tantium explicatio. Spasmodica constrictio non ventricu-
lum solum diaphragma & musculos abdominis corripit sed
etiam œsophagum, intestina & alia viscera musculosa infimi
ventris nec non interiorem tunicam ori œsophago & ven-
triculo continuam in *consensum trahit, unde glandulæ sali-
vales constrictione suarum membranarum spasmodica vehe-
menter compressæ salivæ largiorem copiam fundunt, & ir-
ritata communis oris faucium & œsophagi membrana labii
& maxillæ inferioris tremorem efficit. Si iam simul consi-
deretur, convulsis musculis abdominis & diaphragmate om-
nia abdominis contenta validissime comprimi & reliqua vis-
cera musculosa infimi ventris per consensum convulsione
affligi, dilucide apparebit ratio, cur vomitum nonnunquam
alvi & urinæ excretio involuntaria, abortus & hæmorrha-
giæ nonnunquam sequantur. Respiratio in vomitu impe-
dita nec naturali modo succedens efficit, ut cor dextrum se
libere in pulmonis vasa evacuare nequeat & reditus sangui-
nis venosi a capite impediatur, dum interea per arterias
magna copia & impetu sanguis versus caput pellitur, hinc
turgēt facies & rubet, oculi sanguine suffusi lacrymantur,
venæ ingulares inflatæ tument, scintillæ & varii colores ocu-
lis obversantur, aures tinnunt, vertigo & post validum vo-
mitum sensuum heberudo & somnolentia oritur, & metuen-
dum est, ne a diuturno & valido vomitu vel nimis disten-
dantur*

dantur vel rumpantur encephali vasa, ex quo multa oriri possunt mala. A spasmodicis harum partium contractionibus sanguis & humores in magnum & valde irregularem concitantur motum, in partes quasdam influxus eorum impeditur, in alias contra augetur, ita, ut magno in eas pellantur impetu, fluidum nerveum dissipatur, partes vehementer extenduntur, debilitas & atonia, quæ partim a spasmo ut causa, quem excipit, partim a nimia connexarum partium extensione oritur, viriumque imbecillitas producitur.

§. XXX.

Haud facile alius magis, idque jam antiquitus, vomitoriorum usus medicorum fere omnium & mentes & oculos in se convertit, quam qui a nimia ingestorum copia ventriculum liberat, quia non tam insignior & conspectior est aliis utilitatibus, quam frequentior & crebrior apprehenditur, hinc est, cur & illi, qui alioquin non ita benigni vomitoriorum sunt existimatores, hunc tamen eorum usum accipiant & asserant. Potest vero ad assumpta sive esculenta larga in copia ingurgitata & magnas molestias creantia vomitu expellenda vel digitus faucibus immissus vel aliud instrumentum simili modo agens vel tartarus emeticus vel radix ipecacuanhæ adhiberi. Ingeniosi in machinamentis vomitui excitando destinatis excogitandis & usui aptandis fuerunt veteres: quippe a quibus adhibita legimus digitale vomitorium, lorum vomitorium, ossiculum balænæ tenuius ac flexile factum, ad cuius extremitatem aliquid molle & porosum ut spongiæ modicum frustulum firmiter alligabatur, ne ab illo divulgum in œsophago aut ventriculo remaneret, planeque indubium est, quin recentiorum excutiæ ventriculi ad illorum imitationem fuerint factæ, de quibus pereruditam in publicum emisit dissertationem illustris b. m. GEORGIUS WOLFFGANGUS WEDELIUS.

Vomitoriorum utilitas in ventriculi repletione.

§. XXXI.

§. XXXI.

Ufus emeti-
corum con-
tra venena.

Maxime etiam necessarius & salutaris est vomitus, si venena corrosiva & acria fuerunt assumpta & tunc expedit, vomitum movere non emeticis acris sed talibus, quæ corrosivam venenorum indolem infringunt & corrigunt, ventriculumque ab arrosione defendunt, cujus generis sunt aqua tepida copiose hausta, lac, butyrum insulfum, olea expressa ut lini, amygdalarum dulcium, olivarum &c. cremor avenæ, juscula pinguia & gelatinosa. Quid? quod adversa venena narcotica ingesta vomitoriis non certius tutius & præstantius datur remedium, & omnino magnam copiam ac vim gravissimorum omnia hæc confirmantium testimoniorum hoc recensere possem loco, nisi brevitati studerem.

§. XXXII.

In morbis &
symptomati-
bus a crudi-
tatis ven-
triculi con-
veniunt vo-
mitoria.

Quam sæpius ventriculus & duodenum multorum & gravissimorum malorum fit fecundum seminarium & quod cruditatum putridarum, nidorosarum, biliosarum, acrium, viscidarum & tenacium colluvies dolores capitis, vertiginem, deliria, nauseam, vomendi conatum, ructuosam molestiam, appetitus prostrationem, anxietatem, digestionis læsionem, ventriculique dolores excitet, usque adeo perspicuum est longoque ac multo usu exploratum, ut id dubitari nefas sit, tot tamque gravissimis testimoniis ex observationum penu depromptis atque apud rei medicæ scriptores disperse obviis, quæ id confirmant, exstantibus, vide FERNEL PATHOLOG. Lib. VI. cap. III. pag. 506. VAN SWIETEN COMMENTARIA IN BOERHAVII APHORISMOS §. 267. JACOB. HOLLERIUM DE MORBIS INTERNIS LIB. I. CAP. I. II. in scholiis. VIII. GOHLII COMPENDIUM AD PRAXIN CLINICAM LIB. III. CAP. II. ET LIBR. IX. CAP. II. HOFFMANNI MEDIC: RAT. SYSTEM. TOM. IV. PART. IV. CAP. III. §. XI. & nihil sane est expeditius ad hæc mala propulsanda & debellanda, quam ejusmodi auxilia, quæ ventriculum ab ejusmodi molesta illuvie vomendo repurgant, cujus etiam nobis testis præter complures alios est locupletissimus

tissimus VAN SWIETEN, quippe qui in cit. Commentar. §. 701. aperte fateatur, frequentem satis deliriorum in febribus causam esse sordes circa præcordia collectas, unde postea animum suum acrius ad hoc febrium symptoma attendens Boerhaviï monita se, inquit, deprehendisse verissima, videlicet febrium deliria, si a saburra ventriculi sive biliosa sive alia forent exorta, sæpius unico dato vomitorio profligari.

§. XXXIII.

Illustris VAN SWIETEN in Commentariis ad Boerhaviï Aphorismos de cognoscendis & curandis morbis §. 229. 701. 702. &c. planissimis tradit verbis: corrupta bile in ventriculi cavo hærente enormes capitis dolores, vertigines, deliria & cetera excitari, cui tam recentiores quam antiquiores adstipulantur fere omnes. Idem VAN SWIETEN asserit, sordes & cruditates in ventriculo & intestino stagnantes perquam aptas esse atque idoneas ad capitis & cerebri munia perturbanda. Præter jam memorata, quæ a ventriculi cruditatibus capiti accersuntur, mala complura, alia occurrunt, quæ ab iisdem producuntur, quæ sunt vomendi proclivitas, nausea, appetitus jactura, digestio impedita, anxietas ventriculique gravitas & dolores. In historiarum & observationum medicarum abundant exempla, quibus luculenter doceri potest, sæpenumero recensita hæc mala sordium in ventriculo colluviei esse accepta ferenda.

Antecedentia ulterius demonstrantur.

§. XXXIV.

Confessæ longoque & multiplici usu exploratæ est veritatis, cruditatum varii generis saburram in ventriculo & duodeno hærentem febribus intermittibus pabulum præbere ac nutrimentum earumque symptomata exacerbare. Ejusmodi pariter morbis dispellendis mitigandis & penitus removendis emetica opem commodant exoptatissimam & commode exhibentur die intercalari, ita, ut ante futurum paroxysmum suam absolvant efficaciam. Omnium enim optime se habere solent febre intermittente laborantes, quando

Utilitas vomitoriorum in febribus intermittibus.

præcedens paroxysmus jam per satis longum tempus fuit præterlapsus, adeoque tunc facillime pharmaci vim ferre possunt. Et si, uti frequenter evenit, cruditates in primis viis hærentes novo paroxysmo materiam & fomitem subministrant vel ejus vim adaugent, tam salutarem exserunt emetica efficaciam, ut vel paroxysmum futurum prima in herba felicissime jugulent & præcaveant vel ejus vim saltim infringant. Maxime vero convenit ad ejusmodi saburram expellendam præ aliis radix ipecacuanhæ, quæ minus corpus operatione sua perturbat & idcirco commode ab usu emeticorum antimonialium, quæ majori vehementia & molestia corpus afficiunt, abstinere possumus. Ubi autem signa docuerint, unico emetico nondum ejectam esse omnem hanc colluviem, potest & debet hoc repeti debitis cum cautelis, quemadmodum id sæpissime necessarium est in febribus autumnalibus ventriculo & duodeno corrupta & tenaciore bile vel alia saburra onerato & prodest tunc emeticis præmittere vel subjungere diluentia digestiva & resolventia, ut per hæc soluta mobilis & ad excretionem apta reddita eo facilius excuti possit atque eliminari.

§. XXXV.

Utilitas emeticorum in morbis contagiosis.

In febribus malignis, quæ contagio serpunt & insigniter pernicialis sunt indolis, ut in peste, febribus petechialibus & petechizantibus, morbo Hungarico, febribus castrensibus & id genus aliis afflictionibus nullum certius tutius & præsentius datur remedium emetico tempestive in initio propinato, tum, quoniam vitiosorum humorum colluviem in ventriculo & duodeno delitescentem & symptomata augentem expellit, tum præsertim, quia miasma in primas vias delatum & perniciem vitæ inferens foras exturbat. Hac omnium tutissima & certissima curandi ratione complures ab exitialibus & contagio infestis morbis immo ab ipsè peste & munitos & liberatos fuisse multiplici experientia fuit confirmatum.

§. XXXVI.

In ægri-
tudini-
bus a lactis

A lactis in ventriculo coagulatione & corruptione quam multa & gravia symptomata, ut flatulentia, anxietas, spirandi

randi difficultas, quæ suffocationem minitur, inquietudo vitio utli-
vigiliæ, & hujus modi alia mala, oriantur, præsertim in in-
fantibus, & quod non prius discedant & remittant, quam ^{tas emeticorum.}
expulsa ex ventriculo ope lenis emetici noxia & infesta ma-
teria, inter omnes constat. Lac etenim in lactantium pri-
mis viis stagnans moram necendo in coagulum & corrup-
tionem abit, acrimoniam contrahit, & plerasque produ-
cit ægritudines, quibus infantum ætas solet infestari, a qui-
bus ut præsentaneo cum levamine liberentur, certius & prom-
tius non datur remedium quam leni emetico, quo ventri-
culus vomitu depletur & pessimorum horum symptomatum
materies & fomes exturbatur.

§. XXXVII.

Maxime eximia & præstantissima emeticorum in curan-
dis alvi fluxibus & dysenteriiis est efficacia, quam exserunt
triplici modo, primo, dum materiæ, quæ ex ore & ventri-
culo ad intestina abiisset, fluxum ad intestina intercipiunt
& per superiora educunt, deinde, quia intestina ad vehemen-
torem stimulant contractionem, qua materia viscida vel
acris in glandulis intestinorum vel inter eorum valvulas hæ-
rens & diarrhoeam producens propellitur & evacuatur, tum,
quoniam aliqua medicamenti emetici pars ad intestina descen-
dit, viscidum vasã resorbentia obstruens & humidi intestina-
lis regressum ad massam humorum impediens vel acre
ibi delitescens & irritans resolvit & ad evacuationem aptum
reddit actuque expellit. Hanc a priori demonstratam emeti-
corum utilitatem confirmant innumera eaqua gravissima in
historiarum & observationum medicarum monumentis or-
currentia testimonia, ad quæ benevolum lectorem remitto.

Utilitas emeticorum in diarrhoeis & dysenteriiis.

XXXVIII.

Quoniam a vomitoriis partes solidæ musculosæ validis
agitantur motibus & fluida vehementer commoventur
§. XXVIII. XXIX, nihil certe facilius contingere potest, quam
ut hoc valido impulsu subsistentes humores propellantur &
viam

Usus emeticorum in ob-
structionibus.

viæ obstructæ referentur atque aperiantur. Sic in apoplexia tempore datum vomitorium complures servavit & ad salutem reduxit; quia sanguis per spasmum ab inferioribus partibus versus caput propulsus obstructentem propellit materiam & sic obstructionem tollit. Alios, quibus excretio bilis ob viarum obstructionem cessavit & hepar oppilatum est, mirifice juvit vomitus tempestive concitatus & aliquibus menstrua vomitu educta fuisse legimus. Si bronchia & vesiculæ pulmonales mucò opplentur, ut illo obstante aer irruere & pulmones expandere nequeat indeque suffocationis periculum nascatur, nihil utique efficacius sæpissime deprehenditur medicina vomitoria, qua pulmo concussus mucì copiam collectam excutit, ad majorem stimulat contractionis gradum majusque acquirit robur, quod humorum affluxum imminuit. Verum enim vero non diffidendum est, quod non semper voto ac spei salutaris respondeat eventus. Nam si obstruens & progressui & evacuationi obstans impedimentum fit majus quam quod propelli possit, non in majores solum angustias impellitur & intruditur, ut impactum ibi atque immobile hæreat, sed alia etiam graviora & atrociora mala producantur. Non igitur promiscue nullo habito discrimine in ejusmodi afflictionibus emetica sunt usurpanda sed eorum usus cautionem & circumstantiarum considerationem postulat maximam. Neque in hydrope utilitate carent emetica prudenter adhibita, partim, quoniam visceris obstructionem, a qua nascitur hydrops, tollere possunt, partim propterea, quod serum præternaturaliter abundans & partes solidas debilitans evacuant & tam hujus expulsionem quam stimulatione sua partibus solidis majus conciliant robur, quo sine dubio permoti excellentissimi practici purgantibus, quæ hydropi parant, stimulum adjungere solent emeticum. His accedit testis locupletissimus Vir summus BOERHAVE, qui in Tractatu de viribus medicamentorum edit. Paris. p. m. 335: nullum emetico promptius est, inquit, remedium, excepta paracenthesi, in ascite sanabili; nihil enim ita prompte abdominis extravasata evacuat: hinc etiam veteres ut & recentiores
semper

semper coacti sunt, tale violentum remedium tunc adhibere; liquidem optima sunt huic morbo, quæcunque spasmos inducunt. Ad dolores etiam ad partum necessarios excitandos uterique obstructionem tollendam conducunt emetica, si situs foetus est legitimus partesque matris decentem habent conformationem. Tandem ad apostemata partium internarum matura rumpenda commendantur, & facilis atque expedita hujus rupturæ est explicatio.

§. XXXIX.

Quemadmodum vomitoria, si caute & prudenter exhibentur, prorsus incomparabilem in morboſis afflictionibus exserunt utilitatem, uti ex hæcenus traditis nemo non cognoscit, ita, si non debita cum cautione & circumſpecta circumſtantiarum consideratione usus eorum administratur, insignes corpori humano inferunt noxas & calamitates. Sanguine abundantibus vel plane non sunt exhibenda, vel, si eorum usus est necessarius, non nisi præmissa venæ sectione; alias eos in summum vitæ periculum conjiciunt & gravissima producunt mala. Neque minus in gravidis, prolapsui herniæ congestionibus ad caput & pulmones & hæmorrhagiis obnoxii eorum usus plane est evitandus vel summa cum prudentia instituendus, nisi nocere debeat. Quot enim non obvia sunt exempla, a vomitu & vomitoriis hæmorrhagias, apoplexias, abortus, hernias, prolapsus, inflammationes, vomitus vehementes nec coercendos idque genus alia mala fuisse producta? Quæ igitur cum ita sint, exinde conficitur, vomitoria memoratis subjectis vel plane non vel non nisi summa cum cautione & præmissis præmittendis, quæ malum effectum præcavent, esse exhibenda.

Quibus & quando emetica non sunt exhibenda.

§. XL.

In ægris, qui convulsivis & spasmodicis agitantur motibus & doloribus cruciantur, cane pejus & angue vitanda sunt emetica, nisi causa dolorum & spasmodorum vomitu e corpore possit exturbari, quia non ventriculum atque

Quibus & quando porro emetica non conducant.

intestina solum sed remotas etiam partes spasticis stricturis & doloribus afficiunt, adeoque mala praesentia exacerbant. Praeterea emetica statim post iram data admodum damnosa sunt, ita, ut vel mortem ipsam vel summum vitae periculum accersant. Plura hac de re eleganter commentatus est illustris b. m. HOFFMANNUS in dissertatione de medicina emetica & purgante post iram veneno, ad quam benevolum lectorem remitto.

§. XLI.

Quid facien- dum, si ma-
teria vomitu
expellenda
nimis forti-
ter cum ven-
triculo co-
haeret.

Si materia vomitu expellenda, quaecunque sit, nimis fortiter cohaeret cum ventriculi parietibus, sine ullo perspicitur negotio, hanc cohaesionem admodum difficulter vel plane non a sola ventriculi contractione tolli posse & materiam vi nimiae suae cohaesionis expulsioni resistere, quia vis, qua se ventriculus contrahit atque in ejusmodi materiam agit, *resistentiam* ejus, quae non ab ejus pondere solum sed a cohaesione etiam *nimia dependet*, superare debet. Hoc igitur in casu ejusmodi sunt praemittenda vel conjungenda vomitoriis remedia, quae nimiam materiae vomitu ejiciendae cum ventriculi parietibus cohaesionem auferunt, eam mobiliorem atque ad exitum aptiorem reddunt, ejus partes dirimunt & separant. Cum vero ejusmodi materia tenax & viscida varia gaudeat natura atque indole, diversa quoque eligenda sunt remedia, quibus ejus visciditas tollitur & corrigitur. Diluentia & salina maxime ad hunc conducunt finem.

§. XLII.

Mala a vo-
mitu oriun-
da.

Silentio praeterire hic non possum mirabilem observationem, quam Celeberrimus BOERHAVIUS in atrocis nec descripti prius morbi historia de illustrissimo Heroe, nobilissimo Barone de Wassenaer, Republicae Belgicae Architalasso communicavit, utpote cui post maximos vomendi conatus abruptus fuit cesophagi tubus prope diaphragma & post enormes cruciatus ingestis una cum aere deglutito in cavum pectoris delapsis intra viginti quatuor horas mors accidit. Vomitum a plenitudine modum excedente mor-

tem

tem intulisse auctor est Riverius in Praxi Medica Lib. IX. cap. VII. qui etiam Hippocratis observationem recenset de illo, qui ab esu fungorum vomitu vehementi excitato interiit & aliam refert de Antonini imperatoris aulico, cui idem ex caseo putri magna copia comesto contigit. Dum vehementi vomitu omnes fere musculosæ partes maximis agitantur motibus & sanguis majorem concitatur in motum atque ingenti ad partes pellitur impetu, mirandum sane non est, a vomitu mala, quorum supra feci mentionem §. XXXIX, ut hæmorrhagias, apoplexias, abortus, hernias, prolapsus, inflammationes & id genus alia damna produci. Illustris VAN SWIETEN in Commentariis in Aphorismos Boerhavi de cognoscendis & curandis morbis §. 656. refert, mulierem, quæ diuturno ictero afflicta fuerat, sumto emetico incidisse in hypercatharsin, qua ingens copia putridæ amurcosæ materiæ per alvum exturbata, dein vero puro sanguine exeunte lipothymia & paulo post mors secuta fuit. Quid? quod a vomitu atroci situs viscerum naturalis fuit mutatus a) & vasa visceraque fuerunt rupta, inprimis eâ, quæ vitio laborarunt.

§. XLIII.

Probe quoque medicum indagare oportet, si vomitum excitare vult, num subjectum, cui vomitum excitare vult, ad eum debitam habeat dispositionem & proclivitatem, an minus, ne ipsi frustraneas creet molestias & magna inferat damna. Si enim ei vomitus non facile evenit, consultius agit, si eum non provocat sed alia ratione scopum suum exsequi studet.

Cantela respectu subjecti, cui vomitus est excitandus.

§. XLIV.

Cum spasmus excipiat atonia, vomitum quoque, qui spasmodica-musculorum contractione peragitur §. IX. X, ut sequatur debilitas necesse est. Accedunt aliæ præterea causæ, quæ virium jacturam faciunt, ut consumptio fluidi nervei,

a) vide illustris van Swieten Commentaria in Aphorismos Boerhavi §. 169.

nervi, quæ motibus vehementibus vomitum comitantibus producitur, exagitatio humorum & sanguinis fortior, quæ vasa nimis extenduntur & debilitantur, & nimia partium ab aliis valde sese contrahentibus fiens expansio §. XXIX. Maxime itaque utile est & necessarium, usui vomitoriorum præmissis subjungere roborantia & analeptica.

CAPVT II.
DE
RADICE IPECACUANHÆ.

§. I.

De variis
ipecacuanhæ
denomina-
tionibus.

RADIX IPECACUANHÆ nomen suum accepit ab Americanis, quod me etymologiæ requirendæ labore, ut plurimum supervacuo, levat, & multis præterea aliis insignitur nominibus, ut *Ipecacoanna*, *Hipecacuanha*, *Hypecacuanha*, *Hypoacanna*, *Hippecoanna*, *Hypoucanna*, *Specacuanha*, *Cagofanna*, *Cacofango*, *Cacofanga*, *Steckfapillo* & *Sapodicamerac*. Lusitani eam *Cipo di cameras*; Hispani *Bexugillo*, *Begouquello*, *Beculo*, *Beloculo* & *Rais de oro*; Galli *Beconguille*, item *Mine d'or* vocant, quoniam in montibus auriferis & circa aurifodinas reperiri dicitur. A loco natali, ubi provenit, vocatur *RADIX BRASILIENSIS*, *BRASILIANA*, *PERUANA*, & a virtute, quam exferit, medica, *RADIX DYSENTERICA* vel *ANTIDYSENTERICA* item *RADIX ANTIDYSENTERICA AMERICANA*, *PERUANA* vel *BRASILIENSIS*, germanice die *Ruhrwurtzel*.

§. II.

De ipecacuanha alba & fusca in genere.

Quo minus statim ad ipsam ipecacuanhæ considerationem progrediar, salebrosa impedit homonymia, perniciosissimorum errorum sæcunda mater: a qua ne periculum enascatur, aliqua sunt præmonenda. *GULIELMUS PISO*, a) qui primus ipecacuanhæ fecit mentionem, duas ejus recenset species

a) de Indiæ utriusque re naturali & medica.

Species gradibus facultatum tum & facie & natali solo diversas, ceterum vero iisdem usibus aptas & dicatas, quarum altera alba & a Lusitanis ipecacuanha blanca, altera vero fusca appellatur & utraque eodem teste apud Brasilienses crescit & per Lusitanos advehitur.

§. III.

IPECACUANHA FUSCA, quæ a Tournefortio nigra-De ipecacu-
scens, a Valentino nigra communis, a Neumanno subnigra anha fusca
& a Geoffroy Brasiliensis & radix Brasiliensis officinarum speciatim,
nuncupatur, in nostris communiter reperitur officinis, digi-
tum fere longitudine & lineam seu mediocris calami scripto-
rii diametrum crassitie æquat, tortuosa est, flexuosa, in-
æqualis, nodosa seu geniculata, multis annulis exasperata
multisque filamentis lateralibus prædita, quæ, quia nulla sin-
gulari eminenti virtute, in usu medico remouentur. Cortice
extrinsecus obducta est fusco vel nigricante, intrinsecus est
alba vel subflava vel grysea ac in medio medullam habet seu
nervum filo cannabino crassiori similem, in totam ejus lon-
gitudinem porrectum, a quo reliqua viridis radicis substan-
tia potest detrahi. Substantia ejus non est fragilis sed tenax
& compacta, resinosa & gustu explorata saporem subacrem
amaricantem & nauseosum exhibet & linguam quadam ob-
ducit mucilagine. Teste PISONE & MARGGRAVIO amat
locos opacos humidos ac densiora nemora & in hortos
translata nullum sumit incrementum, POMETUS autem &
LEMERY referunt, se ab amicorum suorum nonnullis acce-
pisse, eam in montibus auriferis provenire. LINNÆUS
ex sicco exemplari sequentem hujus plantæ suppeditat de-
scriptionem: radix est longissima, caulis rarissime ramosus,
decumbens, inferne nudus, folia versus apicem opposita,
obverse ovata, utrinque acuta, scabra, subtus pallidiora,
duorum pollicum latitudine, trium longitudine, interno-
diis caulis vix pollicis longitudine: calyx perianthium quin-
quepartitum, laciniis lanceolato-linearibus, æqualibus per-
sistentibus: corolla quinquifida: stamina quinque: pistillum

Nicolai mat. med. P. II. da.

LI

ger-

germen inter calycem & corollam: styli numero incerti: pericarpium bacca subrotunda unilocularis, calyci insidens, umbilicata: semina tria ossæ hinc gibba inde angulata, approximata in globum, uniloculata, lingula sex fulcis exarata. Teste Pifone virtute gaudet hæc radix efficaciore quam alba, præsertim in vomitu excitando.

§. IV.

De ipecacu-
anha alba
speciatim.

Ipecacuanha alba Pisonis, quæ a Lusitanis ipecacuanha blanca appellatur, radicibus gaudet crassis, filosis, albicantibus, ad been album vel radicem dictamni albi accedentibus, non tortuosis, neque tot annulis, quot nigra, neque tanta amaritie præditis. Teste Tournefortio earum minima crassities uni, maxima vero duabus vel tribus lineis est æqualis, secundum Valentinum autem radicibus nigræ ipecacuanhæ sunt graciliores. Crescere scribitur hæc radix in locis humidis, ad montium radices, in pratis plantamque humi depressam, pulegio similem, protrudere, cujus caulis folia lanuginosa & multos molles albos verticillatos gerit flosculos. Alii ei attribuunt folia acetosæ rotundo folio magis similia, alii vero eam esse incognitam & nihil certi de habitu ejus externo asseri posse contendunt, sed, quicquid sit, rarissime vel plane non ad nos pervenit neque apud nos usu est recepta. Teste PISONNE minori vehementia quam nigra suam absolvit operationem, ita, ut commode & tuto gravidis & pueris possit exhiberi, a Lusitanis quoque & Hispanis eam ob causam frequentissime usurpatur & Tournefortius apud Pometum testatur, quod sine illa dysenteriam nunquam curaverit. Illustris GEOFFROY in Tractatu de Materia Medica Tom. II. Sect. I. Cap. I. art. 23. pag. 91. albam ipecacuanham declarat spuriam, sed probe notandum est, illum non hanc, de qua hic sermo est, sed aliam intelligere, quæ a Pifone sub nomine Caa-apixæ descripta & Canapia etiam dicta fait. Hæc quidem ratione habitus externi cum genuina ipecacuanha convenit & externo flavescente colore est prædita sed minus recte, momente

nente id ipsum Pifone, ipecacuanha appellatur & referente clarissimo Neumanno in Prælectionibus chemicis a D. D. Zimmermanno editis P. III. cap. 97. p. 896. turpis lucri causa genuinæ ipecacuanhæ radicibus immisceri solet.

§. V.

Ad has recensitas veræ ipecacuanhæ species accedit ad huc alia, quæ minus fusca est Brasiliensi & ipecacuanha cinerea seu grysea & Peruviana dicitur & quam cum Brasiliensi alba multum convenire docti viri confirmant. Est radix duas tresve lineas crassa, tortuosa, annulis exasperata, cinereo cortice recta, densa, dura, fragilis, resiuosa, cum nervo exiguo radicis medullium secundum longitudinem occupante, sapore subacri & amaricante. Ex Peruvia, ubi circa auri mineras nascitur, ab Hispanicis classibus quotannis Gades affertur. Planta est incognita. Atque adeo tres species ipecacuanhæ veræ & genuinæ sunt in commercio, nimirum 1) fusca, quæ etiam Brasiliensis dicitur, 2) cinerea grysea seu Peruana & 3) alba, de qua supra locutus fui §. IV.

§. VI.

Præter memoratas hætenus ipecacuanhæ veræ & genuinæ species multæ aliæ occurrunt plantæ, quæ ipecacuanhæ nomine gloriantur & pro vera & genuina ipecacuanha venduntur, hac vero virtute longe sunt inferiores. Ad hunc censum pertinet ipecacuanha alba adulterina, quæ sub hoc nomine in officinis reperitur & radix est tenuis penamolorinam crassa, filamentis tenuibus ad latera & inferius prædita, extrinsecus ex gryseo flavescens, amaroris manifesti expers & virtute emetica & purgante destituta. Planta vocatur Caa-apia, Caapia vel Canapia & describitur a Pifone. Alia planta, quæ ipecacuanhæ nomine ornatur, est Ulmaria major, trifolia, flore amplo pentapetalo, Virginiana D. Banister. Phlucn. Phyt. T. 236. fig. 5. & Raj. Tom. 3. p. 330, Ulmaria Virginiana, trifolia, floribus candidis, amplis, longis & acutis Mor. part. 3. p. 323. Filipendula foliis

ternatis Lin. H. Cliff. p. 191. & Gron. Flor. Virg. part. I. pag. 55. Faciem ejus externam describit eamque Virginiam incolam esse asserit, de viribus autem nihil addit sæpius laudatus GEOFFROY l. c. SAM. DALE in Pharmacolog. p. 195. ubi de apocyno egit, mentionem facit aliquarum specierum apocyni erecti salicis vel chamænerii foliis flore umbellato, petalis reflexis coccinei vel aurantii coloris, radice in aliquibus fibrosa, in aliis tuberosa, quæ ex variis Novæ Angliæ, Jamaicæ, Virginiam, Canadæ, Marilandiam tractibus allatæ pro ipecacuanha passim venduntur, & adhibentur cum summo eorum, qui iis utuntur, detrimento vitæque periculo, quum venenosis polleant qualitatibus. Idem Auctor pluribus de his radicibus in Appendice pag. 458. agit easque per dictos tractus ipecacuanhæ nomine venire multumque adhiberi asserit. Adjicit quoque characteres, quibus ipecacuanha spuria a vera potest distingui & qui ita se habent: spuria nimirum ipecacuanha est coloris paulo magis ruffi quam genuina radix parsque corticalis interior ad luteum rubescentem colorem vergit, cum in genuina ad album accedat: multo longior est & crassior, rimæ magis distant spatiaque intermedia sunt læviora, vera contra contrarias possidet qualitates.

§. VII.

De genere
plantarum
ipecacuan-
hæ.

Nunc mihi quoque dispiciendum est, ad quodam plantæ genus genuinæ ipecacuanhæ plantæ sint referendæ, at vero non adeo expeditum negotium hic invenio, ut me rem confessam tenere possim profiteri. Celeberrimus b. m. GEORGIUS WOLFFGANGUS WEDELIUS ipecacuanham habet pro dentaria, sed NEUMANNUS hanc rejicit sententiam. RAJUS in Historia plantar. Lib. XIII. cap. 17. ex sua methodo eam reposuit inter plantas bacciferas & tribuit ipsi florem pentapetalum album cum totidem staminibus albis, hi flores numero forte decem, duodecim vel quindecim in capitulum sunt congesti, post quos sequuntur totidem baccæ brunneæ, magnitudine cerasi silvestris, quæ in-
tus

tus continent pulpam albam, succulentam, cum duobus granis seminum duris, flavescens, lenticularis figuræ. Sequi se in hac descriptione GEORG. MARGGRAVIUM profitetur & Neumannus ei quoque suum adjicit calculum, sed LINNÆUS a RAJO & MARGGRAVIO discedit, uti ex supra dictis §. III. patet, quæ hic conferantur. PLUKENETUS eam periclymenon parvum Brasilianum, alii periclymeno accedentem plantam Brasilianam flosculis congestis albis nominant, multi vero plantas ipecacuanhæ adhuc incognitas esse nec dum satis accurate descriptas perhibent. Adde ex descriptione Marggravii hanc radicem flexuosam nodosam seu geniculatam multis filamentis lateralibus præditam quæque habet corticem subrufum instar tormentillæ, interius albam inque medio habentem medullam, aqua corticalis substantia viridis radice detrahi facile potest. Caulem progenerat semipedalem aut paulo longiorem, in cujus summitate sex septem vel octo folia insident modo herbæ Paris, atque hinc patet ratio, cur Rajus hanc plantam herbam Paris Brasilianam polycozum denominaverit.

§. VIII.

Quæ ad nos perveniunt, ipecacuanhæ radices, ex America meridionali afferuntur, num vero ex Peruvia, regione ditionis Hispanicæ, an ex Brasilia, regis Lusitanicæ provincia apportentur, de eo inter rerum naturalium scrutatores non convenit. Clarissimus NEUMANNUS in Prælectionibus Chemicis a D. D. Zimmermanno editis omnes quatuor, quas recenset, ipecacuanhæ species per Lusitanos ex Peruvia ad nos afferri ibique ab hominibus ad metallicos labores condemnatis colligi contendit, cui adstipulatur mercator ille Parisiensis Grenerius, vel, uti Geoffroy illum vocat, Garnerius, qui ex itineribus nave in Americam susceptis redux magnam hujus radice copiam Lutetiam Parisiorum attulit & ADRIANO HELVETIO, ordinis medicorum Rhementis membro, dedit dispensandam. Teste PISONE nigra & alba ipecacuanha patriam agnoscit Brasiliam

liam & si Pometo fides est habenda, cinerea ipecacuanha in eodem nascitur natali solo, ibi nullibi nisi circa auri fodinas reperitur, ab hominibus ad metallicos labores condemnatis colligitur ejusque rarus fuit proventus, quem cum magno, quo olim constitit, pretio causam fuisse existimat, ut a Gallis Mine d'or fuerit appellata. GEOFFROY ipecacuanham cineream ex Peruvia & fuscam ex Brasilia ad nos mitti asserit eamque ob causam cineream Peruvianam & fuscam Brasiliensem vocat.

§. IX.

Observationes de relatione radice ipecacuanhæ ad olfactum, gustum & affectionem.

Quæ in nostris prostat officinis, radix ipecacuanhæ odoratum vix afficit, nisi sub ejus tritura & comminutione subtilissimæ ejus partes in vicinum spargantur aerem & naribus attrahantur, quo facto mox nares irritari & molestia quadam affici sentimus. Illi, qui majoribus quantitatibus contundendis diutius occupantur, tot & tanta, nisi in aerem dispersum pulverem caute evitent, experiuntur incommoda, ut paulo post difficili respiratione, sanguinis sputo vel narium hæmorrhagia, oculorum & faciei nonnunquam etiam gulæ inflammatione vel tumescencia afficiantur: cujus rei testem habeo jam supra laudatum GEOFFROY l. c. p. 92. Si gustu exploratur, sapore subacri amaricante prædita deprehenditur. Exticcata, quamdiu est integra, in multos annos viribus conservari potest integris, id quod de pulverisata non æque affirmari potest, siquidem observatum est, quod, præsertim, si theca, qua asservatur, crebro aperiat, vel minus studiosè sit munita, aeri liberius eam contingenti & subeunti facultatem faciat, mobilissimas, quæ ipsi insunt, particulas avehendi & virtus pereat.

§. X.

Quid ex ad ductis observationibus sequatur.

Sapor subacris amaricans, quam exhibet ipecacuanha §. IX, ostendit, salia ipsi inesse acria, & consideratio effectuum, quos, si in pulverem redigitur, in corpore humano exferit §. IX, nullum de ejus acrimonia relinquit dubitandi

tandi locum: etenim omnes isti effectus irritationem demon-
strant. Ex eo vero, quod hæc radix integra odoratum
non sensibiliter afficit & per integros annos sine notabili
virium jactura conservari potest §. IX, tuto concludere licet,
falia ejus esse fixa nec nisi liberatione ab aliis, quibus ad-
hærent, partibus gravioribus fieri volatilia.

§. XI.

Quando radix hæc ope spiritus vini extrahitur, ejus
libra una, observante celeberrimo Neumanno, suppeditat
extracti resinosi primi uncias tres, reliquum vero aqua ex-
tractum uncias tres, septem drachmas & unum scrupulum
unum substantiæ gummosæ, remanentibus unciis octo,
drachmis sex scrupulisque duobus partium non solubilem.
Ex ipecacuanhæ vilissimæ libra una prædictus Neumannus
extracti resinosi primi unciam integram & dimidiam ean-
demque extracti aquosi secundi quantitatem obtinuit; extra-
ctione vero primum per aquam facta extracti aquosi primi
unciæ duæ & sex drachmæ circiter fuerunt obtentæ, resi-
duum vero cum spiritu vini infusum sex extracti resinosi se-
cundi drachmas exhibuit, vide ejusdem Prælect. Chemic.
Part. III. Regn. veg. cap. 97. p. 896. Excellentissimus quo-
que GEOFFROY cum radice hac instituit examen chemi-
cum & ex ipecacuanhæ cinereæ seu Peruvianæ libra dimidia
ope spiritus vini drachmas decem resinæ, ope aquæ autem
communis ex eadem radice quantitate extracti gummosi
tres uncias & dimidiam accepit; & post accuratam resinosa
& gummosæ substantiæ separationem pulveris residui pon-
dus fuit quatuor unciarum. Quum radicem fuscam seu Bra-
siliensem eodem experiretur modo, ex octo unciis non nisi
substantiæ resinosa drachmas sex, gummosi autem extracti
drachmas undecim accepit, remanentibus post substantiæ resi-
nosa & gummosæ separationem unciis sex pulveris non so-
luti. Vid. ejusdem Tract. de Materia Medica Tom. II.
pag. 92. Animadvertit idem quod radix hæc, si in aqua de-
coquitur, uberrimam suppeditet mucilaginem, tanta præ-
ditam

Partes con-
stitutive ra-
dicis ipeca-
cuanhæ quæ-
nam sint.

ditam tenacitate, ut decoctum non nisi forti expressione per linteum queat percolari, quod vero plane mirandum non est, cum decoctione in aqua substantia hujus radicis gummosa solvatur, quæ tantam ei inducit visciditatem. Adde doctissimi & de materia medica bene meriti CARTHEUSERI experimenta cum hac radice instituta, quæ in ejusdem Fundam. Mater. Med. Tom. I. p. 524. sunt consignata & ita se habent: principia hujus radicis activa, quæ partim resinosa partim gummosa sunt, inquit, unice in cortice seu parte exteriori, quæ aspera est multisque ornata annulis, hæret; interior lignosa autem tam iners reperitur, ut nihil prope modum substantiæ activæ inde separari queat. Ex uncia una radicis ipecacuanhæ gryseæ, quæ in nostris regionibus plerumque in usum trahitur & melior in operando ac mitior quam fusca judicatur, drachmas tres extracti aquosi seu gummosi primi & quatuor scrupulos primi pariter extracti spirituosos obtinui. Monendum tamen, me solam partem exteriorem corticalem, prorsus rejecta interiori lignosa, extractioni adhibuisse. Infusum aquosum post filtrationem pellucidum est & colorem ex rubello ac flavo brunnum, odorem debilem ad seminis carvi odorem quodammodo accedentem & saporem amaricantem subacrem & subadstringentem possidet. Eodem sapore etiam extractum ipsum, quod saturate brunneo tamen colore gaudet, donatum est. Infusum spirituosum colore flavo ad brunnum ac rubrum aliquantulum inclinante, odore debili nauseoso & sapore subacri piperis saporem quodammodo æmulante pollet; extractum inspissatum vero debilem odorem balsamicum spirat & linguæ amaricantem, subacrem & in recessu nonnihil adstringentem saporem imprimi. Ex variis his experimentis abundantissime apparere arbitror, radicem hanc constare ex partibus resinosis gummosis & terrestribus, ita, ut terrestres reliquas copia superent & gummosæ majorem ejus, quam resinosæ, constituent partem.

§. XII.

Innumeris iisque indubitatis constat observationibus, primam ac præcipuam, qua radix ipecacuanhæ pollet, virtutem esse emeticam, & si quid de ea ad intestina defertur, purgantem. Jam vero, cum hætenus meo fini convenienter de partibus ipecacuanhæ constitutivis actum existimem §. XI, in eo jam est, ut paucis quoque perquiram, cuinam parti constitutivæ virtus emetica & purgans accepta sit referenda. Quoniam igitur ex observationibus illustris GEOFFROY aliorumque luculenter apparet, vires, præcipue emeticas, & purgantes in parte radicis resinosa residere eamque potentissimas exserere vires emeticas, partem vero ejus gummosam & decoctum mucilaginosum nihil vel parum admodum facere ad vomitum & secessum movendum, pulveremque terreum superstitem a substantia gummosa & resinosa probe separatam esse prorsus inertem nec vomitum nec alvum movere: nullum quoque dubium est, quin a parte ejus resinosa virtus purgans & præsertim emetica dependeat. Celeberrimus quoque b. m. Schulzius in Dissertatione de ipecacuanha Americana testatur, quod, cum resinam ejus eadem lege, qua illa ex jalappa conficitur, pararet eamque in mortario lapideo tereret, longe magis ptarmicam quam pulverem, quem inter terendum naribus antea exceperat, fuerit expertus, quod luculentum de majori ejus efficacia irritante præ aliis partibus præbet documentum.

Virtus ipecacuanhæ emetica ejusque sedes demonstratur.

§. XIII.

Cum ipecacuanha virtutem suam emeticam & purgantem debeat parti resinosa §. XII. & præterea longe majorem partium gummosarum & terrearum quam resinosaarum contineat copiam §. XI, quæ vim activam salium acrium & partis resinosae infringunt & mitigant §. CCCCXXIII. CCCCXXVIII. Sect. VI. Part. I, non potest non ab his vis hujus radicis emetica & purgans temperari & blandam acquirere indolem.

Virtus ipecacuanhæ emetica & purgans num & unde temperetur.

Nicolai mat. med. P. II. d.

M m

§. XIV.

§. XIV.

De virtute
ipecacuanhæ
antidysente-
rica.

Si non tædet memoria repetere, quæ de vomitoriorum efficacia diarrhoeæ & dysenteriae medendi demonstrata extant §. XXXVII. Cap. I, facile patebit, radici ipecacuanhæ, quæ virtute emetica est prædita §. XII, vim dysenteriam curandi non posse denegari.

§. XV.

De virtute
ipecacuanhæ
roborante &
adstringente.

Quos legi de ipecacuanha, auctores ei attribuunt virtutem viscerum tonum restaurandi & adstringendi. Jam vero per vomitum alvique purgationem serum e corpore eliminatur, quod copia nimia peccans debilitatem producit, & ipecacuanha vomitum alvique purgationem excitar §. XII, qua de re hanc ob rationem radici ipecacuanhæ virtus competit roborans & adstringens. Præterea vero possidet partes terreas copiosas §. XI, quæ humidum absorbendo fibras debiles mutant in robustas §. XVII. Sect. I. Part. I., adeoque hoc quoque respectu virtutem exserere potest roborantem.

§. XVI.

Virtus ipe-
cacuanhæ n-
tidysenterica
que & qua-
lis sit, num
sit specifica
an non?

Suboritur hic quæstio, agatne ipecacuanha in dysenteria curanda tanquam specificum an communi ceterorum emeticorum more? Si meam hic proponere licet sententiam, nullus dubito asserere, quod hæc radix, quoniam virtute vomitoria est instructa §. XII, modo aliorum emeticorum dysenteriam persanet §. XIV, præterea vero præ his singularem possideat efficaciam, qua dysenteriae medetur, quamque partibus gummosis & terreis, quibus materiam acrem, dysenteriae causam, corrigit, ejus efficaciam infringit §. CCCCXXIII. CCCCXXVIII. Sect. VI. Part. I. atque tonum intestinorum debilitatum restaurat §. XV, deberi nullum est dubium, ne dicam, quod innumeris comprobatum sit observationibus, alia emetica, quantumvis optima, in hoc morbo parum aut nihil profuisse adeoque solam hujus radice virtutem emeticam illum, quem in tollendo hoc malo affert, fructum non præstare. PISO, qui primus hujus radice mentionem, non videtur virtutem ejus antidysentericam, quan-

quantum ex ejus scriptis cognoscere licet, habuisse cognitam. ADRIANUS HELVETIUS facultatis Rhemenfis medicus radicem hanc adversus dysenteriam adhibere coepit primus laudibus, quibus eam extulit mercator ille Parisiensis Grenerius, commotus, statimque experientia fuit comperitum, eam admodum salutarem & specificum in hoc morbo præstare effectum. Ipse Rex Galliarum LUDOVICUS XIV. de præstantissima hujus radicis adversus dysenteriam virtute certior factus in nosocomio magno urbis Parisiorum, quod Hospitium Dei vocatur, aliisque locis publicis in ægrotis dysenteria laborantibus experimenta cum hac radice institui jussit; quæ omnia cum ex voto successissent, litteris publicis evulgavit in ægrotorum salutem egregiam hujus radicis efficaciam innumeris experimentis comprobata. Postea Regis Galliarum Consiliarius & Archiater DAQUINIUS, Doctor facultatis medicæ Parisiensis LEGERIUS & Chirurgus GATELERIUS a) deprædicatam hujus virtutis in dysenteriis virtutem experiendo deprehenderunt verissimam eamque TOURNEFORTIUS b) VALENTINUS c) STOSCHIUS Physicus Custrinensis, d) BERGEMANNUS, e) SCHEUCHZERUS, f) alique testimoniis suis confirmarunt.

§. XVII.

Medicus Neomagensis Clarissimus D. D. DEGNERUS, ^{Ulterior} ^{confirmatio} ^{virtutis an-} ^{tidysenteri-} ^{cæ ipecacu-} ^{anhæ,} ^{Neomagensis} ^{Magi} ^{anno 1736.} ^{grassatæ plane aureum scriptum ab intelli-} ^{gentibus omnibus judicatur, in hujus commentationis capi-} ^{te tertio a §. XIV ad XXIX. de radicis ipecacuanhæ effecti-} ^{bus atque utilitatibus, quas ipsemet vidit, ample differit.}

M m 2

Digna

a) Ephem. Natur. Curios Dec. III. Ann III. Append. p. 11.

b) apud Pometum in Historia simplicium.

c) in Museo Museorum Lib. II. Sect. 2. cap. 1. p. 148.

d) in Actis Med. Berolin. Dec. I. Vol VI. pag 41.

e) in Actis Med Berol. ibid. pag. 43.

f) Illustris Büchneri Miscellan. phys. med. mathem. Anno 1728.

pag. 1191.

Digna sunt, quæ apud ipsum relegantur, singula & pro meo scopo pauca tantum adducam: ubi hæc radix in dysenteria initio fuit data, semper ejus usus fuit salutaris multisque suffecit semel sumisse sed nec repetitus usus ulli nocuit, si cardialgia nausea alvique fluxus ad exhibitionem non cessarent, quin omni morbi tempore cum salutari effectu fuit usurpata, quando intestinorum inflammatio vel suppuration non dum aderat, nec febris nimis vehemens erat: Ubi autem intestina inflammatione suppuratione vel corrosione jam fuerunt correpta vel febris vehementia nimis magna, irrita fuit, quin nociva hujus radice efficacia. Præter effectum emeticum adeo peculiare & specificum quid ab ea observavit, ut alia vomitoria adhuc nota eam haud æquent; nam non materiam solum morbificam commode & laudabiliter nulla cum noxa educit per superiora, rarius per inferiora, sed robur etiam intestinis addit eorumque tonum relaxatum restituit: quod iterum frustra ab alio expectatur emetico. Rationem horum effectuum, dedi supra explicatam §. XV. XVI. Semper autem & ubique pulverem radice in substantia & absque ullo additamento præscripsit adulto a drachma dimidia ad duos scrupulos, junioribus pro ratione ætatis. Dedit autem curative omnibus; nullo discrimine sexus aut ætatis, ipsis etiam delicatulis & debilibus, immo gravidis, lactantibus & lactentibus, ubicunque cum ratione successus bonus poterat sperari. Neque dubitavit auctor hoc remedium adhibere in dysenteria sanguinea eamque fuisse sanatam vel saltem imminutam testatur. Hæc sunt, quæ D. D. DEGENERUS refert de viribus & usu ipecacuanhæ.

§. XVIII.

Continuatio
pertractatio-
nis antecede-
ntis.

Medicus practicus militaris, vir magna experientia dexteritatis atque ingenuitatis laude ornatus, D. D. IO. GE. HENR. KRAMERUS, a) qui multos annos in castris fuit versatus artemque exercuit, frequentissime summoque cum fructu

a) *Medicina Castrensis Part. I. cap. X. pag. 65. 66.*

fructu usus fuit radice ipecacuanhæ eamque adhibendi methodum, quam ille fuit secutus, subjungere eo magis necessarium existimo, quo magis certum est, multas rationes efficere apud milites, ut dysenteria difficilior quam in hominibus, qui in urbibus degunt majoribusque gaudent commoditatibus ad evitanda illa, quæ curationi aliquam obijciunt remoram atque impedimentum. Hæc autem fuit methodus Krameriana, ut ægroto, qui nondum ultra hebdomadem dysenteria laboravit, matutinis horis ex juscule vel theæ infuso pulveris ipecacuanhæ grana quadraginta quinque dare & elapso horæ dimidio superbibere jusculum juberet. Paulo post meridiano & vespertino tempore dedit bolum ex electuario diascordio Fracastorii & theriaca vel sola theriaca cum pulvere idoneo confectum ad drachmam integram. Si nox fuit tranquilla nec plures una dejectiones alvinæ nocte fuerunt secutæ, nulla alia medicina quam prædicto bolo ter quotidie ut matutino meridiano & vespertino tempore fuit usus tamdiu, donec æger fuit sanatus. Si vero dejectiones nihil remiserunt vel una plures nocte fuerunt secutæ, statim prædictam pulveris ipecacuanhæ dosin & a meridie bolos memoratos repetiit tamdiu, donec nocte alvus vel plane non vel semel tantum excernitur, quod plerumque post secundam, interdum etiam post tertiam ipecacuanhæ dosin contingit, tum tantum ter quotidie nominatus bolus continuatur, donec alvus viginti quatuor horis quiescat, quo facto reliqua usu essentia roborantis & alexipharmacæ facile conficiuntur. Si vero jam ultra octiduum duravit dysenteria, ipecacuanha nihil efficit sed alia eligenda sunt remedia, quæ huc afferre locus non permittit.

§. XIX.

Quamvis non a priori solum sit probatum sed a posteriori etiam indubiis iisque quam plurimis observationibus compertum, radicem ipecacuanhæ opem dysenteria ferre præstantissimam §. XVI-XIX. nihilominus tamen non est existimandum, eam omni tempore in dysenteria conducere &

Num semper
ipecacuanha
conducat in
dysenteria.

M m 3

omni-

omnibus sine discrimine hoc morbo laborantibus, quocunque versentur in statu, mederi. Elucet jam contrarium ex ipsis adductis observationibus, utpote quæ docent, eam non omni dysenteria tempore conducere §. XVII. XVIII. neque hoc mirandum, cum nullum detur remedium, quod morbum omni tempore, & quæcunque occurrant circumstantiæ, curat. Si radix ipecacuanhæ non in initio dysenteria adhibetur sed tunc, quando inflammatio vel suppuratio intestina jam occupavit, morbus diu duravit ejusque vehementia nimis increvit, nullum plane affert levamen sed potius damnum & periculum mortemque accelerat.

§. XX.

Ubi & quibus extra dysenteriam conducatur ipecacuanha.

Non in dysenteria solum sed etiam extra illam in omnibus iis casibus, ubi vomitus est necessarius atque utilis, nullum datur radice ipecacuanhæ præstantius remedium. Securitate & benignitate omnia alia antecellit vomitoria, ut jure meritoque iis præferatur & ipsis gravidis, si necessitas vomitum postulat, immo lactentibus & infantibus tuto & sine noxa exhiberi queat. Leniter suam absolvit operationem nec ventriculum tanta, quanta alia, adoritur & irritat vehementia nec uterum trahit, si debita in dosi exhibetur, in consensum, & si quid etiam massam subeat sanguineam, nihil tamen periculi exinde in foetum redundat, quoniam distributum per tantam feri molem, qua sexus fequior præ potiori abundat, quicquid acrimoniae possidet, ita diluitur & corrigitur, ut vi suæ acrimoniae damnum inferre nequeat. Præsertim tenerrimis conducit infantibus, quoniam in ea dosin justam facilius iis admetiri possumus quam in antimoniatis, quæ mole exigua & vix bene satisque divisibili constant.

§. XXI.

Effectus & modus agentis ipecacuanhæ.

Lenioris est operationis, si per se sola exhibita fuit, ipecacuanha & vix ante horæ dimidiæ vel integræ interval- lum præterlapsam actionem suam exserere incipit. Effectus, quem præstat, primus & proximus est angustia præcordio- rum

rum seu anxietas, quæ vero non adeo est extimescenda, quia mox rursus evanescit, & sensus caliditatis in ventriculo mox ad caput, deinde per corpus omne excurrent, quem sensuum quasi obnebulatio, oculorum lacrymatio, salivæ in os confluxus & alia symptomata vomitum antecedentia subsequuntur, quæ excipit vomitus, magis vel minus facilis, prout subjectum majorem vel minorem ad eum possidet dispositionem, & reliqua operatio ad inferiora convertitur. Hunc effectum medicinæ hujus vomitoriaë medici unanimi consensu affirmant. Modus, quo radix ipecacuanhæ vomitum producit, idem est, quo reliqua emetica eum excitant. Cum enim insigni salium fixorum in parte resinosa potissimum hærentium & cum aliis partibus, quæ eorum vim mitigant, conjunctorum copia gaudeat §. X. XIII. salia hæc in parietes ventriculi penetrando modo declarato §. XVIII. Cap. I. irritationem ejus & vomitum producant.

§. XXII.

Quantum de radice ipecacuanhæ & quomodo sit exhibendum, ex dictis quidem intelligi potest §. XVII. XVIII. sed rei dignitas postulat, ut accuratorem & prolixiorum ejus institutam considerationem. Piso l. c. præscribit drachmam ejus dimidiam & Brasiliensibus in usu esse infusum ex duabus plus minus unciis unius noctis maceratione sub dio vel coctione in aqua paratum, cujus caput mortuum simili modo tractatum in usum quoque adhibent. Tournefortius apud Pometum in Historia simplicium drachmam ejus dimidiam vel integram cum vino jusculo vel alio liquore sumere jubet eandemque dosin ipse etiam Pometus l. c. suadet. Dekkerus exhibuit semidrachmam, Hermannus in pulvere ad scrupulum unum vel drachmam unam, in infuso ad drachmas duas, in febribus utramque dosin duplicans, referente clarissimo D. D. Boeclero in Cynosura Materie medicæ continuatæ p. 61. Idem Boeclerus hanc dosin habet optimam, qua infantibus minoribus ad granum unum vel alterum, trimestribus ad grana tria &c. annum agentibus

Ipecacuanhæ
modus adhi-
bendi & do-
sis.

bus ad grana sex, bimulis & trimulis ad grana septem vel octo & ultra, adultis vero ad scrupulum unum, drachmam dimidiam vel scrupulos duos, rarissime ad drachmam integram præscribitur & in aqua pane tosto correctâ, in qua aliquamdiu fuit macerata, in jusculo, infuso Theæ vel aquis destillatis &c. Sumitur, in infuso autem dosis semper ad drachmam unam vel duas augetur. Illustris b. m. Hoffmannus eam optime & commodissime ad drachmam dimidiam cum infuso laxante ex manna rhabarbaro & tamarindis parato exhiberi posse statuit in Medic. System. Tom. IV. Part. III. Sect. II. cap. 7. pag. 548. Experientissimus Juckerus a) dosin scrupulum unum plus minus constituit. Degnerus b) semidrachmam aut duos scrupulos exhibuit, Kramerus c) ad grana quadraginta quinque est progressus & Gallia Medicus Geoffroy d) proficitur, se experiundo comperisse, ipecacuanham ad grana sex vomitum perbelle provocare & ad grana decem non minus vehementer quam ad scrupulum unum vel dimidium evacuare, unde majorem dosin quam grana sex ad decem inutilem censet. Idem commemorat, se dysentericis semel probe sursum ac deorsum ope ipecacuanhæ expurgatis ad recidivas præcavendas aliquot ejusdem grana singulis diebus per vices adhibenda præscribere, quæ quidem nullam purgationem promovere valeant sed tantum adstringendo intestinorumque parietes mucagine juvent eorumque exulcerationibus medeantur. Lemery e) ipecacuanhæ fuscæ in subtilissimum pulverem reductæ drachmam dimidiam usque ad drachmam integram & dimidiam, cinereæ vero longe majorem dosin propinandam eamque pro subjectis, in quibus vomitus facile accidit &

ipecacuanhæ

-
- a) Conspect. Med. Theoretico-pract. Tab. LXXVII. pag. 640.
 b) Histor. med. dysenteriae bilioso-contagiosae Neomagi 1736. grass. cap III.
 c) Med. Castrens Part. I. p. 65. 66. & Commerc. litter. Norimberg. 1733. hebd. VI. pag. 41.
 d) Tract. de materia med. Tom. II. pag. 94.
 e) Dictionaire ou Traité universel des drogues simples pag. 350.

ipecacuanha iusto citius, antequam debitam peregit operationem, vomitu rejicitur, in quinque vel sex partes singulis horis sumendas dividendam esse existimat, ne iusto citius vel vehementius agat. Nonnullis, pergit, uno die tantum decem vel duodecim grana exhibentur & repetuntur sequentibus diebus singulis vel alternis saepe sine subsequente vomitu, interdum duae drachmae per viginti quatuor horas cum vino rubro, quod melius aqua ad extrahendum putat, digeruntur, digestae colantur & colatae una vice vel pluribus haustibus tempore matutino propinantur, postquam ei post colationem portio aquae plantaginis vel centummodii commixta fuit ad vim vini calefacientem & exagitantem temperandam. Ipecacuanha dulcis, scribit, minus efficax est reliquis ipecacuanhae speciebus neque saepe exhibetur sub forma pulveris sed potius cum aqua vel decocto infusa ad drachmas tres haecque dosis saepe repeti solet: si vero eam in pulvere exhibere placer, dosin constituit drachmam integram & dimidiam. Adhibuit etiam ipecacuanham vulgarem in clysteribus sed effectu vario, dum modo nihil vel parum tantummodo levaminis attulit. Praeterea extractum ex hac radice ope spiritus vini paratum ad grana octodecim vel viginti in dysenteria salutarem exseruisse efficaciam testatur, virtutis vero praestantia pulveri cedere huncque praefendum esse existimat. Valentinus a) eam eodem modo vel in pulvere a scrupulo uno usque ad drachmam dimidiam mane cum aqua tormentillae vel cerevisia calida exhibet, eamque, non remittente malo, semel adhuc vel bis repetit vel cum vino rubro infusam & colatam praescribit.

§. XXIII.

Ratio, cur tanta apud auctores in dosi ipecacuanhae admetienda occurrat varietas §. XXII, nulla sine dubio alia est, quam quod non una eademque radice sed diversis virtute a se invicem differentibus speciebus usi & corpora diversa ad medicinas emeticas & purgantes habitudine praedita, Quanam in dosi ipecacuanha in nostro tractu & quomodo sit exhibenda,

Nicolai mat. med. P. II. da.

N n

da,

a) Museum Muscorum Lib. II. Sect. II. cap. I. p. 149.

dita diversisque in circumstantiis constituta fuerunt. In nostro hoc tractu inter viginti & triginta grana manere eaque cum oleo anisi macis vel alio ad solutionem partis resinosa promovendam & ventriculum roborandum, ac, si stimulandi & resolvendi animus est, cum sale medio ut tartaro vitriolato vel arcano duplicato commixta exhibere consultum judico e. g.

Recipe rad. ipecacuanh. scrupulum unum
tart. vitriolat. scrupulum dimidium
olei anisi guttam unam

M. f. pulvis. D. S. Brechpulver auf einmahl zunehmien.

Quidam singulis hujus radice dosibus adjiciunt tartari emetici granum unum vel duo sed id ex celeberrimi Schulzii a) & Boecleri b) sententia maxime improbatur, siquidem maturius, quam ventriculi menstrua ipecacuanham solverint atque extraxerint, ab antimoniali additamento excitatus vomitus crudi & adhuc indigesti pulveris magnam & forte maximam partem exturbat, ut vel parum per massam humorum distribuatur & parum ad intestinorum canalem deveniat, ubi in diarrhoea & dysenteria præcipuum suum præstare debet beneficium. Neque eam, si tota sua vi agere debet, extractioni ut coctioni vel infusioni submittere & infusum vel decoctum adhibere consultum est, quoniam hæ præparaciones eam virtute privant, quam ob rem usus ejus in substantia omnium est præstantissimus.

§. XXIV.

De selectu
ipecacuanhæ
ad usum me-
dicum.

Maxime eo est respiciendum medico, ut radicem ipecacuanhæ bonæ notæ in usum trahat. Proinde ab ipso rejiciendæ sunt species ipecacuanhæ spurix & tenues ex atrofusæ radices ligneis fibris & caulibus conspicuæ & contra eligendæ radices multis annulis præditæ, crassiores, crasso obdu-

a) Dissertat. de ipecacuanha Americana §. XVI.

b) Synopsis Materiæ Medicæ continuata p. 61.

obductæ cortice, resinosa, non fragiles ac per medium nervum habentes transeuntem, sapore subacri amaro & mucilaginoso gaudentes, non vetustæ & vetustate corruptæ nec in pulverem redactæ, siquidem, si sub pulveris forma afferantur, virtutem emeticam amittunt §. IX, & ab iis annexi canaliculi lignosi fibræque adhærentes, quæ nulla virtute sunt instructæ, probe sunt separandæ.

CAPVT III.

DE

RADICE SCILLAE.

§. I.

Planta olim a Botanicis Græcis *Σκίλλα* vocata apud Romanos pariter scillæ nomen obtinuit. Germani illi nomen cepæ marinæ, Meerzwiebel, imposuerunt, sine dubio commoti similitudine, quæ inter hanc & ceparum vulgarium radices aliarumque plantarum bulbosas intercedit. Crescit sponte & sine ulla cultura in locis maritimis & copiosus ejus proventus est per omnem maris mediterranei oram, præcipue autem in insulis Balearibus, circa Tripolim in Barbaria, Sicilia, Apulia, Lusitania & Hispania. Ex postrema hac regione speciatim ad nostros pharmacopæos & aromatarios transmittitur, unde quoque venit, ut a nostratibus quibusdam scillæ Hispanicæ cognomine fuerit insignita.

§. II.

Hermannus a) plantam hanc ad plantas tricapsulares hexapetalas, floribus in spicis longa serie dispositis, & Tournefortius ad ornithogala refert, eamque, ut a reliquis discernat speciebus, ornithogalum maritimum vocat. Gerit folia admodum crassa, pedem longa, saturate viridia, succo viscoso acri & amaro turgida, foliis liliorum alborum quodammodo similia. In medio plantæ exsurgit justo anni tempore

N n 2

caulis

a) Cynofura Materiz Medicæ p. 37.

caulis rotundus & glaber ad unius & dimidii pedis altitudinem, cujus apicem flores albi vel ex albido flavescentes, hexapetali, in spicis, uti dictum, longa serie dispositi cingunt, quibus marcescentibus & defluentibus capsulae feminales triangulares, quae ob angulos obtusos potius orbiculares dicendae sunt, in tres loculos divisae, femina nigra includentes succedunt. Radix est bulbosa, ex lamellis crassis succulentis sibi invicem incumbentibus composita, in parte inferiori instar aliarum radicum bulbosarum multas crassas emittens fibras ac per saepe infantis caput magnitudine aequans.

§. III.

De variis
ejus specie-
bus.

Variae scillae species a Botanicis recensentur, quae veroparum a se invicem sunt distinctae. Ratione coloris, quae radix, quae haecenus sola in usum cessit medicum, distingui solet in rubram & albam. Haec rarioris est tum proventus tum usus in medicina, *viribus vero priori neutiquam inferior* ejusque radix lamellis gaudet *albicantibus & una cum* foliis notabilem consequitur magnitudinem, illa vero, nimirum scilla rubra, foliis minoribus & radice praedita est foris rubra, intrinsecus e lamellis ex albo rubentibus composita & ad minorem pervenit magnitudinem. Vtraque praeterea varia a diversis Auctoribus accepit nomina: alba quippe a Plinio scilla mascula & a Rajo scilla magna alba, rubra autem a Dioscoride pancratium, scilla minor, a Plinio scilla foemina, a C. Bauhino scilla vulgaris radice rubra, a Brunfelsio squilla & a Parckinsonio pancratium verum vocatur. Nonnulli alias amant denominationes & exempli gratia rubram majorem, albam vero minorem dicendam esse contendunt, sed mihi est perinde, quaecunque cui arrideat denominatio, nullam hac de re movebo litem, sequens duces celeberrimos Botanicos. Neque minus necessarium existimo, fusius exponere, quosdam praeter dictas scillae species adhuc alius facere mentionem, quam proprie pancratium vocant & folia quidem latiora, quam memoratas, nullum vero semen nullumque florem ferre referunt. Sufficiat, semel

mel hic monuisse, me scillam tantum albam & rubram speciatim autem posteriorem, utpote magis usu receptam immo in quibusdam officinis unice prostantem examini & considerationi esse subjecturum.

§. IV.

De scilla alba & rubra radix tantum usu medico est recepta eaque adhuc recens ob humidi mucilaginei abundantiam ad corruptionem pronissima facile situm contrahit & in putredinem abit, hinc etiam, antequam ad externos transmittitur, ut ætatem ferat, est exsiccanda nec ad nos delata aeri humido & calido exponenda, alias, non obstante præmissa exsiccatione, a corruptione putredinosa non manet libera. Veteres variis modis eam præparandi & ad usum medicum aptiorem reddendi fuerunt usi, quos refert Dioscorides, qui, plurimos, inquit Lib. II. cap. CLXII. habet cremata (potius assata *ἠσπασμένη*) usus: ideoque crusta ex panificio & opere pistorio aut luto involvitur involutaque in furnum conjicitur aut carbonibus obruitur, donec circumlita crusta illa abunde tosta sit. Quod si amota crusta illa non dum cocta penitus scilla tenerior facta flaccescet, nova ex panificio & pistorio opere crusta aut luto circumlita iterum cremabitur: quæ enim sic cremata non fuerit, gravi periculo præsertim interaneis dabitur. Torretur hæc ipsa etiam in operculo fistili in furnum coniecta. Sumitur ex ea, abjectis extimis cunctis partibus, quod maxime intimum est. Coquitur eadem concisa etiam effusa priore aqua novaque super infusa, usque dum neque amaritudo neque acrimonia in aqua sentiatur. Siccatur in umbra etiam, in taleolos secta scilla, tum funiculo trajecta sic, ne taleolæ invicem se tangent, per intervalla suspenditur. Utimur sic secta & servata scilla ad oleum, vinum acetumque, quæ a scilla scillitica nominantur. Hactenus Dioscorides.

De iis, quæ circa scillæ exsiccationem notanda sunt.

§. V.

Modus radicem scillæ exsiccandi, prout hoc vel illo perficitur modo dissipando volatilia, quibus multæ insunt vires, virtutem ejus magis vel minus mutat. Methodus, qua

Continuatio pertractationis præcedentis.

N n 3

massæ

massæ panis inclusa in furno instar panis coquitur, & massâ hac cultro ligneo remota, in laminas dissecta exsiccat, nostra adhuc ætate a plurimis recepta est pharmacopoeis, sed hæc præparatio, quoniam multas abigit vires, tantum abest, ut correctionis nomine digna sit, ut potius castratio nominari mereatur. Mea sententia optime exsiccatio potest institui nec simul & semel nec valido ignis gradu sed successu temporis leni calore in sole vel clibano, ut a corruptione vindicetur, integra & incorrupta ad externos transmitti atque ad usum adservari queat.

§. VI.

De radice
scillæ habitu
externo & re-
lacione ad
sensus.

Radix scillæ, qualis in nostris prostat officinis, debite exsiccata densa est, ponderosa, colore albicante rubente vel ex albedo flavescente, sapore mucilagineo valde acri amaro & nauseoso prædita, qui linguæ diu fixus inhæret largiorumque salivæ excretionem excitat. Vir Summus, Boerhave, testatur in Chemia, eam recens contritam odorem spirare subtilem acrem, qui armoraciæ contusæ vel ceparum vulgarium instar nares ferit mucique & feri lacrymalis effluxum excitat, quoniam autem exsiccatio tenerrimum hoc principium in auras dissipat, sicca odore tam valido destituta deprehenditur. Nec ullum est dubium, quin plus hujus subtilis & volatilis substantiæ aquearum aliarumque partium sub exsiccatione pereat, præsertim fortiori, nisi mucilagini, qua radix hæc scateret, copiosæ & viscidæ profunde hærerent immersæ atque ab ea ut vinculo retinerentur.

§. VII.

Destillatio
radicis scillæ
sicca quæ-
nam suppe-
ditet.

Si radix scillæ in frustula minora dissecta ex retorta vitrea arenæ imposita igne sicco gradatim aucto destillatur, prodit primo aqua limpida, quam liquor flavescens & tandem brunus excipit. Qui aquæ limpidiæ succedit, liquor flavescens odorem spirat subtilem, acrem, penetrantem, instar armoraciæ vel spiritus sacchari recentissime evocati nares fortiter ferientem, gustu exploratus acrem urentem & acidit

acidiusculum linguæ imprimi saporem, cuti instillatus puncturæ, & ubi cutis tenera est & sensibilis, fortis acredinis ac rosionis sensum excitat. Aqua pellucida primo transstillans odore & sapore nauseoso pollet & nulla manifesta acredine linguam ferit. Liqueur brunus ultimo prodiens eodem cum liquore flavescens pollet odore sed paululum debiliori, sapore manifeste acido instar aceti destillati ac simul empyreumatico, cum alcali fixo fortiorem, quam liqueur flavescens, subit effervescentiæ motum, quoad reliqua vero perfecte cum illo convenit.

§. VIII.

Hæc §. VI. VII. clarissime evincunt, inesse radici scillæ principium acre causticum acidæ indolis. Conclusio ex allegatis,

§. IX.

Si radix scillæ discissa cum sufficienti aquæ quantitate digestionem committitur, aqua pallide flavescit, intense amara & acris evadit partesque extrahit saponis instar manuum puritates abstergentes, & si hæc massa fortiori & longiori subicitur digestionem, majorem extrahit portionem, quæ percolata, expressa & lentæ evaporationis beneficio ad spissitudinem redacta extractum suppeditat gummosum colore flavescens paulisper ad brunum vergente, sapore summe amaro instar extracti absinthii & in recessu acri urente, odore ferme ut roob sambuci nec ingrato. Si radicis scillæ uncia quatuor fuerunt assumptæ, obtinentur extracti ejusmodi uncia circiter tres, & si hoc calore paulo fortiori redigitur ad plenariam consistentiam, colorem brunum obscuriorem & odorem contrahit adversum. Ex his patet, radicem scillæ satis largam continere partium gummosarum seu mucilaginosarum intenso amarore & acrimonia urente præditarum copiam §. CCLXXIII. Part. I.

§. X.

Si radix scillæ cum superfuso spiritu vini rectificatissimo leniori & diuturniori, ferme per octiduum duranti, digestio-

Partium
gummosa-
rum in radi-
ce scillæ
præsentia-

gestioni exponitur, spiritus vini primo pallide flavescentem tandemque saturatiorem aureum colorem, amarorem insignem & urentem acrimoniam assumit. Hæc tinctura spiritu ope abstractionis privata & inspissata suppeditat extractum flavum paulisper ad brunnum vergens, circiter ejus duos scrupulos, si radicis uncia una & dimidia fuerit assumta.

§. XI.

Partium saponacearum fixiorum in radice scillæ præsentia.

Si extracto radicis scillæ ex tinctura spirituosa §. X. parato aqua simplex affuditur frigida, hæc illico flavescente tingitur colore atque intra breve tempus accedente leni vasis agitatione maximam extracti solvit portionem, quin omnem, si lenissimæ subjicitur digestionis, valde exigua parte excepta, quæ sub forma molecularum brunni coloris partim in fundo subsidet partim lateribus apponitur & facta leni agitatione vasis solutioni iterum innatat. Hæc collata cum §. X, demonstrant, radicem scillæ constare ex partibus saponaceis fixioribus §. CCLXXXV. Part. I.

§. XII.

Num radix scillæ contineat partes resinosas.

Si portioni tincturæ radicis scillæ spirituosæ saturatæ & per spiritus abstractionem concentratæ §. X, aqua frigida affunditur nec lactescit nec quid ad fundum dimittit, id quod tamen fieri deberet, si resinam contineret. Interea non putandum est, radicem scillæ omni carere resina, potius meo judicio valde exigua portio, quæ sub minorum molecularum forma brunni coloris partim in fundo vasis subsidet partim ejus lateribus apponitur & facta leni motitatione vasis solutioni innatat §. XI, cum non in aqua sed in spiritu tantum sit solubilis, vere resinosa est æstimanda §. CCLXXXI. Part. I.

§. XIII.

De partibus saponaceis volatilibus radicis scillæ.

Si radix scillæ tam cum aqua quam cum spiritu destillationi committitur, spiritus abstractus odore radicis caret, aqua vero eodem est imbuta, ex quo conficitur, radicem scillæ continere partes saponaceas volatiliores §. CCLXXXVIII. Part.

Part. I. Harum præsentia ex eo quoque patescit, quoniam radix recens contrita subtilem acrem spirat odorem instar armoraciæ contusæ vel ceparum vulgarium instar nares ferit ac feri lacrymalis effluxum excitat §. VII. nullum vero est dubium, quin partes hæ saponacæ volatiliores sub exsiccatione radice pereant.

§. XIV.

Ex singulis, quæ adduxi §. VIII. XIII, conjunctim pen-
sitatis clarissime liquet, radicem scillæ constare ex partibus
gummosis seu mucilaginosi maximam ejus constituentibus
partem, partibus saponaceis fixioribus & volatioribus, ita,
ut illæ has copia longe superent & hæ maxima ex parte pe-
rierint, paucissima resina copiosoque sale acri caustico acido
his partibus immerso, quod, cui parti insideat, mihi hic
perinde est. Terram denique hæc radix complectitur co-
piosam, quæ reliquas partes ut pars constituit.

De partibus
scillæ consti-
tutivis simul
suntis.

§. XV.

Partibus radicem scillæ constituentibus perspectis ac co-
gnitis non difficile erit, virtutes ejus eruere & determinare.
Principium ejus copiosum acre causticum §. VIII. tam solida
quam fluida afficit partes, & quidem illas valde irritan-
do & stimulando, quo earum motus antea torpida ac segnes
vegetiores atque alacriores redduntur, contractiones au-
gentur, fluidum ex interstitiis & poris propellitur abun-
dans, robur majus capit incrementum, fluidorum motus
celerior ac major evadit, spissa ac viscida resolvuntur, sta-
ses stagnationes atque obstructions tolluntur, calor inten-
ditur, secretiones atque excretiones ut urinæ sudoris & alvi
augentur §. CCCC. CCCCIII. Part. I. Neque minus
apparet, idem principium, si intempestive, imprudenter
vel nimia dosi exhibetur radix, alios quoque edere posse
effectus, ut spasmos, vomitus, convulsiones, dolores ob-
structiones & inflammationes §. CCCCIV. CCCCVII.
Part. I. Si agit in fluida pituitosa mucida spissa & tenacia,
ea resolvit, attenuat, fluidiora & mobilia reddit.

Virtutum ra-
dicis scillæ
ex partibus
ejus consti-
tutivis dedu-
ctio.

Nicolai mat. med. P. II. da.

O o

§. XVI.

§. XVI.

Continuatio
rei antecede-
ntis.

Pars scillæ saponacea fixa & volatilis item resinosa virtutem exercent resolventem §. CCCCXCIV. D. resinosa præterea stimulantem, roborantem & calefacientem §. CCCCXCVII. Part. I. Gummosæ partes, quoniam qualitas, quam possident, valde acris §. IX, ostendit, copiosum ipsis inesse principium acre causticum §. VIII, huic suam debent efficaciam adeoque vi hujus producant effectus §. XV. Magna igitur resolvente scilla gaudet virtute, quam tam principio salino acri caustico §. XIV. quam aliis partibus debet, & non fluidorum solum resolutione sed eorum etiam motus acceleratione atque augmento §. XV. secretionnes urinæ & sudoris promovere potest §. CCCCII. CCCCXLVIII. Part. I.

§. XVII.

Ad quam
virtutem ef-
fectus scillæ
possint redu-
ci.

Omnes, quos scilla producit, effectus proficiscuntur a virtute ejus stimulante & resolvente §. XV. XVI, & ab his viribus reliquæ ejus virtutes, ut diuretica diaphoretica vomitoria purgans & calefaciens, dependent.

§. XVIII.

In quibus-
nam casibus
& morbis
conducatur
scilla.

Quum radix scillæ stimulando & resolvendo agat §. XVII, & humorum motum caloremque augeat §. XV. XVI, in iis non potest conducere morbis, in quibus solida jam a stimulo vehementius agitantur, sanguinis & humorum resolutio motus & calor in magno sunt constituta gradu, id quod in febribus acutis inflammatoriis aliisque ægritudinibus occurrit. E contrario præstantissimos exserit scilla effectus in illis casibus, ubi partium solidarum tonus destructus est ac labefactatus, motus & contractiones earum segnes sunt ac torpidi, ut fluidis decenter propellendis subigendis resolvendis atque attenuandis non sufficiant, humores serosi abundant, tenacitate & visciditate laborant, fluida mucosa & pituitosa depravata sunt constitutione, viscida pituitosi & tenaces humores colliguntur & accumulatur, glandularum vasorum & viscerum obstructions produxerunt.

§. XIX.

§. XIX.

In affectibus pectoris pituitosis diuturnis & pertinacibus, præsertim vero in catarrho suffocativo, asthma pituitoso & cachectico, tussi chronica rebelli, pectus copiosa pituita viscida est oppletum, partes respirationi inservientes atonia & debilitate, nonnunquam non longe a paralyfi remota, laborant atque expellendis humoribus viscidis sufficientibus destitutæ sunt viribus, humorumque serosorum congestio fit versus pectus atque in eo accumulatio. Verum enim vero radix scillæ partes solidas debilitatas majori afficit stimulo, vehementiori agit motu, robur earum auget, humores pituitosos tenaces resolvit, & resolutos per vomitum alvum urinam vel sudorem evacuat §. XV. XVI. XVII. XVIII. Proinde præstantissimos in memoratis malis exhibere debet effectus.

Usus scillæ in affectibus pectoris pituitosis demonstratur.

§. XX.

Non minori utilitate se commendat scilla in affectibus soporosis & apoplexiis a seri viscidi in capite accumulatione & stagnatione ortum trahentibus, nervorum atonia & debilitate, non minus in paralyfi ab his causis producta, de qua ratio elucet ex iis, quæ antea exposui §. XV - XIX. Pari-ter doloribus spasmis & convulsionibus medetur, si a viscida & pituitosa humorum constitutione, qua vasa obstruunt obstructa extendunt, dolores, & convulsiones excitant. Alia quoque ratione dolores spasmos & convulsiones tollere potest, quatenus nimirum solida irritat, quæ irritata & vehementiori contractione agitata materiam irritantem, fortius adhærentem, dolorum spasmorum & convulsionem causam, propellunt.

Usus scillæ in paralyfi, affectibus soporosis, apoplexiis serosis, doloribus spasmis & convulsionibus.

§. XXI.

In cachexia & chlorosi humores serosi non abundant solum sed pituitosa etiam & tenaci gaudent consistentia & partes solidæ laborant atonia. In hydrope ejusque speciebus serum copia peccat majori, extra vasa est constitutum, accumulatum, tonus solidorum destructus, viscera sunt obstructionibus obsessa, & in tumoribus oedematosis occurrunt

Usus scillæ in cachexia, chlorosi, hydrope speciebus viscerum obstructionibus &

morbis hinc
oriuadis.

runt eadem, quamvis minori gradu. Porro præfente sanguinis & humorum constitutione serosa & pituitosa solidorumque laxitate facillime stagnationes, stases, obstructions in vasis visceribus & præfertim partibus glandulosis oriri possunt, quæ innumeris aliis malis, ut ictero, urinæ excernendæ suppressioni, materiæ sabulosa calculosi concrementi & calculorum generationi, febribus intermittibus, mensium & hæmorrhoidum obstructionibus causam subministrant ac fomitem. Inter febres intermittentes quotidiana a nimia humorum pituitosorum abundantia & quartana a magna humorum visciditate viscerumque obstructionibus oriuntur. Quæ omnia si comparantur cum iis, quæ antea de viribus scillæ demonstravi §. XV - XIX, prona fuit consequentia, eam in cachexia & chlorosi, tumoribus oedematosis, hydrope ejusque speciebus, tam pectoris quam abdominis, anasarca, leucophlegmatia, ascite, viscerum glandularumque debilitate & obstructionibus, ictero, nephritide pituitosa, urinæ suppressione, mensium & hæmorrhoidum obstructione, febribus intermittibus, præfertim vero quartana & quotidiana, idque genus aliis ægritudinibus, maxime salutarem exferere efficaciam summoque cum fructu posse adhiberi.

§. XXII.

Antecedentia observationibus corroborantur.

Innumeræ mihi suppetunt observationes, quibus assertorum de virtute radice scillæ veritas §. XV - XXII. abunde doceri potest, quas omnia in conspectum proferre possem, nisi tempori spatium & operæ parcerem, sed ne quis forsitan, me ejusmodi documentis destitui, putet, pauca tantum adducam eaque gravissima. Prodeat primo testis locupletissimus beatus FRID. HOFFMANNVS, qui in Medicina Rationali Systematica Tom. IV. Parte III. Sect. II. cap. II. obs. III. in Epicrisi, dignissima est, scribit, mirabilis illa ac fere stupenda scillæ in allevando asthmatis immani paroxysmo efficacia - - - Certe meretur hæc radix inter remedia heroica referri & nostris etiam temporibus in usum trahi. Nam exferit non modo virtutem potenter incidentem, verum etiam

etiam languentes motus excitat, & quod mirabile est, simul anodynum exserit effectum. Scire vero licet, ante illius usum corpus blandis laxantibus esse purgandum, illamque ad tria aut quatuor grana cum radice vincetoxici & nitro, quod mitigat acriorem ejus vim, exhibendam. Alio loco in epicrisi casui asthmatico subjuncta observat. VIII. addit: Præter hæc memorabilis scillæ videtur effectus, aliquot etiam aliis exemplis notatus, in spasms & convulsionibus partium nervosarum præsentissime sopiendis, maxime catarrho suffocativo, asthmate convulsivo, quandoque etiam in ipsa epilepsia. Eadem confirmat clarissimus Lubecensium Medicus D. D. WAGNERUS in libro sub observationum clinicarum titulo edito, in quo undecim observationes propria ejus experientia animadversæ recensentur, quæ locupletissima exhibent testimonia efficacis hujus radice in substantia usurpate in asthmate periculi pleno, hydrope, tumoribus oedematosis & cachecticis, nephritide pituitosa, calculo, urinæ suppressione aliisque id genus ægritudinibus gravioribus. Addo DIOSCORIDEM, qui Libr. II. cap. 162. pag. 305: scilla, inquit, additur potionibus, medicamentisque, quæ rarefaciendo sunt, daturque his, quibus urinam ciere volumus. Facit ad cutem subeuntes aquas: ciborum in stomacho incontinentiam & stomacho innatantes cibos. Prodest suffusis felle, torminibus, diutinis tussibus, suspiriosis, ægre rejicientibus, quos Græci anaphoricos dicunt, trium obolorum pondere cum melle in eclegmate. Coquitur eadem cum melle etiam sumiturque in cibo ad eadem, concoctionem præcipue adjuvans. Glutinosa per alvum ducit. Elixia itidem iisdem pariter sumta prodest: cavenda tamen nec danda his, quibus exulceratum interaneum aliquod. Inunguntur cremata utiliter pernioles, verruæ &c. Plura autorum, qui egregias scillæ virtutes laudibus ornarunt & commendarunt, testimonia reperiuntur in ZORNII Botanologia Medica pag. 618.

§. XXIII.

Quomodo
scilla asthma
convulsivum
curet.

Maxime notatu dignum est, scillam in substantia datam non in asthma solum pituitoso, pulmonum debilitate & mucis tenacis viscidis in pectore accumulatione, sed sicco etiam convulsivo asthma spasmis & doloribus egregiam ferre opem, ita, ut medici non dubitaverint, illi virtutem attribuere anodynæ, cum tamen ob acrimoniam summe causticam, quam possidet, & validam irritandi vim, quam exferit, hæc mala potius intendere adeoque plus nocere quam prodesse videatur. Verum enim vero hic effectus, quamvis primo intuitu ejus explicatio multis obnoxia esse videatur difficultatibus, non adeo difficilis est explicatu. Asthma convulsivum supponit partium respiratoriæ interventionem convulsionem, hæc vero causam irritantem, quæ hoc in casu est acrimonia materiæ stagnantis & tenaciter adhærentis. Si asthma convulsivum proficiscitur a materia acri firmiter adhærente & partes vehementer irritante, sequitur, ut remota ejusmodi materia irritatio adeoque asthma convulsivum cesset. Removeri vero potest talis materia a partibus solidis, quibus firmiter adhæret, si a scilla in his validiores excitantur motus & contractiones. Si materia acris simul est viscida, scilla eam simul resolvendo reddit ad separationem a partibus solidis, quibus adhæret, aptam.

§. XXIV.

Modus exhibendi scillam.

Radix scillæ in substantia præscribi solet ad tria vel quatuor grana eique ordinario adduntur radix vincetoxici ac nitrum, ita, ut grana tria vel quatuor grana scillæ pulverisatæ, quinque sex vel octo grana nitri & scrupulus unus vel dimidius radicis vincetoxici consuetam pro adulto dosin conficiant. STAHLIUS & HOFFMANNUS eam sic exhibere soliti fuerunt. Nitrum ideo miscetur, ut qualitatem scillæ nimis causticam mitiget, qua ex ratione vero radix vincetoxici addatur, non satis perspicio, quoniam scilla, si illa omittitur, egregias suas virtutes, si non majori, saltem non minori exercet gradu. Infusum ejus aquosum & tinctura

Eturam spirituosam in usum vocare nondum tentatum fuit & consuetum.

§. XXV.

Ex scilla præparatur acetum & oxymel scilliticum. De De aceti scil-
litici viribus
& usu. viribus & usu hujus aceri multa prædicantur ab auctore incerto, qui GALENUS esse perhibetur, de *euporistis* Libr. III. cap. 205, quo testimonio medicina quasi universalis & longævitas optimum maximum præsidium censi debet. Nec vanum esse, quod PLINIUS XXIII. 2. scribit: tarditatem aurium gargarizatione purgat & transitum auditus aperit, experiendo cognovit Excellentissimus b. m. SCHULZIUS, vide ejusdem Prælectiones ad Dispensatorium Regium & Electorale Porusso-Brandenburgicum pag. 5. Est medicamentum maxime egregium in adfectibus pectoris, qui a serosorum humorum collectione & copiosa tenaci & viscida pituita oriuntur, ut oppletione & suffarctu pectoris, tussi & asthmate pituitosis hydrope pectoris catarrho suffocativo, inprimis, si in eo gummi ammoniacum solvitur hæcque solutio aquis commodis diluitur vel cum extracto vel syrupo nicotianæ exhibetur. Excellentissimus CARTHEUSERUS dicit in Pharmacologia sua, quod apud adultos detur a drachma dimidia ad integram, ultra hanc dosin non debeat adfumi ejusque drachma una principia activa solubilia ex octo propemodum scillæ granis contineat. Celeberrimus vero SCHULZIUS in Prælectionibus suis ad Dispensatorium Brandenburgicum dosin a drachma usque ad unciam extendit & majori dosi vomitum excitari asserit. Credunt nonnulli acerum scillæ activitatem imminuere, sed hoc minus veritati esse consentaneum docent experimenta chemica. Apud infantes tussi pituitosa suffocativa laborantes guttæ V-XX. cum syrupo quodam vel melle commiscendæ sufficiunt vel hujus mixturæ loco oxymel scilliticum in officinis jam præparatum commode usurpari potest. Est etiam vetus cautela nec fundamento destituta, ne quis scilla vel ejus aceto utatur, qui internæ partis exulcerationem habet. Non vero solum in pectoris affectibus sed aliis, etiam ab humorum pitui-

pituitosa constitutione & visciditate, solidorum & vasorum atonia, viscerum & glandularum obstructionibus proficiscen-
tibus hoc, de quo nunc loquor, conducit acetum. Scillæ acrimonia & virtus in eo non per aceti acidam partem sed potius per immixtum copiosum phlegma temperatur.

§. XXVI.

Oxymeli &
oxyfaccha-
rum scilliti-
cum.

Oxymeli scilliticum in officinis prostat duplex, simplex & compositum. Illud parum ab aceto scillitico differt, nisi quod mel additum ei saporem gratiorem impertiat & acrimoniam scillæ moderetur. Eadem, qua acetum, utilitate se commendat & in oppletionem pectoris suffocativa tam infantum quam proventæ ætatis, asthma pituitoso, & reliquis ab humorum constitutione pituitosa originem trahentibus affectibus convenit. Datur ab dimidio uncie ad integram quin duas adulto; sed majori dosi vomitum provocat. Oxymeli scilliticum compositum est plantis quibusdam stimulantibus roborantibus & resolventibus succoque bryoniæ autum, quam ob causam simpliciter potentius creditur & in rebellibus affectibus, qui a partium solidarum atonia humorum constitutione pituitosa & viscida, stagnationibus & obstructionibus oriuntur, cujus generis sunt apoplexia, affectus soporosi, dolores capitis, asthma, catarrhus suffocativus, hydrops & id genus alii affectus; non contemnendum præstat auxilium. Exhibetur adulto ab uncia dimidia usque ad duas. Oxyfaccharum scilliticum ab oxymelite scillitico hoc uno differt, quod mellis loco saccharum accedat: quod sane perparum refert.

§. XXVII.

De scillæ in-
fuso aquoso
& tinctura.

Semper præstat scillam in substantia vel acetum scilliticum quam ejus infusum aquosum, tincturam spirituofam vel extractum exhibere, si vero scillam in infuso aquoso porrigere placet, pauxillum salis alcalici addi potest, si acrimonia scillæ est imminuenda & salis alcali virtutes desiderantur. Tincturæ scillæ cum spiritu vini parum rectificato paratæ virtus facile ex dictis determinari potest, cum phlegma in-
harens

hærens aliquid mucilaginis tenerioris solvat, quæ præter admodum exiguam principii resinosi portionem tincturam constituit.

§. XXVIII.

Pauca mihi adhuc restant de usu scillæ tam interno quam externo dicenda. Sunt, qui scillam maximopere commendant in sensuum externorum, præsertim visus & auditus imminutione, defluxionibus catarrhalibus & seroformum humorum in certis partibus accumulacione, neque virtus hæc suo destituitur fundamento, quoniam scilla in partium solidarum adeoque nervorum debilitate & in constitucione humorum pituitosa egregie conducit §. XXVII. Porro vim scillæ attribuunt auctores vermes crinones & pediculos necandi & abigendi, quæ sine dubio a virtute ejus stimulative & resolvente qua vermium corpora nimis aggreditur eaque destruit, est derivanda. Laudatur etiam scilla ad memoriam confortandam, quam virtutem tunc exferere potest, si memoriæ imbecillitas ab accumulacione seri viscidii oritur. Si ulcera adeo sordida sunt, ut ordinaria remedia non sufficiant iis decenter mundificandis & sordibus abstergendis, scillam parcius & prudenter usurpatam non exiguam opem afferre asseritur neque minus ea ad verrucas abigendas commendatur, si illis vel sola vel aceto macerata affricatur. Porro tanquam rubefaciens & revellens partibus externis applicari potest, quoniam irritante gaudet virtute, & cum errhina facultate sit prædita, ad sternutationem excitandam etiam adhiberi potest, præcipue tamen & frequentissime summaque cum utilitate clysteribus stimulantibus ad humores a partibus superioribus revellendos & viscidos resolvendos addi solet. Omnes hæc idque genus aliæ virtutes facile ex iis, quæ supra de virtutibus scillæ demonstravi, deduci possunt, ideo his non amplius immorabor.

Reliquarum virtutum, quæ scillæ attribuantur, deductio.

CAPVT IV.

DE

A S A R O.

§. I.

Afari habi-
tus & Spe-
cies.

Afarum secundum definitionem, quam RIVINVS dedit, gaudet flore monopetalo regulari seminibus tectis capsula sexpartita. TOVRNEFORTIVS BOERHAVE aliique auctores hanc plantam inter apetalas referunt, RYPPIVS vero in FLORA JENENSI eam tripetalis adscribit. Non negari quidem potest, florem ipsum fructum instar calicis continere, quia tamen color quodammodo diversus peraloides quid ostendit, calicis potius quam petali defectus assumendus est; liberum tamen cuilibet relinquo, si in hoc plantae conceptu a me dissentire velit. Cum RYPPIO vero florem tripetalum nominare *incongruum* videtur, quoniam in fundo floris omnia exacte cohaerent, ita, ut nec marctidi in tres resolvantur partes. Deprehenduntur variae quidem afari species, inter quas Afarum Canadense mucronato folio Morison. Sect. XIII. Tab. VII. & Afarum Virginianum cordato folio & maculato sive serpentaria major officinar: Morison. l. c. satis inter se convenire videntur, nostrum tamen ab illis sufficienter differt, imprimis, si foliorum figuram paulo attentius consideramus, quae in nostro plane singularis deprehenditur. Est verum afarum DIOSCORIDIS, CASP. BAUHINI in pinace Libr. V. Sect. VI. p. 197. & germanico nomine, Trago teste, Haselnurß dicitur. Imperfectior quidem est ejus icon, descriptio tamen maxime placet. Delineationes exactiores dederunt DODONAEUS Pempt. III. Lib. II. cap. I. & MORISONIUS Sect. XIII. Tab. VII, qui illud ad differentiam exoticorum afarum vulgare rotundifolium appellat.

§. II.

Ultior
consideratio

Radix afari est calami crassitie, repens, quodammodo nodosa & figura ad polypodium accedens, extus ex fusco viri-

viridescens, intus albicans, fibris plurimis hinc inde in ter-
ram dimissis, circa anni initium turiones æstate & autumnopartium.
præcedente formati squamas expandunt, ita, ut mense Fe-
bruario jamjam duo folia florem in medio tenentia ex squa-
mis prodeant, flos vero ipse mense Martio excluditur & vi-
get, folia longis pedunculis insistent, undique per terram
sparguntur & flores quasi abscondunt, superius sunt in virore
splendentia, inferius vero tenui lanugine pubescunt & figura
ad reniformem quam maxime accedunt, ita, ut illis tantum
plantam cognoscere possimus. Flos breviori pedunculo
quam folium insistit, petalum vel nudum dici potest calice
destitutum vel calicem sive perianthium monophyllum cam-
panulatum appellare possis. Nos petalum semitrifidum, co-
riaceum, ex atro rubicundum persistens nuncupamus simul-
que monemus, lacinias alias erectas apice esse inflexas. Sta-
mina habet duodecim, sex quodammodo breviora, sex
quodammodo longiora alternatim posita, filamentis petali
parietibus adnexis. Ovarium in fundo floris hæret & stilum
cylindraceum breviora e centro emittit, cujus sex tubæ in
summitate bifidæ stellulam in medio formant. Fructus ex
ovario formatus, quando siccior fit, quodammodo angu-
latus evadit & in sex loculamenta dividitur, quæ semina
ovata oblonga recondunt.

§. III.

Hanc, quam suppeditavi § I. II., asari ejusque partium De regioni-
descriptionem desumpti ex Celeberrimi Schulzii Dissertatione bus & locis,
de asaro. Planta hæc testantibus auctoribus in locis ferme in quibus
omnibus climatis temperatioris invenitur. Sic eam Dio- provenit asa-
scorides Lib. I. cap. IX. in Ponto & Phrygia, recentiores rum & quan-
vero Botanici in Germania Gallia & sic porro provenire do optimam
stantur & Clarissimus Schulzius in epistola dissertationi lauda- possideat
tæ annexa insignem ejus esse frequentiam circa Altorfium per virtutem.
omnes cæduas sylvas & vivas sepes, ut nullibi copiosius forte
obtingere posse videatur, asserit. Amat opaca & umbrosa
loca & sub corylis potissimum nascitur, unde nomen quo-

que germanicum nacta fuit. Hyemis patiens est & foliis nondum exsiccatis jam novi protruduntur turiones. Radices vim suam optimam autumnali tempore continent; vere enim flores & folia succi copiam exhausserunt, hinc vires medicatae in radice vere sunt longe minores quam autumnis. Quod si vero quis folia in usum trahere vellet, ea in primis mense Majo succulenta & efficacia deprehendet.

§. IV.

Partes constitutivae foliorum asari.

De asaro folia tantum & radix ad usum adhibentur medicum. Acris, quem folia exhibent, sapor, acris ipsis inesse principium manifestat §. CCXXIV. Sect. IV. Part. I., & si folia examini subjiciuntur chemico, patescit, ea continere partes 1) Saponaceas volatiliores 2) Saponaceas fixiores 3) resinosas & 4) gummosas. Praeterea substantia acris stimulantem satis largam in quantitate praedita sunt, id quod partim exinde liquet, quoniam, si diu libero exponuntur aeri, vel, si coctioni in aperto vase, ita, ut aeri liber pateat accessus, subjiciuntur, virtute sua privantur, partim ex acris eorum sapore apparet.

§. V.

Virtutum foliorum asari ex partibus constitutivis deductio,

Substantia acris stimulantem, qua folia asari gaudent, eorumque partes saponaceae tam volatiliores quam fixiores & resinosae §. IV. virtute sunt omnes praeditae resolvente §. CCCC. CCCCXCV. CCCCXCVIII. CCCCXCIV. Part. I., qua de re ut asari folia vehementi instructa sint virtute resolvente necesse est. Porro cum pars eorum resinosa, potissimum substantia eorum acris stimulantem §. IV., virtutem possideat stimulantem §. CCCC. CCCCVII. Part. I., haec quoque virtus, & quae ab hac dependent, vires, ut vis vomitoria, purgans, errhina, motum humorum calorem & excretionem augens ipsis competere debet §. CCCC. CCCCVII. Part. I. Denique cum stimulantem & resolventem excretionem augere §. CCCC. CCCCII. Part. I., sudorem & urinae fluxum excitare §. CCCCXLVII. CCCCXLVIII. Part. I., & quae

quæ humorum motum & calorem augent, hæmorrhagias causari possint, folia hæc memoratos effectus exserere possunt, Gummosa foliorum pars virtutem eorum stimulantem & resolvenrem mitigat §. CCCCLXXII. Part. II. In iis, quæ sequuntur, demonstrabo, cum experientia & observationibus, hæc omnia, quæ hac in peragrapho asserui, convenire.

§. VI.

Radix asari recens acris omnino deprehenditur, & præter nauseosam, quam continet, qualitatem possidet quoque aromaticam, quæ odore ad nardum accedente detegitur & nauseosum illud quodammodo temperat. Exsiccata radix fusca est & insigniter contracta, acrimoniam quidem ostendit sufficientem, aromaticum vero in ea quodammodo deficere & amaricantem contra saporem magis prævalere quilibet experiendo cognoscere potest: id quod luculentissimo inservit documento, ei volatile inesse principium idque successu temporis vel exsiccatione perire. Nauseosum principium in siccata radice non adeo efficax reperitur. Si examini legitime instituto subjicitur chemico, easdem, quas foliis, partes inesse constitutivas, nisi, quod substantia acris stimulans longe magis in ea quam in foliis prædominetur, luciter patebit, & eam ob causam iisdem, quibus folia, virtutibus prædita est, nisi, quod longe majori vi irritante, aliisque viribus, quæ ab illa dependent, polleat, hinc non necessarium esse judico, ut illa, quæ de viribus foliorum demonstravi, hic repetam.

De radice asari ejusque virtutibus.

§. VII.

Ordo nunc exigit, ut ostendam, eas, quas foliis & radici asari competere demonstravi §. V. VI., vires experientie & observationibus respondere. Vomitoriam & purgantem radicis & foliorum asari virtutem confirmant auctores unanimi consensu, sed liceat mihi tantum celeberrimum SCHUL-

Experientie & observationes de asari virtutibus.

ZIUM a) HERMANNUM b) HELMONTIUM c) DIOSCORIDEM d) JUNCKERUM e) & SCHAARSCHMIDTIUM f) ut testes allegare. Vi calefaciendi præditam esse radicem nostram, bene monet DIOSCORIDES l. c. Diureticam asaro virtutem competeie affirmant HELMONTIUS in *Pharm.* HEURNIUS in *Method. ad Prax.* ETTMULLERUS in *Operib. Med.* & GEOFFROY in *Materia Medice Tom. III.* JUNCKERUS loco citato aliique complures. GEOFFROY inquit loco citato: Asarum remedium est polychrestum, vomitorium nempe & per inferiora valide purgans, diureticum, sudoriferum, amplissima diuturnorum morborum medicina & menses stimulans. Virtus asari hæmorrhagias, præsertim mensium fluxum, exitandi earumque obstructionem tollendi provenit a vi ejus motum humorum & calorem excitante obstructionesque vasorum referante §. V. VI. Hermannus l. c. scribit: asarum ob odoris nardini graveolentiam virtutis uterinæ indicem menses sætum lochia pellit & promovet.

§. VIII.

De effectibus asari in morbis.

Cum Asarum non evacuante solum sed stimulante etiam & resolvente gaudeat virtute §. V. VI. VII., in omnibus morbis, qui ab humorum visciditate, fluidorum serosorum & pituitoso abundantia, stagnationibus, viscerum & vasorum atonia & obstructionibus oriuntur, cujus generis sunt cachexia, febris quartana & quotidiana, hydrops, malum hypochondriacum & hystericum, icterus, asthma pituitosum, tussis chronica, omnis generis dolores, qui a partium solidarum atonia & humorum viscidorum stagnationibus producuntur, & apoplexia pituitosa, opem ut ferat egregiam necesse est. SIMON PAULI in *Quadripart. Botan. Class. II. de asari his virtutibus hæc*

a) In Dissertatione de asaro.

b) In *Cygnosur Mat. Med. Tom. I. pag. 109. 110.*

c) In *Magn. Vuln. Curat.*

d) In *Materia Med.*

e) In *Consp. Therap. gener. pag. 32.*

f) In *Therap. Gen. Parte I. §. 111.*

hæc scribit: asari radices lienis jecoris mesenterii uteri renumque obstructionibus, ex quibus multarum febrium origo manat, oppido opitulantur: quartana vero laborantium veluti panacea asari radix est, in quibus quoque post vomitum alvumque citatam copiosum sudorem movet, si cum pipere in mero ante paroxysmum propinetur. Eandem radicem in febris quartana optime adhibendam esse affirmat quoque HERMANNUS in *Cynosura Materia Med.* D. D. PEZOLDUS *Obs.* 57. commendat in quartana drachmam dimidiam aut duos scrupulas recens comminutæ radicis uncias duabus vini Austriacæ infundere per noctem absque decoctione manequæ colaturam ægro præbere, unde plerumque blandus vomitus sed deinde conspicua per diaphoresin evacuatio sit eventura. Hac ratione semel iterumque vacuis diebus expurgato ægro idem infusum sed lenissima ebullitione paratum una ante paroxysmum adventum hora præbere jubet. Hanc methodum pulchre se gerere testatur ejusdem successor D. D. KLAUNIGIUS in *Nosocom. Charit.* Radicis cum melle & vino decoctum in asthma pituitoso & tussi humida chronica multum prodesse testantur FREYTAG in *Aur. Med.* ROLFING de purg. vegetab. Tanquam menses atque secundinas pellens remedium tutum laudatur apud RULAND in *Thef. Med.* & HERMANNUM in *Cynosura Materia medica* l. c. Celeberrimus GEOFFROY in *Tom. III. Materia medica* p. 131. hæc habet: Præter facultatem emeticam & catharticam asarum insigni donatur virtute obstructiones referandi visceraque roborandi, unde illud emetico-catharticum in febribus intermittentibus, ictero, hydrope, diarrhoea & dysenteria, in affectionibus melancholicis, ischiatico dolore & arthritide utiliter adhibetur: urinas ciet & menses pellit, unde meretriculæ plus satis frequentant decoctum ejus, cum sentiunt se gravidas: & eandem ob causam prægnantes ab eo abstinere debent. HERMANNUS inquit loco citato: melancholicis ex asaro pessima accidunt symptomata, serosis & biliosis plurimum contulisse experientia probat, hinc in hydrope, hydrocephalo, ictero, febribus intermittentibus conducit.

RIVE-

RIVERIUS & TIMÆUS extollunt asarum in doloribus ischiaticis, coxæ, alii vero in asthmate tanquam specificum remedium. Celeberrimus HOFFMANNUS in *Clave Pharmaceutica* SCHOEDERI Libr. IV. mentionem facit cujusdam medici aulici Dresdæ aliquando florentis, qui asari radicem omnibus fere medicamentis immiscuit. In arthritide etiam usum ejus valde commendat. Denique decocto magnam virtutem ad morbum ischiaticum pellendum inesse RONDELETIUS commemorat ut & magno cum effectu ipse fuit expertus, vide ejus *Method. cur. Morb.*

§. IX.

De singularibus effectibus virtutis asari errhinæ & resolventis.

De virtute foliorum asari resolvente & errhina ejusque salutaribus effectibus ita disserit egregius GEOFFROY l. c. *Pulvis foliorum asari errhinum est præstantissimum, de quo J. COLBATCH, Medicus Anglus, in suo Tentamine physico-medico de alcalicis & acidis, quatenus habent respectum ad morborum curvationem, mentionem facit tanquam novissime detecto a quodam D. Pitt, Pharmacopœo Worcestriensi. Refert autem, tria quatuor vel quinque grana pulveris foliorum exsiccatorum adversus cephalalgiam cubitum euntibus tabaci more exhibita efficere, ut non turbata ægri quiete manesquenti per nasi glandulas materiæ serosæ non parva quantitas exoneretur, quod verum esse sæpius comperi, immo hunc pituitosum fluxum per tres dies continuos perseverasse observavi cum summo ægri levamine. Idem pulvis, pergit GEOFFROY, surditati nonnunquam medetur annotante eodem auctore, si in aures granum unum vel alterum insuffletur, & ego etiam hujus errhini efficaciam expertus sum in oris & linguæ paralyfi, quæ unica dosi hujus remedii & largo exinde suborto fluxu fuit sanata, quapropter hoc errhinum seu capiturgium medicamentum contra affectus capituli diuturnos & contumaces ex viscida tenacique materia oriundos dolores gravativos & pressorios, paralyfin, morbosque soporosos summa cum utilitate adhiberi posse certissime credo. Hactenus GEOFFROY.*

§. X.

§. X.

Radix asari non ubivis æque efficax deprehenditur, hinc De asari usu
etiam tanta auctorum diversitas in dosi ejus determinanda & modo ex-
est derivanda, ordinaria tamen pulveris hujus radices est hibendi,
drachma dimidia ad integram, En! formulam

Recipe rad. asari scrupulum unum

tart. emet. granum unum.

tartari vitriol. grana sex

M. f. pulvis pro dosi.

Si radix hæc paulo in majori exhibetur dosi, virtutem ve-
hementem exserit emeticam & purgantem, si vero minori
propinatur in quantitate, non tam vomitum & purgationem
excitando quam potius resolvendo agit, neque minus coctio
imminuit vim ejus tam vomitoriam & purgantem quam
aliam, eoque magis, quo diuturnior est & fortior quoque
liberius aer accedit externus: quæ omnia ex supra dictis
sunt explicatu facilia & valent quoque de foliis asari. Infu-
sum foliorum & radices hujus plantæ vinosum longe majo-
rem exercet operationem quam aquosum, quoniam vinum
longe plures extrahit partes activas quam aqua. Radix in
infuso vinoso ad unciam dimidiam præscribi solet, non-
nulli tamen in determinanda dosi sunt parciores. Si quin-
que vel sex folia asari cum vino infunduntur, resolventem
exserunt virtutem, si vero plura ut decem vel sedecim folia
ad infusionem cum vino adhibentur, vomitum & purgatio-
nem infusum intus sumtum excitat. Prout decoctio folio-
rum & radices cum vino vel aqua, per longum vel breve
tempus, in vase aperto vel clauso instituitur, pro eo variat
quoque decocti virtus. Celeberrimus SCHAAARSCHMID-
TIUS radicem asari in febrium intermittentium præsertim
quartanæ & quotidianæ curatione maxime laudat ita exhi-
bendam:

Recipe cort. chinæ opt. unciam unam

cascarill. drachmas duas

Winteran. drachmam unam

Nicolai mat. med. P. II. da.

Q q

rad.

rad. taraxaci
asari

falis tartari ana drachmas duas

concisa pulverisata f. species S. darauf ein Viertel Quart kochend Wasser und eine Stunde nachher ein Quart Rheinwein zugiesen und achtzehn bis zwanzig Stunden in gelinder Wärme stehen zu lassen, hernach klar abzugiesen. Davon wird am guten Tage Morgens und Abends und am Fiebertage alle zwey Stunden bis zum Paroxysmo ein gut Spitzglas voll genommen.

Denique notandum est, partes asari recentes majorem possidere virtutem quam exsiccatas, folia vero minorem quam radicem, si in æquali propinantur quantitate & nonnullos octo vel novem foliorum asari cum liquido aliquo contusorum & in vino albo dimissorum expressum succum exhibere.

§. XI.

De iis, quæ Remedia, quæ in pharmacopoliis ex asaro præparata præparantur profant, sunt:
ex asaro.

- I) AQUA DESTILLATA asari, quam ictero hydropi & quartanæ feбри medelam ferre asserit CAMERARIUS in *horto medico*.
- II) EXTRACTUM, cujus virtus variat, prout vel cum vino vel cum aqua fuit paratum, ita, ut vinosum virtute superet aquosum. Dosis est scrupulus unus ad grana viginti quinque.
- III) Olim in usu fuit ELECTUARIUM FERNELII, quod tamen hodie penitus exolevit. Ejus compositio, quam SCHROEDERUS in *thesauro pharmacologico* describit talis est:

Recipe

Recipe syrup. menthæ

violar. ana uncias octo
coquantur in mellis crassitiem,
sub finem subducto igne insperge:

Recipe rad. pepon. arefactæ

Seminum raphani & urticæ maceratorum
in aqua rosarum arefactorum
& tritorum ana unciam unam
radicis asari contritæ uncias duas
cinnamomi
sem. foenic. ana drachmas tres

Confice in Electuarium liquidum. Dosis est ad
drachmas tres vel quatuor.

IV) EXTRACTUM ALCALISATUM, quod venit nomine
COAGULI asari

Recipe rad. & fol. asari extrahe cum spiritu vini &
filtra, adde sal ex incineratis fæcibus elixi-
viatum, ad ignem fusionis calcinatum, solu-
tione ac inspissatione purificatum, abstrahe-
que spiritum ad consistentiam mellis, vide
SENNERTUM in *instit.* Exhibetur a scrupu-
pulo uno ad duos.

DIOSCORIDES in *materia medica* Libr. V. vini cujusdam
de asaro confecti mentionem facit, quod Asariten nominare
suevit. Asariten sic conficito, inquit: *asari uncias tres in mu-
sti beminas duodecim itidem adjicito, id vini genus urinam ciet at-
que hydropicis, regio morbo laborantibus, hepaticis ischiatisisque
convenit.*

§. XXII.

Experientissimus JUNCKERUS in *Conspectu Therapiæ* Observatio
hæc habet litteris consignata, quæ ea, quæ dixi supra, con- de effectu de-
firmant costi asari.

Qq 2

firmant iisque majorem accendunt lucem. Decoctum radicis, ait l. c. Vir modo laudatus, radicis asarum vinosum retinet efficaciam emetico-catharticam; aquosum autem vim emeticam amittit & diuresin atque diaphoresin satis notabiliter promovet. Folia, pergit, recentia quatuor vel sex incisa & trita atque cum vino infusa & expressa vomitum, mitiorem tamen quam radix cient, cum aqua autem infusa tantum laxant. Interdum, quod ego addo, etiam folia infunduntur & liquor per expressionem separatus pro purgante per inferiora & superiora usurpatur.

§. XXIII.

Quando & quibus asarum non conducatur.

Postremo silentio non est prætereundum, quod, quemadmodum optimum, si imprudens ejus accedit usus, in vitium vertitur, ita idem etiam de asaro valeat, si debita cum circumspectione & cautione non adhibetur. Cum asarum ad fortiora pertineat *evacuantia*, omnibus in iis casibus, qui talia non permittunt, ab ejus usu est *abstinendum*, & quod ad subjecta attinet, prægnantibus, infantibus, senibus, virium vel humorum defectu laborantibus non est porrigendum.

CAPVT V.

DE

GRATIOLA.

§. I.

De habitu gratiolæ externo.

Gratiola Officin: Digitalis minima Gratiola dicta *Morison. Histor. Oxon.* p. 2. 479: Gratiola centauroides *C. B. Pin.* 279: Gratiola *J. B.* 3. 434 & *Dodon. Pempt.* 362. Gratia Dei *Caesalpini* 265: Gratiola vulgaris *Parckins*: Gratia Dei, cufemen Gelbeneck, Papaver spumeum forte *Anguillar*: Limnesium sive centauroides *Cordi* est radicibus oblique repentibus, albis, geniculatis, fibrisque multis deorsum vergentibus

tibus stipatis, quæ caules emittunt erectos, crebris geniculis distinctos, sesquidodrantales & longiores, in quibus folia bina ex adverso nascuntur unciam superantia, semiunciam lata, glabra, venosa & intense amara. Ex eorum alis emergunt flores singulares, monopetali, tubulati, posteriorius perforati, flavescentes & lineis fuscis virgati, cornu modo curvi, octo lineas longi, tres lineas crassi, antè hiantes & in duo labia divisi dilute purpurascens: labium autem superius quasi cordiforme & sursum reflexum, inferius tripartitum. Calix monotomos, in quinque partes divisus, ex cujus fundo pistillum emergit longius, quod mutatur in capsulam dilute rufescentem, e rotundo acuminatam, in duo loculamenta divisam, seminibus fetam tenuibus & rufescentibus. In locis uliginosis & palustribus pratiquè humidioribus provenit.

§. II.

Si herba & radix gratiolæ examini subjiciuntur chemico, patescit, partes eis inesse resinosas, saponaceas fixiores & gummosas, quibus substantia acris stimulan inhaeret immixta. Vi harum partium competit gratiolæ virtus valde stimulan & resolvens §. CCCCVIII. CCCCXCIII. CCCCXCLX. Part. I., quæ iterum alios effectus, ut vomitum, purgationem, diuresin, vasorum & viscerum obstructorum reserationem, vermium mortem & expulsionem producit §. CCCCII. CCCCIV. CCCCXLVII. Part. I. §. XXV. XXVII. Sect. I. Cap. I. Part. II. & §. XII. Sect. II. Cap. I. Part. II. Experientia hæc omnia confirmat & docet, gratiolam vehementer stimulare, potenter evacuare per superiora inferiora & diuresin, magnamque possidere virtutem resolyentem. Facile hinc cognoscitur, quod in ejusmodi conducatur morbis, qui ferunt & postulant fortiora stimulantia resolyentia & evacuantia, cujus generis sunt hydrops, febres intermittentes a magna copia humorum viscidorum, ingenti eorum visciditate viscerumque obstructionibus provenientes

Q. P. 3

nientes

nientes, & dolores a stagnationibus proficiscentes. A medicis quoque refertur ad purgantia drastica, præsertim hydragoga, & in hydrope maxime commendatur.

§. III.

Modus exhibendi gratiolam ejusque præparata.

Pulvis gratiolæ a scrupulo uno usque ad drachmam unam exhibetur in substantia, sed rarissime, frequentius & melius in infuso a drachma una usque ad tres, frequentissime vero & optime ejus succus a drachma dimidia usque ad integram & extractum vinosum in eadem qua succus dosi porrigitur. Herba recens ad manipulum dimidium vel sicca ad unciam unam in aqua vel vino macerata præscribitur sed longe melius & tutius est, si lacti infunditur & infusum propinatur. Nonnulli gratiolæ unciam dimidiam, feminis anisi drachmas duas, passularum minorum unciam unam infundunt cum vino & colaturam præbent ad aquas hydropicorum evacuandas. Folia recentia contusa & impolita vulnera consolidare & curare testatur CAESALPINUS eademque capiti imposita hydrocephalo mederi scribit HERMANNUS in *Cynosura materiae medicæ*. In clysteribus ad vermes in intestinis crassis hærentes enecandos & expellendos præscribitur ita:

Recipe Gratiolæ viridis manipulum unum
centaur. min.

absinth. ana manipulum dimidium

Sem. tanaceti

fantonici ana unciam dimidiam

Coquantur in lacte sero lactis

vel aqua & fiat clyster.

Extractum gratiolæ vinosum præstat, semper minori dosi ut ad scrupulum dimidium, exhibere quam in largiori dosi.

Para-

Paratur quoque ex gratiola conserva virtute emetica & purgante prædita, cujus dosis est ad drachmas duas, item sal fixum, quod in hydropem magnis extollitur laudibus sed ab aliis fixis salibus eodem modo per incinerationem paratis nihil singulare possidet. Decocti WIERI ad hydropem præcipuum est ingrediens gratiola, hodierno vero ævo vix vel plane non adhiberi solet, & facile est ex iis, quæ antea differui, perspectu, ejus usum in omnibus omnino subjectis & casibus exulare debere, in quibus drastica sunt noxia.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

